

การศึกษาว่าด้วยเรื่อง "รัฐบุรุษ" ของเพลโต

นางสาว วรินทร์ กฤษณมิตร

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-53-2816-2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY ON PLATO'S STATESMAN

Miss Warintorn Kritsanamitra

สถาบันวิทยบริการ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Government

Department of Government

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

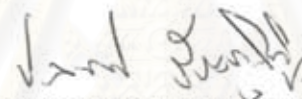
ISBN 974-53-2816-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาว่าด้วยเรื่องรัฐบุรุษของเพลโต
โดย นางสาว วรินทร์ กฤษณมิตร
สาขาวิชา การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.ชลธิศ ธีระจิติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วิระ สมบูรณ์)

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วรินทร์ กฤษณมิตร : การศึกษาว่าด้วยเรื่อง"รัฐบุรุษ"ของเพลโต (A STUDY ON PLATO'S STATESMAN) อ. ที่ปรึกษา : รศ.ดร.ไชยันต์ ไชยพร, จำนวนหน้า 152 หน้า. ISBN 974-53-2816-2.

วิทยานิพนธ์เรื่อง"การศึกษาว่าด้วยเรื่อง"รัฐบุรุษ"ของเพลโต"มีจุดประสงค์เพื่อศึกษานิยามของรัฐบุรุษในทัศนะของเพลโต รวมถึงวิธีการต่างๆที่เพลโตใช้ในการศึกษานิยามดังกล่าว อันได้แก่ วิธีการแบ่งออกเป็นสอง, ปริศนาเรขาคณิต, การตั้งชื่อ, ตำนาน, การยกตัวอย่าง, และ ศิลปะการวัด ตลอดจนศิลปะการทอผ้าซึ่งเพลโตใช้เป็นตัวอย่างในการศึกษานิยามของรัฐบุรุษ ทั้งในแง่ของกลไกการทำงานและในแง่ของนัยที่แฝงไว้ในตัววิธีการเหล่านี้เอง โดยใช้ทฤษฎีการตีความ(Hermeneutics) ตามแนวคิดของHans-Georg Gadamer และทฤษฎีไพธากอรัส(Pythagorean Theory)เป็นกรอบในการวิเคราะห์และตีความ

ผลการวิจัยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก็คือ นิยามของรัฐบุรุษในทัศนะของเพลโตคือ ผู้ปกครองที่เป็นมนุษย์ ซึ่งปกครองมนุษย์ด้วยกันเอง โดยผู้ปกครองนี้จะต้องเป็นผู้ที่ครอบครองความรู้ ซึ่งไม่ใช่เฉพาะความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติมนุษย์เท่านั้น แต่รวมถึงความรู้เกี่ยวกับสรรพสิ่งอื่นๆทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตด้วย การปกครองของรัฐบุรุษไม่ใช่การเลี้ยงดู แต่เป็นการปกครองโดยจัดหาสภาวะที่เอื้ออำนวยต่อการบรรลุซึ่งความรู้ในทางปรัชญาของผู้ได้ปกครอง นอกจากนั้น รัฐบุรุษยังทำหน้าที่ทอประสานคนในรัฐที่มีธรรมชาติแตกต่างกันเข้าด้วยกัน ด้วยการสร้างพันธะ ทั้งทางจิตและทางกาย ภายใต้อภิวินัยที่เขาเห็นว่าเหมาะสมสำหรับแต่ละกรณี ทว่าตัวรัฐบุรุษเองนั้นจะมีสถานะอยู่เหนือกฎหมาย ด้วยการปกครองของรัฐบุรุษนี้คนในสังคมจะดำรงอยู่ร่วมกันอย่างผสมกลมกลืน เกิดเป็นสังคมการเมืองที่ดีที่มีเป้าหมายอยู่ที่การบรรลุซึ่งความรู้ในทางปรัชญาของคนในรัฐ

ภาควิชาการปกครอง
สาขาวิชาการปกครอง
ปีการศึกษา 2548

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

458 11693 24 : MAJOR GOVERNMENT

KEY WORD: STATESMAN / KNOWLEDGE / HUMAN NATURE / LAW / WEAVING

WARINTORN KRITSANAMITRA : A STUDY ON PLATO'S STATESMAN.

THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF.CHAIYAN CHAIYAPORN,Ph.D, 152 pp.

ISBN 974-53-2816-2.

This research is to study the definition of statesman in Plato's view and his methods used for defining statesman which are division, geometric puzzle, nomination, mystifying, exemplifying and measuring, including weaving in the cases of working mechanism and implications. The framework of theories used for analyzing is Hans-Georg Gadamer's hermeneutics and Pythagorean theory.

The findings of the research is the definition of statesman in Plato's view is human ruler who rules over human beings. This ruler has to possess knowledge not only about human nature, but also living and non-living things. Statesman's ruling is not rearing, but facilitating conditions that permit his people access to philosophical knowledge. Furthermore, he coordinates different kind of people by making divine bond and human bond under the laws which he makes decisions for each case; meanwhile he is to be over these laws. Regarding to this form of ruling, people would live together harmoniously and the society will happen in good political conditions that permit them access to philosophical knowledge as purpose.

Department Government
Field of study Government
Academic year 2548

Student's signature.....*W. Kritmitra*.....
Advisor's signature.....*Chaiyan Chaiyaporn*.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยกราบขอขอบพระคุณ คุณแม่วัลย์ทิพย์ กฤษณมิตร ผู้เป็นดั่งดวงแก้วที่ส่องแสงนำทางชีวิต คอยอบรมสั่งสอนให้ลูกตั้งมั่นอยู่ในความดี มีมานะอดทนในการศึกษาค้นคว้า สำนึกในบุญคุณของครูอาจารย์ ตลอดจนให้ความรักและกำลังใจอันเปรียบเสมือนพรศักดิ์สิทธิ์แก่ลูกเสมอมา อีกทั้งยังทนเหน็ดเหนื่อยเพื่อให้ลูกได้มีโอกาสในการศึกษาเช่นในทุกวันนี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร ผู้เป็นดั่งบิดาผู้ให้กำเนิดศิษย์ในโลกปรัชญาการเมือง ในฐานะผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทางวิชาการ ผู้แนะนำแนวทางในการศึกษาวิจัยและให้ความสนับสนุนทางด้านตำราและเอกสาร ตลอดจนให้แง่คิดและมุมมองในการขบคิดปัญหาต่างๆ นอกจากนี้ศิษย์ยังระลึกถึงพระคุณของอาจารย์ที่ให้ความเมตตาและกำลังใจในการศึกษาต่อศิษย์เสมอมา พระคุณอันยิ่งใหญ่ของอาจารย์นี้ศิษย์จะระลึกถึงด้วยความเคารพรักตลอดไป

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.วีระ สมบูรณ์ ที่ให้ความรู้ในทางปรัชญาการเมืองแก่ศิษย์ การได้เรียนปรัชญาการเมืองกับอาจารย์ถือเป็นจุดเริ่มต้นหนึ่งที่ทำให้ศิษย์มีความรู้ความเข้าใจในวิชาดังกล่าวมากขึ้น จนนำไปสู่การศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบพระคุณที่อาจารย์กรุณาให้คำแนะนำอันมีประโยชน์ยิ่งต่อการศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์ของศิษย์

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ชลธิศ ธีระฐิติ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเสร็จสิ้นตามกระบวนการ

ขอขอบคุณ คุณประเสริฐ พัฒนผลไพบูลย์ และ คุณพิศาล มุกดาร์ศมี ที่ให้ความคิดความเห็นและคำปรึกษาเกี่ยวกับประเด็นต่างๆในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจนแนะนำหนังสือและบทความต่างๆอันเป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้าแก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณ คุณนันทนา ลิ้มปิโกวิท เจ้าหน้าที่ภาควิชาการปกครอง ที่กรุณาติดต่อประสานงานและอำนวยความสะดวกให้การสอบลุล่วงไปด้วยดี จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณ คุณโชติกรวี ยอดโพธิ์ทอง, คุณจิตราภรณ์ สมยานนทนากุล, คุณพัชนีย์ คำหนัก, และ คุณวรางคณา มุทุมมล เพื่อนที่แสนดีผู้ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆด้วยความเอื้ออารีและให้กำลังใจในการทำงานตลอดมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฏ
อภิธานศัพท์.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
- ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
- วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	7
- ทฤษฎีการตีความ(Hermeneutics).....	7
- ทฤษฎีการตีความคืออะไร?.....	7
- ทฤษฎีการตีความตามแนวคิดของHans-Georg Gadamer.....	10
- สรุป.....	20
- ทฤษฎีไพthagอรัส(Pythagorean Theory).....	22
บทที่ 3 ว่าด้วยนัยของวิธีการทางคณิตศาสตร์.....	25
- ความนำ : คำสนทนาที่บ่งชี้ถึงวิธีการทางคณิตศาสตร์ใน“รัฐบุรุษ”.....	25
- วิธีการแบ่งออกเป็นสอง(Division).....	26
- Division คืออะไร?.....	26
- วิธีการแบ่งออกเป็นสองกับจุดประสงค์ของ“รัฐบุรุษ”.....	29
- วิธีการแบ่งออกเป็นสองกับทฤษฎีแบบ(Form).....	31
- วิธีการแบ่งออกเป็นสองกับความสำคัญของชื่อ(Name).....	40
- วิธีการแบ่งออกเป็นสองกับการศึกษาที่อ้อมค้อม.....	44
- ปริศนาเรขาคณิต.....	45
- ธรรมชาติของมนุษย์คือเส้นแทยงมุม(the diagonal)แปลว่าอะไร?.....	46

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- เมื่อธรรมชาติของมนุษย์คือ“diagonal”แล้ว	
เหตุใดธรรมชาติของสัตว์สี่เท้าจึงเป็น “the diagonal of the diagonal”?.....	47
- ปัจจัยที่ทำให้นิยามของรัฐบุรุษที่ได้จากวิธีการทางคณิตศาสตร์ไม่สมบูรณ์.....	49
- สรุป : นัยที่ได้จากวิธีการทางคณิตศาสตร์ใน“รัฐบุรุษ”.....	52
บทที่ 4 ว่าด้วยนัยของการศึกษาโดยใช้ตำนาน.....	53
- ความนำ : จุดประสงค์ของการใช้ตำนานคืออะไร? และเหตุใดจึงต้องเป็นตำนาน	
เกี่ยวกับการหมุนของโลก?.....	53
- เมื่อโลกหมุนด้วยตัวเองครั้งแรก : ความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้า, โลก, และมนุษย์.....	56
- โลกหมุนกลับทิศทาง : ความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ากับโลก.....	57
- ผลกระทบต่อมนุษย์ : ความสัมพันธ์ระหว่างโลกกับมนุษย์.....	60
- การปกครองของKronos.....	62
- การเจริญเติบโตแบบย้อนกลับของมนุษย์ : ผลกระทบจาก	
ความเปลี่ยนแปลงของโลก.....	62
- Earth-born raceกับยุคGolden Age.....	63
- ความสุขของมนุษย์ในยุคของKronos.....	66
- การหมุนด้วยตัวเองครั้งที่สอง : ความสำคัญของพระเจ้าที่มีต่อโลกและมนุษย์.....	67
- ยุคของZeus : การเลียนแบบของมนุษย์ต่อวิถีของโลก.....	70
- ความเปลี่ยนแปลงเรื่องการเจริญเติบโตและการถือกำเนิด.....	70
- ความเปลี่ยนแปลงเรื่องการค้าขีวิต.....	72
- การแก้ไขนิยามของรัฐบุรุษ : การกลับมาของวิธีการแบ่งออกเป็นสอง.....	75
- ข้อผิดพลาดสองประการ.....	75
- ความสำคัญของชื่อ (name).....	77
- วิธีการแบ่งออกเป็นสองครั้งที่สอง.....	78
- สรุป : นัยที่ได้จากตำนาน และความล้มเหลวของตำนาน	
ในฐานะของวิธีการศึกษาหลัก.....	80
บทที่ 5 ว่าด้วยนัยของการศึกษาโดยใช้ศิลปะการทอผ้า,	
การกล่าวถึงธรรมชาติของตัวอย่าง, และการวัด.....	83
- ความนำ : ปัญหาที่ตำนานทิ้งไว้.....	83
- ธรรมชาติของตัวอย่างและความจำเป็นในฐานะเครื่องมือของการค้นคว้า.....	84

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
- จากศิลปะการทอผ้าสู่ศิลปะของผู้ปกครอง.....	89
- วิธีการแบ่งออกเป็นสองแนวทางเดิมในการศึกษาศิลปะการทอผ้า.....	89
- วิธีการแบ่งออกเป็นสองแนวทางใหม่ในการศึกษาศิลปะการทอผ้า.....	92
- การวัดกับศาสตร์ของรัฐบุรุษ.....	97
- สรุป.....	103
บทที่ 6 ว่าด้วยนิยามสุดท้ายของรัฐบุรุษ.....	105
- ความนำ : ข้อสรุปจากการศึกษาในขั้นตอนก่อนหน้านี้.....	105
- การแยกผู้ผลิตสนับสนุนทั้ง 7 ประเภทในรัฐออกจากรัฐบุรุษ.....	105
- การแยกผู้ครอบครองศิลปะในการรับใช้จากรัฐบุรุษ.....	109
- การแยกนักการเมืองออกไปจากรัฐบุรุษ.....	111
- รูปแบบการปกครองในอุดมคติและเกณฑ์ในการตัดสิน.....	111
- กฎหมาย.....	114
- ข้อจำกัดของกฎหมาย.....	114
- กฎหมายในรัฐที่ดีที่สุด.....	115
- กฎหมายในรัฐที่ดีที่สุดเป็นที่สอง.....	118
- สรุปบทบาทของกฎหมาย.....	122
- รูปแบบการปกครองที่ลอกเลียนแบบรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุด.....	124
- ข้อสรุปของการแยกนักการเมืองจากรัฐบุรุษ.....	128
- การแยกศิลปะลำดับรองออกจากศิลปะของรัฐบุรุษ.....	129
- รัฐบุรุษคือผู้ทอนครรัฐ.....	132
- คุณธรรมสองประเภทกับคนสองบุคลิกในรัฐ.....	133
- การเตรียมคนสองประเภทในรัฐให้พร้อมสำหรับการทอ.....	136
- การทอของรัฐบุรุษ.....	138
- การทอของรัฐบุรุษกับการเปรียบเทียบธรรมชาติของมนุษย์กับเส้นแท่งมูม.....	140
- สรุป : นิยามที่สมบูรณ์ของรัฐบุรุษ.....	140
บทที่ 7 สรุป.....	142
- ความนำ.....	142
- บทสรุปว่าด้วยวิธีการและเนื้อหาของ “รัฐบุรุษ”.....	142
- สรุปผลการวิจัย.....	147

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
รายการอ้างอิง.....	149
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	152

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 รูปแบบการปกครองทั้ง 7 ประเภท.....127

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
ภาพที่ 1 สามเหลี่ยมมุมฉาก ABC.....	23
ภาพที่ 2 สี่เหลี่ยม ABFG, ACKH, และ BCED บนด้านทั้งสาม ของสามเหลี่ยมมุมฉาก ABC.....	24
ภาพที่ 3 การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเภท, ประเภทย่อย, และส่วน.....	35
ภาพที่ 4 สามเหลี่ยมมุมฉาก ABC.....	46
ภาพที่ 5 การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสี่เหลี่ยมมุมฉาก ABCD กับสี่เหลี่ยม AEFC และ ECGH.....	48

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิธานศัพท์

1. *agathon – arete – telos*

คำว่า“*agathon*”ในภาษากรีกหมายถึงความพอใจ(pleasure), คุณธรรม(virtue), การไร้ซึ่งความปรารถนา(the absence of desire), หรือความสอดคล้องกับภาระหน้าที่(conformity to duty)¹

ในงานเขียนของเพลโตนั้น “*agathon*”มีความหมายสองประการ คือ 1.ความดีสูงสุด(the highest Good หรือ the supreme Idea) และ 2. *arete*²

คำว่า“*arete*”ในงานเขียนกรีกโบราณเมื่อใช้กับบุคคลจะหมายถึงคุณสมบัติของบุคคลนั้น เช่น ความกล้าหาญ, ความแข็งแรง แต่เมื่อใช้ในความหมายทางจริยธรรมจะหมายถึงคุณธรรมหรือความดี ซึ่งมักแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า“*virtue*”

ในความหมายทางปรัชญา “*arete*”ใช้เพื่อสื่อถึงความดีในทางหน้าที่ของสรรพสิ่ง(the functioning excellence of a thing) กล่าวคือเมื่อสรรพสิ่งทำหน้าที่ที่ถูกกำหนดไว้อย่างสมบูรณ์เมื่อนั้นมันจะมีในสิ่งที่เรียกว่า“*arete*”³

สำหรับเพลโตแล้ว“*arete*”คือคุณธรรม(virtue)ที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ เช่น ดวงตาจะมีความดีหรือ“*arete*”ของมันได้ก็ต่อเมื่อทำหน้าที่ในการมองเห็นได้อย่างดี⁴

การมองเห็นของดวงตาดังกล่าวนี้คือ *telos* ของดวงตา ซึ่งคำว่า“*telos*”ในภาษากรีกหมายถึงเป้าหมาย(end) หรือจุดประสงค์(purpose) ในปรัชญากรีกนั้น“*telos*”ของมนุษย์ก็คือชีวิตที่ดี และกิจกรรมของมนุษย์จะถูกตัดสินว่าเป็นกิจกรรมที่ดีหรือไม่ก็ด้วยการพิจารณาว่าทำได้ดีแล้วกิจกรรมนั้นๆนำมนุษย์ไปสู่“*telos*”ที่ว่านี้หรือไม่⁵

จากความหมายของ“*agathon*”, “*arete*”, และ“*telos*”นี้ แสดงว่าสรรพสิ่งจะบรรลุถึงความดีสูงสุด(*agathon*)ของมันได้ก็ต่อเมื่อทำหน้าที่ของมันอย่างดีที่สุด(*arete*) เพื่อดำเนินไปสู่จุดหมายหรือจุดประสงค์(*telos*)ของมัน

¹Simon Blackburn, Oxford Dictionary of Philosophy(Oxford : Oxford University Press, 1996), p.35.

²Peter A. Angeles, Dictionary of Philosophy(New York : Harper & Row Publisher, 1981), p.5.

³Ibid., p.17.

⁴Blackburn, Oxford Dictionary of Philosophy, p.41.

⁵Edward C. Halper, “telos,” in The Cambridge Dictionary of Philosophy ed. Robert Audi(Cambridge : Cambridge University Press, 1999,) pp.906-907.

ใน“รัฐบุรุษ”ชายแปลกหน้ากล่าวแก่โสกราตีสหนุ่มว่า บุคคลจะมีความสุขก็ต่อเมื่อเขาใช้วันเวลาที่มีอยู่ในการศึกษาค้นคว้าและขบคิดเพื่อให้บรรลุซึ่งความรู้ในทางปรัชญา ซึ่งแสดงว่าในบริบทของ“รัฐบุรุษ”นั้น“agathon”ของมนุษย์ก็คือความสุข หรือในอีกแง่หนึ่งคือความดี โดยที่มนุษย์ต้องอาศัย“การศึกษาค้นคว้าและขบคิด”ในฐานะ“arete”ที่จะช่วยให้เขาบรรลุซึ่งความรู้ในทางปรัชญาอันเป็น“telos”นั่นเอง⁶

2. *diaeresis*

ใน“รัฐบุรุษ”วิธีการ“division”มีความสำคัญอย่างมาก คล้ายกับ“taxonomy”ในงานของขงจื้อ คำว่า“division”นี้มาจากคำว่า“*diaeresis*”ในภาษากรีก มีความหมายตรงตัวว่า“แยกส่วนหนึ่งออกจากอีกส่วนหนึ่ง”⁷

“*diaeresis*”ในความหมายของเพลโตมีลักษณะของการแบ่งแบบ“แบ่งออกเป็นสอง” ทว่าการแบ่งออกเป็นสองดังกล่าวนี้จะถูกชี้ชัดลงไปว่าคืออะไรนั้นสุดแต่การตีความของแต่ละคน เช่น M.Luz ตีความว่า“*diaeresis*”หรือ“*division*”ของเพลโตคือการแบ่งโดยชนิด(species), ประเภท(genus), หรือความแตกต่าง(difference) อันเป็นวิธีการพิจารณาความจริงแท้ตามประเภทของสรรพสิ่งต่างๆ ไม่ใช่การพิจารณาที่สิ่งเฉพาะอย่างเป็นรายๆไป⁸ หรืออย่างใน“*Dictionary of Philosophy : Ancient-Medieval-Modern*” แปล“*division*”(โดยไม่มีการอ้างอิงหรืออธิบายถึงคำในภาษากรีก) ว่าหมายถึงกระบวนการทางเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการจำแนกชนิด(species)ภายในประเภท(genus), ชนิดย่อย(sub-species)ภายในชนิด(species), ฯลฯ ซึ่งก็คือการจัดประเภท(classification)ที่มีโครงสร้างอยู่บนหลักการของประเภท(genus)และชนิด(species)นั่นเอง⁹

สำหรับในความเห็นของผู้วิจัยนั้น “*diaeresis*”ในบริบทของ“รัฐบุรุษ”คือการแบ่งออกเป็นสองตามทิศทางที่ถูกกำหนดโดยจุดประสงค์หรือ *telos* ของบทสนทนา ซึ่งก็คือนิยามของรัฐบุรุษ

⁶ดูรายละเอียดใน “บทที่ 4 : ว่าด้วยนัยของการศึกษาโดยใช้ตำนาน” หัวข้อ “ความสุขของมนุษย์ในยุคของKronos”ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

⁷F.G.Fowler and H.W.Fowler, *The pocket Oxford Dictionary*(London : Oxford at the Clarendon Press, 1942), p.222.

⁸Menahem Luz. *Aristotle's Psychological Theory 2*[Online]. Available from: [http://research.haifa.ac.il/~mluz/Access/arist.da/DALect2.html#spec\[2006, April 23\]](http://research.haifa.ac.il/~mluz/Access/arist.da/DALect2.html#spec[2006, April 23]).

⁹Dagobert D. Runes, *Dictionary of Philosophy : Ancient-Medieval-Modern*(New Jersey : Littlefield, Adams & Co.,1961), p.83.

หรือผู้ปกครองที่แท้ และเนื่องจากผู้วิจัยตีความว่าคำดังกล่าวมีนัยเกี่ยวข้องกับวิธีการทางคณิตศาสตร์ด้วย ดังนั้นจึงแปลคำ“*diæresis*”หรือ“*division*”ในสำนวนการแปลภาษาอังกฤษนี้ว่า“การแบ่งออกเป็นสอง”¹⁰

3. *diaphora*

คำว่า“*diaphora*”ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า*difference*หรือ*specific* คำว่า“*diaphora*”นี้ปรากฏอย่างชัดเจนในวิธีการแบ่งออกเป็นสอง(*division*)ของเพลโต(*Platonic dialectical of division*) ซึ่งแบบทั่วไป(*generic form*)ถูกแบ่งออกเป็นสองตามประเภท(*genos*)ของมัน หรือดังที่เพลโตอธิบายไว้ใน“*เฟดรัส*”(“*Phaedrus*”)ว่าการแบ่งนั้นต้องกระทำที่จุดเชื่อมต่อตามธรรมชาติ(*at the natural joints*) และได้มีการอธิบายอย่างละเอียดมากขึ้นใน“*รัฐบุรุษ*”ว่า จุดเชื่อมต่อตามธรรมชาติดังกล่าวนี้ ก็คือการแบ่งประเภท(*genos*)ของสรรพสิ่งตรงที่แยกมันออกเป็นแบบเฉพาะ(*eidos*)สองแบบเท่านั้น การแบ่งประเภทออกเป็นส่วนย่อยๆ หลายๆ ส่วนเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากส่วน(*meros*)กับแบบเฉพาะ(*specific form* หรือ *eidos*)นั้นไม่ใช่สิ่งเดียวกัน¹¹

4. *divine bond - human bond*

ใน“*รัฐบุรุษ*”ชายแปลกหน้ากล่าวถึงการทอบุคคลในสองลักษณะด้วยกัน คือ การทอโดยการสร้าง“*divine bond*” และโดยการสร้าง“*human bond*”

การสร้าง“*divine bond*”นั้น ชายแปลกหน้าบรรยายว่าเป็นการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องขึ้นในจิตของผู้ได้ปกครอง เพื่อให้เขาเหล่านั้นไม่มีบุคลิกที่สุดโต่งไปในทางใดทางหนึ่ง ระหว่างความกล้าหาญกับความรักสงบ

ส่วนการสร้าง“*human bond*”ก็คือการจัดผู้แต่งงานระหว่างคนที่มีบุคลิกตรงข้ามกันสองประเภท ทั้งนี้เพื่อให้ลูกหลานที่สืบสายเลือดจากการแต่งงานนั้นมีบุคลิกที่พอเหมาะพอดี¹²

¹⁰ดูรายละเอียดใน “บทที่ 3 : ว่าด้วยนัยของวิธีการทางคณิตศาสตร์” หัวข้อ “*Division* คืออะไร?” ใน *วิทยานิพนธ์ฉบับนี้*

¹¹F.E.Peters, *Greek Philosophical Terms : A Historical Lexicon*(New York : New York University Press, 1967), pp.37-38.

¹²ดูรายละเอียดใน “บทที่ 6 : ว่าด้วยนิยามสุดท้ายของรัฐบุรุษ” หัวข้อ “การทอของรัฐบุรุษ” ใน *วิทยานิพนธ์ฉบับนี้*

ผู้วิจัยเห็นว่า“divine bond”นั้นเป็นการทอที่เกี่ยวข้อกับจิต หรือเป็นการปรับปรุงคุณสมบัติของมนุษย์ในระดับจิต จึงได้แปลคำดังกล่าวเป็นไทยว่า“พันธะทางจิต” ในขณะที่“human bond”เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางสรีระร่างกาย ซึ่งก็คือการปรับปรุงคุณสมบัติของมนุษย์ด้วยการแต่งงาน จึงแปลคำๆนี้ว่า“พันธะทางกาย”

5. *doxa*

“*doxa*”มีความหมายตรงกับคำว่า“opinion”ในภาษาอังกฤษ ซึ่งแปลว่า“ทัศนคติ”¹³ หรือ“judgment”ซึ่งแปลว่า“การตัดสินใจ”¹⁴ คำๆนี้มีความหมายใกล้เคียงกับ“ความเชื่อ” และตรงข้ามกันกับ“*episteme*”และ“*techne*”

เพลโตเชื่อว่าความรู้ที่แท้จริง(*episteme*)นั้นแตกต่างกันกับความคิดเห็นหรือความเชื่อ โดยความรู้ที่แท้คือความจริงที่แท้จริง(true reality) ในขณะที่ความเพิกเฉย(ignorance)คือความไม่จริงแท้โดยสมบูรณ์(completely nonreal) สิ่งที่อยู่ระหว่างความรู้ที่แท้กับความเพิกเฉยนี้คือสิ่งที่คล้ายคลึงกับความรู้(quasi-being) ซึ่งก็คือ“*doxa*”นั่นเอง โดยขอบเขตของ“*doxa*”ก็คือสรรพสิ่งต่างๆที่สัมผัสจับต้องได้และทัศนคติของมนุษย์ และตัว“*doxa*”เองถูกแบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่ ความเชื่อ และ ความรู้เกี่ยวกับสรรพสิ่งที่มีตัวตน¹⁵

สำหรับเพลโตแล้ว“*doxa*”วางอยู่บนหลักการแห่งการแบ่งแบบ(*eidos*)ออกจากสรรพสิ่งที่สามารถรับรู้ได้ด้วยการสัมผัส(sensible things)¹⁶

ใน“รัฐบุรุษ” “*episteme*”และ“*techne*”มีนัยที่แตกต่างกับ“*doxa*”อย่างชัดเจน กล่าวคือในเวลาเพลโตกล่าวถึงความรู้ของรัฐบุรุษที่แท้ เขาจะใช้คำว่า“*episteme*”หรือ“*techne*” ซึ่งก็คือ“ความรู้”สลับกันไปมา แต่เมื่อกกล่าวถึงบุคคลทั่วไปที่เป็นผู้ได้ปกครอง เพลโตจะใช้คำว่า“*doxa*”หรือ“ทัศนคติ”แทน เช่นในตอนท้ายของบทสนทนาที่ชายแปลกหน้ากล่าวว่า รัฐบุรุษที่แท้จะสร้าง“ทัศนคติที่ถูกต้อง”ขึ้นในจิตของคนในรัฐ ซึ่งเป็นการทอประสานคนโดยการสร้างพันธะทางจิต(divine bond)ให้แก่คนเหล่านั้น¹⁷ การใช้คำในลักษณะนี้แสดงให้เห็นว่าสำหรับเพลโต

¹³ Blackburn, *Oxford Dictionary of Philosophy*, p.109.

¹⁴ Peters, *Greek Philosophical Terms : A Historical Lexicon*, p.40.

¹⁵ Ibid., p.40.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ ดูรายละเอียดใน “บทที่ 6 : ว่าด้วยนิยามสุดท้ายของรัฐบุรุษ” หัวข้อ “การทอของรัฐบุรุษ” ใน

แล้ว รัฐบุรุษที่แท้เท่านั้นที่จะครอบครองความรู้ได้ ส่วนบุคคลอื่นทั่วไปจะมีได้เฉพาะแค่ทัศนคติเท่านั้น

5. *eidos*

คำว่า “*eidos*” ในภาษากรีกมีความหมายว่ารูปร่างที่ปรากฏภายนอกของสรรพสิ่ง (appearance)¹⁸ นอกจากนี้ยังแปลว่าประเภท (type) หรือชนิด (species) ได้อีกด้วย¹⁹ แต่สำหรับเพลโตแล้ว “*eidos*” หมายถึงแบบ (form) หรือความคิด (idea) ที่เป็นนามธรรม²⁰

แรกเริ่มเดิมที “*eidos*” มีความหมายว่าสิ่งที่เรามองเห็น (what one see), ภาพที่ปรากฏ (appearance), และรูปร่าง (shape) ซึ่งโดยทั่วไปใช้กับร่างกายภายนอก²¹

นักปรัชญายุค Pre-Socratic ยังคงใช้ “*eidos*” ในความหมายดังกล่าวนี้อยู่ จนกระทั่งในยุคของ Herodotus “*eidos*” จึงมีความหมายกว้างขึ้น และเป็นนามธรรมมากขึ้น ได้แก่ คุณสมบัติทางบุคลิก (characteristic property) หรือประเภท (type)²² ซึ่ง Thucydides ใช้คำนี้ในความหมายเดียวกับ Herodotus ทว่านอกจากนั้นเขายังใช้มันในความหมายทางการแพทย์อีกด้วย ในตอนนี้ “*eidos*” กลายเป็นศัพท์เทคนิค (technical term) และมักหมายถึงองค์ประกอบในธรรมชาติ²³

ในระยะต่อมา “*eidos*” มีความหมายเกี่ยวกับแบบ (form) ของสรรพสิ่ง ซึ่งไม่จำเป็นต้องผูกอยู่กับภาพที่ปรากฏภายนอกของสิ่งเหล่านั้น แต่มักจะเชื่อมโยงกับความเข้าใจภายในมากกว่า

สำหรับเพลโต “*eidos*” ดำรงอยู่อย่างเป็นเอกเทศ และอยู่ในฐานะของสิ่งที่สามารถเข้าถึงได้ด้วยกระบวนการในการพิจารณาไตร่ตรองทางเหตุผล “*eidos*” ในความหมายแบบเพลโตนี้เป็นความจริงแท้ที่อยู่เหนือธรรมชาติอันเป็นเหตุแห่งความรู้ที่แท้ (episteme)²⁴ กล่าวคือผู้ที่มีความรู้ใน “*eidos*” เท่านั้นที่เป็นผู้ที่มี episteme

“*eidos*” ในมุมมองของเพลโตนี้สามารถเข้าใจได้โดยกระบวนการทางเหตุผลในวิธีการต่างๆ เช่น วิธีการ recollection ในงานเขียนชิ้นแรกๆ ของเขาอย่าง “เมโน” (“Meno”) และ

¹⁸Peters, *Greek Philosophical Terms : A Historical Lexicon*, p.46.

¹⁹Ibid., p.72.

²⁰Blackburn, *Oxford Dictionary of Philosophy*, p.80.

²¹Peters, *Greek Philosophical Terms : A Historical Lexicon*, 46.

²²Ibid.

²³Ibid.

²⁴Ibid., p.47.

“เฟโด” (“Phaedo”) หรือวิธีการไดอาเล็กติกอย่างใน “อูทมรัฐ” และ “ฟีเลบัส” (“Philebus”) ²⁵ ซึ่งในบทสนทนาเรื่อง “รัฐบุรุษ” นี้ เฟโดใช้วิธีการแบ่งออกเป็นสอง (division) เป็นเครื่องมือในการเข้าถึง “eidos” ของรัฐบุรุษ

6. *episteme – techne*

คำว่า “episteme” ในภาษากรีกมีความหมายตรงกับคำ “knowledge” ในภาษาอังกฤษ หมายถึงความรู้ที่แท้ (true knowledge), ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (scientific knowledge), ความรู้ที่เป็นระบบ (systematic knowledge) ²⁶, หรือความรู้ในทางทฤษฎี (theoretical knowledge) ²⁷ ซึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยแปลเป็นภาษาไทยว่า “ความรู้”

ส่วนคำว่า “techne” มีความหมายตรงกับ “art” และ “expertise” แปลว่า 1. ในความหมายทั่วไป หมายถึงสรรพสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์ 2. ความหมายเฉพาะ หมายถึงงานฝีมือ (craft) หรือทักษะ (skill) ซึ่งรวมถึงทักษะในการสร้างสรรพสิ่งอย่างประติมากรรมหรือเสื้อผ้า ทักษะในการกระทำอย่างการสอน, การรักษา, หรือการจัดการ ทักษะในการแสดงอย่างการเขียนบทกวี, การเล่นละคร, การเดินร่ำ, และการร้องเพลง 3. ความหมายเฉพาะพิเศษ หมายถึงความรู้ในการสร้างหรือผลิตสรรพสิ่ง หรือความรู้ในการบรรลุซึ่งเป้าหมายที่ปรารถนา 4. หมายถึงความรู้ในทางเหตุผล หรือความรู้ในการปกครองหรือควบคุมกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหรือการทำให้สิ่งใด ๆ ²⁸ หรือกล่าวอย่างสรุปก็คือ “techne” ใช้เพื่ออธิบายถึงทักษะในการกระทำ โดยเฉพาะทักษะที่ตรงข้ามกับความสามารถตามธรรมชาติ (physis) ²⁹ ซึ่งผู้วิจัยแปล “art” ว่า “ศิลปะ” และแปล “expertise” ว่า “ความรู้ความชำนาญ”

จากความหมายที่กล่าวมานี้ทั้ง “episteme” และ “techne” ต่างก็เป็นความรู้ เพียงแต่ว่า “episteme” นั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นความรู้เชิงทฤษฎี ส่วน “techne” เป็นความรู้เชิงปฏิบัติ

อย่างไรก็ตามใน “รัฐบุรุษ” นั้น เฟโดใช้คำว่า “episteme” กับ “techne” สลับกันไปมาอย่างไม่มี ความแตกต่างกันแต่อย่างใด ³⁰ แม้ว่าเฟโดจะใช้ “techne” ในตอนเริ่มต้นของวิธีการแบ่ง

²⁵ Ibid., p.48.

²⁶ Angeles, *Dictionary of Philosophy*, p.78.

²⁷ Peters, *Greek Philosophical Terms : A Historical Lexicon*, p.59.

²⁸ Angeles, *Dictionary of Philosophy*, pp.289-290.

²⁹ Peters, *Greek Philosophical Terms : A Historical Lexicon*, p.190.

³⁰ M.S.Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman* (Cambridge : Cambridge University Press, 1998), p.3, footnote 7.

ออกเป็นสอง(division) และเปลี่ยนมาใช้“episteme”ในตอนหลัง ทว่าเมื่อพิจารณาจากตัวบทแล้วจะเห็นอย่างชัดเจนว่าเขาไม่ได้ตั้งใจที่จะสื่อความหมายที่แตกต่างกันระหว่างคำสองคำนี้แต่อย่างใด³¹

7. *genesis*

“genesis”มีความหมายตามพจนานุกรม“*Dictionary of Philosophy*” ว่ารากเหง้า (origin), แหล่ง(source), มูลเหตุการผลผลิตของสรรพสิ่ง(the productive cause of a thing), จุดเริ่มต้น(beginning), หรือการให้กำเนิด(generation)³²

ความหมายของ“genesis”แบ่งออกเป็นสองลักษณะกว้างๆ คือ 1. การทำให้ดำรงอยู่ (coming into being) เช่น การเจริญเติบโตทางชีววิทยา หรือการสร้างสรรค์ทางศิลปะ 2. รากเหง้าของการดำรงอยู่ของสรรพสิ่ง เช่น ลักษณะของการให้กำเนิด, การสืบสายโลหิต, หรือจุดเริ่มต้นของสรรพสิ่งนั้นๆ³³

“genesis”เป็นประเด็นสำคัญของปรัชญาในยุคPost-Parmenidean ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากคำกล่าวของโสกราตีสเกี่ยวกับสาเหตุของสรรพสิ่ง(a search for causes)ในบทสนทนาเรื่อง“เฟโด”³⁴

สำหรับเพลโตแล้ว “genesis”เป็นปัญหาของในความสนใจของเขาเกี่ยวกับการแบ่งแยกระหว่างโลกของแบบ(eide) อันเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่อย่างแท้จริง กับโลกของความรู้สึก(หรือโลกของสิ่งที่รับรู้ได้โดยการสัมผัส)(sensible world) ซึ่งถูกสร้างขึ้นโดยการทำให้เกิดขึ้น(becoming) ดังนั้นความรู้เกี่ยวกับการดำรงอยู่ที่แท้จริงหรือ true being จึงเป็น episteme ในขณะที่ความคิดความเห็นใดๆก็ตามที่เกี่ยวข้องกับ“genesis”เป็นเพียงแค่ doxa หรือที่เพลโตกล่าวไว้ในบทสนทนาเรื่อง“ไทเมออส”(“*Timaeus*”)ว่าคือ“สิ่งที่คล้ายๆกับคำอธิบาย”(the likely account) เท่านั้น³⁵

³¹ Peters, *Greek Philosophical Terms : A Historical Lexicon*, p.190.

³² Angeles, *Dictionary of Philosophy*, p.108.

³³ Ibid.

³⁴ Peters, *Greek Philosophical Terms : A Historical Lexicon*, p.69.

³⁵ Ibid.

ใน“เพลโต” เพลโตอธิบายว่าแบบ(eidos)ไม่ใช่สิ่งที่ตกอยู่ภายใต้ขอบเขตของ“genesis” และ“genesis”นั้นต้องกระทำสรรพสิ่ง ซึ่งไม่ได้เป็นอะไรมากไปกว่าการแทนที่ความรู้เกี่ยวกับแบบ (eidos)ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือ episteme ด้วยสิ่งที่ตรงกันข้าม³⁶ ซึ่งก็คือ doxa นั่นเอง

มุมมองเช่นเดียวกันนี้ปรากฏอยู่ใน“ไทเมอัส” โดยเพลโตอธิบายว่าสิ่งที่คงที่แน่นอนในกระบวนการเปลี่ยนแปลงของจักรวาลนั้นไม่ใช่องค์ประกอบพื้นฐานทั้งสิ้น อันได้แก่ ดิน, น้ำ, อากาศ, และไฟ ดังที่EmpedocleและนักปรัชญายุคPost-Parmenidesอธิบาย แต่เป็นสิ่งที่คล้ายกับการดำรงอยู่ที่แท้(the quasi-being) ซึ่งถูกสร้างขึ้นโดย“genesis”³⁷

ใน“รัฐบุรุษ”แปลคำ“genesis”นี้เป็นภาษาอังกฤษว่า“production” ซึ่งเมื่อพิจารณาจะพบว่า“genesis”ในบริบทของบทสนทนาเรื่องนี้มีความหมายในลักษณะแรกคือ “coming into being” อันเป็นความหมายที่ตรงกับการตีความของJ.B.Skemp ดังนั้นผู้วิจัยจึงแปลคำๆนี้เป็นภาษาไทยว่า “การผลิต”³⁸

8. genos

“genos”ในภาษากรีกมีความหมายตรงกับคำว่า“kind”หรือ“genus”ในภาษาอังกฤษ ซึ่งแปลว่าประเภท คำว่า“genos”นี้มักถูกใช้ในงานเขียนของเพลโตในความหมายเดียวกันกับeidos เช่น ในงานเขียนเรื่อง“โสฟิสต์” นอกจากนั้นยังใช้ในความหมายเดียวกับ“type” เช่น ในงานเขียนเรื่อง“Theaetetus”และ“โสฟิสต์” ซึ่งเพลโตอธิบายว่าวิธีการไดอาเล็กติกต้องกระทำโดยการแบ่งแบบตาม“genos”ของสิ่งนั้นๆ³⁹

9. logos

คำว่า“logos”ในภาษากรีก มีความหมายอย่างกว้างๆว่าคำพูด(speech), คำอธิบาย (account), นิยาม(definition), ข้อเสนอ(proportion), หรือเหตุผล(reason)⁴⁰ ซึ่งใน“รัฐบุรุษ”แปลเป็นสำนวนภาษาอังกฤษโดยใช้คำว่า“definition” หรือ“นิยาม”ในภาษาไทย

³⁶Ibid.,pp.69-70.

³⁷Ibid., p.70.

³⁸ดูรายละเอียดใน “บทที่ 3 : ว่าด้วยนัยของวิธีการทางคณิตศาสตร์” หัวข้อ “ปัจจัยที่ทำให้นิยามของรัฐบุรุษที่ได้จากวิธีการทางคณิตศาสตร์ไม่สมบูรณ์”ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

³⁹Peters, *Greek Philosophical Terms : A Historical Lexicon*, p.72.

⁴⁰Ibid., p.110.

เพลโตใช้“logos”ในหลายความหมาย รวมทั้งในความหมายที่ตรงข้ามกับ“mythos”หรือ myth ด้วย โดยในความหมายที่ตรงข้ามกับmythosนี้ “logos”จะหมายถึงคำอธิบายที่แท้(a true account)⁴¹

สำหรับเพลโต“logos”คือหน้าที่ที่ถูกกระทำหรือปฏิบัติโดยnous นอกจากนั้นยังหมายถึง สิ่งที่ทำให้เราสามารถเข้าใจในหลักการ(principle)และแบบ(form)ของสรรพสิ่งได้⁴² โดย “nous”หมายถึงจิต(mind), เหตุผล(reason), หรือปัญญา(intellect)⁴³

ใน“เพโด” เพลโตอธิบายว่าลักษณะหนึ่งของผู้ที่ครอบครองepistemeก็คือความสามารถ ในการให้“logos”เกี่ยวกับสิ่งที่ตนรู้ แม้มุมมองกล่าวนี้นี้ของ“logos”ถูกรวมเข้ากับนิยามของ epistemeใน“Theaetetus” โดยโสกราตีสกล่าวว่าepistemeก็คือทัศนคติที่ถูกต้อง อันนำมาซึ่ง “logos” โดย“logos”ก็คือคำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง⁴⁴

ใน“อุตมรัฐ” เพลโตอธิบายว่านักไดอาเล็กติก(dialectician)ก็คือผู้ที่สามารถให้“logos” ของการดำรงอยู่ที่แท้จริงของสรรพสิ่งได้ เช่น การให้“logos”ของสรรพสิ่งในกระบวนการแบ่ง (division)ใน“โสพิสต์”

จากความหมายดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า“logos”กับ“eidos”มีความสัมพันธ์กัน โดย “logos”จะช่วยให้เราเข้าใจถึง“eidos”ของสิ่งนั้นๆ ดังที่ชายแลกหน้าพยายามค้นคว้านิยามที่ ถูกต้องของรัฐบุรุษ เพื่อที่จะเข้าใจถึงแบบของรัฐบุรุษนั่นเอง

10. *nomos - physis*

คำว่า“nomos” ในภาษากรีกมีความหมายอย่างกว้างๆว่ากฎระเบียบ(law), ข้อตกลง (convention), หรือประเพณีที่คนในสังคมกำหนดขึ้นและยอมรับร่วมกัน(custom)⁴⁵ แต่เนื่องจาก ใน“รัฐบุรุษ”สำนวนแปลฉบับของJ.B.Skemp⁴⁶ และของC.J.Rowe⁴⁷ แปลคำนี้เป็นภาษาอังกฤษว่า

⁴¹Ibid.

⁴²Blackburn, *Oxford Dictionary of Philosophy*, p.153.

⁴³Angeles, *Dictionary of Philosophy*, p.191.

⁴⁴Peters, *Greek Philosophical Terms : A Historical Lexicon*, p.110.

⁴⁵ไชยันต์ ไชยพร, “ศาสตร์ของผู้ปกครอง : ก้าวกระโดดที่ไม่ไกลจากเพลโตถึงมาคิอาเวลลี,” **วารสาร สังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย** 30, 3 (กันยายน 2537): 1.

⁴⁶Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, 2nd ed. with introductory essay and commentary(London : Bristol Classical Press, 1987.

⁴⁷Plato,“Statesman,”in *Plato : Complete Works*, trans. C.J.Rowe, ed.John M. Cooper(Indiana : Hackett Publishing Company, 1997.

“law” และฉบับของRobin Waterfield⁴⁸แปลว่า“legal code” ผู้วิจัยจึงแปล“nomos”นี้เป็นภาษาไทยว่า“กฎหมาย”

ปรีชา ช้างขวัญยืน อธิบายว่า“nomos”มีความหมายตรงข้ามกับ“physis” ซึ่งแปลว่า“nature”หรือ“ธรรมชาติ” โดยหมายถึงกฎของจักรวาลที่มีอยู่แล้ว ไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น⁴⁹

ตามพจนานุกรมDictionary of Philosophy “physis”มีความหมายในสองลักษณะ คือ ความหมายโดยทั่วไป และความหมายเฉพาะ

สำหรับความหมายโดยทั่วไป “physis” หมายถึง“ธรรมชาติ”(nature) หรืออะไรก็ตามที่ดำรงอยู่รอบๆตัวมนุษย์ นอกจากนี้ยังมีความหมายรวมถึงต้นกำเนิด, รากฐาน, พื้นฐาน, องค์ประกอบทางกายภาพหรือโครงสร้าง, เนื้อหา, หรือประเภทตามธรรมชาติของสรรพสิ่งด้วย

ในความหมายเฉพาะ เมื่อใช้กับมนุษย์“physis”จะหมายถึงธรรมชาติของมนุษย์ ได้แก่ คุณภาพตามธรรมชาติ, อำนาจ, หรือเงื่อนไขของบุคคล แต่หากใช้กับวัตถุคำนี้จะหมายถึงวัตถุตามธรรมชาติ(natural object) หรือองค์ประกอบทางกายภาพ ซึ่ง“physis”ในความหมายเฉพาะนี้มักตรงข้ามกับความหมายของ“nomos” ยิ่งไปกว่านั้นในปรัชญากรีก“physis”ยังถูกใช้ในลักษณะของอภิปรัชญา(metaphysical use)เพื่ออ้างอิงถึงความจริงแท้สูงสุดของสรรพสิ่ง(ultimate reality of things) ในฐานะที่ตรงข้ามกับภาพลักษณ์ที่ปรากฏ(appearance)ของสิ่งนั้นๆ เพื่อสื่อถึงความจริง, ธรรมชาติของความจริงแท้, หรือธรรมชาติที่แท้ของสรรพสิ่ง⁵⁰

สำหรับเพลโตนั้นพจนานุกรมฉบับดังกล่าวอธิบายว่า“physis”มักถูกใช้เพื่ออ้างถึงความจริงแท้ของสรรพสิ่ง ได้แก่ ธรรมชาติ, อำนาจ, และคุณสมบัติที่ติดตัวมาโดยธรรมชาติ หรือในอีกกรณีหนึ่งเพลโตมักใช้“physis”เพื่ออ้างถึงขอบเขตของ“ความคิดที่สมบูรณ์และคงอยู่ชั่วนิรันดร์”(the Perfect and Eternal Ideas) ซึ่งในกรณีหลังนี้“physis”จะมีความหมายเน้นไปที่มุมมองที่ถูกตัดต่อธรรมชาติและความจริงแท้ ในฐานะของสิ่งที่อยู่ตรงข้ามกับภาพที่ปรากฏแก่สายตา⁵¹

เมื่อพิจารณาตามความหมายที่ยกมานี้แล้ว “nomos”กับ“physis”จึงมีความหมายตรงข้ามกันในลักษณะของสิ่งที่มนุษย์สร้างหรือกำหนดขึ้นมา กับสิ่งที่เกิดขึ้นและมีอยู่โดยธรรมชาติ

⁴⁸Plato, *Plato : Statesman*, trans. Robin Waterfield, ed. Julia Annas(Cambridge : Cambridge University Press, 1995.

⁴⁹เพลโต, **อุดมรัฐ**, แปลโดย ปรีชา ช้างขวัญยืน(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 408.

⁵⁰Angeles, *Dictionary of Philosophy*, pp.212-213.

⁵¹Ibid., p.213.

สมบัติ จันทรวงศ์ อธิบายว่าคำว่า “*physis*” ปรากฏขึ้นครั้งแรกในมหากาพย์ “*Odyssey*” ของ Homer โดยสื่อความหมายถึงคุณลักษณะที่สิ่งนั้นๆ เป็นหรือกระทำ ความเข้าใจใน “*physis*” นั้นไม่อาจเกิดขึ้นได้ด้วยตัวเอง แต่เป็นสิ่งที่ต้องถูกค้นพบ ซึ่งการค้นพบ “*physis*” หมายถึงการแยกแยะระหว่างปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ และปรากฏการณ์ที่ไม่ใช่ธรรมชาติหรือ “*nomos*” เนื่องจากก่อนที่มนุษย์จะเข้าใจในธรรมชาติหรือ “*physis*” ได้ นั้น “*nomos*” ย่อมเป็นสิ่งที่อยู่ก่อนในสังคมมนุษย์แล้ว ดังนั้นการแยกแยะระหว่าง “*physis*” กับ “*nomos*” จึงเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการค้นพบธรรมชาติ และเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการเกิดของปรัชญาด้วย ทั้งนี้เพราะ “*physis*” ก็คือสาระสำคัญของปรัชญานั้นเอง⁵²

ไชยันต์ ไชยพร อธิบายว่าในความคิดของเพลโตนั้น “*nomos*” สัมพันธ์กับสังคมการเมือง กล่าวคือลักษณะของสังคมการเมืองที่แตกต่างกันจะทำให้สังคมนั้นมี “*nomos*” ที่แตกต่างกันไปด้วย และลักษณะของสังคมการเมืองดังกล่าวก็มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติมนุษย์ซึ่งแบ่งได้สามประเภท คือ พวกที่รักความรู้, พวกที่รักเกียรติ, และพวกที่รักความสุข ธรรมชาติมนุษย์แต่ละประเภทนี้ก่อให้เกิด “*nomos*” ที่แตกต่างกัน และคนที่มีธรรมชาติรักความรู้เท่านั้นที่สามารถเข้าใจธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์ได้ ดังนั้น “*nomos*” ที่เกิดจากคนประเภทนี้จึงเป็น “*nomos*” ที่ดีที่สุดสำหรับคนในสังคม⁵³

จากคำอธิบายของ ไชยันต์ นี้ แม้ว่า “*nomos*” กับ “*physis*” จะมีความหมายตรงข้ามกัน แต่ในความตรงข้ามนั้นก็ยังคงมีเส้นบางๆ ที่เชื่อมคำทั้งสองไว้ด้วยกันอยู่ กล่าวคือสิ่งที่มนุษย์กำหนดขึ้นนั้นผันแปรตามธรรมชาติของผู้ที่กำหนดมันขึ้นมา

เมื่อพิจารณาในบริบทของ “รัฐบุรุษ” “*nomos*” ที่ดีที่สุดจะเกิดจากรัฐบุรุษที่แท้ (true statesman) เท่านั้น ซึ่งรัฐบุรุษที่แท้นี้ก็คือผู้ที่ครอบครองความรู้ หรือกล่าวในอีกทางหนึ่งคือเป็นผู้ที่มีธรรมชาติรักความรู้ดังที่ ไชยันต์ อธิบายไว้ นั่นเอง ดังนั้น “*nomos*” ใน “รัฐบุรุษ” จึงมีความสัมพันธ์กับ “*physis*” ของรัฐบุรุษอย่างใกล้ชิด

11. *onoma*

คำว่า “*onoma*” มีความหมายเท่ากับคำว่า name ในภาษาอังกฤษ เพลโตกล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับความถูกต้องของชื่อไว้อย่างละเอียดในบทสนทนาเรื่อง “คราไทลัส” (“*Cratylus*”) โดยใน

⁵²สมบัติ จันทรวงศ์, ปรัชญาการเมืองเบื้องต้น : บทวิเคราะห์โสเครตีส (กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2546), หน้า 2-3.

⁵³ไชยันต์ ไชยพร, “ศาสตร์ของผู้ปกครอง : ก้าวกระโดดที่ไม่ไกลจากเพลโตถึงมาคิอาเวลลี,” วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2.

บทสนทนาเรื่องดังกล่าว โสกราตีสได้อธิบายว่าสรรพสิ่งทั้งหลายจะมีคุณภาพที่แน่นอนของตัวเอง ซึ่งชื่อหรือ “*onoma*” ถือเป็นเครื่องมือที่สอนเราเกี่ยวกับเนื้อหาหรือคุณภาพของแต่ละสิ่ง และทำให้เราสามารถแยกแยะสิ่งนั้นๆ ออกจากสิ่งอื่นด้วย⁵⁴

การอธิบายเกี่ยวกับความสำคัญของ “*onoma*” นี้ปรากฏอยู่ในงานเขียนจำนวนมากของเพลโต ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเขาให้ความสำคัญต่อประเด็นดังกล่าวอย่างยิ่ง ในฐานะของส่วนหนึ่งในกระบวนการที่นำไปสู่ *episteme*⁵⁵ และในบทสนทนาเรื่อง “รัฐบุรุษ” นี้เพลโตก็ได้กล่าวถึงบทบาทของ “*onoma*” ในการศึกษานิยามของรัฐบุรุษด้วยเช่นกัน⁵⁶

12. *sophrosyne*

คำว่า “*sophrosyne*” แปลเป็นคำในภาษาอังกฤษว่า self-control หรือ moderation “*sophrosyne*” เป็นประเด็นหนึ่งในการค้นคว้าเกี่ยวกับจริยธรรมของโสกราตีส ใน “*คราไทลัส*” “*sophrosyne*” หมายถึงความพอดีในทางศีลธรรม (moral sanity) แต่ความหมายที่แท้จริงของคำนี้ในงานเขียนของเพลโตนั้น มีรากฐานมาจากความเชื่อในเรื่องความผสมกลมกลืน (*harmonia*) ของสำนัก Pythagorean⁵⁷

ความหมายของ “*sophrosyne*” ในทั้งสองลักษณะนี้ถูกผสมผสานเข้าด้วยกันใน “*อุดมรัฐ*” โดย “*sophrosyne*” ถูกเชื่อมโยงเข้ากับการแบ่งจิตออกเป็นสามส่วน (tripartite division of the soul) ของเพลโต⁵⁸

สำหรับใน “*รัฐบุรุษ*” เพลโตใช้ “*sophrosyne*” ในการกล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์สองประเภทภายในรัฐ ซึ่งสอดคล้องกันอย่างยิ่งกับความเชื่อในเรื่องความผสมกลมกลืน (*harmonia*) ของสำนัก Pythagorean⁵⁹

⁵⁴ Peters, *Greek Philosophical Terms : A Historical Lexicon*, p.144.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ ดูรายละเอียดประเด็นเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของชื่อใน “*รัฐบุรุษ*” ในบทที่ 3 และ 4 ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

⁵⁷ Peters, *Greek Philosophical Terms : A Historical Lexicon*, p.179.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ ดูรายละเอียดในหัวข้อ “*ปริศนาเรขาคณิต*” ในบทที่ 3 และหัวข้อ “*รัฐบุรุษคือผู้ทอนครรัฐ*” และ “*การทอของรัฐบุรุษกับการเปรียบเทียบธรรมชาติของมนุษย์กับเส้นแท่งมูม*” ในบทที่ 6 ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อกล่าวถึงสาขาวิชาปรัชญาการเมือง แน่นอนว่าปรัชญาเมธีที่เป็นที่รู้จักกันดีในทุกยุคทุกสมัยท่านหนึ่งก็คือเพลโต ซึ่งกล่าวกันว่าเป็นนักปรัชญาที่มีผลงานบันทึกไว้มากที่สุดและเป็นนักปรัชญาคนแรกที่ได้สร้างปรัชญาที่เป็นระบบขึ้นมาโดยรวมเอาสาขาวิชาอื่นๆเข้าไว้ด้วยกัน¹

งานเขียนของเพลโตนั้นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว กล่าวคือเป็นลักษณะของบทสนทนาที่มักมีโสกราตีสเป็นตัวละครหลักที่คอยอธิบายปรัชญาเรื่องต่างๆให้แก่ตัวละครอื่น² นอกจากนี้การอธิบายความของตัวละครของเขาก็มิใช่การกล่าวบรรยายออกมาตรงๆ ทว่าเป็นการซักถามกลับไปกลับมาระหว่างตัวละครในเรื่องจนกว่าคำอธิบายจะกระจ่างออกมาในที่สุด กระนั้นก็ตามแม้ว่าคำอธิบายจะกระจ่างออกมาแล้ว แต่ในท้ายที่สุดงานเขียนของเพลโตก็ยังคงทิ้งปมไว้ให้ผู้ศึกษาขบคิดและตีความอยู่เสมอ

บทสนทนาเรื่อง“รัฐบุรุษ”ของเพลโตเป็นการสนทนาระหว่างตัวละครสี่คน ได้แก่ โสกราตีส (Socrates), ทีโอดอรัส(Theodorus), ชายแปลกหน้าจากอีเลีย(Stranger/Visitor from Elea), และ โสกราตีสหนุ่ม(Young Socrates) ซึ่งบทสนทนาเรื่องนี้แตกต่างไปจากงานเขียนส่วนใหญ่ของเพลโต เนื่องจากผู้ที่มีบทบาทนำในการสนทนาคือชายแปลกหน้าจากอีเลียไม่ใช่โสกราตีสอย่างที่มักจะเป็น

โดยรวมแล้วชายแปลกหน้าจากอีเลียคือผู้ที่อธิบายและนำวงสนทนาไปสู่นิยามที่ถูกต้องของผู้ปกครองอันเป็นจุดประสงค์หลักของบทสนทนา โดยมีโสกราตีสหนุ่มทำหน้าที่เป็นผู้คอยซักถาม ส่วนโสกราตีสนั้นมีบทบาทเฉพาะในตอนต้นและตอนจบ ในขณะที่ทีโอดอรัสมีบทบาทเพียงแค่อธิบายตอนเริ่มของบทสนทนาเท่านั้น อย่างไรก็ตามบทบาทอันน้อยนิดของโสกราตีสและทีโอดอรัสนี้ก็แฝงไว้ด้วยนัยบางประการที่มีความสำคัญต่อ“รัฐบุรุษ”อย่างยิ่ง

“รัฐบุรุษ”มีแก่นเรื่องอยู่ที่การค้นคว้านิยามที่ถูกต้องของผู้ปกครอง อย่างไรก็ตามเนื้อหาทั้งหมดของบทสนทนาเรื่องนี้ก็ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะแค่รายละเอียดของนิยามดังกล่าว แต่ยังมี

¹ ดับบลิว.ที. แอสตซ, *ปรัชญากรีก*, แปลโดย ปรีชา ช่างขวัญยืน(กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า93.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 95-96.

กล่าวถึงเรื่องอื่นด้วย นั่นคือที่มาและความสำคัญของกฎหมายในฐานะที่เป็นเครื่องมือของผู้ปกครอง อันจะทำให้เกิดรัฐที่ดีที่สุดเท่าที่จะสามารถปฏิบัติได้ในโลกแห่งความเป็นจริง ลักษณะเช่นนี้ถือเป็นแบบฉบับอีกอย่างหนึ่งในงานเขียนของเพลโต ดังที่L.C. McDonaldกล่าวไว้ว่าการตัดสินอย่างเจาะจงลงไปว่าเนื้อหาของงานเขียนแต่ละชิ้นของเพลโตคืออะไรนั้นเป็นการกระทำที่เสี่ยง เช่นเดียวกับการชี้ขาดถึงจุดประสงค์หลักของบทสนทนาเรื่องนั้นๆ³

ใน“รัฐบุรุษ”เพลโตกำหนดให้ชายแปลกหน้าจากอียิปต์นำวงสนทนาโดยเฉพาะโสกราตีสหนุ่มค้นคว้านิยามที่ถูกต้องของรัฐบุรุษโดยใช้วิธีการศึกษาต่างๆเป็นเครื่องมือ วิธีการเหล่านี้ต่างก็มีความสำคัญแตกต่างกันออกไป วิธีการแต่ละวิธีการเปรียบเสมือนภาพปริศนาเล็กๆที่ต่อรวมกันเป็นภาพใหญ่ เมื่อวงสนทนาและผู้ศึกษา“รัฐบุรุษ”ของเพลโตสามารถไขปริศนาของภาพแต่ละภาพได้ก็จะขยับเข้าใกล้ปริศนาภาพใหญ่ ซึ่งก็คือนิยามของผู้ปกครองมากขึ้นทุกทีๆ และเมื่อใดก็ตามที่สามารถไขปริศนาของภาพเล็กๆเหล่านี้ได้และนำมาปะติดปะต่อเข้าด้วยกัน เมื่อนั้นก็จะบรรลุซึ่งนิยามดังกล่าวได้

อย่างไรก็ตามวิธีการเหล่านี้ก็ไม่ได้นำไปสู่แก่นของรัฐบาลอันเป็นจุดประสงค์หลักของเรื่อง แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ด้วยตัวของวิธีการดังกล่าวนี้เองก็แฝงนิยามบางอย่างเอาไว้ด้วย ซึ่งเป็นจุดหนึ่งที่ผู้ศึกษา“รัฐบุรุษ”ของเพลโตจะต้องพึงตระหนักไว้เสมอ และไม่ละเลยที่จะให้ความสำคัญต่อการพิจารณาพิเคราะห์และตีความในประเด็นนี้

โดยทั่วไปแล้วนักวิชาการส่วนใหญ่ที่ศึกษาผลงานของเพลโตมักพิจารณา“รัฐบุรุษ”ในฐานะที่มีความเกี่ยวข้องกับงานเขียนเรื่องอื่นๆของเขา หรือแม้แต่ในฐานะของส่วนเติมเต็มของบทสนทนาเรื่องอื่นๆ

L. C. McDonaldให้ความเห็นว่า“รัฐบุรุษ”เป็นงานเขียนที่อยู่ตรงกลางระหว่าง“อุดมรัฐ”หรือ“The Republic”ซึ่งว่าด้วยเรื่องอภิปรายเกี่ยวกับ“กฎหมาย”หรือ“Laws”ซึ่งเป็นการกล่าวถึงกฎหมายอย่างละเอียด⁴

ในการทำงานเดียวกันกับMcDonald Robin Waterfieldกล่าวว่า“รัฐบุรุษ”เป็นศูนย์กลางของความคิดทางการเมืองของเพลโต โดยถือเป็นบทสนทนาที่ให้ความกระจ่างและปรับปรุง

³แอล.ซี.แมคโดนัลด์, *ทฤษฎีการเมืองตะวันตกเล่มหนึ่ง : สมัยโบราณและยุคกลาง*, แปลโดยสมบัติ จันทร์วงศ์(กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2520), หน้า 34.

⁴เรื่องเดียวกัน.

ความคิดทางการเมืองของเขาในช่วงเวลาก่อนหน้านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการให้ความกระจ่าง และขยายความสิ่งที่เขาได้กล่าวไว้ใน“อุดมรัฐ”⁵

ตามความเห็นของMcDonaldและWaterfieldนี้ ความสำคัญของบทสนทนาเรื่อง “รัฐบุรุษ”ของเพลโตอยู่ที่การเป็นสะพานเชื่อมโยงความคิดทางการเมืองของเพลโตในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน กล่าวคือมันเป็นทั้งบทสนทนาที่ทำให้“อุดมรัฐ”และ“กฎหมาย”มีความต่อเนื่องกันในทางเนื้อหา อีกทั้งยังช่วยเสริมความคิดทางการเมืองที่เพลโตได้เคยอธิบายไว้ในบทสนทนาที่เขาเขียนไว้ก่อนหน้านี้อย่าง“อุดมรัฐ”ด้วย ซึ่งนั่นเท่ากับว่าการศึกษา“รัฐบุรุษ”จะช่วยให้ผู้ศึกษาเกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่าง“อุดมรัฐ”กับ“กฎหมาย” และเข้าใจถึงความคิดทางการเมืองของเพลโตที่ปรากฏอยู่ใน“อุดมรัฐ”ได้ดียิ่งขึ้น

การพิจารณาความสำคัญของ“รัฐบุรุษ”ในแนวทางดังกล่าวนี้อาจมีข้อโต้แย้งได้ เนื่องจาก การจะชี้ขาดลงไปว่าผลงานชิ้นใดของเพลโตถูกเขียนขึ้นเป็นลำดับที่เท่าไรนั้นไม่ใช่สิ่งที่กระทำได้ง่ายนัก และในทุกวันนี้ผลงานบางชิ้นของเขาก็ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ในวงวิชาการว่าเป็นผลงานลำดับที่เท่าไร ดังนั้นการบอกว่า“รัฐบุรุษ”เป็นบทสนทนาที่ให้ ความกระจ่างแก่ความคิดทางการเมืองของเพลโตในช่วงเวลาก่อนหน้านี้จึงอาจเกิดความผิดพลาดได้ ด้วยเหตุที่ขาดความแม่นยำว่าผลงานชิ้นใดบ้างที่เป็นงานเขียนในช่วงก่อนหน้านี้ที่เขาจะเขียน“รัฐบุรุษ”ขึ้นมา

กระนั้นก็ตาม“รัฐบุรุษ”ก็ยังคงมีความสำคัญในฐานะที่จะช่วยให้ผู้ที่ศึกษามีความเข้าใจต่อบทสนทนาเรื่องอื่นๆของเพลโตได้ดียิ่งขึ้นอยู่ดี ทั้งนี้เพราะสิ่งที่แน่นอนเกี่ยวกับงานเขียนของเพลโตประการหนึ่งก็คือ“รัฐบุรุษ”เป็นหนึ่งในบทสนทนาชุดของเพลโตอันประกอบด้วยบทสนทนา 3 เรื่องด้วยกัน นั่นคือ “ธีเอทีตัส”(Theaetetus), “โสฟิสต์”(Sophistes), และ“รัฐบุรุษ”(Statesmanหรือ Politicus)

สาเหตุที่ผู้วิจัยกล่าวว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นสิ่งที่แน่นอนก็คือ ในเนื้อหาของบทสนทนาทั้งสามเรื่องนี้ได้กล่าวพาดพิงถึงกันและกันเอาไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือในตอนจบของ“ธีเอทีตัส”นั้นตัวละครของเรื่องซึ่งได้แก่ โสกราตีส(Socrates), ยูคลิดและเทิร์พชันจากเมการา(Euclid and Terpsion from Megara), ธีเอทีตัส(Theaetetus), และธีโอดอร์ส(Theodorus) ได้นัดกันว่าจะมาพบกันอีกในวันรุ่งขึ้น และตัวละครเหล่านี้ก็มาพบกันอีกในบทสนทนาเรื่อง“โสฟิสต์”และ “รัฐบุรุษ”

นอกจากนั้นW. K. C. Guthrieยังเชื่อว่าการที่โสกราตีสหนุ่มได้ถูกกล่าวถึงว่ามีตัวตนอยู่ในวงสนทนาใน“ธีเอทีตัส”แม้ว่าเขาจะไม่มีบทบาทใดๆเลยก็ตาม และถูกกล่าวถึงซ้ำอีกครั้งใน

⁵Plato, *Plato : Statesman*, trans.Robin Waterfield, ed. Julia Annas(Cambridge : Cambridge University Press, 1995.), p. ix.

“ไโสพิสต์” จนกระทั่งเข้ามามีบทบาทแทนที่ตัวละครที่ชื่อเอทีดีสใน “รัฐบุรุษ” ในที่สุดนั้น เป็นการแสดงให้เห็นว่าทั้ง “อีเอทีดีส”, “ไโสพิสต์”, และ “รัฐบุรุษ” จำเป็นต้องถูกศึกษาอย่างต่อเนื่องกัน⁶

ดังนั้นเมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้แล้วเราจึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า “รัฐบุรุษ” มีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดทางการเมืองของเพลโตในภาพรวม

ความสำคัญของบทสนทนาเรื่องนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การเป็นส่วนขยายหรือส่วนเติมเต็มให้แก่งานเขียนเรื่องอื่นๆ ของเพลโตเท่านั้น ทว่าตัวเนื้อเรื่องของ “รัฐบุรุษ” เองก็มีความสำคัญที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

อย่างที่กล่าวไปแล้วว่าแก่นเรื่องของ “รัฐบุรุษ” คือการอธิบายถึงนิยามที่ถูกต้องของผู้ปกครอง และหากพิจารณาอย่างรอบคอบแล้วก็จะพบว่าผู้ปกครองเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ขาดไม่ได้ในสังคมการเมือง จริงอยู่ว่าสังคมการเมืองที่ไม่ดีอาจไม่ได้มีสาเหตุมาจากการมีผู้ปกครองที่ไม่ดีเสมอไป แต่สังคมการเมืองที่ดีนั้นย่อมจำเป็นต้องมีผู้ปกครองที่ดีเสมอ ดังนั้นการศึกษาให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้กระจ่างแจ้งว่าผู้ปกครองที่ดีเป็นอย่างไร และอะไรคือการปกครองที่ดีที่ถูกต้องนั้นจึงเป็นประโยชน์ต่อการสร้างสังคมการเมืองที่ดีด้วยเช่นกัน

ดังนั้นในฐานะที่สังคมการเมืองที่ดีคือเป้าหมายที่มนุษย์ในทุกยุคทุกสมัยปรารถนา การศึกษา “รัฐบุรุษ” ของเพลโตอันมีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้ปกครองที่ดีและการปกครองที่ถูกต้องจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการศึกษาดังกล่าวจะมีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับผู้ปกครองที่ดี ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งของสังคมการเมืองที่ดี

แม้ว่าการศึกษานี้จะมีความสำคัญในแง่ต่างๆ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วก็ตาม แต่สำหรับในวงวิชาการไทยแล้วงานเขียนเรื่องนี้ก็ยังคงไม่ได้รับความสนใจมากนัก ดังจะเห็นได้จากงานที่ไม่เคยมีวิทยานิพนธ์ทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกในหลักสูตรภาษาไทยที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลงานชิ้นนี้ของเพลโตเลย

ในทำนองเดียวกันงานเขียนของนักวิชาการไทยเกี่ยวกับบทสนทนาเรื่อง “รัฐบุรุษ” ที่ได้รับการตีพิมพ์อยู่ในปัจจุบัน ก็ล้วนเป็นงานที่แปลจากงานเขียนเชิงตีความหรือวิจารณ์ผลงานเรื่องต่างๆ ของเพลโตโดยรวมๆ ของนักวิชาการตะวันตกอีกทีหนึ่ง ซึ่งกล่าวถึง “รัฐบุรุษ” แต่เพียงอย่างคร่าวๆ และรวบรัด เช่น งานเขียนเรื่อง “ปรัชญากรีก” ของปรีชา ช้างขวัญยืน ที่แปลมาจากงานเขียนของ W. T. Stace⁷, “ความคิดทางการเมืองจากเพลโตถึงปัจจุบัน” ของ M. J. Harmon

⁶W. K. C. Guthrie, *A History of Greek Philosophy vol.V : The Later Plato and The Academy* (Cambridge : Cambridge University Press, 1978), p. 63.

⁷ดัดบลิท.ที.แอสตซ, *ปรัชญากรีก*.

แปลโดยเสน่ห์ จามริก⁸, และ“ทฤษฎีการเมืองตะวันตกเล่มหนึ่ง : สมัยโบราณและยุคกลาง”ของ L. C. McDonald แปลโดยสมบัติ จันทรวงศ์⁹ เป็นต้น

ดังนั้นเพื่อเป็นการขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับบทสนทนาเรื่อง“รัฐบุรุษ”ของเพลโตนี้ อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งทั้งต่อความรู้เกี่ยวกับผู้ปกครองในบทสนทนาเรื่องนี้เอง และต่อความรู้เกี่ยวกับความคิดทางการเมืองของเพลโตในภาพรวม วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเป็นการศึกษา“รัฐบุรุษ”โดยจะศึกษาจากเอกสารปฐมภูมิ(primary document)ทั้งหมด และประมวลตลอดจน วิพากษ์งานเขียนที่ตีความบทสนทนาเรื่องนี้เอาไว้(secondary document) อันถือเป็นการขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับบทสนทนาเรื่อง“รัฐบุรุษ”ที่มีอยู่เดิมให้กว้างขวางออกไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาค้นคว้านิยามที่ถูกต้องของผู้ปกครอง ตลอดจนลักษณะของการปกครองที่ดี ตามทัศนะของเพลโต
- 2 เพื่อขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับบทสนทนาเรื่อง“รัฐบุรุษ”ของเพลโตจากที่มีอยู่เดิม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1 ได้ความรู้เกี่ยวกับนิยามของผู้ปกครองที่ถูกต้อง และการปกครองที่ดีในทัศนะของเพลโต
- 2 เป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดทางการเมืองของเพลโตในภาพรวม

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาในเชิงปรัชญาการเมือง(Political Philosophy) ซึ่งใช้วิธีการค้นคว้าจากเอกสาร(Documentary Research) โดยในขั้นแรกจะศึกษาโดยการพิจารณาตัวบทเรื่อง“รัฐบุรุษ”อย่างพินิจพิเคราะห์ โดยเปรียบเทียบระหว่างสำนวนการแปลต่างๆอย่างรอบคอบเพื่อ

⁸เอ็ม.เจ.ฮาร์มอน, ความคิดทางการเมืองจากเพลโตถึงปัจจุบัน, แปลโดย เสน่ห์ จามริก(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515).

⁹แอล.ซี.แมคโดแนลด์, ทฤษฎีการเมืองตะวันตกเล่มหนึ่ง : สมัยโบราณและยุคกลาง.

ไม่ให้เกิดความคลาดเคลื่อนทางด้านภาษา จากนั้นจึงตีความตัวบทดังกล่าวและเปรียบเทียบกับงานของนักวิชาการที่ตีความและวิจารณ์บทสนทนาเรื่องนี้ในเชิงวิพากษ์ ซึ่งในการตีความตัวบทนี้จะกระทำกับแต่ละส่วนย่อยๆของตัวบทก่อน แล้วจึงนำผลลัพธ์ที่ได้จากการตีความส่วนแต่ละส่วนนั้นมาประมวลเข้าด้วยกัน เพื่อหาความหมายของผู้ปกครองและการปกครองที่ดีที่ใกล้เคียงกับความหมายในทัศนะของเพลโตมากที่สุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากในการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะวิเคราะห์และตีความเนื้อหาทั้งหมดของตัวบทเรื่อง“รัฐบุรุษ”ของเพลโต ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกทฤษฎีการตีความมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์และตีความดังกล่าว

อย่างไรก็ตามเนื้อหาส่วนหนึ่งของตัวบทเรื่องดังกล่าวนั้นมีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีเรขาคณิตอย่างชัดเจน ดังนั้นนอกจากทฤษฎีการตีความแล้วผู้วิจัยจึงได้เลือกนำเอาทฤษฎีเรขาคณิตมาใช้ในการตีความเนื้อหาส่วนดังกล่าวด้วย

ดังนั้นในบทที่สองซึ่งเป็นบทที่ว่าด้วยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนี้ จึงเป็นการอธิบายถึงเนื้อหาของทฤษฎีสองทฤษฎีด้วยกัน ได้แก่ ทฤษฎีการตีความหรือHermeneutics และทฤษฎีพีทาโกรัส(Pythagorean Theory)

ทฤษฎีการตีความ(Hermeneutics)

1. ทฤษฎีการตีความคืออะไร?

ตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมาคำว่า“Hermeneutics”ถูกใช้เพื่ออ้างอิงถึงการตีความตัวบท (the interpretation of texts) โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวบทในทางศาสนา อย่างไรก็ตามจากที่มีบทบาทอยู่เฉพาะกับงานเขียนทางศาสนาHermeneuticsก็ค่อยๆขยายไปสู่วิชาภาษาศาสตร์ (Philology)และการทำความเข้าใจการใช้ภาษาโดยทั่วไป(linguistic understanding in general)¹

โดยรวมแล้วทฤษฎีการตีความหรือHermeneuticsคือวิธีการในการศึกษาศาสตร์เกี่ยวกับมนุษย์ที่แยกออกมาจากวิธีการแบบวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ด้วยแนวคิดที่ว่าศาสตร์เกี่ยวกับมนุษย์และวิทยาศาสตร์ธรรมชาตินั้นไม่สามารถศึกษารวมกันหรือศึกษาในแนวทางเดียวกันได้ ทั้งนี้เพราะเป้าหมายพื้นฐานของศาสตร์เกี่ยวกับมนุษย์ไม่ใช่เพื่ออธิบายและทำนายกิจกรรมต่างๆของมนุษย์ดังเช่นเป้าหมายของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ แต่เป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจต่อกิจกรรมเหล่านั้นต่างหาก ซึ่งวิธีการในแบบวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและเทคนิคในทางปริมาณไม่

¹William Outhwaite, *New Philosophies of Social Science*(London: Macmillan, 1987), p. 62.

เหมาะสมกับเป้าหมายดังกล่าว² นอกจากนั้นความจริงทางสังคมก็ไม่เหมือนกันกับสถานการณ์ในวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ทำให้เกณฑ์ของควมมีเหตุผล (validity) สำหรับทฤษฎีทางสังคมแบ่งแยกออกจากเกณฑ์ที่ถูกเสนอโดยแนวคิดแบบประจักษ์นิยมที่เชื่อในความเป็นหนึ่งเดียวทางวิธีการของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ(natural science)กับศาสตร์เกี่ยวกับมนุษย์(human science) ไปด้วย³ ดังนั้นทฤษฎีการตีความจึงมีความเหมาะสมกับศาสตร์เกี่ยวกับมนุษย์มากกว่า ในฐานะของวิธีการในการทำความเข้าใจต่อกิจกรรมของมนุษย์ดังกล่าว ดังที่Don Lavoieให้ข้อสรุปไว้ว่า

“Hermeneutics หรือ ปรัชญา แห่ง การตี ความ (interpretive philosophy)คือปรัชญาที่เกี่ยวกับการทำความเข้าใจที่อธิบายให้เห็นว่าคนๆหนึ่งสามารถเข้าใจการกระทำ, คำพูด, หรือผลผลิตที่มีความหมายอื่นๆของผู้อื่นได้อย่างไร”⁴

กล่าวในอีกทางหนึ่งก็คือเป้าหมายของทฤษฎีการตีความในการศึกษาศาสตร์เกี่ยวกับมนุษย์นั้น ไม่ใช่การอธิบายและทำนายปรากฏการณ์ที่สามารถสังเกตได้ดังเช่นการทดลองทางวิทยาศาสตร์ แต่เป็นการอธิบายในเชิงการตีความความหมายของปรากฏการณ์นั้นๆต่างหาก⁵

Gerald L. Brunsกล่าวว่าคำตอบที่ง่ายที่สุดของคำถามที่ว่าทฤษฎีการตีความคืออะไรคือ ทฤษฎีการตีความคือประเพณี(tradition)ของการคิด(thinking) หรือการสะท้อนในทางปรัชญา(philosophical reflection)ที่พยายามทำให้ความคิดเกี่ยวกับ“Verstehen”หรือการทำความเข้าใจ(understanding)มีความชัดเจน⁶

Friedrich SchleiermacherนักทฤษฎีการตีความคนสำคัญของยุคRomanticศึกษาทฤษฎีการตีความโดยให้ความสนใจต่อ“เจตนาของผู้แต่งตัวบท” เขาเชื่อว่าในตัวบทหนึ่งๆนั้นชี้ว่าจะแสดงความหมายของมันเอาไว้ในถ้อยคำหรือภาษาที่มันใช้อย่างสิ้นข้อสงสัย หากแต่ยังมีความหมายอีกส่วนหนึ่งที่แอบแฝงอยู่และไม่อาจตีความได้โดยการวิเคราะห์ในเชิงภาษาศาสตร์

²G. B. Madison, “Getting beyond Objectivism : The Philosophical Hermeneutics of Gadamer and Ricoeur,” in *Economics and Hermeneutics*, ed. Don Lavoie(London : Routledge ,1990), p.34.

³Russell Keat, *The Politics of Social Theory*(Chicago: The University of Chicago Press, 1981), p.3.

⁴Lavoie, “Introduction,” in *Economics and Hermeneutics*, p.1.

⁵Keat, *The Politics of Social Theory*, p.3.

⁶Geral L. Bruns, *Hermeneutics : Ancient and Modern*(New Haven : Yale University Press , 1992), p.1.

(philology) ดังนั้น Schleiermacher จึงได้แบ่งการตีความออกเป็นสองระดับ คือ ระดับไวยากรณ์ (Grammatical Interpretation) และ ระดับจิตวิทยา (Psychological Interpretation)⁷

Schleiermacher อธิบายว่าในการตีความตัวบทใดๆ ผู้ตีความจะต้องพิจารณาที่โครงสร้างทางภาษาของตัวบทนั้นเพื่อตีความความหมายตามตัวอักษรเสียก่อน จากนั้นจึงพิจารณาที่สภาพหรือเงื่อนไขในการแต่งตัวบทและเจตนาของผู้แต่ง ณ ช่วงเวลาที่ตัวบทถูกแต่งขึ้นมาเพื่อที่จะค้นหาความหมายที่แอบแฝงอยู่ ซึ่งตามแนวคิดของ Schleiermacher นั้นการตีความในทั้งสองระดับนี้ต่างก็ต้องพึ่งพิงซึ่งกันและกัน ในแง่ที่ว่าต่างก็ช่วยให้ความหมายที่ได้จากการตีความในอีกระดับหนึ่งมีความกระจ่างมากยิ่งขึ้น⁸

แม้ว่า Schleiermacher จะให้ความสำคัญกับเจตนาของผู้แต่งตัวบท แต่เขาก็ไม่ได้ยอมรับในอัตวิสัยของผู้ตีความแต่อย่างใด ในทางกลับกันเขากลับมองว่าอัตวิสัยของผู้ตีความคืออุปสรรคต่อการได้มาซึ่งความหมายที่แท้จริงของตัวบท ดังนั้นสิ่งที่ผู้ตีความต้องกระทำก็คือ พินิจพิเคราะห์อคติของตนเองอย่างเป็นระบบ และระมัดระวังไม่ให้อคติดังกล่าวเข้าไปมีส่วนร่วมในการตีความของตน⁹

กล่าวโดยสรุปก็คือในการตีความตามแนวคิดของ Schleiermacher นั้น ผู้ตีความจะต้องละทิ้งความเป็นอัตวิสัยและอคติของตนเอง แล้วก้าวเข้าไปสู่สภาวะทางจิตวิทยาของผู้แต่งตัวบท ในขณะที่เขาหรือเธอแต่งตัวบทนั้นขึ้นมา ด้วยการตีความในลักษณะนี้ประกอบกับการตีความในระดับไวยากรณ์ ผู้ตีความจะได้ความหมายของตัวบทอย่างแท้จริงครบถ้วนตามที่ผู้แต่งเจตนาจะให้มันมีความหมายเช่นนั้น หรืออาจกล่าวอย่างง่าย ๆ ว่าทฤษฎีการตีความตามแนวคิดของ Schleiermacher ก็คือการผลิตซ้ำความหมายของตัวบทตามเจตนาของผู้แต่งนั่นเอง¹⁰

ในขณะที่ Schleiermacher ให้ความสำคัญกับเจตนาของผู้เขียนตัวบท Wilhelm Dilthey นักทฤษฎีการตีความคนสำคัญของยุค Romantic อีกท่านหนึ่งกลับเชื่อว่าประวัติศาสตร์ของผู้แต่งตัวบทนั้นเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความหมายของตัวบทที่ถูกเขียนขึ้น

⁷Wikipedia Encyclopedia. *Hermeneutics*[Online]. Available from: <http://en.wikipedia.org/wiki/Hermeneutic> [2005, November 25].

⁸Tilottama Rajan. *Hermeneutics 1 : Nineteenth Century*[Online]. Available from: http://www.press.jhu.edu/books/hopkins_guide_to_literary_theory/hermeneutic [2005, november 25].

⁹Bjorn Ramberg and Kristin Gjesdal. *Hermeneutics*[Online]. Available from: <http://www.science.uva.nl/~seop/entries/hermeneutics> [2005, November 24].

¹⁰Michelle M. Byrne. *Hermeneutics 101*[Online]. Available from: http://www.coe.uga.edu/quig/proceedings/Quig98_Proceedings/byrne.html [2005, November 11].

ในบทความชื่อ “The Understanding of Others and Their Manifestations of Life” (1910) Dilthey ได้โต้แย้งความคิดเกี่ยวกับเจตนาของผู้แต่งตัวของ Schleiermacher อย่างชัดเจนว่า การตีความไม่ได้มีพื้นฐานอยู่บนการร่วมรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของผู้แต่งตัวบท (empathy) ซึ่งเป็นการทำความเข้าใจโดยตรง (direct understanding) แต่เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจโดยอ้อม (indirect understanding) ซึ่งผู้ตีความจะสามารถบรรลุซึ่งความเข้าใจโดยอ้อมนี้ได้ก็ต่อเมื่อพิจารณาสิ่งที่ตนกำลังตีความในบริบททางประวัติศาสตร์ของมันเท่านั้น ดังนั้น การตีความจึงไม่ใช่กระบวนการหรือสร้างใหม่สภาวะทางจิต (the state of mind) ของผู้แต่งตัวบท ดังที่ Schleiermacher เข้าใจ หากแต่เป็นการเปิดเผยสิ่งที่ถูกแสดงอยู่ในตัวบทต่างหาก¹¹

เนื่องจาก Dilthey เป็นนักทฤษฎีการตีความที่พยายามทำให้การศึกษาศาสตร์เกี่ยวกับมนุษย์มีความแม่นยำและแน่นอนเหมือนดังวิธีการของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ¹² ดังนั้นแม้ว่าเขาจะยอมรับว่าบริบททางประวัติศาสตร์ของผู้เขียนตัวบทเป็นปัจจัยที่ผู้ตีความจำเป็นต้องพิจารณา แต่เขาก็ยังคงเห็นด้วยกับ Schleiermacher ว่าการปล่อยให้อัตวิสัยของผู้ตีความเข้าไปมีส่วนร่วมในการตีความนั้นเป็นสิ่งต้องห้าม เนื่องจากกรกระทำเช่นนั้นจะทำให้ความหมายของตัวบทที่ได้จากการตีความบิดเบือนไป

โดยสรุปก็คือทฤษฎีการตีความตามความแนวคิดของ Dilthey นั้น คือการที่ผู้ตีความค้นหาความหมายของตัวบทโดยพิจารณาตัวบทในบริบททางประวัติศาสตร์ทั้งของตัวเองและของผู้แต่ง เนื่องจากเขาเชื่อว่าตัวบทคือการแสดงออกซึ่งประสบการณ์ของผู้เขียน ดังนั้นการตีความจึงเป็นการเปิดเผยสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบริบททางประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาที่ตัวบทนั้นๆ ถูกเขียนขึ้นมา อย่างไรก็ตามตามความคิดของ Dilthey นี้ผู้ตีความจะต้องแสวงหาบริบททางประวัติศาสตร์ของตนเองไว้โดยไม่นำเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการตีความ ทั้งนี้เพื่อให้ความหมายที่ได้จากการตีความมีความแม่นยำและเป็นระบบ (ตามความเชื่อของ Dilthey) เหมือนกับวิธีการศึกษาในวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ

2. ทฤษฎีการตีความตามแนวคิดของ Hans-Georg Gadamer

หลังจากยุคของ Schleiermacher และ Dilthey แล้ว ทฤษฎีการตีความก็ได้รับการพัฒนาต่อมาเรื่อยๆ ในหลายๆ มุมมองโดยนักทฤษฎีจำนวนมากดังที่ได้กล่าวไปแล้ว อย่างไรก็ตาม

¹¹Wikipedia Encyclopedia. Hermeneutics[Online]. Available from: <http://en.wikipedia.org/wiki/Hermeneutic> [2005, November 25].

¹²Ulin, Understanding Culture : Perspectives in Anthropology and Social Theory, p.107.

William Outhwaite ได้ลงความเห็นวาทฤษฎีดังกล่าวถูกทำให้มีความลึกซึ้งมากขึ้นในยุคของ Hans-Georg Gadamer¹³

ในทศวรรษที่ 1960 Gadamer ได้รับเอาแนวคิดของ Martin Heidegger ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือชื่อ "Being and Time" (1927) มาปรับขยายให้กว้างขวางขึ้นและกลายเป็นแนวคิดที่ทรงอิทธิพลอยู่ในช่วงเวลานั้น ตามแนวคิดดังกล่าวนี้ ทฤษฎีการตีความหรือ Hermeneutics นั้นเป็นทฤษฎีที่เป็นสากล เนื่องจากการทำความเข้าใจถือเป็นแนวทางพื้นฐานที่มนุษย์มีส่วนร่วมในโลก โดย Gadamer ได้อธิบายว่าการทำความเข้าใจแสดงถึงความเป็นสากลในการใช้ภาษาของมนุษย์ ในฐานะของสิ่งที่อยู่ตรงกลางซึ่งแบกรับทุกสิ่งเอาไว้ ไม่เฉพาะแค่วัฒนธรรมที่ถูกสืบทอดผ่านทางภาษาเท่านั้น แต่รวมถึงทุกสิ่งเลยที่เดียว ทั้งนี้เพราะทุกสิ่งเหล่านั้นถูกรวมเข้าสู่อาณาจักรของความสามารถในการทำความเข้าใจ ซึ่งเราทั้งหลายมีปฏิสัมพันธ์ด้วย¹⁴

จากคำอธิบายของ Gadamer นี้แสดงให้เห็นว่าเขาให้ความสำคัญกับภาษาในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของทฤษฎีการตีความ การดำรงอยู่ของมนุษย์ก็คือการดำรงอยู่ในภาษา โลกนั้นจะเปิดสู่เราโดยผ่านทางภาษา เราไม่อาจทำความเข้าใจต่อสิ่งใดๆ ได้แม้แต่ตัวของเราเองหากปราศจากซึ่งภาษา ดังนั้นสำหรับ Gadamer แล้วจึงอาจกล่าวได้ว่าภาษาคือธรรมชาติลำดับที่สองของมนุษย์¹⁵

ในทัศนะของ Gadamer นั้น ทฤษฎีการตีความคือกระบวนการในการตีความบทสนทนา ซึ่งความหมายของบทสนทนานั้นจะถูกเพิ่มเติมไปจากตัวบทโดยปฏิสัมพันธ์ของผู้ตีความที่มีต่อตัวบท โดยเขาได้อธิบายว่าการตีความจะใช้กระบวนการของการเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์โดยธรรมชาติระหว่างผู้อ่านกับตัวบท โดยผู้อ่านจะอ่านตัวบทดังกล่าวได้อย่างเข้าใจดีก็ต่อเมื่อเขาเปิดโอกาสให้ผู้แต่งตัวบทพูด ในขณะที่เดียวกันก็เปิดโอกาสให้ตัวเองฟังด้วย การเปิดโอกาสให้ตัวบทพูดและให้ตัวเองฟังนี้ ผู้อ่านต้องยอมให้ตัวบทพูดในความหมายที่เขาไม่ได้เพียงแค่ตีความมันตามการตัดสินใจของตัวเองเท่านั้น แต่เขาจะพยายามต่อสู้กับการตัดสินใจของตนเองเพื่อเปิดไปสู่การตีความที่เหมาะสมซึ่งอาจตรงข้ามกับการตีความของเขาในตอนแรกก็ได้ อย่างไรก็ตามการเปิดโอกาสให้ตนเองฟังดังกล่าวนี้ Gadamer อธิบายว่าผู้อ่านจะไม่ตกเป็นผู้รับสารจากตัวบทในฐานะของผู้ถูกระทำ ทว่าเขาจะปรับสิ่งที่ตัวบทสื่อออกมาให้เหมาะสมกับตัวของเขาเองโดยการเชื่อมโยง

¹³Outhwaite, *New Philosophies of Social Science*, p. 11.

¹⁴Ibid., p.62.

¹⁵Bjorn Ramberg and Kristin Gjesdal. *Hermeneutics*[Online]. Available from:

<http://www.science.uva.nl/~seop/entries/hermeneutics> [2005, November 24].

มันเข้ากับสิ่งที่ตนรู้อยู่แล้ว จากนั้นจึงจะพิจารณาว่าสิ่งที่ตัวบทที่ออกมาดังกล่าวนี้มี
ความหมายว่าอย่างไรสำหรับเขา¹⁶

จากทัศนะของGadamerนี้แสดงว่าในการตีความใดๆนั้นผู้ตีความไม่อาจทำให้ตนเองเป็น
ดังเช่นเครื่องจักรที่ไร้ซึ่งความคิดความเห็นหรือประสบการณ์ที่ผ่านมาได้ ในทางกลับกันผู้ตีความ
จะมี“สิ่งที่ตนรู้อยู่แล้ว”เป็นองค์ประกอบดั้งเดิมในการตีความ ซึ่งGadamerเรียกว่า “อคติ”
(prejudice)

Michelle M. Byrneอธิบายว่าอคติในความหมายของGadamerก็คือการตัดสินล่วงหน้า
(prejudgment) ซึ่งก็คือความคิดที่ถูกรับรู้ล่วงหน้าของเราเกี่ยวกับสรรพสิ่งต่างๆนั่นเอง
ความคิดที่ถูกรับรู้ล่วงหน้านี้เกิดขึ้นจากประสบการณ์ในอดีตและกระบวนการทางสังคมที่
หล่อหลอมเราขึ้นมา ซึ่งหากมองจากมุมมองแบบประจักษ์นิยมดังเช่นมุมมองของ
Edmund Husserlแล้ว แนวทางในการกำจัดอคติก็คือการรักษาไว้ซึ่งความเป็นวัตถุวิสัยของการ
ตีความโดยการแยกประสบการณ์ของผู้ตีความออกไปจากการตีความของเขา แต่สำหรับมุมมอง
ของHeideggerและGadamerนั้นการกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่อาจเป็นไปได้ เนื่องจากในการ
ตีความใดๆก็ตามประสบการณ์ในอดีตของผู้ตีความคือปัจจัยที่ทำให้การทำความเข้าใจของเขาต่อ
สิ่งที่ตีความง่ายขึ้น¹⁷

กล่าวในอีกทางหนึ่งก็คือตามทฤษฎีของGadamerนี้ ในการตีความหนึ่งๆผู้ตีความจะ
มองสิ่งที่เขากำลังตีความโดยมีกรอบหนึ่งกำกับอยู่ กรอบดังกล่าวนี้เรียกว่า“อคติ”ซึ่งสร้างขึ้น
โดยประสบการณ์ในอดีตของผู้ตีความเอง การละทิ้งซึ่งอคตินี้เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เนื่องจาก
ดังที่Michael Polanyiเปรียบเทียบไว้ว่าอคตินั้นเปรียบเสมือนแว่นตาที่เรามองโลกโดยทะลุผ่านมัน
ไป¹⁸ การถอดแว่นตาทิ้งอาจทำให้เราตกอยู่ในสภาพเดียวกับคนสายตาสั้นมากๆที่ไม่อาจมองเห็น
สิ่งใดได้เลย ดังนั้นในการตีความสิ่งใดจึงเท่ากับว่าเราพยายามแปลความหมายของมันภายใน
กรอบที่เราเข้าใจ ดังที่Gadamerกล่าวไว้ในงานเขียนชื่อ“Truth and Method”(1960)ว่าการทำ
ความเข้าใจทั้งหลายนั้นล้วนเป็นการทำความเข้าใจในตนเอง(self-understanding)ทั้งสิ้น ผู้ใดก็

¹⁶Lavoie, "Introduction," in *Economics and Hermeneutics*, pp.1-2.

¹⁷Michelle M. Byrne. *Hermeneutics 101*[Online]. Available from:
http://www.coe.uga.edu/quig/proceedings/Quig98_Proceedings/byrne.html [2005, November 11].

¹⁸Lavoie, "Introduction," in *Economics and Hermeneutics*, p.2.

ตามที่ทำความเข้าใจ นั้นหมายถึงว่าเขากำลังทำความเข้าใจตนเองและวางตนเองไว้ในกรอบที่เป็นไปได้ของตัวเอง¹⁹

สรุปแล้วก็คือทฤษฎีการตีความตามแนวคิดของGadamerยอมรับในอคติของผู้ตีความอย่างไรก็ตามสิ่งที่ต้องพิจารณาต่อไปก็คือการยอมรับในอคติของGadamerดังกล่าวนี้ เป็นการยอมรับที่อยู่บนเงื่อนไขอะไร?

ย้อนกลับไปคำอธิบายของGadamerเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้ตัวบทพูดและให้ตัวผู้อ่านเองฟังดังที่ได้ยกมากล่าวข้างต้นแล้วนั้น Gadamerอธิบายว่าผู้อ่านต้องยอมให้ตัวบทพูดในความหมายที่ตัวเขาเองต้องพยายามต่อสู้กับการตัดสินของตนเองเพื่อเปิดรับการตีความที่เหมาะสมซึ่งอาจจะแตกต่างออกไป Rui Sampaioอธิบายแนวคิดดังกล่าวนี้ของGadamerไว้ได้อย่างค่อนข้างกระจ่าง โดยกล่าวว่าถ้าการทำความเข้าใจทั้งหมดเกี่ยวข้องกับการคาดการณ์ความหมายของสิ่งที่เรากำลังทำความเข้าใจอยู่แล้ว เป้าหมายของการทำความเข้าใจดังกล่าวก็ไม่ได้อยู่ที่การกำจัดซึ่งอคติทั้งหมดของเราอย่างที่น่าคิดในยุคEnlightenmentเข้าใจกันอย่างผิดๆ หากแต่อยู่ที่การรู้จักพิจารณาห้วงระหว่างอคติที่ถูกต้องกับอคติที่ผิดต่างหาก²⁰

จากการอธิบายของSampaioนี้แสดงให้เห็นว่า“การต่อสู้กับการตัดสินของตนเอง”ตามแนวคิดของGadamerนั้นไม่ใช่การต่อสู้เพื่อกำจัดอคติของเราออกไปจากการตีความ แต่เป็นการต่อสู้เพื่อกลั่นกรองว่าอคติใดของเราที่ถูกต้องและอคติใดที่ผิดต่างหาก หรือกล่าวอย่างง่ายก็คือเป็นการต่อสู้เพื่อตรวจสอบอคติของผู้ตีความ ซึ่งSampaioอ้างว่าตามแนวคิดของGadamerนั้น ความถูกต้องของอคติของผู้ตีความจะถูกตรวจสอบโดยความสามารถของผู้ตีความเองในการผลิตภาพรวมของความหมายที่สอดคล้องและผสมกลมกลืน ซึ่งภาพรวมที่สอดคล้องและกลมกลืนดังกล่าวนี้จะนำเราไปสู่ความเข้าใจในสิ่งที่เราตีความในที่สุด ในทางกลับกันหากผู้ตีความไม่สามารถผลิตการตีความที่ให้ความหมายที่สอดคล้องและกลมกลืนในภาพรวมได้แล้ว นั้นย่อมแสดงว่าอคติที่เขาใช้ในการตีความเป็นอคติที่ผิดนั่นเอง²¹

¹⁹Rui Sampaio. *The Hermeneutic Concept of Culture*[Online]. Available from: <http://www.bu.edu/wcp/Papers/Cult/CultSamp.htm> [2005, November 25].

²⁰Rui Sampaio. *The Hermeneutic Concept of Culture*[Online]. Available from: <http://www.bu.edu/wcp/Papers/Cult/CultSamp.htm> [2005, November 25].

²¹Rui Sampaio. *The Hermeneutic Concept of Culture*[Online]. Available from: <http://www.bu.edu/wcp/Papers/Cult/CultSamp.htm> [2005, November 25].

นั่นแสดงว่าอคติในทัศนะของGadamerนั้นมีทั้งที่ถูกและที่ผิด ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ตีความที่จะต้องตรวจสอบให้ดีและเลือกใช้ให้ถูก โดยใช้ความสอดคล้องของการตีความเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความถูกผิดดังกล่าว

Outhwaiteอธิบายว่าทฤษฎีการตีความของGadamerนั้นเกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจกับสิ่งที่เรากำลังตีความอยู่ ซึ่งการทำความเข้าใจดังกล่าวนี้ดำเนินอยู่ในการเผชิญหน้าของเรากับการสืบทอดทางวัฒนธรรมรวมถึงการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมนั้น²² จากการอธิบายของOuthwaiteนี้หมายความว่าในการที่เราจะตีความสิ่งใดก็ตาม ตัวเราเองจะต้องดำรงอยู่และมีส่วนร่วมในการสืบทอดทางวัฒนธรรมชุดหนึ่ง และเราจะใช้การดำรงอยู่และมีส่วนร่วมในการสืบทอดดังกล่าวในการทำความเข้าใจต่อสิ่งที่เราตีความ ซึ่งหากเราเชื่อมโยงการอธิบายของOuthwaiteนี้เข้ากับการอธิบายในประเด็นเรื่องอคติที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ก็แสดงว่าการดำรงอยู่และมีส่วนร่วมในการสืบทอดทางวัฒนธรรมก็คือการที่มนุษย์สั่งสมประสบการณ์ในอดีต และประสบการณ์ในอดีตนี้เองที่เป็นตัวสร้าง“อคติ”อันเป็นปัจจัยสำคัญในการตีความตามทฤษฎีของGadamer

Gadamer อ้างว่าความเป็นประวัติศาสตร์ของการดำรงอยู่ของมนุษย์นั้นถูกแสดงออกผ่านทางประเพณีหรือสิ่งที่สืบทอดต่อกันมา(tradition) อย่างไรก็ตามRobert C. Ulinมองว่าผู้ที่ศึกษาทฤษฎีการตีความของGadamerจะต้องไม่ลืมว่าสำหรับGadamerแล้วสิ่งที่สืบทอดต่อกันมานี้มีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติของการดำรงอยู่ ซึ่งหมายความว่าในขณะที่เรากำลังพิจารณาประเพณีชุดหนึ่งอยู่นั้น ตัวเราเองก็กำลังดำรงอยู่ในประเพณีชุดใดชุดหนึ่งอยู่เช่นเดียวกัน ดังนั้นจากภายในประเพณีของเราเอง เราจะเข้าใจโลกของเราและของคนอื่นๆด้วย²³

ความหมายของUlinก็คือการที่ผู้ตีความพยายามที่จะตีความตัวเองโดยพิจารณาที่บริบทในทางประเพณีที่ตัวเองดำรงอยู่นั้น ตัวผู้ตีความเองก็ดำรงอยู่ในบริบททางประเพณีในยุคสมัยของตัวเองอยู่แล้ว ดังนั้นจึงเท่ากับว่าผู้ตีความกำลังมองประเพณีในยุคสมัยของตัวเองที่บริบททางประเพณีในยุคสมัยของตนเอง และนั่นย่อมทำให้เขาเข้าใจประเพณีของตัวเองที่บริบททางประเพณีของตัวเองด้วย ซึ่งก็เป็นดังที่Gadamerกล่าว นั่นคือการตีความตัวเองโดยเอาอคติของผู้ตีความแขวนไว้ภายนอกนั้นย่อมเป็นไปได้ เพราะจากการอธิบายของUlinนี้ไม่ว่าอย่างไรผู้ตีความก็ไม่อาจเดินหนีออกไปจากประเพณีในยุคสมัยของตนได้อยู่ดี

Gadamerเชื่อว่าประเพณีหรือสิ่งที่สืบทอดต่อกันมา(tradition)นั้นมีส่วนร่วมอยู่ในทุกๆการทำความเข้าใจ เขามองว่าแนวคิดแบบปฏิฐานนิยม(positivist)ที่ว่ามุมมองหรือแนวคิดของผู้

²²Outhwaite, *New Philosophies of Social Science*, p. 64.

²³Ulin, *Understanding Culture : Perspectives in Anthropology and Social Theory*, p.109.

สังเกตการณ์จะเป็นตัวทำลายกระบวนการในการค้นคว้าความหมายของสิ่งที่ถูกตีความนั้นเป็นมา ยาคติ เนื่องจากมุมมองของผู้สังเกตการณ์ไม่อาจถูกแขวนไว้ภายนอกการค้นคว้า ในทางกลับกัน Gadamer ยืนยันว่าอคติของผู้ตีความเป็นเงื่อนไขที่มีอยู่ก่อนของการดำรงอยู่ของมนุษย์ เพื่อที่วามมนุษย์จะสามารถยืนอยู่ในประวัติศาสตร์และสามารถที่จะมีทัศนคติต่อโลกได้ ดังนั้น อคติจึงมีความสำคัญตรงเท่าที่พวกมันคือการมีส่วนร่วมในทางวัฒนธรรม ซึ่งทำให้ความเข้าใจของเราต่อตัวบท, ผลผลิตทางวัฒนธรรม, การกระทำของมนุษย์, และตัวของเราเองสามารถเกิดขึ้นได้²⁴

ตามทฤษฎีของ Gadamer แล้ว อคติของผู้ตีความเกี่ยวข้องกับ“วัฏจักรการตีความ” (Hermeneutical circle) ซึ่งก็คือการตีความโดยพิจารณาส่วนแต่ละส่วนของตัวบท(part)อย่างสัมพันธ์กับตัวบทโดยรวม(the whole)

วัฏจักรการตีความนี้วางอยู่บนฐานความคิดที่ว่าเราไม่สามารถทำความเข้าใจส่วนที่เป็นโครงสร้างและการใช้ภาษาของตัวบทได้อย่างถูกต้อง เว้นเสียแต่ว่าจะพิจารณาตัวบทนั้นๆ โดยรวม(the whole) ในขณะที่เดียวกันเราจะสามารถทำความเข้าใจกับตัวบทโดยรวมได้ก็ต่อเมื่อพิจารณาที่ส่วนแต่ละส่วน(part)ของตัวบทประกอบกันไป²⁵ ดังนั้นในการตีความใดๆก็ตามผู้ตีความจึงต้องพิจารณากลับไปกลับมาระหว่างเนื้อหาโดยรวมกับเนื้อหาแต่ละส่วนของตัวบท

เพื่อที่จะเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างอคติของผู้ตีความกับวัฏจักรการตีความตามแนวคิดของ Gadamer นี้ เราต้องไม่ลืมข้อสรุปที่ได้ในตอนต้นว่า“อคติ”ของ Gadamer นั้นมีทั้งที่ถูกและที่ผิด ดังนั้นสิ่งที่ผู้ตีความจะต้องกระทำอย่างรอบคอบก็คือการพินิจพิเคราะห์อคติของตนเองว่าถูกหรือผิด และยอมรับเฉพาะอคติที่ถูกเท่านั้นให้เป็นที่“แว่นตา”ในการตีความตัวบท ซึ่งสิ่งที่จะเป็นเกณฑ์ที่ชี้ให้เห็นว่าอคติของผู้ตีความถูกต้องนั้นก็คือการตีความที่สอดคล้องและผสมกลมกลืนกันโดยตลอดการตีความหนึ่งๆนั่นเอง

การตีความที่สอดคล้องและผสมกลมกลืนกันนี้เองที่เป็นสะพานเชื่อมให้อคติของผู้ตีความเข้ามาเกี่ยวข้องกับวัฏจักรการตีความ กล่าวคือตามทฤษฎีของ Gadamer นั้นอคติไม่อาจถูกแขวนแยกไว้จากกระบวนการตีความ เช่นเดียวกับที่มันไม่อาจถูกสงวนไว้อย่างตันทุรัง ทว่าสามารถถูกแก้ไขหรือปรับแต่งได้เมื่อผู้ตีความพบว่าความหมายที่ได้จากการตีความของตนนั้นไม่สอดคล้องและกลมกลืนกัน²⁶ โดยความสอดคล้องและกลมกลืนกันดังกล่าวนี้ก็คือความสอดคล้องและ

²⁴Ibid., pp.111-112.

²⁵Robert C. Holub. *Hermeneutics 2 : Twentieth Century*[Online]. Available from: http://www.press.jhu.edu/books/hopkins_guide_to_literary_theory/hermeneutic [2005,november 25].

²⁶Ulin, *Understanding Culture : Perspectives in Anthropology and Social Theory*, p.112.

กลมกลืนกันระหว่างการตีความส่วนแต่ละส่วนของตัวบทกับตัวบทโดยรวม ซึ่งก็คือวัฏจักรการตีความนั่นเอง

ดังนั้นโดยสรุปแล้วทฤษฎีการตีความของGadamerก็คือการที่ผู้ตีความตีความตัวบทโดยมีอคติของตนเองเป็นกรอบ โดยในการตีความนั้นเขาจะตีความกลับไปกลับมาระหว่างเนื้อหาแต่ละส่วนกับเนื้อหาโดยรวมของตัวบท ด้วยการตีความแบบกลับไปกลับมาผู้ตีความจะพิจารณาว่าความหมายที่ได้จากการตีความส่วนแต่ละส่วนกับตัวบทโดยรวมดังกล่าวนั้นมีความสอดคล้องและกลมกลืนกันหรือไม่ หากว่าความหมายที่ได้จากการตีความดังกล่าวสอดคล้องและกลมกลืนกันนั้นแปลว่าอคติที่เขาถือการตีความนี้เป็นอคติที่ถูกต้อง แต่ถ้าความหมายที่ได้ไม่สอดคล้องและกลมกลืนกันโดยตลอดแล้ว นั้นย่อมแสดงว่าอคติของเขาที่มีส่วนร่วมในการตีความนี้เป็นอคติที่ผิด ซึ่งผู้ตีความจะต้องแก้ไขหรือปรับแต่งมันเสียใหม่จนกว่าความหมายที่ได้จากการตีความจะสอดคล้องกลมกลืนกันโดยตลอด

Robert C. Ulin ได้ยกตัวอย่างที่ให้ความกระจ่างอย่างยิ่งเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอคติกับวัฏจักรการตีความตามแนวคิดของGadamer โดยได้ยกกรณีของการแปลตัวบทภาษาต่างประเทศมาเป็นตัวอย่าง เขาอธิบายว่าในการแปลตัวบทภาษาต่างประเทศนั้นผู้แปลซึ่งยืนอยู่ในประเพณีของตนเองอยู่แล้วจะอ่านเนื้อหาโดยรวมของตัวบทก่อนในครั้งแรกก่อนที่เขาจะศึกษาประโยคแต่ละประโยคหรือส่วนแต่ละส่วนของตัวบท เมื่ออ่านเนื้อหาโดยรวมแล้วผู้แปลจะคาดการณ์ความหมายของตัวบทโดยรวมล่วงหน้าไว้ก่อน ซึ่งการคาดการณ์ล่วงหน้านี้จะเป็นการปูทางไปสู่การแปลความหมายของส่วนแต่ละส่วนของตัวบท จากนั้นเมื่อผู้แปลอ่านจากประโยคหนึ่งสู่อีกประโยคหนึ่งเขาก็จะตระหนักว่าในขณะที่ความหมายโดยรวมของตัวบทเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำความเข้าใจความหมายของส่วนแต่ละส่วนของตัวบทนั้น ความหมายของส่วนแต่ละส่วนก็จะช่วยในการแปลความหมายของตัวบทโดยรวมด้วยเช่นกัน ด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ผู้แปลจะถูกนำไปสู่การแก้ไขความหมายที่เขาได้คาดการณ์ล่วงหน้าไว้ในตอนแรก ในขณะเดียวกันความหมายที่ถูกคาดการณ์ไว้ในตอนแรกนี้ก็จะเป็นข้อสรุปให้แก่ความหมายของส่วนแต่ละส่วนของตัวบทด้วย²⁷

ทฤษฎีการตีความในยุคของGadamerนี้ แตกต่างจากทฤษฎีการตีความของSchleiermacherและDiltheyตรงที่อัตวิสัยของผู้ตีความไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการตีความ

²⁷ Ibid.

อีกต่อไป ในทางกลับกัน Gadamer กลับมองว่าการตีความที่ถูกต้องนั้นจะต้องนำอัตวิสัยหรือใน
ความหมายของเขาก็คือ“อคติ”ของผู้ตีความเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตีความด้วย²⁸

Gadamer ปฏิเสธแนวคิดของ Dilthey เกี่ยวกับการแบ่งแยกระหว่างวิธีการศึกษาของ
วิทยาศาสตร์ธรรมชาติกับวิธีการของสังคมศาสตร์ แม้ว่าเขาจะตระหนักว่าศาสตร์ทั้งสองแขนง
ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน แต่ Gadamer ก็ไม่เห็นด้วยกับ Dilthey ว่าวัตถุประสงค์ที่
แบ่งแยกกันนี้จะจำเป็นต้องมีวิธีการในการศึกษาที่แตกต่างกันไปด้วย

Gadamer นั้นมองว่าความพยายามของ Dilthey ในการแบ่งแยกวิธีการศึกษาของศาสตร์
เกี่ยวกับมนุษย์ออกมาจากวิธีการศึกษาที่เป็นอัตวิสัยของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ นั้น เป็นเพียงแค่
การผลิตซ้ำอัตวิสัยของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เนื่องจากวิธีการของ Dilthey คือการละทิ้งซึ่ง
ความเป็นประวัติศาสตร์และอคติของผู้ตีความเพื่อมุ่งสร้างผลลัพธ์ของการศึกษาที่เป็นอัตวิสัย
ขึ้นมา วิธีการตีความของ Dilthey นั้นเป็นวิธีที่เทียบเคียงกับการทดลองแบบวิทยาศาสตร์
กล่าวคือเป็นการทดลองที่สามารถผลิตซ้ำได้และไม่ได้ขึ้นอยู่กับทัศนคติหรือมุมมองส่วนตัวของ
ผู้ทำการทดลอง²⁹ ดังนั้นในขณะที่ Dilthey ประกาศว่าเขาพยายามแยกทฤษฎีการตีความออกมา
จากวิธีการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ธรรมชาติในฐานะที่เป็นวิธีการศึกษาที่เหมาะสมกับศาสตร์
เกี่ยวกับมนุษย์มากกว่านั้น Gadamer กลับมองว่าทฤษฎีการตีความของ Dilthey กลับกลายเป็นวิธี
การศึกษาที่เป็นอัตวิสัยเสียเอง

Gadamer ยืนยันว่าการละทิ้งซึ่งอคติหรือการคาดการณ์ล่วงหน้าในกระบวนการตีความนั้น
จะทำให้ผู้ตีความไม่อาจบรรลุซึ่งความเข้าใจต่อสิ่งใดๆได้เลย เนื่องจากอคติหรือการตัดสิน
ล่วงหน้านี้เป็นองค์ประกอบที่มีความจำเป็นของความรู้ทั้งหมด เขามองว่าการที่ Schleiermacher
มุ่งที่การผลิตซ้ำความหมายของตัวบทตามเจตนาของผู้แต่ง และการที่ Dilthey มุ่งที่การผลิตซ้ำ
ความหมายของตัวบทในช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ของตัวบทเองนั้น เป็นการจำกัดผู้ตีความให้
รับรู้เฉพาะแค่ความหมายของตัวบทดังกล่าวตามยุคสมัยของตัวบทเองซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้
เพราะการละทิ้งซึ่งอคติก็คือการหยุดมีทัศนคติต่อสิ่งต่างๆรอบตัว ซึ่ง Gadamer มองว่านั่นคือการ
ละทิ้งซึ่งการดำรงอยู่(being)หรือความเป็นมนุษย์(humanity) ของเราด้วย³⁰

²⁸ Robert C. Holub. *Hermeneutics 2 : Twentieth Century*[Online]. Available from:
http://www.press.jhu.edu/books/hopkins_guide_to_literary_theory/hermeneutic [2005,november 25].

²⁹ Ulin, *Understanding Culture : Perspectives in Anthropology and Social Theory*, pp.112-
113.

³⁰ Ibid., p.113.

อีกสิ่งหนึ่งที่ต้องพึงตระหนักอยู่เสมอก็คือ ในทฤษฎีการตีความของGadamerนั้นนอกจากผู้ตีความจะยืนอยู่ในประเพณีในยุคสมัยของตนและมีอคติของตนเองแล้ว ตัวสิ่งที่ถูกตีความเองก็ยืนอยู่ในประเพณีในยุคสมัยของมันเองด้วย

Gadamerอ้างว่าการที่ผู้ตีความและสิ่งที่ถูกตีความต่างก็ยืนอยู่ในประเพณีในยุคสมัยของตนนี้ ทำให้ทั้งผู้ตีความและสิ่งที่ถูกตีความมีสิ่งที่Gadamerเรียกว่า“horizon”ของตนเอง และด้วยความที่ต่างฝ่ายต่างก็มีhorizonของตนเองนี้เองGadamerจึงได้เสนอว่าการตีความสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็คือการที่ผู้ตีความประสานhorizonของตนเข้ากับhorizonของสิ่งที่ตีความ หรือที่รู้จักกันในนาม“the fusion of horizons”นั่นเอง

William Outhwaiteอธิบายว่าสำหรับGadamerแล้วการตีความไม่ใช่กระบวนการในการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งความหมายที่เหมาะสมของสิ่งที่เราตีความโดยปราศจากอคติของผู้ตีความ ทว่ามันคือการได้มาซึ่งความเข้าใจในสิ่งที่เราตีความโดยการผสานขอบเขตเกี่ยวกับความหมาย(horizon of meaning)และอคติของมนุษย์หนึ่งเข้ากับขอบเขตดังกล่าวของตัวบท, คนอีกคนหนึ่ง, หรือวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไป³¹

Rui Sampaioกล่าวว่าจากมุมมองของGadamerนั้น ถ้าความหมายทั้งหลายทั้งปวงเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับบริบท(context-dependent)แล้ว ดังนั้นการทำความเข้าใจก็ไม่อาจเป็นเพียงแค่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลกับวัตถุได้ แต่จะต้องดำเนินไปโดยผ่านการผสานรวม“horizon”ที่แตกต่างกันเข้าด้วยกัน ซึ่งการผสานรวมhorizonนี้ในแง่หนึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงhorizonของผู้ตีความ และในอีกแง่หนึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงhorizonของสิ่งที่ถูกตีความด้วยการมองจากมุมมองใหม่ๆ ดังนั้นการทำความเข้าใจจึงเป็นสิ่งที่อยู่ในกระบวนการ“the fusion of horizons”³²

Ulinตีความทฤษฎี“the fusion of horizons”ของGadamerนี้ว่า ทฤษฎีดังกล่าวคือการประสานประเพณี(tradition)ที่แยกออกจากกันเข้าด้วยกัน ซึ่งการประสานประเพณีดังกล่าวนี้จะช่วยสร้างความเข้าใจและเปิดเผยความหมายของสิ่งที่ถูกตีความ³³

โดยสรุปก็คือทฤษฎีการตีความตามแนวคิดของGadamerนั้นเชื่อว่าสิ่งที่ถูกตีความดำรงอยู่ในประเพณีชุดหนึ่งซึ่งเป็นประเพณีในยุคสมัยของตนเอง ประเพณีดังกล่าวนี้คือบริบทในทาง

³¹Outhwaite, *New Philosophies of Social Science*, p. 64.

³²Rui Sampaio. The Hermeneutic Concept of Culture[Online]. Available from: <http://www.bu.edu/wcp/Papers/Cult/CultSamp.htm> [2005, November 25].

³³Ulin, *Understanding Culture : Perspectives in Anthropology and Social Theory*, p.114.

ประวัติศาสตร์ซึ่งเป็น“horizon”ของสิ่งที่ถูกตีความ และนั่นหมายความว่าความหมายใดๆของสิ่งที่ถูกตีความดังกล่าวคือความหมายที่ถูกรับรู้ภายใน“horizon”ของมันเอง

ในขณะเดียวกันผู้ตีความเองก็ดำรงอยู่ในประเพณีอีกชุดหนึ่งซึ่งเป็นประเพณีในยุคสมัยของตน และเช่นเดียวกันกับสิ่งที่ถูกตีความที่ประเพณีในยุคสมัยของเขาก็คือบริบททางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็น“horizon”ของเขาเองด้วย ดังนั้นในเวลาที่เขา มองสิ่งที่ตนตีความ ผู้ตีความก็จะมองมันโดยคาดการณ์ความหมายโดยรวมของมันล่วงหน้าด้วยสิ่งที่Gadamerเรียกว่า“อคติ”อันเป็นสิ่งที่เขาเชื่อว่าขาดไม่ได้ในการตีความ โดยความหมายที่ผู้ตีความคาดการณ์ล่วงหน้านี้เป็นความหมายที่ถูกรับรู้ภายในhorizonของผู้ตีความเอง

ดังนั้นในตอนนี้นี้ความหมายของสิ่งที่ถูกตีความจึงมีอยู่สองความหมาย นั่นคือความหมายตามที่ถูกรับรู้ในhorizonของมันเอง และความหมายตามที่ถูกรับรู้ในhorizonของผู้ตีความ

ตามทฤษฎีของGadamerแล้ว เพื่อที่จะให้ได้ความหมายที่เหมาะสมของสิ่งที่ถูกตีความ ผู้ตีความจะผสานhorizonของเขาเองเข้ากับhorizonของสิ่งที่ถูกตีความ ด้วยกระบวนการในการผสานhorizonนี้ ผู้ตีความจะพยายามเปิดรับความหมายของสิ่งที่ถูกตีความตามที่ถูกรับรู้ในhorizonของมัน ในขณะที่เดียวกันเขาก็จะไม่ละทิ้งซึ่งhorizonของตนเอง แต่จะพยายามปรับขยายมันจนกว่าจะค้นพบความหมายของสิ่งที่ถูกตีความที่ใกล้เคียงกับความหมายดั้งเดิมในhorizonของมันเองมากที่สุด ในขณะที่เดียวกันก็เป็นความหมายที่ผู้ตีความสามารถรับได้ด้วย ซึ่งการจะได้มาซึ่งความหมายในลักษณะดังกล่าวนี้ผู้ตีความอาจต้องปรับเปลี่ยนอคติของตน และทำการตีความแบบกลับแบบกลับไปกลับมาระหว่างเนื้อหาโดยรวมกับเนื้อหาในแต่ละส่วนของสิ่งที่ตนตีความ จนกว่าจะได้ความหมายที่สอดคล้องและกลมกลืนกันมากที่สุด

ดังนั้นทฤษฎีการตีความตามแนวคิดของGadamerจึงแตกต่างจากแนวคิดของSchleiermacherและDiltheyตรงที่เขาไม่ได้มองว่าผู้ตีความมีบทบาทเพียงแค่เครื่องจักรในการตีความที่ทำหน้าที่ค้นหาความหมายของตัวบทโดยที่ตนเองไม่มีภูมิหลังและความคิดความเห็นใดๆ ทว่ายอมรับในภูมิหลังทางประวัติศาสตร์, ประเพณี, และอคติของผู้ตีความว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการตีความ นอกจากนี้Gadamerยังยอมรับอย่างหนักแน่นว่าความหมายที่ได้จากการตีความทั้งหลายนั้นไม่มีทางที่จะเป็นความหมายดั้งเดิมที่บริสุทธิ์และแน่นอน แต่จะเป็นความหมายที่ถูกปรับเปลี่ยนไปตามผู้ตีความ ดังนั้นจึงเท่ากับว่าทฤษฎีการตีความของGadamer นั้นเป็นแนวทางที่เป็นอัตวิสัยยิ่งกว่าแนวทางของSchleiermacherและDilthey

3. สรุป

ทฤษฎีการตีความตามแนวคิดของSchleiermacher, Dilthey, และGadamerนั้นแตกต่างกัน กล่าวคือSchleiermacherนั้นให้ความสำคัญกับเจตนาหรือองค์ประกอบในเชิงจิตวิทยาของผู้เขียนตัวบท ส่วนDiltheyให้ความสำคัญกับบริบททางประวัติศาสตร์ของผู้เขียนตัวบทดังที่ได้บรรยายไปแล้วข้างต้น กระนั้นก็ตามทั้งSchleiermacherและDiltheyต่างก็ปฏิเสธบทบาทของอัตวิสัยของผู้ตีความในการตีความ

Gadamerมีแนวทางที่แตกต่างจากทั้งSchleiermacherและDiltheyอย่างมีนัยสำคัญ คือนอกจากเขาจะยอมรับในเจตนาและบริบททางประวัติศาสตร์ของผู้ที่เขียนตัวบทขึ้นมาแล้ว Gadamerยังให้ความสำคัญและยอมรับในมิติของผู้ตีความด้วย โดยการตีความตามทฤษฎีของGadamerเป็นการประสานสิ่งที่เขาเรียกว่า“horizon”ของตัวบทและของผู้ตีความเข้าด้วยกัน ไม่ใช่การตีความโดยกระโดดออกจากโลกของตนเองแล้วเข้าไปยืนอยู่ในโลกของตัวบทหรือของผู้แต่ง ตัวบทอย่างทฤษฎีของSchleiermacherและDilthey

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับทฤษฎีของGadamerมากกว่าSchleiermacherและDilthey เนื่องจากผู้วิจัยมองว่าการละทิ้งซึ่งซึ่งความคิดความเห็น, ความเป็นตัวตน, ตลอดจนอคติของเราแล้วก้าวเข้าไปอยู่ใน“author’s head”เพื่อที่จะ“เข้าใจตัวบทได้ดีเท่ากับหรือดีกว่าผู้ที่แต่งมันขึ้นมา”³⁴ตามทฤษฎีของSchleiermacherนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ในทำนองเดียวกันการตีความโดย“พยายามเข้าไปอยู่ในตัวของผู้แต่ง”³⁵ในเวลาและสถานการณ์เดียวกับเขาตามทฤษฎีของDiltheyก็เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยมองว่าไม่อาจกระทำได้เช่นเดียวกัน

ในทางกลับกันการตีความตัวบทด้วยจุดยืนของตัวเองตามทฤษฎีของGadamerดูเหมือนจะเป็นแนวทางที่มีความเป็นไปได้มากกว่า อีกทั้งผู้วิจัยก็เชื่อเช่นเดียวกับGadamerด้วยว่าเราไม่อาจหลุดพ้นไปจากประสบการณ์และอคติของตนได้ และในการตีความใดๆก็ตามผู้ตีความไม่อาจบรรลุซึ่งความหมายดั้งเดิมของสิ่งที่ถูกตีความได้ หากแต่จะได้อะไรซึ่งความหมายที่ใกล้เคียงความหมายดั้งเดิมมากที่สุดเท่าที่ตัวผู้ตีความเองจะสามารถรับรู้และเข้าใจได้ภายใต้“horizon”ของตน

ดังนั้นในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยจะตีความบทสนทนาเรื่อง“รัฐบุรุษ”ของเพลโตโดยใช้ทฤษฎีการตีความตามแนวทางของHans-Georg Gadamer โดยขั้นแรกผู้วิจัยจะคาดการณ์ความหมายโดยรวมของ“รัฐบุรุษ”เอาไว้ก่อน ซึ่งความหมายที่คาดการณ์ไว้นี้จะเป็นความหมายที่

³⁴Bruns, *Hermeneutics : Ancient and Modern*, p.160.

³⁵Ibid., pp.160-161.

ถูกตัดสินด้วยอคติของผู้วิจัยเอง โดยอคติดังกล่าวเกิดจากประสบการณ์ในอดีตของผู้วิจัย และ ความหมายที่ถูกคาดการณ์ไว้ล่วงหน้านั้นก็มีความหมายที่ถูกรับรู้ภายใน“horizon”ของผู้วิจัย ด้วย

หลังจากการคาดการณ์ความหมายโดยรวมของ“รัฐบุรุษ”แล้ว ผู้วิจัยจะศึกษาตัวบทอย่าง ละเอียด โดยแบ่งตัวบทออกเป็นส่วนย่อยๆและตีความส่วนย่อยดังกล่าว ในการตีความส่วนย่อย แต่ละส่วนนี้ผู้วิจัยจะให้ความสำคัญกับทั้งโครงสร้างทางภาษาที่เพลโตใช้ และเจตนาที่เพลโต ต้องการจะสื่อความหมายออกมา กล่าวคือผู้วิจัยจะเปรียบเทียบตัวบทในส่วนวนการแปลต่างๆ อย่างละเอียด จากนั้นจึงพิจารณาวิเคราะห์เนื้อหาของส่วนย่อยแต่ละส่วนเพื่อวิเคราะห์และตีความ ความหมายของส่วนแต่ละส่วนเหล่านั้น ซึ่งการตีความส่วนย่อยแต่ละส่วนนี้ผู้วิจัยไม่ได้พยายาม กำจัดอคติของตนเองออกไป แต่จะตีความโดยการพยายามขยาย“horizon”ของตนเองออกไปหา “horizon”ของเพลโต เพื่อเปิดรับความหมายของตัวบทที่ใกล้เคียงกับความหมายตามเจตนาของ เพลโตมากที่สุด โดยที่ยังคงเป็นความหมายที่ผู้วิจัยรับรู้และเข้าใจได้ด้วย

อย่างไรก็ตามการตีความด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ใช้ว่าอคติของผู้วิจัยที่ใช้ในการตีความตัว บทนั้นจะไม่ถูกเปลี่ยนแปลงเลย ทว่าอคติดังกล่าวจะถูกปรับเปลี่ยนไปบ้างภายใต้กระบวนการ ตรวจสอบอคติของผู้ตีความตามทฤษฎีของGadamer นั่นคืออคติของผู้วิจัยจะถูกปรับปรุงเมื่อ พบว่าความหมายที่ได้จากการตีความส่วนย่อยแต่ละส่วน ตลอดจนความหมายโดยรวมของตัว บทที่ได้คาดการณ์ไว้ในขั้นแรกไม่สอดคล้องกัน

เมื่อได้ความหมายจากการตีความส่วนย่อยแต่ละส่วนของตัวบทแล้ว ผู้วิจัยจะนำความหมาย เหล่านั้นมาร้อยเรียงและประมวลเข้าด้วยกัน หากความหมายที่ได้จากการตีความส่วนย่อยส่วน ใดส่วนหนึ่งไม่สอดคล้องกับส่วนอื่นๆ ผู้วิจัยจะกลับไปแก้ไขการตีความในส่วนนั้นโดยการ พิจารณาวิเคราะห์ตัวบทในส่วนนั้นๆใหม่และปรับเปลี่ยนอคติของผู้วิจัยเองดังที่ได้กล่าวไปแล้ว จากนั้นจึงกลับมาพิจารณาความหมายที่ได้จากการตีความส่วนย่อยอื่นๆและความหมายโดยรวม ว่าสอดคล้องกันหรือไม่ หากมีความหมายของส่วนใดไม่สอดคล้องอีกก็กลับไปแก้ไขส่วนนั้นใหม่ หรือหากความหมายโดยรวมที่คาดการณ์ไว้ในตอนแรกไม่สอดคล้องกับความหมายของส่วนย่อย ต่างๆก็จำเป็นต้องปรับเสียให้สอดคล้องกัน ทำเช่นนี้กลับไปกลับมาจนกว่าจะได้ความหมายที่ สอดคล้องกันทั้งหมดตลอดการศึกษา ตามแนวทฤษฎีวิพากษ์การตีความของGadamer

ด้วยการตีความในแนวทางดังกล่าว ผลการศึกษาที่จะได้จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก็คื ความหมายของบทสนทนาเรื่อง“รัฐบุรุษ”ของเพลโต อย่างไรก็ตามดังกล่าวนั้นไม่ใช่ความหมาย ตามทัศนะของเพลโตโดยบริสุทธิ์ ทว่าจะเป็นความหมายตามทัศนะของเพลโตที่มองจากมุมมอง

ของผู้วิจัยเอง นั่นคือความหมายของ“รัฐบุรุษ”ตามที่เสนอของเพลโตที่ถูกเจ็บบนด้วยประสบการณ์ , อคติ, ประเพณี, ความรับรู้ต่อโลกและสิ่งรอบข้าง, ตลอดจนความคิดเห็นของผู้วิจัยนั่นเอง

ทฤษฎีไพธากอรัส (Pythagorean Theory)

ศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกักราชPythagorasถือเป็นนักปรัชญากรีกคนแรกที่พยายามนำคณิตศาสตร์มาใช้อธิบายธรรมชาติของสรรพสิ่ง สำนักPythagoreanเชื่อในแนวคิดที่ว่าสิ่งอันเป็นพื้นฐานของโลกและสรรพสิ่งตลอดจนกำหนดความเป็นไปของสิ่งเหล่านั้นไม่ใช่สสารดังที่นักคิดท่านอื่นๆเข้าใจ หากแต่เป็นสิ่งซึ่งเป็นนามธรรมที่อยู่เหนือไปจากโลกแห่งวัตถุ ซึ่งPythagoras เสนอว่าสิ่งนามธรรมดังกล่าวนี้ก็คือคณิตศาสตร์

จากหลักฐานที่Aristotleบันทึกไว้ เราพบว่าสำนักPythagoreanได้เสนอทฤษฎีหลักๆ เกี่ยวกับตัวเลขไว้ใน 3 รูปแบบด้วยกัน³⁶ คือ

1. สรรพสิ่งคือตัวเลข
2. สรรพสิ่งเลียนแบบตัวเลข
3. องค์ประกอบพื้นฐานของตัวเลขคือองค์ประกอบพื้นฐานของสรรพสิ่ง

การพิจารณาคณิตศาสตร์ในแง่นี้จึงถือเป็นความเปลี่ยนแปลงอันสำคัญของการศึกษาเรขาคณิต จากเดิมที่เคยศึกษากันแต่ในเฉพาะลักษณะทางกายภาพ เช่น การศึกษาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำรวจรังวัดบริเวณและการก่อสร้าง มาเป็นการพิจารณาคณิตศาสตร์ในฐานะที่เป็นนามธรรมมากขึ้น

อย่างไรก็ตามสำนักPythagoreanก็ใช้ว่าจะเสนอแต่ทฤษฎีเกี่ยวกับตัวเลขในลักษณะที่เป็นนามธรรมเท่านั้น ทว่ายังได้เสนอทฤษฎีเรขาคณิตในลักษณะเดิม คือ เรขาคณิตสาธิต (Demonstration Geometry) ไว้ด้วยเช่นกัน ทฤษฎีดังกล่าวก็คือ“ทฤษฎีไพธากอรัส”หรือ“Pythagorean Theory”ซึ่งยังคงถูกใช้ประโยชน์ในการคำนวณและคงความสำคัญในฐานะทฤษฎีอันเป็นพื้นฐานของวิชาเรขาคณิตตราบจนปัจจุบัน

ใน“Elements”ของEuclidเล่ม 1 ข้อเสนอนี้ที่ 47 มีใจความว่า

“ในสามเหลี่ยมมุมฉากใดๆ สี่เหลี่ยมจัตุรัสที่สร้างบนด้านตรงข้ามมุมฉากของสามเหลี่ยมดังกล่าว จะมีขนาดเท่ากับผลบวกของขนาดของ

³⁶ W.K.C. Guthrie, *A History of Greek Philosophy volume I : The Earlier Presocratics and The Pythagoreans*(Cambridge : Cambridge University Press, 1962), chapter IV.

สี่เหลี่ยมจัตุรัสที่สร้างบนด้านประกอบมุมฉากทั้งสองของสามเหลี่ยม
นั้น”³⁷

ในปัจจุบันเราเรียนรู้ทฤษฎีพีทาโกรัสในรูปของสูตรทางคณิตศาสตร์ที่ว่า

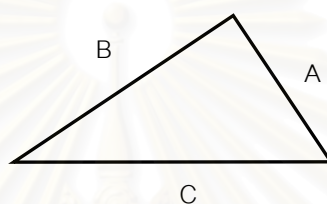
$$C^2 = A^2 + B^2$$

เมื่อ สามเหลี่ยม ABC เป็นสามเหลี่ยมมุมฉาก

โดย C คือ ความยาวของด้านตรงข้ามมุมฉาก

และ A และ B คือความยาวของด้านประกอบมุมฉากทั้งสองด้าน³⁸

ดังรูป

รูปที่ 1 สามเหลี่ยมมุมฉาก ABC

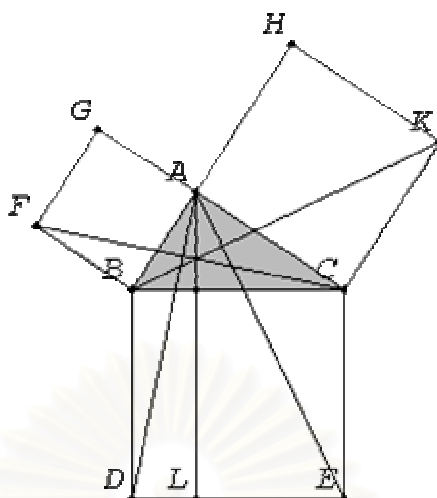
สูตรคณิตศาสตร์ดังกล่าวไม่แตกต่างไปจากข้อเสนอนี้ 47 ใน“Element”ของEuclidแต่อย่างใด หากแต่เป็นเพียงการประยุกต์เพียงเล็กน้อยทั้งนี้เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้ในการคำนวณเท่านั้น โดยสามารถแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของรูปแบบทั้งสองได้ดังต่อไปนี้

จากที่ได้กล่าวไปแล้วว่าข้อเสนอนี้ 47 ใน“Elements”ของEuclidนั้น เราได้ข้อสรุปว่าในสามเหลี่ยมมุมฉากใดๆพื้นที่สี่เหลี่ยมจัตุรัสที่ถูกสร้างอยู่บนด้านตรงข้ามมุมฉากของสามเหลี่ยมจะมีขนาดเท่ากับผลบวกของพื้นที่สี่เหลี่ยมจัตุรัสที่ถูกสร้างอยู่บนด้านประกอบมุมฉากทั้งสองของสามเหลี่ยม ดังรูป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁷Euclid, *Elements : Book I*, trans. Robert Simson, revised by Isaac Todhunter(Illinois : The Great Books Foundation, 1956), pp.55-56.

³⁸Christian R. Hirsch, *Geometry*(Glenview : Scott,Foresman, 1979) pp.286-287.

รูปที่ 2 สี่เหลี่ยม ABFG, ACKH, และ BCED บนด้านทั้งสาม
ของสามเหลี่ยมมุมฉาก ABC

จากรูป

$$\text{พื้นที่ BCED} = \text{พื้นที่ ABFG} + \text{พื้นที่ ACKH} \quad (\text{สมการที่ 1})$$

สูตรการคำนวณพื้นที่สี่เหลี่ยมจัตุรัสคือ

$$\text{ความยาวด้าน} \times \text{ความยาวด้าน} = \text{ความยาวด้าน}^2 \quad (\text{สมการที่ 2})$$

แทนสมการที่ 2 ในสมการที่ 1

$$\text{พื้นที่ BCED} = \text{พื้นที่ ABFG} + \text{พื้นที่ ACKH}$$

$$BC \times BD = (AB \times BF) + (AC \times AH)$$

แต่เนื่องจากสี่เหลี่ยมทั้งสามรูปเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส ดังนั้นสี่เหลี่ยมแต่ละรูปจึงมีด้านแต่ละด้านเท่ากัน

$$BC^2 = AB^2 + AC^2$$

ดังนั้นทฤษฎีพีทาโกรัสที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันที่ว่า “ถ้าสามเหลี่ยมใดๆเป็นสามเหลี่ยมมุมฉากแล้ว ค่าความยาวของด้านตรงข้ามมุมฉากยกกำลังสองจะมีค่าเท่ากับผลบวกของความยาวของด้านประกอบมุมฉากทั้งสองด้านยกกำลังสองรวมกัน” จึงไม่แตกต่างกับข้อเสนอนี้ที่ 47 อันปรากฏอยู่ใน “Elements” เล่มที่ 1 ของ Euclid ที่ว่า “ในสามเหลี่ยมมุมฉากใดๆ สี่เหลี่ยมจัตุรัสที่สร้างบนด้านตรงข้ามมุมฉากของสามเหลี่ยมนั้นจะมีขนาดเท่ากับผลบวกของสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่สร้างบนด้านประกอบมุมฉากของสามเหลี่ยมดังกล่าวเสมอ” ซึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะให้ทฤษฎีดังกล่าวในการตีความแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ที่ปรากฏอยู่ใน “รัฐบุรุษ” ของเพลโตต่อไป

ว่าด้วยนัยของวิธีการทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Methods)

ความนำ : คำสนทนาที่บ่งชี้ถึงวิธีการทางคณิตศาสตร์ใน“รัฐบุรุษ”

หากจะกล่าวว่าเพลโตใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์ในการศึกษานิยามของรัฐบุรุษในบทสนทนาเรื่องนี้อย่างมีนัยสำคัญแล้ว แน่แน่นอนย่อมจะมีคำถามตามมาว่าเหตุใดผู้วิจัยจึงตีความเช่นนั้น และการตีความดังกล่าวสมเหตุสมผลหรือไม่ ดังนั้นก่อนที่จะกล่าวถึงสิ่งที่แฝงไว้ในวิธีการทางคณิตศาสตร์คืออะไร การชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่แสดงถึงการใช่วิธีการดังกล่าวจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องกระทำก่อนเป็นอันดับแรก

ใน“รัฐบุรุษ”ข้อสนทนาบางบทบางตอน ไม่ว่าจะ เป็นระหว่างโสกราตีสกับธีโอดอร์สในตอนต้นก็ดี หรือระหว่างชายแปลกหน้าจากอีเลียกับโสกราตีสหนุ่มในตอนกลางก็ดี ล้วนเป็นการสนทนาที่มีนัยอันสอดแสดงถึงวิธีการทางคณิตศาสตร์ในงานเขียนเรื่องนี้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะ เป็นในแง่ของความตั้งใจของผู้ประพันธ์ที่จะใช้คณิตศาสตร์เป็นวิธีการศึกษานิยามของรัฐบุรุษ และในแง่ของความสำคัญของวิธีการทางคณิตศาสตร์เอง

“รัฐบุรุษ”เริ่มต้นด้วยคำสนทนาของโสกราตีสที่กล่าวแก่ธีโอดอร์สว่า เขาเป็นหนี้บุญคุณ* ธีโอดอร์สที่ช่วยแนะนำให้รู้จักกับธีเอทีตัสและแขกจากอีเลีย แต่ธีโอดอร์สกลับกล่าวตอบโสกราตีสว่าจะต้องรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณเขาถึงสามเท่าเมื่อธีเอทีตัสและชายแปลกหน้าจากอีเลียบรรลุถึงนิยามของทั้งรัฐบุรุษ(Statesman), นักปราชญ์(Philosopher), และโซฟิสต์(โสฟิสต์) แต่โสกราตีสก็กล่าวแย้งธีโอดอร์สว่า

“สามครั้ง? จริงหรือธีโอดอร์ส, จะต้องมีการบันทึกไว้หรือไม่ว่าเราได้ยินนักคณิตศาสตร์และนักเรขาคณิตผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดกล่าวเช่นนั้น?”
(257a)

*ในสำนวนการแปลของRobin Waterfield (Plato, *Plato : Statesman*, trans. Robin Waterfield, ed. Julia Annas(Cambridge : Cambridge University Press, 1995.) ใช้คำว่า“grateful”ซึ่งแปลเป็นไทยว่า “รู้คุณ” ส่วนในสำนวนการแปลของJ.B.Skemp(Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, 2nd ed. with introductory essay and commentary(London : Bristol Classical Press, 1987.) และของC.J.Rowe(Plato,“Statesman,”in *Plato : Complete Works*, trans. C.J.Rowe, ed.John M. Cooper(Indiana : Hackett Publishing Company, 1997.) ใช้คำตรงกันว่า“indebted” ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้ “indebted”ตามสำนวนการแปลส่วนใหญ่ โดยแปลเป็นภาษาไทยว่า“เป็นหนี้บุญคุณ”

“เรากล่าวว่าเราได้ยินท่านพิจารณาบุคคลทั้งสามเหล่านี้อย่างเท่าเทียมกัน ทั้งที่ที่คุณค่าที่แท้จริงของพวกเขานั้นแตกต่างกันกับการประเมินค่าซึ่งทำลายต่อสัดส่วนที่แสดงออกในทางคณิตศาสตร์อย่างนั้นหรือ?”
(257b)¹

ความหมายของคำกล่าวข้างต้นก็คือ โสกราตีสนั้นไม่เห็นด้วยกับธีโอดอร์สที่ว่าเขาจะต้องเป็นหนี้บุญคุณธีโอดอร์สถึงสามเท่า เพราะในทัศนะของโสกราตีสนั้นรัฐบุรุษ, นักปราชญ์, และโสพิสต์ต่างก็มีคุณค่าไม่เท่ากัน แต่การที่ธีโอดอร์สกล่าวว่าโสกราตีสจะต้องเป็นหนี้บุญคุณเขาสามเท่า นั้นเท่ากับว่าธีโอดอร์สให้คุณค่าแก่บุคคลทั้งสามประเภทเท่ากัน โดยสะท้อนออกมาเป็นสัดส่วนคณิตศาสตร์ที่เท่ากัน (คือ 1 : 1 : 1) ดังนั้นคำกล่าวของธีโอดอร์สจึงไม่ถูกต้อง

ความสำคัญของคำสนทนาตอนนี้มีอยู่สองประเด็นด้วยกัน ประเด็นแรกคือ เป็นการชี้ให้เห็นว่าวงสนทนาประกอบไปด้วยนักคณิตศาสตร์คนสำคัญอย่างธีโอดอร์ส และประเด็นที่สองคือ เมื่อวงสนทนาประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางคณิตศาสตร์เช่นนี้แล้ว การศึกษาถึงนิยามของรัฐบุรุษของวงสนทนาจึงควรจะเป็นไปตามวิธีการทางคณิตศาสตร์ด้วย เพราะคำสนทนาข้างต้นแสดงความหมายชัดเจนอยู่แล้วว่าการพิจารณาถึงบุคคลทั้งสามประเภทดังกล่าวอย่างเท่าเทียมกันทั้งที่แท้จริงแล้วพวกเขามีคุณค่าไม่เท่ากันนั้น เป็นการกำหนดค่าทางคณิตศาสตร์อย่างผิดๆ ซึ่งนักคณิตศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่อย่างธีโอดอร์สไม่ควรกระทำ และโสกราตีสเองก็ไม่เห็นด้วย

ดังนั้นการสนทนายระหว่างโสกราตีสและธีโอดอร์สดังกล่าวนี้นี้จึงเท่ากับเป็นการเก็มนำให้เห็นถึงความตั้งใจของผู้ประพันธ์ ที่จะใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์ในการค้นคว้าไปสู่จุดประสงค์ของบทสนทนาตั้งแต่เริ่มเรื่อง และดูราวกับว่าจะเป็นการเตือนผู้ที่ศึกษาบทสนทนาเรื่องนี้ให้ใส่ใจต่อประเด็นทางคณิตศาสตร์อย่างมีสาระสำคัญ

วิธีการแบ่งออกเป็นสอง(Division)

1. Division คืออะไร?

ใน“รัฐบุรุษ” ชายแปลกหน้าจากอเล็กซันดรอนให้โสกราตีสหนุ่มเริ่มต้นการค้นคว้าหานิยามของรัฐบุรุษด้วยวิธีการ“Division” ซึ่งคำว่า“Division”นี้เป็นคำที่ใช้กันอยู่ในทุกสำนวนการแปลของ“รัฐบุรุษ”ที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือสำนวนแปลฉบับของJ.B.Skemp²,

¹Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.119, 257b.

²Ibid.

Robin Waterfield³, และ C.J.Rowe⁴ ยิ่งไปกว่านั้นตำราที่เขียนวิจารณ์และตีความบทสนทนาเรื่องนี้ เช่น ผลงานของ Jacob Klein⁵, Paul Friedländer⁶, W.K.C.Guthrie⁷, และงานของ M.S.Lane⁸ ก็ล้วนใช้คำว่า“Division”ตรงกันหมดทั้งสิ้น ดังนั้นการใช้คำภาษาอังกฤษดังกล่าวจึงล้นข้อสงสัยหากทว่าคำภาษาอังกฤษที่กล่าวมานั้นควรจะแปลเป็นคำภาษาไทยว่าอย่างไรจึงจะเหมาะสมที่สุดต่างหากที่เป็นประเด็นที่ต้องขบคิดหาคำตอบ

ในบรรดางานที่ตีความและวิจารณ์บทสนทนาเรื่อง“รัฐบุรุษ”ของนักวิชาการไทยซึ่งมีอยู่เพียงไม่กี่เล่มนั้น ส่วนใหญ่กล่าวถึงเนื้อหาของ“รัฐบุรุษ”แต่เพียงสรุปอย่างผิวเผิน และในบรรดางานเขียนเหล่านี้มีเพียง“ทฤษฎีการเมืองตะวันตกเล่มหนึ่ง : สมัยโบราณและยุคกลาง”⁹ ซึ่งเป็นงานที่รศ.ดร.สมบัติ จันทรวงศ์ แปลมาจากตำราของ L. C. McDonald อีกทีหนึ่งเพียงเล่มเดียวเท่านั้นที่กล่าวถึงวิธีการDivision โดยรศ.ดร.สมบัติแปลคำดังกล่าวกับคำไทยว่าวิธี“การแบ่งส่วน” ทว่ามีได้ให้เหตุผลในการแปลดังกล่าวนี้แต่อย่างใด

อ.ดร.วีระ สมบูรณ์ให้ความเห็นว่าคำว่า“Division”นี้น่าจะมีขอบเขตความหมายที่กว้างขวาง และอาจหมายถึง“การจัดประเภท”(classification)ก็ได้

ในความเห็นของอ.ดร.วีระ “Division”น่าจะเป็นการจัดประเภทสิ่งต่างๆให้ถูกต้อง เนื่องจากหากเราแปล“Division”ว่าการจัดประเภทแล้วจะทำให้การตั้งชื่อหรือNamingซึ่งเป็นวิธีการที่มีบทบาทสำคัญใน“รัฐบุรุษ”ทวีความสำคัญเพิ่มขึ้นอีก เพราะในการจัดและสร้างประเภทของสิ่งต่างๆขึ้นมา นั้น การกำหนดคำเรียกที่ชัดเจนให้แก่ประเภทแต่ละประเภทเหล่านั้นเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในฐานะของชื่อที่สะท้อนถึงแบบ(Form)ของประเภทนั้นๆ ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อAristotle กล่าวคือAristotleนั้นนำวิธีการจัดประเภทไปใช้กับการศึกษาทุกๆเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดประเภททางชีววิทยา

³Plato, *Plato : Statesman*, trans. Robin Waterfield.

⁴Plato, “Statesman,” in *Plato : Complete Works*, trans. C.J.Rowe.

⁵Jacob Klein, *Plato's Trilogy*(Chicago : The University of Chicago Press, 1899.)

⁶Paul Friedländer, *Plato : The Dialogues Second and Third Periods*, trans. Hans Meyerhoff(London : Routledge and Kegan Paul, 1969.)

⁷W.K.C.Guthrie, *A history of Greek Philosophy volume V : The Later Plato and The Academy*(Cambridge : Cambridge University Press, 1989.)

⁸M.S.Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*(Cambridge : Cambridge University Press, 1998.)

⁹แอล. ซี. แม็คโดนัลด์, *ทฤษฎีการเมืองตะวันตกเล่มหนึ่ง : สมัยโบราณและยุคกลาง*, แปลโดยสมบัติ จันทรวงศ์(กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2520.)

รศ.ดร.ไชยันต์ ไชยพรให้ความเห็นว่านัยทางคณิตศาสตร์ใน“รัฐบุรุษ”มีความสำคัญและโดดเด่นอย่างยิ่ง เพราะตัวบทสนทนาเองนั้นแสดงถึงนัยดังกล่าวอย่างชัดเจนอยู่แล้ว* เพียงแต่นัยทางคณิตศาสตร์ที่ว่าเป็นนัยที่ตรงไปตรงมาหรือไม่นั้นเป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาให้ดี

ในมุมมองของรศ.ดร.ไชยันต์ การที่ชายแปลกหน้ากำลังสนทนากับนักคณิตศาสตร์ และนักเรขาคณิตอย่างธิโอโดริสเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้เขาหยิบยกวิธีการทางคณิตศาสตร์มาใช้ แต่การใช้วิธีการเช่นนั้นไม่ได้หมายความว่าเพลโตเชื่อว่าวิธีการดังกล่าวจะสามารถช่วยให้วงสนทนาบรรลุซึ่งจุดประสงค์ของการศึกษาได้ ทว่าเป็นการล้อเลียนธิโอโดริสและชี้ให้เห็นว่าวิธีการเชิงปริมาณอย่างคณิตศาสตร์นั้นไม่อาจใช้กับการศึกษาในเชิงคุณภาพอย่างนิยามของรัฐบุรุษได้มากกว่า**

คำว่า“Division”มาจากคำว่า“*Diaeresis*”ในภาษากรีก มีความหมายว่าแบ่งแยกออกเป็นสองส่วน เป็นประเภทหรือชนิดที่โดดเด่นชัดเจน ซึ่งสำหรับนักคณิตศาสตร์และนักเรขาคณิตอย่างธิโอโดริสย่อมอาจจะเข้าใจในลักษณะของ“การหารครึ่ง”อันเป็นความหมายในเชิงคณิตศาสตร์ แต่ในความเป็นจริงแล้วลักษณะดังกล่าวไม่สามารถใช้ได้กับการแบ่งประเภทของสรรพสิ่งในโลกซึ่งต่างจากจำนวนตัวเลข

ดังนั้นในมุมมองของ รศ.ดร.ไชยันต์ วิธีการ“Division”ใน“รัฐบุรุษ”จึงน่าจะแปลว่าวิธีการ“แบ่งออกเป็นสอง”

จากการอธิบายของ รศ.ดร.ไชยันต์นี้ คำว่า“Division”ในช่วงแรกของตัวบทน่าจะสื่อความหมายในเชิงคณิตศาสตร์ แต่เป็นในลักษณะของการให้บทเรียนแกธิโอโดริสว่าวิธีการในเชิงคณิตศาสตร์นั้นไม่อาจใช้ได้กับการศึกษาทุกๆเรื่อง

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับความเห็นของรศ.ดร.ไชยันต์ คือแปลคำว่า“Division”ว่า“การแบ่งออกเป็นสอง” ซึ่งการแบ่งออกเป็นสองนี้อาจจะเป็นการแบ่งเพื่อจัดประเภทตามความเห็นของ อ.ดร.วีระก็ได้ ส่วนการแปล“Division”ว่า“การแบ่งส่วน”ของรศ.ดร.สมบัตินั้นผู้วิจัยไม่เห็นด้วย

* ดังที่ผู้วิจัยได้อธิบายไว้แล้วใน “ความนำ : คำสนทนาที่บ่งชี้ถึงวิธีการทางคณิตศาสตร์ใน“รัฐบุรุษ””

** ในกรณีนี้อาจเป็นไปได้ว่าเพลโตกำลังตั้งข้อสงสัยต่อวิธีการทางคณิตศาสตร์อย่างการหารครึ่งในทำนองเดียวกับที่Gerald James Larsonตีความว่าการที่José Luis Borgesเขียนถึงระบบการจัดประเภทสัตว์ของจีนโบราณ(Chinese encyclopaedia)ซึ่งFoucaultอ้างอิงไว้ในงานเขียนชื่อ“*The Order of Things*”นั้น เป็นเพราะเขาตั้งข้อสงสัยต่อความเชื่อเกี่ยวกับการจัดระเบียบที่มีเหตุผล ดูรายละเอียดการตีความนี้ได้ใน Gerald James Larson, “Introduction : The Age-Old Distinction Between The Same and The Other,” in *Interpreting Across Boundaries*, ed. Gerald James Larson and Eliot Deutsch(Princeton : Princeton University Press, 1988.)

เนื่องจากอาจทำให้เกิดความสับสนกับประเด็นเรื่องความแตกต่างระหว่าง“ส่วน”กับ“ประเภท”ซึ่งจะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไปได้

ดังนั้นในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยจึงแปลคำว่า“Division”ในลักษณะที่เป็นการแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม, สองส่วน, หรือสองประเภทว่า“การแบ่งออกเป็นสอง” ส่วนในกรณีทีเพลโตใช้คำนี้ในลักษณะอื่นๆ เช่น การแบ่งศิลปะในรัฐออกเป็น 7 ประเภทในช่วงท้ายของตัวบทนั้น ผู้วิจัยจะแปลว่า“การแบ่ง”

2. วิธีการแบ่งออกเป็นสองกับจุดประสงค์ของ“รัฐบุรุษ”

หลังจากที่โสกราตีสทำให้ธีโอดอรัสตระหนักถึงข้อบกพร่องของตนเองที่กล่าววาทกับว่าให้คุณค่าแก่ทั้งโสฟิสต์, รัฐบุรุษ, และนักปรัชญาอย่างเท่าเทียมกัน และตกลงกันได้แล้วว่าควรจะเปลี่ยนคุณสมบัติของชายแปลกหน้าจากอิลเลียเป็นโสกราตีสหนุ่มเพื่อให้ธีโอดอรัสได้พักผ่อนบ้างแล้วชายแปลกหน้าก็เริ่มต้นการค้นคว้าถึงนิยามของรัฐบุรุษว่า

ชายแปลกหน้าจากอิลเลีย : “...หลังจากการค้นคว้าเกี่ยวกับโสฟิสต์แล้ว ดูเหมือนว่าเราทั้งคู่จะต้องพิจารณาถึงรัฐบุรุษเป็นอันดับต่อไป ในตอนนี้โปรดบอกข้าพเจ้าเถิดว่าเราควรที่จะวางรัฐบุรุษเอาไว้ในกลุ่มคนพวกที่ครอบครองความรู้ด้วย* หรือไม่ หรือเราควรจะมีข้อสันนิษฐานเป็นอย่างอื่น?”

โสกราตีสหนุ่ม : “นั่นคือสิ่งที่เราควรจะสันนิษฐาน”

ชายแปลกหน้าจากอิลเลีย : “ถ้าเช่นนั้น เราควรต้องแบ่งประเภทอันหลากหลายของความรู้ออกเป็นสองดังเช่นที่เรากระทำเมื่อครั้งที่เราพิจารณาโสฟิสต์ หรือไม่?”

โสกราตีสหนุ่ม : “บางทีเราอาจต้องทำเช่นนั้น”(258b)¹¹

* Skempตีความบทสนทนาส่วนนี้ว่าชายแปลกหน้าหมายถึงการจัดเอารัฐบุรุษไว้ในหมู่ของผู้ที่ครอบครองความรู้เช่นเดียวกับโสฟิสต์ ซึ่งในบทสนทนาเรื่อง“โสฟิสต์”นั้นเริ่มต้นการค้นคว้าด้วยการแบ่ง“*techné*”(ความรู้)ออกเป็นสอง ดังนั้นใจความของบทสนทนาเรื่องนี้จึงถูกกล่าวเอาไว้ตั้งแต่ต้นเรื่องแล้วว่าศาสตร์แห่งการปกครอง(Statesmanship)ก็คือ*techné*นั่นเอง (ดูรายละเอียดประเด็นนี้ได้ Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.121, footnote1.)

¹¹ Ibid., p.121, 258b.

อย่างไรก็ตามการที่ “เราควรต้องแบ่งประเภทอันหลากหลายของความรู้ออกเป็นสองดังเช่นที่เรากระทำเมื่อครั้งที่เราพิจารณาโสฟิสต์” นั้น หาใช่แนวทางที่ชายแปลกหน้าจากอีเลียยอมรับโดยสิ้นเชิงไม่ เนื่องจากเขากล่าวกับโสกราตีสหนุ่มว่า

“แต่เส้นแบ่งที่ปรากฏในขณะนี้แตกต่างไปจากเส้นแบ่งของการศึกษาคั้งก่อน, โสกราตีส”(258b)

สิ่งที่น่าสนใจสำหรับประเด็นนี้ก็คือการแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของการใช้วิธีการแบ่งออกเป็นสองซึ่งขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการศึกษา นั่นคือเมื่อขณะที่ชายแปลกหน้าและโสกราตีสหนุ่มพิจารณาโสฟิสต์นั้น พวกเขาใช้เกณฑ์อย่างหนึ่งในการหาเส้นแบ่งความรู้ในวิธีการแบ่งออกเป็นสอง แต่เมื่อจุดประสงค์ของการศึกษาเปลี่ยนมาเป็นรัฐบุรุษเส้นแบ่งของความรู้ในวิธีการแบ่งออกเป็นสองก็เปลี่ยนไป* หรืออาจกล่าวได้ง่ายๆว่าเมื่อจุดประสงค์ของการศึกษาเปลี่ยนไปเส้นแบ่งในวิธีการแบ่งออกเป็นสองก็เปลี่ยนไปด้วย

J.B. Skempกล่าวว่าหลักการประการหนึ่งของวิธีการแบ่งออกเป็นสองของเพลโตก็คือการกระทำตามจุดประสงค์ของการศึกษา กล่าวคือสิ่งเดียวกันเมื่ออยู่ในจุดประสงค์ของการศึกษาที่แตกต่างกันก็อาจจะถูกแบ่งออกเป็นสองอย่างแตกต่างกันได้¹² เช่นที่เส้นแบ่งของการแบ่งออกเป็นสองในการค้นคว้านิยามของรัฐบุรุษแตกต่างไปจากเส้นแบ่งของการแบ่งออกเป็นสองในการค้นคว้านิยามของโสฟิสต์ ดังที่ชายแปลกหน้ากล่าวใน258b

M.S. Laneเปรียบเทียบวิธีการแบ่งออกเป็นสองของเพลโตว่าเป็นเหมือนกับแผนที่ (map)ในการศึกษา โดยอธิบายว่าแผนที่จะเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ของการศึกษา ซึ่งแต่ละการศึกษาก็จะมีแผนที่ที่แตกต่างกันออกไป เช่นเดียวกับที่แผนที่ในการสำรวจน้ำมันย่อมไม่เหมือนกันกับแผนที่ในการแข่งรถ โดยที่ไม่มีแผนที่ใดที่จะสามารถรองรับทุกๆจุดประสงค์ของการศึกษาได้ ดังนั้นการศึกษาที่มีจุดประสงค์ต่างกันจึงมีเส้นแบ่งของการแบ่งออกเป็นสองที่แตกต่างกันไปด้วย¹³

ดังนั้นในแง่นี้จึงกล่าวได้ว่าจุดประสงค์(telos)ของการศึกษาเป็นตัวกำหนดแนวทางการแบ่งออกเป็นสอง หรือกล่าวในอีกทางหนึ่งก็คือเพลโตมีจุดหมายที่แน่นอนที่ต้องการพาผู้อ่านไปถึงอยู่แล้ว ซึ่งก็คืออนิยามของรัฐบุรุษนั่นเอง

*ใน“โสฟิสต์” ชายแปลกหน้าแบ่งtechneเป็นความรู้ในการเข้าครอบครอง(acquisitive)กับความรู้ในการผลิต(productive) ส่วนใน“รัฐบุรุษ”เขาแบ่งเป็นความรู้ในทางทฤษฎี(theoretical)กับความรู้ในทางปฏิบัติ(practical)

¹²Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.75.

¹³Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*, pp.35-36.

นอกจากนั้น Lane ยังเชื่อว่า การที่เราจะศึกษาสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ความรู้ความเข้าใจของเรา ต่อสิ่งที่ต้องการจะศึกษาไม่ได้เป็นศูนย์ หมายความว่าผู้ศึกษาจะมีความเข้าใจส่วนตัวหรืออคติ (presupposition) เกี่ยวกับสิ่งนั้นอยู่ในใจแล้ว เพียงแต่ว่าคำจำกัดความหรือนิยามที่มีอยู่ดังกล่าว เป็นเพียงสิ่งชั่วคราวเท่านั้น トラバจนกระทั่งเราได้นิยามจากการค้นคว้า จึงจะถือว่ามีนิยามที่ ได้มานั้นเป็นนิยามที่ถูกต้องสมบูรณ์ หรือเป็นนิยามที่แท้จริง หรืออาจกล่าวในอีกแง่หนึ่งว่า ความคิดของผู้ศึกษาจะถูกจำกัดและพุ่งความสนใจไปที่สิ่งใดๆ โดยจุดประสงค์ของการศึกษา นั้นเอง¹⁴

วิธีการแบ่งออกเป็นสองของเพลโตใน“รัฐบุรุษ”นั้นมีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์ของการศึกษาในลักษณะของความสัมพันธ์สองทาง กล่าวคือในขณะที่วิธีการแบ่งออกเป็นสองถือเป็นเครื่องมือที่นำผู้ศึกษาไปสู่จุดประสงค์ของการศึกษานั้นก็คือนิยามของรัฐบุรุษ จุดประสงค์ของการศึกษาก็จะเป็นตัวกำหนดเส้นแบ่งของวิธีการแบ่งออกเป็นสองด้วย ซึ่งทำให้เส้นแบ่งในวิธีการแบ่งออกเป็นสองต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการศึกษา ดังนั้นใน“รัฐบุรุษ”จึงเริ่มต้นด้วยการแบ่งออกเป็นสองความรู้ออกเป็น“ความรู้ทางปฏิบัติ”(applied/practical knowledge) และ“ความรู้ทางทฤษฎี”(theoretical knowledge)¹⁵

3. วิธีการแบ่งออกเป็นสองกับทฤษฎีแบบ(Form)

เป็นที่แน่นอนว่าผู้ที่สนใจศึกษางานเขียนของเพลโตคงจะต้องประทับใจกับแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องทฤษฎีแบบอันลึกซึ้งซึ่งแยกคายของเขามาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทสนทนาเรื่อง “อุดมรัฐ”(The Republic) ที่เป็นที่ยุติกันดี อย่างไรก็ตามไม่ว่าบทสนทนาเรื่องอื่นๆจะละทิ้งแนวคิดดังกล่าวเสียโดยสิ้นเชิง และคงจะเป็นการผิดพลาดไปหากว่าเพลโตจะไม่สอนัยของทฤษฎีแบบใน“รัฐบุรุษ”เลย

ในบทสนทนาเรื่อง“รัฐบุรุษ”นั้นเพลโตได้กล่าวถึงทฤษฎีแบบเอาไว้อย่างมีความสำคัญและชัดเจน แม้ว่าเนื้อหาเกี่ยวกับทฤษฎีดังกล่าวอาจจะน้อยเมื่อเทียบเป็นอัตราส่วนของเนื้อเรื่องที่กล่าวถึงประเด็นอื่น แต่เนื่องจากเพลโตกำหนดให้ชายแปลกหน้าจากอียิปต์ทำให้โสกราตีสหนุ่ม เห็นว่าการแบ่งออกเป็นสองโดยยึดตามหลักการของทฤษฎีแบบที่ถูกต้อง ซึ่งก็คือการแบ่งที่จุดเชื่อมที่แท้จริงของสรรพสิ่งนั้นจะนำมาซึ่งนิยามของรัฐบุรุษที่ถูกต้องด้วย จึงทำให้ผู้ที่ศึกษา“รัฐบุรุษ”ไม่อาจมองข้ามความสำคัญของทฤษฎีดังกล่าวไปได้ เพราะนั่นเท่ากับว่าทฤษฎีแบบ

¹⁴Ibid, pp.38-39.

¹⁵Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.123, 258e.

เป็นตัวกำหนดหลักเกณฑ์ที่ถูกต้องให้แก่วิธีการแบ่งออกเป็นสอง ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้เองที่จะเป็นเครื่องมือนำทั้งวงสนทนาและผู้ศึกษานเขียนเรื่องนี้ไปสู่จุดประสงค์ของการค้นคว้า

J.B. Skempตีความว่านอกจากต้องแบ่งออกเป็นสองตามจุดประสงค์ของการศึกษาแล้ว หลักการอีกประการหนึ่งของวิธีการแบ่งออกเป็นสองของเพลโตก็คือจะต้องกระทำอย่างสอดคล้องกับโลกของแบบด้วย¹⁶ โดยเขาได้อธิบายว่าสิ่งที่เพลโตให้ความสนใจในกระบวนการแบ่งออกเป็นสองก็คือ“แบบ” ในแง่ที่ว่ากระบวนการดังกล่าวนี้เป็นเสมือน“map-reading”ที่จะช่วยให้เราเข้าถึงแบบของสิ่งที่ต้องการศึกษาได้ โดยที่กระบวนการแบ่งออกเป็นสองในงานของเพลโตนั้นไม่สามารถที่จะดำรงอยู่อย่างลอยๆโดยมีสาระในตัวเองได้ นอกเสียจากว่าจะอยู่ในฐานะส่วนหนึ่งของวิธีการที่นำไปสู่โลกของแบบ ซึ่งในกรณีของบทสนทนาเรื่อง“รัฐบุรุษ”นี้วิธีการแบ่งออกเป็นสองจะเป็น“map-reading”ที่นำผู้ศึกษาไปสู่“แบบของรัฐบุรุษ”นั่นเอง

ดังนั้นหากผู้ศึกษาไม่เข้าใจถึง“แบบ”ที่ปรากฏอยู่ใน“รัฐบุรุษ”ก็ย่อมที่จะมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของวิธีการแบ่งออกเป็นสองอย่างผิดพลาด และเมื่อหลักเกณฑ์ของวิธีการผิดพลาดผลลัพธ์ที่จะได้จากวิธีการก็ย่อมที่จะผิดพลาดไปด้วยเช่นกัน การพิจารณาถึงทฤษฎีแบบในบทสนทนาเรื่องนี้อย่างละเอียดจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจ“รัฐบุรุษ”ของเพลโต

“ที่ใดที่เราจะพบแนวทางของรัฐบุรุษ? เราต้องแยกเอาแนวทางนี้ออกจากแนวทางที่เหลือ โดยกำหนดสัญลักษณ์พิเศษให้แก่แบบอันเป็นลักษณะเฉพาะของมัน ส่วนแนวทางที่เหลือทั้งหมดนั้น เราต้องกำหนดให้เป็นประเภทหนึ่งร่วมกันด้วย ดังนั้นเราจึงต้องนำจิตของเราไปสู่การจินตนาการถึงแบบทั้งหมดของความรู้ในฐานะของประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภท ระหว่างศาสตร์แห่งการปกครอง หรือ ความรู้เกี่ยวกับศาสตร์อื่นที่ไม่ใช่ศาสตร์ในการปกครอง”(258c)¹⁷

คำกล่าวข้างต้นของชายแปลกหน้าเป็นการกล่าวถึงทฤษฎีแบบเป็นครั้งแรกในบทสนทนาเรื่องรัฐบุรุษ

J.B. Skempตีความคำกล่าวข้างต้นของชายแปลกหน้าจากอเล็กซ์ว่า ในงานเขียนเรื่องรัฐบุรุษนั้นวงสนทนายก้าลังหา“แนวทางของรัฐบุรุษ”(statesman-path) ซึ่งการบรรลุถึงนิยามของรัฐบุรุษก็คือการกำหนดสัญลักษณ์เฉพาะให้กับแนวทางของรัฐบุรุษนี้เอง แต่เนื่องจากการจะบรรลุถึงนิยามดังกล่าวนี้จะต้องเกี่ยวข้องกับ“แนวทางที่ไม่ใช่รัฐบุรุษ”(not statesman-path)

¹⁶Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, pp.66-80.

¹⁷Ibid., p.121, 258c.

ดังนั้นในกระบวนการหานิยามของรัฐบุรุษนี้ แบบๆหนึ่ง(form)จะต้องถูกแบ่งแยกออกจากแบบ(form)อื่น นั่นคือแบบของรัฐบุรุษจะต้องถูกแยกออกจากแบบของสิ่งที่ไม่ใช่รัฐบุรุษนั่นเอง¹⁸ กระบวนการแบ่งออกเป็นสองต่อจากนี้จึงเป็นการจัดประเภทระหว่างสิ่งที่ใช่และไม่ใช่“แนวทางของรัฐบุรุษ” โดยความรู้ทางทฤษฎีถูกแบ่งออกเป็นสองเป็น“ความรู้ในการประเมินผล”(critical)และ“ความรู้ในการออกคำสั่ง”(directive)¹⁹

จากความรู้ในการออกคำสั่ง ชายแปลกหน้าได้แบ่งออกเป็นสองเป็น“การนำส่งคำสั่งของผู้อื่น”(passes command on)และ“การออกคำสั่งด้วยตนเอง”(issues his own commands)²⁰ ซึ่งการออกคำสั่งดังกล่าวนี้กระทำเพื่อผลิตสิ่งมีชีวิต^{21*} โดยสิ่งมีชีวิตนี้ถูกแบ่งออกเป็นสองเป็น“ประเภทที่อยู่โดดเดี่ยวลำพัง”(single)และ“ประเภทที่อยู่รวมกันเป็นฝูง”(collective)²²

อย่างไรก็ตามโสกราตีสหนุ่มดูเหมือนจะยังไม่เข้าใจในหลักการแบ่งออกเป็นสองดีนัก เมื่อเขาเสนอให้แบ่งสิ่งมีชีวิตที่อยู่รวมกันเป็นฝูงออกเป็นมนุษย์(man)และสัตว์ป่า(beasts)²³ ทว่าชายแปลกหน้าคัดค้านการแบ่งเช่นนั้นโดยให้เหตุผลว่า

“เราต้องระวังไม่ให้แบ่งส่วนเล็กๆส่วนหนึ่งของประเภทออกไป และจัดมันไว้ตรงข้ามกับส่วนที่สำคัญทั้งหมดที่เหลืออยู่ เราต้องแบ่งเฉพาะตรงที่เป็นเส้นแบ่งที่แท้จริงระหว่างแบบเฉพาะเท่านั้น ส่วนจะต้องครอบคลุมแบบที่เฉพาะเจาะจงแบบหนึ่งเสมอ มันคงจะเป็นความอัจฉริยะอย่างยิ่งถ้าใครคนหนึ่งจะสามารถแบ่งประเภทที่ต้องการศึกษาออกจากสิ่งอื่นๆที่เหลือทั้งหมดได้อย่างทันทีทันใด โดยที่โครงสร้างของความจริงแท้(reality)อำนวยความสะดวกการกระทำเช่นนั้น ซึ่งท่านเองก็มีแนวทางเช่นนั้นอยู่ในใจอยู่แล้ว และเร่งดำเนินการค้นคว้าไปสู่ข้อสรุปของมัน ท่านมองเห็นว่าการค้นคว้าของเรานำเราไปสู่มนุษย์ ดังนั้นท่านจึงคิดว่าท่านพบการแบ่งที่แท้จริงแล้ว แต่มันเป็นอันตรายอย่างยิ่ง, โสกราตีส, ที่จะตัดความจริงแท้(reality)ออกเป็นส่วนเล็กๆ มันจะปลอดภัยกว่าหากว่าเราจะแบ่งตรงกึ่งกลาง ซึ่งเส้น

¹⁸Ibid., p.121, footnote 3.

¹⁹Ibid., pp.126-127, 260b.

²⁰Ibid., p.128, 261a.

²¹Ibid., p.129, 261c.

* สำหรับประเด็นเรื่อง“การผลิต”นี้จะได้กล่าวโดยละเอียดในหัวข้อ “ปัจจัยที่ทำให้นิยามของรัฐบุรุษที่ได้จากวิธีการทางคณิตศาสตร์ไม่สมบูรณ์” ต่อไป

²²Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.129, 261d.

²³Ibid., p.130, 262a.

แบ่งที่แท้จริงระหว่างแบบต่างๆจะถูกพบที่บริเวณนั้นมากกว่า และ
ศิลปะทั้งหมดของนิยามเหล่านี้จะประกอบอยู่ในการค้นพบเส้นแบ่ง
เหล่านี้”(262b-c)²⁴

คำอธิบายดังกล่าวของชายแปลกหน้าจากอียิปต์แสดงถึงองค์ประกอบสองประการของ
วิธีการแบ่งออกเป็นสองที่ถูกตั้งขึ้น นั่นคือประเภท(class) และ ส่วน(part) ซึ่งต่อมาเขาได้ให้กฎ
ในการแบ่งออกเป็นสองแก่อิสกอร่าตีสนุ่่ม่ว่า

“.....ประเภท(class)กับส่วน(part)นั้นแตกต่างกัน.....
.....ประเภทใดๆก็ตามจะเป็นส่วนของสิ่งที่มันเป็นประเภทด้วย, แต่
ส่วนไม่จำเป็นต้องเป็นประเภทเสมอไป.....” (263b)²⁵

คำอธิบายเกี่ยวกับกฎของความสัมพันธ์ระหว่างประเภท(class)กับส่วน(part)ดังกล่าว
ของชายแปลกหน้าตามสำนวนการแปลฉบับของRobin Waterfield แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์
ของสองสิ่งนี้อย่างตรงไปตรงมา แต่เนื่องจากประโยคการสนทนาส่วนนี้มีความแตกต่างอยู่ใน
สำนวนการแปลฉบับต่างๆที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษา ดังนั้นการเปรียบเทียบสำนวนการแปลฉบับ
ต่างๆเหล่านี้จึงน่าจะมีประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจของผู้ศึกษามากขึ้น

สำนวนการแปลฉบับของC.J. Rowe²⁶ แปลประโยคนี้ที่มีความหมายไม่แตกต่างจาก
ของWaterfieldมากนัก โดยRowe แปลว่า

“ประเภท(class)และส่วน(part)นั้นแตกต่างกัน.....
เมื่อใดก็ตามที่มีประเภทของสิ่งใดๆ ประเภทดังกล่าวย่อมต้องเป็นส่วน
ของสิ่งๆนั้นด้วย แต่ไม่จำเป็นว่าส่วนจะต้องเป็นประเภท.....”

สำนวนการแปลที่น่าสนใจเนื่องจากมีความแตกต่างออกไปก็คือฉบับของJ.B.Skemp²⁷
โดยแปลประโยคสนทนาของชายแปลกหน้าส่วนนี้ว่า

“กฎที่ว่าส่วน(portion)และประเภทย่อย(subdivision)ของประเภท
(class)ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน.....
.....ที่ใดก็ตามซึ่งประเภทย่อยของประเภทที่ใหญ่กว่า(wider class)
ถูกสร้างขึ้น ประเภทย่อยนี้จำเป็นต้องเป็นส่วนๆหนึ่งของประเภทที่มัน
เป็นประเภทย่อยด้วย แต่ในทางกลับกันกลับไม่เป็นเช่นนั้น เพราะ
ส่วนไม่จำเป็นจะต้องเป็นประเภทย่อยเสมอไป.....”

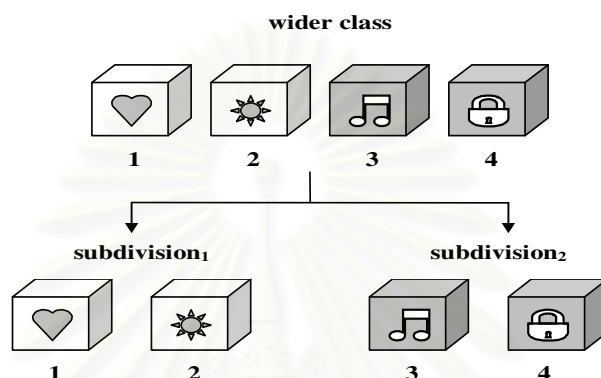
²⁴Ibid., pp.130-131, 262b-c.

²⁵Plato, *Plato : Statesman*, tran. Robin Waterfield, p.12, 263b.

²⁶Plato, “Statesman,” in *Plato : Complete Works*, trans. C.J.Rowe, p.303, 263b.

²⁷Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.133, 263b.

จะเห็นว่าจำนวนการแปลฉบับของSkempที่ยกมาข้างต้นนี้มีความละเอียดกว่าฉบับของ Waterfield และRowe กล่าวคือในขณะที่จำนวนการแปลของWaterfieldและRoweกล่าวถึงเฉพาะ“ประเภท”และ“ส่วน”นั้น จำนวนการแปลฉบับของSkempยังกล่าวถึง“ประเภทย่อย”ด้วย เพื่อให้เข้าใจความหมายของจำนวนการแปลฉบับของSkempง่ายและชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยได้เขียนแผนภาพประกอบดังนี้

รูปที่ 3 การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเภท, ประเภทย่อย, และส่วน

จากรูป “wider class”คือประเภทของกล่องสี่เหลี่ยมจัตุรัส “subdivision₁”คือประเภทย่อยของประเภทของกล่องสี่เหลี่ยมจัตุรัส ซึ่งถือเป็น”ส่วน”หรือ”portion”หนึ่งของ“wider class” ในขณะเดียวกันก็เป็นประเภทของกล่องสี่เหลี่ยมจัตุรัสโปร่งแสง ส่วน”subdivision₂”คือประเภทย่อยของประเภทของกล่องสี่เหลี่ยมจัตุรัสและถือเป็น”ส่วน”หนึ่งของ“wider class”เช่นเดียวกัน แต่เป็นประเภทของกล่องสี่เหลี่ยมจัตุรัสทึบแสง ดังนั้น“ประเภทย่อย”(subdivision)จึงเป็น”ส่วน”(portion)เสมอ

ในขณะเดียวกันกล่องที่ 1, 2, 3 และ 4 ต่างก็เป็นส่วนๆหนึ่ง(a portion)ของ“wider class” แต่เมื่อพิจารณาตามแผนภาพจะเห็นว่ากล่องแต่ละกล่องไม่ถือเป็นประเภทย่อยของประเภทที่ใหญ่กว่า(คือไม่ถือเป็นsubdivisionของwider class) เนื่องจากเราไม่อาจแยกกล่องใดกล่องหนึ่งในระหว่าง 4 กล่องนี้ออกมาโดยสอดคล้องกับเส้นแบ่งที่แท้จริงได้ เพราะกล่องแต่ละกล่องต่างก็มีแบบเฉพาะของมันอยู่ เช่นกล่องที่ 1 และ 2 แม้จะมีลักษณะโปร่งแสงเหมือนกันแต่ก็มีลวดลายแตกต่างกัน กล่องที่ 3 และ 4 ก็เช่นกันที่แม้จะทึบแสงเหมือนกันแต่ก็มีลวดลายไม่เหมือนกัน เว้นเสียแต่ว่าจะแยกกล่องที่ 1 และ 2 ออกจากกล่องที่ 3 และ 4 โดยจัดไว้เป็นสองประเภท โดยถือเอาความโปร่งแสงและทึบแสงเป็นแบบเฉพาะของแต่ละประเภทดังแผนภาพข้างต้น ดังนั้นในกรณีนี้”ส่วน”หรือ”portion”จึงไม่จำเป็นต้องเป็นประเภทย่อย(subdivision)เสมอไป

ดังนั้นข้อสรุปที่ได้จากสำนวนการแปลฉบับของSkempก็คือ

- 1) ประเภทย่อย(subdivision)ไม่ใช่สิ่งเดียวกันกับส่วน(portion)
- 2) ประเภทย่อย(subdivision)ต้องเป็นส่วน(portion)เสมอ แต่
- 3) ส่วน(portion)ไม่จำเป็นต้องเป็นประเภทย่อย(subdivision)เสมอไป

จากข้อโต้แย้งและคำอธิบายของชายแปลกหน้าใน262b-cและ263b แสดงให้เห็นว่า ความผิดพลาดของโสกราตีสหนุ่มในการแบ่งสิ่งมีชีวิตที่อยู่รวมกันเป็นฝูงออกเป็นมนุษย์(man) และสัตว์ป่า(beasts) ก็คือการทำละเลยความสัมพันธ์ที่ถูกต้องระหว่างประเภทกับส่วนนั่นเอง

Jacob Kleinอธิบายเกี่ยวกับความผิดพลาดของโสกราตีสหนุ่มในประเด็นนี้ว่า ประเภทจะต้องเป็นส่วนของสิ่งที่ถูกแบ่งออกเป็นสอง แต่ในขณะที่เดียวกันส่วนอาจจะไม่ได้เป็นประเภทก็ได้ ดังนั้นในกรณีนี้Kleinจึงให้เหตุผลว่าการแบ่งแยกระหว่าง“มนุษย์”(man)และ“สัตว์ป่า”(beasts)นั้นผิด เพราะสัตว์ป่านั้นประกอบด้วยส่วนจำนวนมากของสิ่งมีชีวิต ทว่าส่วนดังกล่าวนี้ไม่ใช่ประเภท และสิ่งที่เป็นข้อผิดพลาดของโสกราตีสหนุ่มก็คือเขาไม่ได้เชื่อมโยงส่วนกับประเภทอย่างถูกต้องนั่นเอง²⁸

W.K.C. Guthrieอธิบายประเด็นดังกล่าวนี้ในทำนองเดียวกันกับKlein โดยใช้คำว่า“form”แทนคำว่า“ประเภท” และใช้วลี“a portion of a wider genus”แทน“ส่วน” โดยกล่าวว่าแบบต่างๆแบบ(form)จะเป็นส่วนหนึ่งของประเภท(a portion of a wider genus) แต่ไม่ใช่ว่าทุกๆส่วนของประเภทจะต้องเป็นแบบเสมอไป²⁹

นอกจากนั้นSkempยังให้ความเห็นว่าการแบ่งออกเป็นสองที่ถูกต้อมนั้น ต้องกระทำที่จุดเชื่อมที่สะท้อนถึงการแบ่งแยกที่แท้จริงในโลกของแบบด้วย³⁰ ซึ่ง“จุดเชื่อมที่สะท้อนถึงการแบ่งแยกที่แท้จริงในโลกของแบบ”ของSkempนี้ก็คือเส้นแบ่งที่แท้จริงในวิธีการแบ่งออกเป็นสองที่ชายแปลกหน้ากล่าวถึงใน262b-cนั่นเอง

คำอธิบายของKlein, Guthrie, และSkempดังกล่าวนี้ สรุปความได้ง่ายๆว่าการแบ่งแยกมนุษย์ออกจากสัตว์อื่นๆของโสกราตีสหนุ่มนั้นผิด เนื่องจากเขาได้แบ่งเอามนุษย์ซึ่งมีแบบ(form)ที่เฉพาะเจาะจงแบบเดียวเอาไว้เป็นประเภทหนึ่ง แต่รวมเอาแบบที่หลากหลายของสัตว์ชนิดต่างๆเอาไว้ด้วยกัน และจัดแบบที่หลากหลายดังกล่าวนี้เป็นอีกประเภทหนึ่งโดยทำราวกับว่าเทียบเท่า

²⁸Jacob Klein, *Plato's Trilogy*(Chicago : The University of Chicago Press, 1899), pp.150-151.

²⁹W.K.C.Guthrie, *A History of Greek Philosophy volume V : The Later Plato and The Academy* , p.168.

³⁰Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, pp.66-80.

กันกับแบบอันเฉพาะเจาะจงของมนุษย์เพียงแบบเดียว ดังที่ชายแปลกหน้ายกตัวอย่างให้โสกราตีสหนุ่มฟังว่า

“....ลองจินตนาการว่าหากสัตว์ชนิดอื่นที่ไม่ใช่มนุษย์มีสติปัญญา เช่นนั้นเมื่อนกกระเรียนอยู่ในสถานการณเช่นท่านในตอนี้แล้ว ก็คงจะให้ความสำคัญแก่พวกมันกันเองมากเกินไปจนความจริง โดยการจับเอานกกระเรียนไว้เป็นสัตว์ประเภทหนึ่ง และจัดสัตว์ประเภทอื่นๆทั้งหมดที่เหลือไว้เป็นอีกประเภทหนึ่งรวมกัน โดยรวมเอามนุษย์เข้าไปด้วย...”
(263d-e)³¹

ดังนั้นแทนที่จะแบ่งสิ่งมีชีวิตที่อยู่รวมกันเป็นฝูงออกเป็นมนุษย์และสัตว์ป่าดังที่โสกราตีสหนุ่มเสนอ ชายแปลกหน้ากลับแบ่งออกเป็นสองเป็น“สัตว์ที่สามารถฝึกได้”(tame)และ“สัตว์ที่ไม่สามารถฝึกได้”(wild)³² จากสัตว์ที่สามารถฝึกได้แบ่งออกเป็นสองเป็น“สัตว์น้ำ”(water-herd rearing)และ“สัตว์บก”(land-herd rearing)³³

อย่างไรก็ตามมีความขัดแย้งกันในประเด็นเรื่องประเภทและส่วนปรากฏขึ้น เมื่อชายแปลกหน้ายอมรับว่าวิธีการแบ่งออกเป็นสองนั้นสามารถกระทำได้สองแนวทาง กล่าวคือ หลังจากการแบ่งสัตว์บกออกเป็น“สัตว์ปีก”(flyers)และ“สัตว์ที่เดินด้วยเท้า”(walkers)ใน264e³⁴ เขาได้ยอมรับในวิธีการแบบ“แยกเอาส่วนเล็กๆออกจากส่วนใหญ่ๆ”* โดยกล่าวว่า

³¹Ibid., pp.133-134, 263d-e.

³²Ibid., p.134, 264a.

³³Ibid., p.136, 264d.

³⁴Ibid., p.136, 264e.

*ใน265aมีความลักลั่นระหว่างคำว่า“ประเภท”กับ“ส่วน”อยู่ในสำนวนแปลฉบับต่างๆ กล่าวคือในสำนวนแปลฉบับของSkemp(Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.136.) ใช้วลีว่า “...divides off a small class from a large one.” ส่วนในฉบับของ Waterfield(Plato, *Plato : Statesman*, trans. Robin Waterfield, p.15.) ใช้วลีว่า “...involves separating a small segment from a large one.” ในขณะที่ฉบับของRowe(Plato, “Statesman,” in *Plato : Complete Works*, trans. C.J.Rowe, p.305) ใช้ว่า “...dividing a small part off against a large one...”

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าในระหว่างสำนวนการแปลทั้ง 3 ฉบับนี้ ฉบับของWaterfieldและRowe น่าจะเหมาะสมกว่าฉบับของSkemp เพราะเมื่อพิจารณาการวิเคราะห์และตีความเกี่ยวกับ“ประเภท”และ“ส่วน”ข้างต้นแล้ว การจะกล่าวว่าแยก“ประเภทเล็กๆ”ออกจาก“ประเภทใหญ่ๆ”นั้นคงจะไม่ถูกต้องนัก เนื่องจากสิ่งเล็กๆที่แยกออกมานั้นเป็นเพียงแค่“ส่วน”ไม่ใช่ประเภท และสิ่งใหญ่ๆที่เหลืออยู่ก็มีใช่ประเภทใหญ่ๆแต่อย่างใด ทว่าเป็นเพียงส่วนเล็กๆหลายๆส่วนที่รวมกันอยู่ต่างหาก

“...ในการศึกษาเราเห็นแนวทางสองแนวทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการศึกษา แนวทางหนึ่งจะนำเราไปสู่เป้าหมายอย่างรวดเร็วกว่า แต่จะแบ่งส่วนเล็กๆส่วนหนึ่งออกจากส่วนใหญ่ ส่วนอีกแนวทางหนึ่งนั้นยาวกว่า แต่สอดคล้องกับหลักการที่เราได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนก่อนหน้านี้ว่าเราควรจะแบ่งครึ่งเสมอตราบเท่าที่จะเป็นไปได้”(265a)

และเมื่อโสกราตีสหนุ่มเสนอให้ใช้ทั้งสองวิธี ชายแปลกหน้าก็ได้คัดค้านแต่อย่างใด กลับตอบว่า

“การใช้ทั้งสองแนวทางพร้อมกันย่อมจะเป็นไปไม่ได้ แต่ท่านสามารถใช้ที่ละแนวทางได้” (265a)³⁵

เมื่อชายแปลกหน้ายอมรับว่าสามารถศึกษาโดยใช้ทั้งสองแนวทางได้ดังกล่าวแล้ว เขาได้เสนอให้ใช้แนวทางที่ยาวกว่าก่อน โดยแบ่งสัตว์ที่เดินด้วยเท้าออกเป็นสองเป็นประเภท“มีเขา”(horn)และ“ไม่มีเขา”(hornless)³⁶ จากไม่มีเขาแบ่งออกเป็นสองต่อเป็นประเภทที่“ผสมพันธุ์ข้ามสายพันธุ์”(interbreeding)และ“ผสมภายในสายพันธุ์เดียวกัน”(non-interbreeding)³⁷ จากสัตว์ประเภทผสมภายในสายพันธุ์เดียวกันแบ่งออกเป็นสองเป็นพวกที่มี“สี่เท้า”(four-footed)และ“สองเท้า”(two-footed)^{38*}

หลังจากจบการแบ่งออกเป็นสองโดยแนวทางที่ยาวกว่าแล้ว ชายแปลกหน้าได้หันมาใช้“แนวทางที่สั้นกว่า” โดยจากสัตว์ที่เดินด้วยเท้าเขาได้เข้าไปสู่การแบ่ง** เป็นสัตว์สี่เท้าและสองเท้า จากสัตว์สองเท้าแบ่งเป็นประเภทที่“มีขน”(feathered)และ“ไม่มีขน”(featherless)^{39***}

³⁵Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.136, 265a.

³⁶Ibid.,p.137, 265c.

³⁷Ibid.,p.138, 265d-e.

³⁸Ibid.,p.138, 266a-b .

* การแบ่งสัตว์ที่ผสมภายในสายพันธุ์เดียวกันออกเป็นพวกที่มีสี่เท้าและสองเท้านี้ เพลโตอธิบายโดยใช้ปริศนาเรขาคณิต ซึ่งจะได้ตีความโดยละเอียดในหัวข้อ “ปริศนาเรขาคณิต” ต่อไป

** ผู้วิจัยมีความเห็นว่าไม่อาจใช้คำว่า“แบ่งออกเป็นสอง”ใน“แนวทางที่สั้นกว่า”ได้ เนื่องจากชายแปลกหน้ากล่าวอย่างชัดเจนใน 265a แล้วว่าเป็นการ “...แบ่งส่วนเล็กๆส่วนหนึ่งออกจากส่วนใหญ่”

³⁹Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.141, 266e.

*** สำหรับในส่วนของ“shorter way” นี้ มีความแตกต่างกันอยู่ระหว่างสำนวนการแปลฉบับของ WaterfieldและของRoweกับฉบับของSkemp กล่าวคือตามสำนวนการแปลฉบับของWaterfield(Plato, *Plato : Statesman*, trans. Robin Waterfield, p.18,266e.) และของRowe(Plato, “Statesman,” in *Plato : Complete Works*, trans. C.J.Rowe, p.308,266e)นั้น ชายแปลกหน้าได้แบ่งสัตว์บกที่อยู่รวมกันเป็นฝูง

Jacob Klein ตีความความขัดแย้งนี้ว่า การยอมรับแนวทางที่สั้นกว่าเป็นเพียงการล้อเลียนเรื่องเล่าของDiogenus Laertusเกี่ยวกับการเยาะเย้ยถากถางสำนักAcademy และ "สัตว์สองเท้าที่มีขน"(feathered biped)ในที่นี้ก็ได้หมายถึงสัตว์ปีกแต่อย่างใด⁴⁰

สำหรับในทัศนะของผู้วิจัยนั้น การยอมรับ“แนวทางที่สั้นกว่า”ของชายแปลกหน้าถือเป็นจุดบกพร่องสำคัญของตัวบท เนื่องจากการศึกษาโดยแนวทางดังกล่าวไม่ต่างอะไรกับที่โสกราตีสหนุ่มแบ่งสิ่งมีชีวิตที่อยู่รวมกันเป็นฝูงออกเป็นมนุษย์กับสัตว์ป่าใน262a และการที่ชายแปลกหน้าแบ่งสัตว์ที่เดินด้วยเท้าออกเป็นสัตว์สี่เท้าและสองเท้า โดยข้ามการแบ่งออกเป็นสองเป็นประเภทที่มีเขากับไม่มีเขา และประเภทที่ผสมพันธุ์ข้ามสายพันธุ์กับผสมภายในสายพันธุ์เดียวกันไปนั้น ก็คือการที่

“...ท่านเองก็มีแนวทางเช่นนั้นอยู่ในใจอยู่แล้ว และเร่งดำเนินการค้นคว้าไปสู่ข้อสรุปของมัน ท่านมองเห็นว่าการค้นคว้าของเรานำเราไปสู่มนุษย์ ดังนั้นท่านจึงคิดว่าท่านพบการแบ่งที่แท้จริงแล้ว....”

ดังที่เขากล่าวแก่โสกราตีสหนุ่มใน 262b-c นั่นเอง

ดังนั้นการยอมรับใน“แนวทางที่สั้นกว่า”นี้ จึงเท่ากับว่าชายแปลกหน้ายินดีที่จะเลือกใช้แนวทางนี้ทั้งๆที่ตระหนักดีว่าเป็นแนวทางที่ผิด และเป็นกรยอมรับโดยผู้วางหลักการเสียเองว่าหลักการที่เขาเห็นว่าสำคัญและไม่อาจที่จะละเลยได้ในตอนแรกนั้นมาบัดนี้สามารถละทิ้งหรือย่อหย่อนได้เสียแล้ว ซึ่งการกระทำเช่นนี้ผู้วิจัยมองว่าอาจเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสงสัยของเพลโตที่มีต่อวิธีการแบ่งออกเป็นสองในความหมายแบบคณิตศาสตร์(คือหารครึ่ง) ว่าวิธีการดังกล่าวในความหมายเช่นนั้น มีข้อจำกัด และคณิตศาสตร์อาจไม่ใช่วิธีการที่ครอบคลุมเหนือการศึกษาในทุกๆกรณี ดังเช่นการตีความของรศ.ดร.ไชยันต์ที่ได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อ “Divisionคืออะไร?”

4. วิธีการแบ่งออกเป็นสองกับความสำคัญของชื่อ(Name)

ออกเป็นประเภทที่มีสี่เท้าและสองเท้า จากนั้นจึงพบว่าสัตว์ปีกยังคงไม่ถูกแยกออกไปจากมนุษย์ จึงได้แบ่งสัตว์สองเท้าออกเป็นประเภทที่มีขนและไม่มีขนเพื่อที่จะกันเอาสัตว์ปีกออกไป

ส่วนในจำนวนการแปลฉบับของSkemp แนวทางที่สั้นกว่าคือการแบ่งสัตว์ปีกที่อยู่รวมกันเป็นฝูงออกเป็นประเภทที่มีสี่เท้าและสองเท้า ซึ่งจะพบว่ามนุษย์ถูกจัดอยู่ในประเภทของสัตว์สองเท้าร่วมกับสัตว์ปีก ดังนั้นจึงควรแบ่งสัตว์สองเท้าออกเป็นประเภทที่“มีปีก”(winged)และ“ไม่มีปีก”(wingless) (ดูรายละเอียดใน Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.141, 266e.)

⁴⁰ดูรายละเอียดใน Klein, *Plato's Trilogy*, pp.152-153.

ใน 257d-258a ไสกราตีส์กล่าวแก่อธิโอโดรัสว่าทั้งธีเอทีตัสและไสกราตีส์หนุ่มนั้นต่างก็มีความเกี่ยวข้องบางประการกับเขา กล่าวคือธีเอทีตัสนั้นหน้าเหมือนกับเขา ส่วนไสกราตีส์หนุ่มก็มีชื่อเหมือน โดยไสกราตีส์ได้กล่าวถึงชื่อที่เหมือนกันของเขากับไสกราตีส์หนุ่มว่า

“.....การมีชื่อเหมือนกันนั้นนำมาซึ่งความเกี่ยวข้องกันบางประการ และแน่นอนว่าเราควรจะช่วยโอกาสในการค้นพบผู้ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับเราด้วยการสนทนากับเขา.....”(258a)⁴¹

คำกล่าวของไสกราตีส์ที่ยกมาข้างต้นแสดงถึงนัยเกี่ยวกับความสำคัญของ“ชื่อ”(name)ในบทสนทนาเรื่องรัฐบุรุษ เพราะอย่างน้อยการมีชื่อเหมือนกันกับไสกราตีส์ก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ไสกราตีส์หนุ่มได้รับเลือกให้ทำหน้าที่แทนธีเอทีตัส เพราะไสกราตีส์อยากจะ“.....ช่วยโอกาสในการค้นพบผู้ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับเราด้วยการสนทนากับเขา.....”

สิ่งที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นซึ่งผู้ศึกษา“รัฐบุรุษ”จะต้องตระหนักและตั้งคำถามก็คือ “การมีชื่อเหมือนกันนั้นนำมาซึ่งความเกี่ยวข้องกันบางประการ” และ“ความเกี่ยวข้องกันบางประการดังกล่าวนั้นคืออะไร?” ดังนั้น“ชื่อ”จึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งในงานเขียนเรื่องนี้ที่เราควรให้ความสนใจ

ในบทสนทนาเรื่อง“รัฐบุรุษ”นั้น มีความสับสนไปมาระหว่างแนวคิดที่ว่าชื่อมีความสำคัญและไม่มีความสำคัญ ทว่าสุดท้ายแล้วจะมีเพียงแนวคิดเดียวที่เป็นข้อสรุปที่ค่อนข้างชัดเจน เพียงแต่ว่าเพลโตไม่ได้เฉลยเอาไว้โดยตรงไปตรงมา ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของงานเขียนของเขาอยู่แล้วที่มักทิ้งปมไว้ให้ผู้ศึกษาวิเคราะห์และตีความเอง ดังนั้นในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะตีความประเด็นเรื่อง“ความสำคัญของชื่อ” โดยมีจุดประสงค์เพื่อที่จะหาข้อสรุปว่าแนวคิดใดกันแน่ที่เป็นเจตนาที่แท้จริงของเพลโต*

ในตอนหนึ่งของบทสนทนา ชายแปลกหน้าถามไสกราตีส์หนุ่มว่า

“เราจะพิจารณารัฐบุรุษ, กษัตริย์, นายทาส, และผู้ปกครองภายในบ้าน ในฐานะที่เป็นหนึ่งเดียวกัน หรือว่าเราควรที่จะกล่าวว่ามีศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะทั้งสิ้นนี้ต่างก็ดำรงอยู่ในพวกเขาแต่ละคน เหมือนกับชื่อแต่ละชื่อ? ทว่าปล่อยให้ข้าพเจ้ากระทำตามแนวทางที่ง่ายกว่านี้เถิด”
(258e)⁴²

⁴¹Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.120, 258a.

* บทสนทนาของเพลโตที่กล่าวถึงประเด็นความสำคัญของชื่อโดยตรงคือ“*The Cratylus*”

⁴²Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.123, 258e.

ความหมายของชายแปลกหน้าในที่นี้ก็คือ ไม่จำเป็นต้องแยกพิจารณารัฐบุรุษ, กษัตริย์, นายทาส, และผู้ปกครองภายในบ้านตามชื่อแต่ละชื่อที่แตกต่างกัน ซึ่งการกล่าวเช่นนี้ฟังดูราวกับว่าชื่อต่างๆที่กล่าวมานี้ไม่มีความสำคัญแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตามชายแปลกหน้าได้อธิบาย“แนวทางที่ง่ายกว่า”โดยยกตัวอย่างชื่อ“แพทย์” โดยเขาได้กล่าวถึงผู้ที่คอยให้คำแนะนำแก่แพทย์ว่าถึงแม้จะไม่ได้ทำหน้าที่เป็นแพทย์ผู้รักษาโรคด้วยตนเองแต่ก็เรียกได้ว่าเป็นแพทย์ เพราะครอบครองความรู้ในการรักษาโรคเหมือนกัน เช่นเดียวกันกับผู้ให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองประเทศที่แม้ว่าเขาจะเป็นแค่ปัจเจกชนธรรมดา แต่ก็ครอบครองความรู้ชนิดเดียวกันกับผู้ปกครอง⁴³ และ

“ผู้ที่ครอบครองความรู้นี้ ไม่ว่าจะอยู่ในอำนาจหรือมีสถานะเพียงแค่ว่าพลเมืองปัจเจกคนหนึ่ง ก็เหมาะสมที่จะถูกเรียกว่ารัฐบุรุษ เพราะความรู้ของเขานั้นทำให้เขามีคุณสมบัติเหมาะสมกับชื่อนี้ไม่ว่าเขาจะอยู่ในสถานะใดก็ตาม”(259b)⁴⁴

จากคำอธิบายของชายแปลกหน้าจากอียิปต์ใน259a-bดังที่ยกมาข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่า“ชื่อ”มีนัยสองประการที่ทับซ้อนกันอยู่ กล่าวคือในนัยแรกนั้นชื่อเป็นเพียงสิ่งที่บอกถึงตำแหน่งในลักษณะของอำนาจหน้าที่ที่บุคคลนั้นๆครอบครองอยู่ เช่น ตำแหน่ง“รัฐบุรุษ”ก็คือตำแหน่งที่ทำหน้าที่ปกครองรัฐ หรือ“นายทาส”ก็คือตำแหน่งของผู้ที่ปกครองควบคุมทาส เป็นต้น

ชื่อในนัยนี้จะบอกอำนาจหน้าที่แต่ไม่ใช่คุณสมบัติที่แท้จริง ซึ่งในการศึกษานิยามของรัฐบุรุษนั้น ผู้ศึกษาจะต้องก้าวข้ามชื่อในนัยนี้ไปได้จึงจะเข้าถึงคุณสมบัติที่แท้จริงของรัฐบุรุษ เจกเช่นเดียวกับที่ปรากฏใน“อุดมรัฐ”(The Republic) ไม่ว่าจะเป็ชื่อบุคคล“ผู้ปกครอง”ในช่วงที่โสกราตีสสนทนากับทราไซมาคัส หรือหลังจากนั้นก็ตาม ซึ่งชื่อในลักษณะเช่นนี้จะคล้ายคลึงกับแนวคิดของขงจื้อในเรื่อง“rectification of name”

ชื่อในนัยที่สองก็คือชื่อที่บอกถึงคุณสมบัติที่แท้จริงของสิ่งที่ครอบครองชื่อนั้นอยู่ ชื่อในนัยนี้จะถูกกำหนดโดยคุณสมบัติของสิ่งหรือผู้ที่ครอบครองมัน ไม่ใช่โดยอำนาจหน้าที่ ดังเช่นที่ชายแปลกหน้าอธิบายเกี่ยวกับ“แพทย์”ว่าคุณสมบัติของ“แพทย์”คือการครอบครองความรู้ในการรักษาโรค ดังนั้นผู้ที่เป็นที่ปรึกษาของแพทย์แม้ว่าจะไม่มีอำนาจหน้าที่ในการรักษาโรคโดยตรงก็ต้องเรียกว่า“แพทย์”เหมือนกัน เช่นเดียวกับผู้ที่คอยให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองที่ถึงแม้ว่าจะไม่มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองแต่ก็ต้องได้ชื่อว่าเป็น“รัฐบุรุษ” ทั้งนี้เพราะคุณสมบัติของ“รัฐบุรุษ”คือการครอบครองความรู้ในการปกครอง

⁴³Ibid., pp.124-125, 259a.

⁴⁴Ibid., p.125, 259b.

ดังนั้นในแง่นี้ชื่อจึงมีความสำคัญ เพราะหากผู้ศึกษานิยามของรัฐบุรุษไม่พิจารณาชื่อทั้งสี่ที่ชายแปลกหน้ายกมาใน 258e แล้ว ก็อาจจะเกิดความสับสนและตัดเอากรีซ, นายทาส, และผู้ปกครองภายในบ้านออกไปโดยคิดว่าไม่ใช่รัฐบุรุษเนื่องจากมีชื่อไม่เหมือนกัน ในทางกลับกัน หากผู้ศึกษาให้ความใส่ใจและพิจารณาชื่อเหล่านั้นอย่างรอบคอบ ก็จะสามารถก้าวข้ามชื่อในขั้นแรก และบรรลุถึงชื่อในขั้นที่สองอันแสดงถึงคุณสมบัติที่แท้จริงของรัฐบุรุษได้

ความสำคัญของชื่อใน "รัฐบุรุษ" ไม่ได้หมดลงเพียงแค่นี้ ใน 261e นั้นเมื่อวงสนทนาได้ข้อสรุปว่าผลลัพธ์ของรัฐบุรุษคือสิ่งมีชีวิตที่อยู่รวมกันเป็นฝูง และชายแปลกหน้าได้ถามโสกราตีสหนุ่มว่าควรจะเรียกศิลปะในการเลี้ยงดูสิ่งมีชีวิตประเภทนี้ว่าอะไร เขาทั้งสองได้กล่าวตอบได้กันว่า

โสกราตีสหนุ่ม : "เราสามารถจะใช้ชื่อไหนก็ได้ที่ช่วยให้การค้นคว้าของเราดีขึ้น"

ชายแปลกหน้าจากอีเลีย : "พูดได้วิเศษมากโสกราตีส ถ้าท่านยึดมั่นในหลักการของการหลีกเลี่ยงการโต้เถียงเกี่ยวกับชื่อเช่นนี้ ท่านจะเป็นผู้ที่รำรอยด้วยปัญญาเมื่อท่านมีอายุโสมมากขึ้น เราจะใช้หลักการนี้กับกรณีที่เรากำลังศึกษาอยู่ และทำอย่างที่ท่านบอกข้าพเจ้า..."

(261e)⁴⁵

ตามความเห็นของผู้วิจัย คำกล่าวของชายแปลกหน้าดังกล่าวนี้ไม่ได้หมายความว่ากระบวนการในการศึกษาเกี่ยวกับนิยามของรัฐบุรุษต่อจากนี้ไปจะกระทำโดยละทิ้งความสำคัญของชื่อ ทว่าการ "ยึดมั่นในหลักการของการหลีกเลี่ยงการโต้เถียงเกี่ยวกับชื่อ" ก็คือการยึดมั่นในการใช้ชื่อให้ถูกต้องต่างหาก เพราะนั่นคือการ "ใช้ชื่อที่ช่วยให้การค้นคว้าของเราดีขึ้น"

ดังนั้นเมื่อโสกราตีสหนุ่มเสนอให้แบ่งสิ่งมีชีวิตที่อยู่รวมกันเป็นฝูงออกเป็นมนุษย์และสัตว์ป่า ชายแปลกหน้าจึงได้โต้แย้งและอธิบายในประเด็นที่เกี่ยวกับชื่อที่มีความสัมพันธ์กับแบบ (form) ในวิธีการแบ่งออกเป็นสองว่า

"ความผิดพลาดในการแบ่งแยกมนุษย์ เช่นการแบ่งออกเป็นกรีก (Greeks) และชนอื่นๆ (Babarians) ซึ่งคนส่วนใหญ่มักแบ่งแบบนี้ พวกเขาแบ่งคนกรีกออกจากชนชาติอื่นๆ โดยการกระทำนี้พวกเขาเป็นประเภทที่แยกออกมาต่างหาก และจัดชนชาติอื่นๆรวมกันไว้เป็นอีกประเภทหนึ่ง โดยละเลยความจริงที่ว่ามันเป็นประเภทที่ไม่ชัดเจน"

⁴⁵Ibid., p.130, 261e.

อันประกอบด้วยคนที่ไม่มีการไปมาหาสู่กันและใช้คนละภาษา การรวมพวกที่ไม่ใช่ชนชาติกรีกเอาไว้ด้วยกันเช่นนี้ พวกเขาคิดว่าต้องก่อตั้งขึ้นมาเป็นประเภทๆหนึ่งเพราะมีชื่อร่วมกัน ซึ่งก็คือชนอื่นๆนั่นเอง

อีกตัวอย่างหนึ่งก็คือคนอาจจะคิดว่าเขากำลังแบ่งตัวเลขออกเป็นประเภทที่แท้จริงของมัน ถ้าหากว่าเขาตัดเลขหนึ่งหมื่นออกจากเลขอื่นๆ และจัดมันไว้เป็นประเภทที่แยกออกมา โดยเขาอาจตั้งชื่อให้แก่เลขจำนวนที่เหลือทั้งหมดเป็นชื่อเดียว แล้วอ้างว่าเพราะมันมีชื่อร่วมกันมันจึงเป็นประเภทที่แท้จริงอีกประเภทหนึ่งของตัวเลข.....”

(262d-e)⁴⁶

คำอธิบายของชายแปลกหน้าใน262d-eดังที่ยกมาข้างต้น แสดงว่าชื่อมีความสำคัญต่อวิธีการแบ่งออกเป็นสอง โดยชื่อที่ถูกต้องในกระบวนการแบ่งออกเป็นสองจะได้มาจากวิธีการแบ่งออกเป็นสองที่ถูกต้องเท่านั้น กล่าวคือการตั้งชื่อให้แก่สรรพสิ่งใดๆนั้นไม่ใช่สิ่งที่จะกระทำได้ตามใจชอบ เพราะการตั้งชื่อผิดๆจะทำให้ผู้ศึกษาสิ่งเหล่านั้น(ด้วยวิธีการแบ่งออกเป็นสอง)ไม่อาจบรรลุถึงแบบ(form)ของสิ่งที่ต้องการศึกษาได้ ดังเช่นการตั้งชื่อให้มนุษย์พวกที่ไม่ใช่ชนชาติกรีกว่า“ชนอื่นๆ” และตั้งชื่อให้จำนวนเลขอื่นๆที่ไม่ใช่เลขหนึ่งหมื่นว่า“เลขที่ไม่ใช่หนึ่งหมื่น”นั้นผู้ศึกษาไม่อาจบรรลุถึงแบบของชนอื่นๆและเลขที่ไม่ใช่หนึ่งหมื่นได้ เพราะกลุ่มที่ถูกตั้งชื่อให้ทั้งสองกลุ่มนั้นไม่ได้ประกอบด้วยสมาชิกที่มีแบบร่วมกัน จะมีก็เพียงแต่ชื่อซึ่งเกิดจากกระบวนการแบ่งแยกที่ผิดๆเท่านั้นที่เป็นสิ่งร่วมกัน

ดังนั้นชื่อที่ถูกต้องจึงได้มาจากกระบวนการแบ่งแยกที่ถูกต้อง นั่นก็คือวิธีการแบ่งออกเป็นสองเท่านั้น เพราะการแบ่งออกเป็นสองจะเป็นการแบ่งที่ตรงกึ่งกลางเสมอ และการแบ่งที่ตรงกึ่งกลางนี้ก็ใกล้เคียงกับโครงสร้างของแบบมากที่สุด เพราะฉะนั้นเมื่อเราตั้งชื่อประเภทของสรรพสิ่งตามวิธีการแบ่งออกเป็นสองจึงย่อมจะได้ชื่อที่ใกล้เคียงกับแบบของประเภทนั้นๆมากที่สุดเช่นกัน

ยิ่งไปกว่านั้นใน263cประโยคสุดท้าย ชายแปลกหน้าได้กล่าวแก่โสกราตีสหนุ่มว่า

“...และเพราะท่านสามารถตั้งชื่อร่วมกันของสิ่งมีชีวิตอื่นๆที่เหลืออยู่ว่าสัตว์(animals) ท่านจึงคิดว่าสิ่งมีชีวิตเหล่านี้อยู่ในประเภทเดียวกัน”

(263c)⁴⁷

⁴⁶Ibid., pp.131-132, 262d-e.

⁴⁷Ibid., p.133, 263c.

คำกล่าวของชายแปลกหน้านี้เป็นการย้ำให้เห็นความสำคัญของชื่อที่ว่า ถ้าเราไม่พิจารณา การตั้งชื่อให้แก่สิ่งใด ๆ อย่างรอบคอบแล้ว ชื่อก็จะเป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมให้แก่ วิธีการแบ่งแยกอย่างผิดๆ ซึ่งความชอบธรรมอย่างผิดๆนี้จะทำให้ผู้ศึกษาไม่ตระหนักถึง กระบวนการในการศึกษาที่ผิดพลาด อันนำมาซึ่งผลของการศึกษาที่ผิดพลาดไปด้วย

ดังนั้นชื่อจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาถึงนิยามของรัฐบุรุษ ในแง่ที่จะทำให้ผู้ ศึกษาเกิดความสับสนในกระบวนการแบ่งออกเป็นสอง อันทำให้ไม่อาจบรรลุถึงแบบของรัฐบุรุษ ได้นั่นเอง

5. วิธีการแบ่งออกเป็นสองกับการศึกษาที่อ้อมค้อม

คำถามที่ว่าสิ่งมีชีวิตประเภทใดที่รัฐบุรุษจะออกคำสั่งด้วย หรือกล่าวในอีกทางหนึ่งก็คือ รัฐบุรุษปกครองสิ่งมีชีวิตแบบใดนั้น หากพิจารณาอย่างคร่าวๆแล้วก็น่าที่จะพอตอบได้ว่า รัฐบุรุษนั้นยอมปกครองมนุษย์ด้วยกันเอง หาใช่ปกครองสรรพสัตว์ใหญ่ น้อยหรือสิ่งไร้ชีวิต ทั้งหลายไม่ ทว่าชายแปลกหน้าจากอียิปต์กลับไม่ด่วนสรุปเช่นนั้น หากเขาได้เริ่มศึกษาเพื่อ ค้นคว้าคำตอบสำหรับคำถามนี้โดยการแบ่งสรรพสิ่ง(things)ออกเป็นสอง ได้แก่ สิ่งมีชีวิต(alive) และสิ่งไร้ชีวิต(inanimate)(261b) จากนั้นจึงแบ่งสิ่งมีชีวิตออกเป็นสองต่อไปอีกเรื่อยๆจนกระทั่ง ได้ข้อสรุปว่ารัฐบุรุษออกคำสั่งกับมนุษย์(261b-266e)

สิ่งที่น่าสนใจของประเด็นนี้จึงอยู่ที่ว่า เหตุใดเพลโตจึงต้องกำหนดให้ชายแปลกหน้า กระทำการอันดูเหมือนจะอ้อมค้อมเช่นนั้น

ผู้วิจัยตีความประเด็นนี้ว่า การที่ชายแปลกหน้าจากอียิปต์พิจารณาผู้ได้ปกครองของ รัฐบุรุษอย่างค่อนข้างละเอียดโดยเริ่มตั้งแต่สรรพสิ่งจนกระทั่งได้ข้อสรุปว่าเป็นมนุษย์นั้น เป็น เพราะแม้ว่ารัฐบุรุษจะเป็นผู้ที่ปกครองมนุษย์ด้วยกันเองก็จริง แต่มนุษย์ผู้อยู่ได้ปกครองเหล่านั้น ต่างก็ต้องมีอาชีพหรือเกี่ยวข้องกับสรรพสิ่งหรือสรรพสัตว์ที่แตกต่างหลากหลายกันออกไป เช่น บางคนอาจมีอาชีพช่างไม้ มีความคุ้นเคยอยู่กับศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับไม้ บางคนอาจมีอาชีพ เลี้ยงสัตว์ มีความคุ้นเคยและรู้ถึงธรรมชาติของสัตว์ที่ตนเลี้ยงเหล่านั้น ในขณะที่บางคนอาจมีชีพ เป็นพ่อค้า ก็ย่อมคุ้นเคยกับการแลกเปลี่ยนชื่อขายและรู้ถึงธรรมชาติของมนุษย์ในแง่ของ ความต้องการสินค้าและการจับจ่าย ซึ่งคนที่มีอาชีพแตกต่างกันไปเหล่านี้ต่างก็รวมตัวกันอยู่ ภายในรัฐ โดยที่รัฐบุรุษเป็นผู้ปกครองพวกเขาอีกทีหนึ่ง และดังที่เราตระหนักชัดจากการแบ่ง ออกเป็นสองความรู้ที่รัฐบุรุษควรมีกันอยู่แล้วว่า ความรู้ของรัฐบุรุษนั้นคือความรู้ที่เป็นทฤษฎี

ในการสั่งงาน(260b) ดังนั้นรัฐบุรุษจึงต้องเป็นผู้ที่สั่งให้คนภายใต้การปกครองของตนเหล่านั้นทำงานตามความถนัดของพวกเขา

คำถามที่ตามมาคือรัฐบุรุษจะสั่งงานเหล่านั้นได้อย่างไร เนื่องจากในตอนต้นชายแปลกหน้าและโสกราตีสหนุ่มได้ร่วมกันหาข้อสรุปไว้ชัดเจนแล้วว่าคำสั่งที่รัฐบุรุษจะใช้ต่อผู้ใต้ปกครองนั้นจะต้องเป็นคำสั่งที่ตัวรัฐบุรุษผลิตขึ้นมาเอง จะรับคำสั่งจากผู้อื่นมาถ่ายทอดสู่ผู้ใต้ปกครองไม่ได้(260e) แต่การที่รัฐบุรุษจะผลิตคำสั่งได้ด้วยตัวของเขาเองนั้นเขาย่อมต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เขาจะสั่งด้วย ดังนั้นหากรัฐบุรุษจะสั่งงานผู้ใต้ปกครองที่มีอาชีพเป็นช่างไม้แล้ว เขาก็ต้องมีความรู้ในศาสตร์เกี่ยวกับไม้ และหากจะสั่งงานผู้ที่มีอาชีพเลี้ยงหมู เขาก็ต้องมีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของหมู ในทำนองเดียวกันถ้ารัฐบุรุษจะสั่งงานพ่อค้า เขาก็ย่อมต้องมีความรู้ในเรื่องของการค้าขายด้วย

ด้วยความที่ภายในรัฐใดๆนั้นย่อมไม่ได้มีเฉพาะเพียงแค่ช่างไม้, คนเลี้ยงหมู, และพ่อค้าเท่านั้น หากแต่ยังมีคนอีกมากมายหลายอาชีพอยู่ร่วมกัน ดังนั้นผู้ที่จะเป็นรัฐบุรุษได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับสรรพสิ่งต่างๆอย่างกว้างขวางด้วย ซึ่งนี่คือคำตอบว่าเหตุใดเพลโตจึงต้องกำหนดให้ชายแปลกหน้าเริ่มศึกษาถึงผู้ใต้ปกครองของรัฐบุรุษตั้งแต่จากสรรพสิ่งเป็นต้นมา ไม่เริ่มต้นที่การศึกษามนุษย์เลยตั้งแต่แรก เพราะมนุษย์ย่อมไม่อาจตัดขาดออกจากสิ่งรอบตัวได้อย่างเด็ดขาดสิ้นเชิง และศาสตร์แห่งการเป็นรัฐบุรุษก็ไม่อาจที่จะดำรงอยู่อย่างเป็นเอกเทศจากศาสตร์หรือองค์ความรู้อื่นๆด้วยเช่นกัน

ปริศนาเรขาคณิต

การศึกษาตาม“แนวทางที่ยาวกว่า”ของชายแปลกหน้าและโสกราตีสหนุ่มนั้น เมื่อมาถึงการแบ่งสิ่งมีชีวิตที่ผสมพันธุ์ภายในสายพันธุ์เดียวกันออกเป็นสอง ได้แก่ สัตว์สี่เท้าและสัตว์สองเท้า ชายแปลกหน้าจากอียิปต์ได้กล่าวถึงปริศนาเรขาคณิต โดยเปรียบเทียบธรรมชาติของมนุษย์กับเส้นทแยงมุม(the diagonal) และเปรียบเทียบธรรมชาติของสัตว์สี่เท้ากับ“the diagonal of our human diagonal”(266a-b)⁴⁸

การเปรียบเทียบโดยใช้ปริศนาเรขาคณิตดังกล่าวของชายแปลกหน้านี้ เป็นประเด็นที่ให้นักวิชาการให้ความสนใจมากพอสมควร ซึ่งผู้วิจัยตีความประเด็นนี้โดยแยกออกเป็นสองข้อย่อยๆด้วยกัน คือ

⁴⁸Ibid., p.138, 266a-b.

1. ธรรมชาติของมนุษย์คือเส้นแทยงมุม(the diagonal)แปลว่าจะไร?

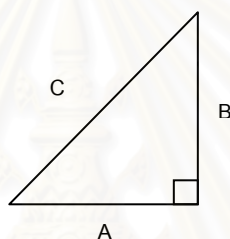
การที่ชายแปลกหน้ากล่าวว่ธรรมชาติมนุษย์คือเส้นแทยงมุมนั้น ผู้วิจัยพิจารณาโดยใช้ “ทฤษฎีไพธากอรัส”(Pythagorean Theory)ประกอบการตีความ ดังนั้นจึงต้องกล่าวถึงตัวเนื้อหาของทฤษฎีดังกล่าวเสียก่อน

ดังที่ได้กล่าวไปในบทที่ 2 : แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้วว่า ใจความของทฤษฎีไพธากอรัสก็คือ*

$$C^2 = A^2 + B^2$$

เมื่อ C คือด้านตรงข้ามมุมฉาก

และ A และ B คือด้านประกอบมุมฉาก⁴⁹ ดังรูป

รูปที่ 4 สามเหลี่ยมมุมฉากABC

เมื่อพิจารณารูปสี่เหลี่ยมมุมฉากใดๆ จะพบว่าเมื่อเราลากเส้นแทยงมุมภายในรูปสี่เหลี่ยมหนึ่งเส้นแล้ว รูปสี่เหลี่ยมดังกล่าวย่อมถูกแบ่งออกเป็นสามเหลี่ยมมุมฉากที่มีขนาดเท่ากันสองรูป ซึ่งเท่ากับว่เส้นแทยงมุมของรูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก ก็คือด้านตรงข้ามมุมฉากของรูปสามเหลี่ยมมุมฉากนั่นเอง ดังนั้นเราจึงสามารถตีความการเปรียบเทียบธรรมชาติมนุษย์กับเส้นแทยงมุมโดยใช้ทฤษฎีไพธากอรัสได้

จากเนื้อหาของทฤษฎีไพธากอรัส ผู้วิจัยพิจารณาว่าสาระของทฤษฎีดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสมดุลกลมกลืนอย่างได้สัดส่วนกันของด้านทั้งสามของรูปสามเหลี่ยมมุมฉากใดๆ กล่าวคือรูปสามเหลี่ยมมุมฉากนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อด้านที่มาประกอบกันเป็นมุมฉากทั้งสองด้านมีความยาวที่ได้สัดส่วนกันกับด้านตรงข้ามมุมฉาก เช่น หากด้านAมีความยาว 3 หน่วย,

* ดูรายละเอียดของทฤษฎีไพธากอรัสได้ใน “บทที่ 2 : แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง” ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

⁴⁹ Christian R. Hirsch, *Geometry* (Glenview : Scott, Foresman, 1979), pp.286-287.

ด้านBมีความยาว 4 หน่วยแล้ว, ด้านCย่อมมีความยาวเท่ากับ 5 หน่วยเสมอ หรือหากด้านAและด้านBต่างก็มีความยาว 1 หน่วยเท่ากันแล้ว ด้านCย่อมมีความยาวเท่ากับ $\sqrt{2}$ หน่วย

การพิจารณาทฤษฎีไพธากอรัสไปในแนวทางดังกล่าวทำให้สามารถเชื่อมโยงกับการตีความปริศนาเรขาคณิตเกี่ยวกับการอธิบายถึงธรรมชาติของมนุษย์ในแง่ของความสมดุลและผสมกลมกลืนได้ กล่าวคือการที่ชายแปลกหน้ากล่าวว่าธรรมชาติของมนุษย์คือเส้นแท่งมูมก็หมายถึงว่าธรรมชาติของมนุษย์คือความสมดุลและผสมกลมกลืนอย่างได้สัดส่วนนั่นเอง

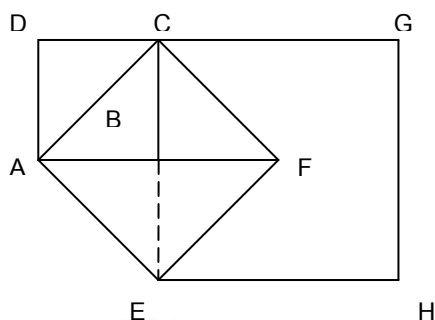
การตีความเช่นนี้แสดงถึงนัยสำคัญของศาสตร์แห่งการปกครอง กล่าวคือในเมื่อธรรมชาติของมนุษย์คือความสมดุลและผสมกลมกลืน ผู้ปกครองที่ดีจึงต้องจัดหาสภาพแวดล้อมที่จะก่อให้เกิดความสมดุลและผสมกลมกลืนดังกล่าว ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้ได้ปกครองสามารถบรรลุถึงธรรมชาติของตนได้ โดยการบรรลุถึงธรรมชาติของตนนี้จะนำไปสู่ความสุขของพวกเขาเหล่านั้น เนื่องจากการดำรงชีวิตอย่างไม่สอดคล้องหรือขัดต่อธรรมชาติของตน ย่อมจะก่อให้เกิดความอึดอัดสับสนและไร้ซึ่งความสุขสบายทั้งทางกายและจิต และภาวะที่ไร้ความสุขดังกล่าวย่อมนำมาซึ่งการไขว่คว้าหาสิ่งหรือสภาพที่มนุษย์คิดว่าจะนำความสุขความพอใจมาสู่ตนเอง เมื่อต่างคนต่างแสวงหาไขว่ควาก็จะนำมาซึ่งความสับสนไร้ระเบียบของรัฐ ดังนั้นหน้าที่อันสำคัญของรัฐบุรุษจึงอยู่ที่การสนองต่อความต้องการของผู้ได้ปกครอง แต่เนื่องจากภาวะที่จะทำให้ผู้ได้ปกครองมีความสุขทั้งทางกายและจิตได้อย่างแท้จริงก็คือภาวะที่ทำให้สามารถบรรลุถึงธรรมชาติของตนเอง รัฐบุรุษจึงต้องจัดหาสภาพอันจะนำไปสู่การบรรลุดังกล่าวให้แก่ผู้ได้ปกครองของตน ซึ่งการจะจัดหาหรือตอบสนองสิ่งดังกล่าวได้อย่างถูกต้องนั้น รัฐบุรุษก็ย่อมจำเป็นที่จะต้องรู้เสียก่อนว่าธรรมชาติของผู้ได้ปกครองของเขาเป็นอย่างไร ซึ่งนั่นก็คือธรรมชาติของมนุษย์เปรียบได้กับเส้นแท่งมูมนั่นเอง

อย่างไรก็ตามคำถามที่ว่าความสมดุลและผสมกลมกลืนดังกล่าวคือความสมดุลและผสมกลมกลืนกับอะไรนั้นยังคงเป็นปัญหาที่ต้องศึกษาต่อไป ซึ่งจะได้อธิบายไว้ใน“บทที่ 6 : ว่าด้วยนิยามสุดท้ายของรัฐบุรุษ”

2. เมื่อธรรมชาติของมนุษย์คือ“diagonal”แล้ว เหตุใดธรรมชาติของสัตว์สี่เท้าจึงเป็น “the diagonal of the diagonal”?

J.B. Skemp⁵⁰ ได้ตีความประเด็นดังกล่าวโดยใช้ภาพประกอบดังนี้

⁵⁰Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.139, footnote1.

รูปที่ 5 การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสี่เหลี่ยมมุมฉาก ABCD
กับสี่เหลี่ยม AEFC และ ECGH

จากรูป กำหนดให้สี่เหลี่ยม ABCD เป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่มีด้านยาวด้านละ 1 ฟุต ดังนั้นสี่เหลี่ยมรูปดังกล่าวจึงมีขนาดพื้นที่เท่ากับ 1 ตารางฟุต

จากทฤษฎีพีทาโกรัส ($C^2 = A^2 + B^2$ เมื่อ A และ B คือด้านประกอบมุมฉาก และ C คือด้านตรงข้ามมุมฉาก) เส้นแวงมุมฉาก AC มีความยาวเท่ากับ $\sqrt{2}$ ฟุต

ดังนั้นสี่เหลี่ยม AEFC จึงมีด้านยาวเท่ากับ $\sqrt{2}$ ฟุต และมีพื้นที่เท่ากับ 2 ตารางฟุต และเส้นตรง CE ซึ่งเป็นเส้นแวงมุมฉากของสี่เหลี่ยม AEFC จึงมีความยาวเท่ากับ $\sqrt{4}$ ฟุต

จากรูป Skemp ตีความว่า เส้นตรง AC คือศักยภาพของสัตว์สองเท้า ในขณะที่เส้นตรง CE คือศักยภาพของสัตว์สี่เท้า เนื่องจาก AC คือด้านของสี่เหลี่ยม AEFC ส่วน CE คือด้านของสี่เหลี่ยม ECGH ตามลำดับ และ AC เป็นเส้นแวงมุมฉากของสี่เหลี่ยม ABCD ในขณะเดียวกัน CE ก็เป็น “diagonal of the diagonal” ด้วย เนื่องจากเป็นเส้นแวงมุมฉากของสี่เหลี่ยม AEFC ที่มีด้าน AC เป็นเส้นแวงมุมฉากของสี่เหลี่ยม ABCD อีกทีหนึ่ง ดังนั้นศักยภาพของมนุษย์ (สัตว์สองเท้า) : ศักยภาพของหมู (สัตว์สี่เท้า) จึงเท่ากับ AC : CE

ผู้วิจัยตีความประเด็นดังกล่าวนี้ต่อไปจากการตีความของ Skemp โดยอาศัยรูปภาพประกอบการตีความรูปเดียวกับที่ Skemp ใช้ ดังนี้

พิจารณาที่รูปสี่เหลี่ยมทั้งสามรูปที่วาดเชื่อมโยงกันโดยอาศัยเส้นแวงมุมฉากของสี่เหลี่ยมรูปหนึ่งเป็นด้านของสี่เหลี่ยมอีกรูปหนึ่งต่อไปเรื่อยๆ การที่สี่เหลี่ยมแต่ละรูปเชื่อมโยงกันในลักษณะของการซ้อนทับกันเช่นนี้ ผู้วิจัยมองว่าเปรียบเสมือนความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อสรรพสิ่งต่างๆ รอบตัวอย่างไม่อาจตัดขาดจากกันได้ เนื่องจากหากเรายึดถือตามการตีความของ Skemp ที่ว่าเส้นตรง AC คือศักยภาพของมนุษย์ ส่วนเส้นตรง CE คือศักยภาพของสัตว์สี่เท้าแล้ว เส้นตรง EG ซึ่งเป็นเส้นแวงมุมฉากของสี่เหลี่ยม ECGH ก็อาจเปรียบได้กับธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตที่ผสมพันธุ์ภายในสายพันธุ์เดียวกันก็ได้ และก็ไม่มีเหตุผลใดที่การวาดรูปสี่เหลี่ยมต่อกันไปเรื่อยๆ จะหยุด

อยู่แค่ที่สี่เหลี่ยม ECGH ดังนั้นเส้นแท่งมุมแต่ละเส้นที่เกิดจากสี่เหลี่ยมแต่ละรูปที่ต่อออกไปนี้ก็อาจเป็นตัวแทนของธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตแต่ละประเภทไปเรื่อยๆ จนกว่าจะไปสิ้นสุดที่สรรพสิ่ง (things) อันเป็นจุดเริ่มต้นของการแบ่งออกเป็นสองเพื่อหาคำตอบว่ารัฐบุรุษออกคำสั่งกับใคร

จากการพิจารณาในแง่มุมดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมาถึงข้อสรุปที่ว่ามนุษย์มีธรรมชาติที่มีศักยภาพพอที่จะเชื่อมโยงทุกๆ สรรพสิ่งรอบตัวเข้าด้วยกัน เนื่องจากเมื่อพิจารณารูปภาพแล้วธรรมชาติของมนุษย์คือเส้นแท่งมุม AC ซึ่งเป็นเส้นแท่งมุมของสี่เหลี่ยม ABCD อันเป็นสี่เหลี่ยมแรกของรูปภาพ และเส้นแท่งมุม AC นี้เองที่เป็นด้านของสี่เหลี่ยม AEFC ซึ่งจะต่อออกไปเรื่อยๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าเส้นแท่งมุม AC เป็นต้นกำเนิดของสี่เหลี่ยมทุกรูปที่อยู่ในรูปภาพนี้ ดังนั้นมนุษย์จึงเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความสำคัญในแง่ของควมมีศักยภาพที่จะเชื่อมโยงเอาทุกๆ สรรพสิ่งในโลกเข้าด้วยกันนั่นเอง

ปัจจัยที่ทำให้นิยามของรัฐบุรุษที่ได้จากวิธีการทางคณิตศาสตร์ไม่สมบูรณ์

เมื่อการศึกษานิยามของรัฐบุรุษด้วยวิธีการแบ่งออกเป็นสองและปริศนาเรขาคณิตได้ดำเนินมาถึงข้อสรุปว่ารัฐบุรุษคือผู้เลี้ยงดูฝูงมนุษย์แล้ว ชายแปลกหน้าได้ตั้งข้อสังเกตต่อการศึกษาของวงสนทนา โดยกล่าวว่า

“เราได้จัดการกับปัญหาที่เราได้รับเพื่อแก้ไขทั้งหมดแล้วหรือ? ไม่มีข้อผิดพลาดในการศึกษานิยามของผู้ปกครองเลยนั้นหรือ?.....

เราค้นพบแคศิลปะของการเลี้ยงดูฝูงสัตว์ ซึ่งศาสตร์แห่งการเป็นรัฐบุรุษจะรับผิดชอบต่อการเลี้ยงดูประเภทที่เฉพาะเจาะจงของฝูงสัตว์

.....

การศึกษาของเราจะไปถึงศาสตร์แห่งการเป็นรัฐบุรุษในฐานะของศาสตร์ในการเลี้ยงดูฝูงมนุษย์ ซึ่งแยกออกมาจากการเลี้ยงดูม้าหรือสัตว์ชนิดอื่นๆ.....

แต่เราต้องประกาศด้วยว่า ความรับผิดชอบใดของผู้ปกครองที่แตกต่างไปจากผู้เลี้ยงดูฝูงสัตว์อื่น ๆ ทั้งหมด”(267c-e)⁵¹

จากคำกล่าวของชายแปลกหน้านั้น แสดงให้เห็นว่านักที่ได้จากวิธีการแบ่งออกเป็นสองและปริศนาเรขาคณิตมีอยู่สองประการ ประการแรกรัฐบุรุษเป็นผู้เลี้ยงดูฝูงสัตว์ชนิดหนึ่ง และ

⁵¹ Ibid., pp.142-144, 267c-e.

ประการที่สอง ผู้เลี้ยงดูที่รัฐบุรุษเลี้ยงดูก็คือสัตว์ป่า อย่างไรก็ตามการศึกษานิยามของรัฐบุรุษโดยวิธีการแบ่งออกเป็นสองนั้นยังคงไม่สมบูรณ์ เนื่องจากยังไม่สามารถแยกแยะรัฐบุรุษออกจากคนเลี้ยงสัตว์ได้ และคำถามที่ว่ารัฐบุรุษแตกต่างไปจากผู้เลี้ยงดูผู้เลี้ยงดูสัตว์ชนิดอื่น ๆ อย่างไรนั้นยังคงเป็นสิ่งที่จะต้องศึกษาต่อไป ซึ่งนั่นหมายความว่าทั้งชายแปลกหน้าและโสกราตีสหนุ่มยังคงไม่บรรลุถึงคำอธิบายที่สมบูรณ์ของรัฐบุรุษ

ในหัวข้อนี้ประเด็นที่ผู้วิจัยจะวิเคราะห์และตีความก็คือ อะไรคือปัจจัยที่ทำให้การศึกษาด้วยวิธีการทางคณิตศาสตร์ไม่สมบูรณ์

Lane อธิบายถึงความไม่สมบูรณ์ของนิยามของรัฐบุรุษที่ได้จากการแบ่งออกเป็นสองนี้ว่าเกิดจากสองปัจจัยด้วยกัน⁵² คือ

1. กระบวนการแบ่งออกเป็นสองดังกล่าวนี้ให้ความสนใจกับชนิดของผู้เลี้ยงดูที่รัฐบุรุษเลี้ยงดู โดยไม่สนใจความแตกต่างระหว่างกิจกรรมในการเลี้ยงดูกับกิจกรรมในการปกครอง กล่าวคือแทนที่จะให้ความสำคัญกับนัยของ“การเลี้ยงดู”(rearing) และ“การดูแล”(caring for) กลับไปให้ความสำคัญกับสาระที่ว่ารัฐบุรุษปกครองสิ่งมีชีวิตชนิดใด

ในประเด็นนี้ Lane มองว่าการศึกษาก่อเกิดความผิดพลาดเพราะใช้ชื่อเป็นตัวตั้ง โดยลืมไปว่าการแบ่งส่วนนั้นจะต้องถูกใช้เพื่อพินิจวิเคราะห์และแก้ไขปรับปรุงชื่อหรือคำจำกัดความที่ผู้ศึกษามีอยู่ในใจ ดังเช่นที่ทั้งชายแปลกหน้าและโสกราตีสหนุ่มพยายามศึกษานิยามของรัฐบุรุษตามความเชื่อเดิมของตนที่ว่ารัฐบุรุษปกครองมนุษย์ ทำให้ทิศทางของการศึกษามุ่งมาที่คำตอบว่ารัฐบุรุษปกครองมนุษย์ โดยไม่ใส่ใจว่าลักษณะของความเกี่ยวข้องระหว่างรัฐบุรุษกับมนุษย์นั้นเป็นแบบ“การเลี้ยงดู”หรือ“การดูแล”

ดังนั้นแนวทางที่ถูกต้องของการศึกษาก็คือต้องเอาวิธีการแบ่งออกเป็นสองเป็นหลัก โดยใช้วิธีการดังกล่าวเป็นเครื่องมือค้นคว้าถึงคำจำกัดความของสิ่งที่เราต้องการศึกษา ต่อเมื่อได้คำจำกัดความจากการศึกษาแล้วจึงนำเอาคำจำกัดความนั้นมาปรับคำจำกัดความที่ผู้ศึกษามีอยู่ในใจแต่แรก

2. อีกปัจจัยหนึ่งที่ Lane คิดว่ามีผลให้การแบ่งออกเป็นสองในตอนแรกยังไม่สมบูรณ์ก็คือการแยกมนุษย์ออกจากสัตว์โดยทำราวกับว่ามนุษย์เป็นเพียงแค่สัตว์ประเภทหนึ่งเท่านั้น

Lane มองว่าการที่ชายแปลกหน้าและโสกราตีสหนุ่มแบ่งออกเป็นสองมนุษย์ออกจากสัตว์โดยใช้ลักษณะทางกายภาพแทนที่จะยกประเด็นอื่นๆขึ้นมา เช่น ความยุติธรรม, ค่านิยม ฯลฯ นั้นเท่ากับเป็นการลดทอนความรู้อันเป็นเป้าหมายของมนุษย์ลงไป

⁵²Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*, pp.40-45.

ผู้วิจัยตีความประเด็นนี้ต่างไปจากLane โดยมองว่าปัจจัยที่ทำให้การศึกษาด้วยวิธีการทางคณิตศาสตร์ไม่สมบูรณ์ก็คือการอธิบายเกี่ยวกับกิจกรรมของรัฐบุรุษใน 261b

ใน261bเมื่อวิธีการแบ่งออกเป็นสองดำเนินมาถึงการหารสองความรู้ในการสั่งงาน ออกเป็นประเภทที่ออกคำสั่งด้วยตนเองและนำส่งคำสั่งของผู้อื่น(260e-261a) ซ้ายแปลกหน้าได้กล่าวแก่โสกราตีสหนุ่มว่า

“การที่เรากล่าวว่าคุณปกครองคือผู้ที่ทำหน้าที่ออกคำสั่งนั้น การออกคำสั่งดังกล่าวไม่ใช่เพื่อจุดประสงค์ในการผลิตหรือหรือ?”(261b)⁵³

Skempตีความบทสนทนาส่วนนี้ว่าการแบ่งออกเป็นสองในขั้นตอนนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงแนวคิดเกี่ยวกับรัฐบุรุษในฐานะของผู้เลี้ยงดู(rearer)มากกว่าผู้ดูแล(tender) โดยได้ให้เหตุผลว่าคำว่า“production”ใน 261b นี้มีความหมายเทียบเท่ากับ“coming into being” ซึ่งผู้วิจัยแปลเป็นไทยว่า“การทำให้ดำรงอยู่”

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับการตีความของSkemp อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่ายังสามารถตีความต่อไปได้อีก กล่าวคือเมื่อ“การผลิต”คือ“การทำให้ดำรงอยู่”เช่นนี้แล้ว การแบ่งออกเป็นสองที่จะกระทำต่อไปในบทสนทนาเรื่องนี้จึงไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อหาว่ารัฐบุรุษปกครองหรือรับภาระต่ออะไร หากเป็นไปเพื่อหาว่ารัฐบุรุษออกคำสั่งเพื่อทำให้อะไรดำรงอยู่ต่างหาก

ดังนั้นเมื่อสิ่งมีชีวิตประเภทสุดท้ายที่ได้จากการแบ่งออกเป็นสองคือมนุษย์ จึงเท่ากับว่ารัฐบุรุษออกคำสั่งเพื่อทำให้มนุษย์ดำรงอยู่

ประเด็นที่จะต้องพิจารณาต่อไปจากการตีความดังกล่าวก็คือ อะไรคือการทำให้มนุษย์ดำรงอยู่? ซึ่งผู้วิจัยมองว่าเป็นไปได้ในสองกรณี คือ

1. การสร้างหรือการให้กำเนิด
2. การเลี้ยงดู

ดังนั้น261bจึงเป็นจุดเริ่มต้นของความไม่สมบูรณ์ที่ได้จากการศึกษาด้วยวิธีการทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากรัฐบุรุษนั้นย่อมไม่อาจสร้างหรือให้กำเนิดมนุษย์ทั้งหลายที่อยู่ภายใต้การปกครองของเขา และย่อมมิได้ปกครองมนุษย์ด้วยวิธีการดังเช่นที่คนเลี้ยงสัตว์กระทำต่อฝูงสัตว์ของตนอย่างแน่นอน*

⁵³Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.128, 261b.

* การอธิบายเกี่ยวกับกิจกรรมของรัฐบุรุษที่มีใช้การให้กำเนิดและการเลี้ยงดูมนุษย์นี้อยู่ในการศึกษาโดยใช้ตำนาน ซึ่งจะได้อีกโดยละเอียดในบทต่อไป

สรุป : นัยที่ได้จากวิธีการทางคณิตศาสตร์ใน“รัฐบุรุษ”

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่าเพลโตใช้วิธีการแบ่งออกเป็นสองใน“รัฐบุรุษ”ในฐานะเครื่องมือที่จะช่วยนำผู้ศึกษาไปสู่จุดประสงค์ของการศึกษา ซึ่งก็คือนิยามของรัฐบุรุษนั่นเอง การศึกษาด้วยวิธีการแบ่งออกเป็นสองนี้ไม่เพียงช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจถึงนิยามของรัฐบุรุษเท่านั้น หากทว่ายังทำให้ผู้ศึกษารวบรวมถึงแบบของทั้งรัฐบุรุษเองและเส้นแบ่งที่แท้จริงของสรรพสิ่งที่ปรากฏ อยู่ในกระบวนการแบ่งออกเป็นสองอีกด้วย

นอกจากนั้นการแบ่งสรรพสิ่งต่างๆออกเป็นสองอย่างละเอียดดังแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่มนุษย์ ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ด้วยอย่างกว้างขวาง ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทำให้ผู้ศึกษาเห็นถึงขอบเขต ความรู้ที่รัฐบุรุษควรมี และขอบเขตของกิจกรรมที่รัฐบุรุษต้องรับผิดชอบ ดังนั้นวิธีการแบ่ง ออกเป็นสองจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษานิยามของรัฐบุรุษ

สำหรับนัยที่ได้จากวิธีการแบ่งออกเป็นสองก็คือ ศาสตร์แห่งการเป็นรัฐบุรุษนั้นมีความรู้ เป็นหัวใจสำคัญ โดยความรู้อันเป็นหลักใหญ่ใจความของศาสตร์ดังกล่าวก็คือความรู้เกี่ยวกับ ธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งก็คือความสมดุลและผสมกลมกลืนกันได้อย่างได้สัดส่วนเฉกเช่น สามเหลี่ยมมุมฉากนั่นเอง

กระนั้นก็ตามไม่ว่ารัฐบุรุษตามความคิดของเพลโตจะมีเพียงความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของ มนุษย์เท่านั้น หากแต่ยังต้องมีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของสรรพสิ่งอื่นๆอีกด้วย ดังเช่น ความหมายที่ซ่อนอยู่ในปริศนาเรขาคณิต ทั้งนี้เพราะในความเป็นจริงแล้วมนุษย์ไม่สามารถดำรง อยู่โดยปราศจากความสัมพันธ์ต่อสรรพสิ่งอื่นๆรอบตัวได้ และมนุษย์แต่ละคนก็มีความสัมพันธ์ กับสิ่งรอบตัวที่แตกต่างกันไป ดังนั้นการที่รัฐบุรุษจะปกครองผู้ใต้ปกครองทั้งหมดของตนได้อย่าง มีประสิทธิภาพก็ต้องมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของสิ่งต่างๆที่ผู้ใต้ปกครองแต่ละคนของ ตนเกี่ยวข้องกับ

สำหรับนิยามของรัฐบุรุษที่ได้จากการศึกษาโดยวิธีการทางคณิตศาสตร์นี้ก็คือผู้ที่ ครอบครองความรู้ในการเลี้ยงดูฝูงมนุษย์ อย่างไรก็ตามนิยามดังกล่าวยังคงไม่สมบูรณ์นัก เนื่องจากทั้งชายแปลกหน้าจากอัสเซียและโสกราตีสหนุ่มยังคงไม่สามารถแยกรัฐบุรุษออกจากคน เลี้ยงสัตว์ได้ ในแง่ที่นิยามที่ได้นั้นไม่สามารถอธิบายได้ว่ากิจกรรมของรัฐบุรุษนั้นแตกต่างจาก กิจกรรมของคนเลี้ยงสัตว์อื่นๆอย่างไร ดังนั้นการศึกษาจึงยังคงต้องดำเนินต่อไปแต่เปลี่ยนวิธีการ ในการศึกษาใหม่ ซึ่งผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์และตีความในบทต่อไป

บทที่ 4

ว่าด้วยนัยของการศึกษาโดยใช้ตำนาน(Myth)

ความนำ : จุดประสงค์ของการใช้ตำนานคืออะไร? และเหตุใดจึงต้องเป็นตำนานเกี่ยวกับการหมุนของโลก?

จากการศึกษาด้วยวิธีการทางคณิตศาสตร์ในตอนต้น ชายแปลกหน้าและโสกราตีสหนุ่มได้ข้อสรุปว่านิยามของรัฐบุรุษก็คือ“ศาสตร์ในการเลี้ยงดูมนุษย์” กระจ่างก็ตามจากนิยามดังกล่าวนี้พวกเขาก็ได้พบกับข้อท้าทายใหม่ นั่นคือคำถามที่ว่ารัฐบุรุษแตกต่างจากผู้เลี้ยงดูฝูงสัตว์อื่น ๆ อย่างไร? เนื่องจากนิยามที่ได้จากวิธีการทางคณิตศาสตร์นั้นไม่ได้ให้ความกระจ่างในประเด็นนี้ และดังนั้นนิยามที่ทั้งชายแปลกหน้าและโสกราตีสหนุ่มได้มาจึงยังคงไม่สมบูรณ์ และการศึกษาก็ยังคงต้องดำเนินต่อไป

“เราต้องเริ่มจากจุดเริ่มต้นอื่น และศึกษาโดยแนวทางอื่น.....

เราต้องนำตำนานที่เป็นที่พอใจบางเรื่องเข้ามาเพื่อบรรเทาความตึงเครียด มีตำนานโบราณที่มีเนื้อหาจำนวนมากอยู่เรื่องหนึ่ง เราต้องใช้ส่วนใหญ่ของตำนานเรื่องนี้เพื่อจุดประสงค์ของเรา จากนั้นเราต้องดำเนินต่อไปเหมือนที่เราได้กระทำก่อนหน้านี้ นั่นคือการแบ่งออกเป็นสองเสมอและเลือกมาเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น จนกระทั่งเรามาถึงจุดสูงสุดของการศึกษา และมาถึงจุดประสงค์ของการเดินทางของเรา.....” (268d-e)¹

จากคำกล่าวของชายแปลกหน้าจากอียิปต์ที่ได้ยกมาข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่าเพื่อที่จะแยกแยะความแตกต่างระหว่างรัฐบุรุษกับผู้เลี้ยงสัตว์อื่น ๆ นั้น จากนี้ไปวงสนทนาจะเปลี่ยนแนวทางในการศึกษาจากการใช้วิธีการแบ่งออกเป็นสองมาเป็นตำนาน(Myth) อย่างไรก็ตามวิธีการแบ่งออกเป็นสองก็ใช้ว่าจะถูกละทิ้งอย่างถาวร ทว่าจะถูกนำกลับมาใช้อีกครั้งหลังจากที่การศึกษาด้วยตำนานสิ้นสุดลง

หลังจากที่โสกราตีสหนุ่มยอมรับแนวทางการศึกษาโดยใช้ตำนานแล้ว ชายแปลกหน้าก็ได้เริ่มต้นการศึกษาในแนวทางใหม่นี้ โดยเขาได้กล่าวถึงตำนานเกี่ยวกับAtreusและThyestes^{2*}

¹Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, 2nd ed.with introductory essay and commentary(London : Bristol Classical Press, 2002), p.144, 268d-e.

²Ibid., p.144, 268e.

แต่เมื่อโศกราตีสนุ่มกกล่าวว่าเรื่องประหลาดที่ชายแปลกหน้ากล่าวถึงคงจะเป็นเรื่องของแกะทองคำ เขากลับปฏิเสธและมุ่งความสนใจไปที่การเปลี่ยนแปลงทิศทางการขึ้นของดวงอาทิตย์และดวงดาวอื่นๆ แทน³ โดยเขาได้เล่าว่าในเวลาทีAtreusทะเลาะกับThyestesนั้น ดวงดาวทั้งหลายเหล่านี้ตกในที่ๆมันขึ้น และขึ้นในที่ๆมันตกในปัจจุบัน แต่เมื่อZeusยืนยันความถูกต้องของAtreusด้วยความมหัศจรรย์นี้แล้ว พระองค์ก็ได้ทำให้การขึ้นและตกของดวงดาวเหล่านี้กลับคืนสู่สภาพเดิมเช่นในทุกวันนี้**

*ตำนานเล่าว่าAtreusมีแกะทองคำซึ่งบันดาลโชคให้เขาได้เป็นพระราชบิดา แต่Thyestesน้องชายของเขาเกิดความริษยาจึงได้ล่อลวงภรรยาของAtreusไปเป็นภรรยาของตน ทำให้เขาได้ครอบครองแกะทองคำไปด้วย เมื่อเทพเจ้าZeusทราบเรื่องเข้าก็เกิดความไม่พอใจ จึงดลบันดาลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่างๆขึ้น(ดูรายละเอียดเกี่ยวกับตำนานเรื่องนี้ได้ในPlato, *Plato : Statesman*, trans. Robin Waterfield, ed. Julia Annas (Cambridge : Cambridge University Press, 1995), p.21, footnote 24. และ Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.144, footnote 2.)

³Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.145, 269 a.

** จากสำนวนการแปลฉบับของSkempนี้ แสดงว่าเดิมทีดวงอาทิตย์ขึ้นที่ทิศตะวันออกและตกที่ทิศตะวันตก แต่เมื่อAtreusและThyestesเกิดเรื่องวิวาทกันพระเจ้าก็กลับทิศทางการขึ้นของดวงอาทิตย์เพื่อยืนยันความถูกต้องของAtreus จนเมื่อAtreusได้รับความยุติธรรมแล้วพระองค์ก็ได้ทำให้การขึ้นและตกของดวงอาทิตย์กลับคืนสู่สภาพเดิมดังเช่นในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามในสำนวนการแปลฉบับของWaterfieldและRoweมีรายละเอียดที่แตกต่างไปจากนี้ โดยในฉบับของWaterfield(Plato, *Plato : Statesman*, trans. Robin Waterfield, p.21.) มีใจความว่า

“ตำนานกล่าวว่าในตอนนั้นดวงอาทิตย์และดวงดาวอื่นๆเคยตกในที่ๆมันขึ้น และขึ้นในที่ๆมันตกในตอนนี้ แต่พระเจ้าเปลี่ยนแปลงมันมาสู่สิ่งที่มันเป็นในปัจจุบัน รวากับว่าจะเป็นการพยานให้แก่Atreus”

ตามสำนวนการแปลฉบับของWaterfieldนี้ แสดงว่าในตอนแรกนั้นดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันตกและตกทางทิศตะวันออก แต่เมื่อAtreusและThyestesทะเลาะกันพระเจ้าก็เปลี่ยนให้ดวงอาทิตย์ขึ้นทางตะวันออกและตกทางตะวันตกเช่นในปัจจุบัน เพื่อเป็นพยานให้แก่Atreusที่ได้รับความไม่ยุติธรรม

ส่วนในสำนวนการแปลฉบับของRowe(Plato, “Statesman,” in *Plato : Complete Works*, trans. C.J.Rowe, ed. John M. Cooper(Indiana : Hackett Publishing Company, 1997), p.310.)มีใจความว่า

“ตำนานกล่าวว่าดวงอาทิตย์และดวงดาวอื่นๆตกในที่ๆมันขึ้นในทุกวันนี้ และขึ้นจากทิศทางตรงข้าม และแล้วหลังจากให้การยืนยันสนับสนุนAtreusแล้ว พระเจ้าก็เปลี่ยนทิศทางการขึ้นและตกของดวงอาทิตย์และดวงดาวเป็นแบบทุกวันนี้”

นอกจากนั้นชายแปลกหน้าจากอีเลียยังได้กล่าวถึงตำนานเกี่ยวกับการปกครองในยุคของKronos⁴และตำนานของพวกเขา“earth-born”⁵ซึ่งไม่ได้ถือกำเนิดจากมนุษย์ด้วย โดยเขาได้อธิบายถึงความสำคัญของการทบทวนตำนานเหล่านี้ให้โสกราตีสหนุ่มฟังว่า

“ทุกๆเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ ล้วนเป็นผลลัพธ์ที่เกิดมาจากเหตุการณ์เดียวกัน และในความจริงแล้วสิ่งเหล่านี้น่าจะเป็นที่น่าสังเกตของผลลัพธ์ที่เหลือคณานปของเหตุการณ์เหตุการณ์เดียว แต่เนื่องจากเหตุการณ์ทั้งหมดนี้ได้เกิดขึ้นเมื่อเนิ่นนานมาแล้ว เหตุการณ์อื่นๆจึงอาจจะถูกหลงลืมไปบ้าง หรือถูกแยกออกจากเหตุการณ์ส่วนอื่นๆ อันทำให้เกิดเป็นเรื่องเล่าที่แบ่งแยกกันเป็นส่วนๆ ดังนั้นจึงไม่มีเรื่องเล่าเรื่องใดที่จะกล่าวถึงเหตุการณ์อันเป็นสาเหตุของความเปลี่ยนแปลงทั้งหมด อย่างไรก็ตามข้าพเจ้าจะเล่าถึงเหตุการณ์อันเป็นสาเหตุดังกล่าว เนื่องจากมันจะช่วยให้เราเข้าใจถึงศาสตร์แห่งการเป็นผู้ปกครองมากขึ้น”(269b-c)⁶

การอธิบายของชายแปลกหน้าที่ยกมานี้ แสดงชัดเจนว่าตำนานเรื่องต่างๆที่เขาได้กล่าวถึงใน269a-bนั้นครั้งหนึ่งเคยมีความเกี่ยวข้องกันมาก่อน โดยต่างก็เป็นผลมาจากเหตุการณ์เดียวกัน และการทบทวนถึงเหตุการณ์อันเป็นสาเหตุของตำนานเหล่านี้ก็จะช่วยให้การค้นคว้านิยามของผู้ปกครองชัดเจนขึ้น ซึ่งชายแปลกหน้าได้เฉลยอย่างอ้อมค้อมในเวลาต่อมาว่า เหตุการณ์อันเป็นสาเหตุของความเปลี่ยนแปลงทั้งหมดนั้นก็คือนานเกี่ยวกับการหมุนของโลกนั่นเอง⁷

ดังนั้นจากคำพูดของชายแปลกหน้าดังที่ได้ยกมาวิเคราะห์ในข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงได้ข้อสรุปเบื้องต้นเกี่ยวกับการศึกษาโดยใช้ตำนานใน“รัฐบุรุษ”ของเพลโต 2 ข้อด้วยกัน คือ

1. เพลโตใช้ตำนานในบทสนทนาเรื่องนี้เพื่อจุดประสงค์ในการระบุถึงความแตกต่างระหว่างรัฐบุรุษกับผู้เลี้ยงดูฝูงสัตว์อื่นๆ หรือกล่าวง่าย ๆ ก็คือเพื่อกันเอาผู้เลี้ยงดูฝูงสัตว์ออกไปจากการศึกษา

จากสำนวนการแปลของRoweแสดงว่าในตอนแรกดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันตกและตกทางทิศตะวันออก และเมื่อAtrousทะเลาะกับThyestesดวงอาทิตย์ก็ยังคงขึ้นในทิศทางเดิม จนกระทั่งพระเจ้าให้การสนับสนุนAtrousแล้ว จึงได้เปลี่ยนทิศทางการขึ้นของดวงอาทิตย์ดังเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

⁴Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.145, 269a.

⁵Ibid.,p.145,269b.

⁶Plato, *Plato : Statesman*, trans. Robin Waterfield, p.21, 269b-c.

⁷Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.145, 269c-d.

2. สาเหตุที่เพลโตกำหนดให้ชายแปลกหน้าจากอีเลียบรรยายตำนานเกี่ยวกับการหมุนของโลกก็เพราะ ตำนานดังกล่าวเป็นต้นกำเนิดของตำนานอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวพันต่อการศึกษานิยามของรัฐบุรุษ

จากข้อสรุปดังกล่าว การจะตีความ, วิเคราะห์, และประเมินว่าการศึกษาโดยใช้ตำนานประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น จึงขึ้นอยู่กับว่าท้ายที่สุดแล้วตำนานเกี่ยวกับการหมุนของโลกและตำนานอื่น ๆ อันเป็นผลมาจากตำนานดังกล่าว สามารถพาดวงสนทนาและผู้ที่ศึกษา“รัฐบุรุษ”ของเพลโตไปสู่ความกระจ่างว่ารัฐบุรุษแตกต่างจากผู้เลี้ยงดูฝูงสัตว์อื่น ๆ อย่างไรอันเป็นจุดประสงค์ของการใช้ตำนานได้หรือไม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะต้องตีความและวิเคราะห์โดยละเอียดต่อไป

เมื่อโลกหมุนด้วยตัวเองครั้งแรก : ความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้า, โลก, และมนุษย์

ชายแปลกหน้าจากอีเลียเริ่มต้นบททวนถึงตำนานเกี่ยวกับการหมุนของโลก โดยกล่าวแก่โสกราตีสหนุ่มว่า

“มีช่วงเวลาหนึ่งที่พระเจ้าช่วยเหลือโลกให้อยู่บนทางของมัน และนำทางมันโดยการมอบการโคจรให้แก่โลก
มีอีกช่วงเวลาหนึ่งที่พระเจ้าปล่อยการควบคุมของพระองค์ พระเจ้ากระทำเช่นนี้เมื่อการโคจรของโลกภายใต้การนำทางของพระองค์สมควรแก่เวลาแล้ว หลังจากนั้นโลกก็เริ่มโคจรในทิศทางตรงกันข้ามภายใต้แรงภายในของตัวเอง....”(269c)⁸

จากคำบอกเล่าของชายแปลกหน้า แสดงว่าในยุคหนึ่งพระเจ้าเป็นผู้หมุนโลก แต่เมื่อการหมุนนั้นมาถึงเวลาที่เหมาะสมแล้ว พระองค์ก็ปล่อยให้โลกหมุนด้วยแรงภายในของมันเอง ดังนั้นโลกจึงแบ่งออกเป็นสองยุค คือยุคที่พระเจ้าควบคุมการหมุนของมัน และยุคที่มันหมุนด้วยตัวเอง ทว่าประเด็นที่จะต้องพิจารณาต่อไปก็คือเหตุใดโลกจึงต้องหมุนกลับทิศทางเมื่อพระเจ้าปล่อยให้โลกหมุนด้วยตัวเอง และนัยของความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการหมุนกลับทิศทางของโลกคืออะไร?

⁸ibid., p.145, 269c.

1. โลกหมุนกลับทิศทาง : ความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ากับโลก

ชายแปลกหน้าอธิบายถึงสาเหตุที่โลกต้องหมุนกลับทิศภายใต้แรงภายในของมันเองว่า

“เพราะมันเป็นสิ่งมีชีวิต และได้รับความมีเหตุผลจากพระเจ้าผู้ซึ่งสร้างมันขึ้นมาในตอนเริ่มแรก.....”(269c-d)⁹

และ

“ความเหมือนเดิมชั่ววินาที, ความมั่นคง, และความยึดถือ เป็นอภิสติของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น และแม้ว่าโลกจะได้รับพรศักดิ์สิทธิ์จากพระเจ้า แต่มันก็ถูกสร้างให้มีส่วนร่วมของแบบทางกายด้วย ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่โลกจะยึดติดอยู่กับความไม่เปลี่ยนแปลงไปตลอด ดังนั้นมันจึงรับการโคจรกลับทิศมาจากพระเจ้า ซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงที่น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้”(269d-e)¹⁰

ผู้วิจัยตีความนัยที่ได้จากคำกล่าวข้างต้นของชายแปลกหน้าได้ 3 ประการ คือ

1. เพลโตพิจารณาโลกในฐานะของสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งซึ่งได้รับความมีเหตุผล หรือตามสำนวนการแปลฉบับของWaterfield¹¹และ Rowe¹²คือความเฉลียวฉลาด(Intelligence)จาก พระเจ้า
2. โลกประกอบด้วยสองส่วน คือส่วนที่เป็นความศักดิ์สิทธิ์อันเป็นส่วนที่ได้รับมาจากพระเจ้า และส่วนที่เป็นแบบทางกาย(bodily form) ซึ่งส่วนที่เป็นแบบทางกายนี้เองที่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงและไม่อาจคงเดิมชั่ววินาทีได้
3. ความคงเดิมชั่ววินาทีเป็นลักษณะเฉพาะของพระเจ้าเท่านั้น สิ่งมีชีวิตไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ และแม้ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิตที่ได้รับสติปัญญาจากพระเจ้ายกก็ตาม มันก็ยังคงสามารถเลียนแบบได้แค่“ความเปลี่ยนแปลงที่น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้”

J.B.Skemp¹³ตีความลักษณะเฉพาะของพระเจ้านี้ว่าพระเจ้าเป็นผู้นำของทุกๆสรรพสิ่งที่เคลื่อนไหว(ultimate source of motion) และชีวิตของพระองค์เองก็ถือเป็นการเคลื่อนไหวด้วยการเคลื่อนไหวของพระเจ้านี้ไม่ใช้การเคลื่อนไหวในมิติของพื้นที่(space) แต่เป็นการเคลื่อนไหว

⁹Ibid., p.145, 269c-d.

¹⁰Ibid., p.146, 269d-e.

¹¹Plato, *Plato : Statesman*, trans. Robin Waterfield, p.22, 269c-d.

¹²Plato, “Statesman,” in *Plato : Complete Works*, trans.C.J.Rowe, p.311, 269c-d.

¹³Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.105.

ในแง่ของการมอบความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่สรรพสิ่งทั้งหลาย เพื่อที่สรรพสิ่งเหล่านั้นจะได้มีความคงเดิมชั่ววันรันดร์ ทว่าความคงเดิมชั่ววันรันดร์นี้ไม่ได้หมายความว่าสรรพสิ่งจะหยุดนิ่งอยู่กับที่ หากแต่มันจะเคลื่อนไหวในทิศทางเดิมชั่ววันรันดร์ต่างหาก ซึ่งSkempสรุปว่าการเคลื่อนไหวแบบดังกล่าวเป็นการเคลื่อนไหวทางจิต(psychic motion)ไม่ใช่อการเคลื่อนไหวทางกาย(physic motion) และในทัศนะของเขานั้นการเคลื่อนไหวทางจิตนี้เป็นการเคลื่อนไหวที่สมบูรณ์ทั้งในทางเหตุผล(rationality)และความดี(goodness) ซึ่งการหมุนกลับทิศทางของโลกด้วยแรงภายในตัวนั้นเป็นการแสดงถึงการเคลื่อนไหวทางจิต ทว่าการเคลื่อนไหวทางจิตนี้ไม่ถูกยอมรับว่ามี ความต่อเนื่อง เนื่องจากโลกต้องมีความเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาที่มันโคจรย้อนกลับ

การตีความของ Skemp แสดงถึงนัย 3 ประการ คือ

1. ในยุคที่โลกหมุนภายใต้การควบคุมของพระเจ้านั้น การหมุนของมันเป็นแบบการเคลื่อนไหวทางจิต(psychic motion)ซึ่งเป็นการหมุนด้วยความศักดิ์สิทธิ์ที่พระเจ้ามอบให้ และดังนั้นโลกในยุคนี้จึงสามารถหมุนในทิศทางเดิมได้ตราบเท่าที่พระเจ้ายังคงควบคุมมันอยู่

2. ในยุคที่โลกหมุนด้วยแรงภายในตัวนั้น แม้ว่าการหมุนของมันจะเป็นแบบการเคลื่อนไหวทางจิต(psychic motion)แต่ก็ไม่ถือว่าเป็นการเคลื่อนที่ที่คงเดิมชั่ววันรันดร์ เนื่องจากมีความเปลี่ยนแปลง ซึ่งเมื่อกลับไปพิจารณาที่คำกล่าวของชายแปลกหน้าในดวบทช่วง269d-e แล้วจะสามารถเข้าใจได้ว่า ความเปลี่ยนแปลงนี้เป็นผลมาจากส่วนที่เป็นแบบทางกาย(bodily motion)ของโลก อันเป็นสาเหตุที่ทำให้โลกต้องหมุนกลับทิศทางนั่นเอง

3. หากการเคลื่อนไหวทางจิต(psychic motion)เป็นการเคลื่อนไหวที่สมบูรณ์ทั้งในทางเหตุผลและความดีจริงดังที่Skempกล่าวแล้ว ย่อมตีความได้ว่าการเคลื่อนไหวของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เท่านั้นที่เป็นการเคลื่อนไหวที่สมบูรณ์ ในขณะที่เดียวกันการเคลื่อนไหวของโลกซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตย่อมเป็นการเคลื่อนไหวที่ไม่สมบูรณ์ เพราะถึงแม้ว่าการเคลื่อนที่ของมันจะเป็นแบบการเคลื่อนไหวทางจิต แต่การเคลื่อนที่ดังกล่าวนั้นก็ยังคงไม่ต่อเนื่องตลอดไปอยู่ดี

W.K.C.Guthrie¹⁴ตีความช่วงเวลาในโลกหมุนด้วยแรงภายในตัวเองว่า การเคลื่อนไหวดังกล่าวไม่ได้เป็นเพราะสาเหตุหรือปัจจัยในทางกลไกอย่างที่Skempแปลคำอธิบายของชายแปลกหน้าว่า

“.....มันเคลื่อนไหวโดยแรงภายในตัวเอง และมันได้สะสมแรงเหวี่ยง (momentum)จำนวนมากทำให้มันสามารถโคจรย้อนกลับได้นับพัน

¹⁴W.K.C. Guthrie, *A History of Greek Philosophy volume V : The Later Plato and The Academy*(Cambridge : Cambridge University Press, 1989), p.181.

รอบ เพราะขนาดอันมหึมา, ความสมดุล, และแกนหมุนขนาดเล็กของ
มัน” (270a)¹⁵

ทว่าในทัศนะของเขานั้นปัจจัยอย่างเดียวที่ทำให้โลกหมุนกลับทิศทางก็คือความมี
สติปัญญาที่มันได้รับมาจากพระเจ้าต่างหาก

ดังนั้นหากพิจารณาในมุมมองของGuthrieเช่นนี้แล้ว การหมุนของโลกด้วยแรงภายใน
ตัวเองจึงเป็นการเคลื่อนไหวด้วยปัจจัยที่ได้รับมาจากพระเจ้า ซึ่งก็คือการเคลื่อนไหวทางจิตนั่นเอง
เพียงแต่เป็นการเคลื่อนไหวทางจิตภายใต้เงื่อนไขของปัจจัยทางกาย(ซึ่งก็คือความเปลี่ยนแปลง)ที่
โลกไม่อาจหลีกเลี่ยงได้อีกทีหนึ่ง

M.S.Lane¹⁶ได้สรุปสาเหตุที่โลกต้องหมุนกลับทิศไว้อย่างชัดเจน โดยลำดับเป็นตรรกะ 7
ข้อด้วยกัน คือ

1. การเคลื่อนไหวที่สมบูรณ์ที่สุดคือการเคลื่อนไหวที่เป็นวงกลมและไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่ง
เป็นการเคลื่อนไหวของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น
2. โลกไม่ใช่สิ่งศักดิ์สิทธิ์
3. ดังนั้นการเคลื่อนไหวของโลกจึงไม่สามารถคงเดิมได้โดยสิ้นเชิง
4. แต่โลกมีสติปัญญา(intelligence)
5. ดังนั้นโลกจึงเปลี่ยนแปลงการเคลื่อนไหวของตนให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้
6. ซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่น้อยที่สุดนี้ก็คือการหมุนกลับทิศทาง
7. ดังนั้นเมื่อพระเจ้าปล่อยให้โลกหมุนเองมันจึงหมุนกลับทิศทาง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ผู้วิจัยตีความว่านัยของการบรรยายเกี่ยวกับสาเหตุที่โลกหมุน
กลับทิศทางก็คือ การแบ่งแยกระหว่างสิ่งที่มีลักษณะของความศักดิ์สิทธิ์หรือพระเจ้ากับสรรพสิ่ง
ต่างๆที่มีส่วนอันเป็นองค์ประกอบทางกาย ซึ่งในบริบทของตัวบทเรื่อง“รัฐบุรุษ”นี้ก็คือโลกนั่นเอง

อย่างไรก็ตามพระเจ้ากับโลกใน“รัฐบุรุษ”นั้นก็ไม่ได้แบ่งแยกจากกันอย่างเด็ดขาด
เนื่องจากท้ายที่สุดแล้วโลกก็ยังคงใช้สติปัญญาหรือความมีเหตุผลที่ได้รับมาจากพระเจ้าในการ
เลือกที่จะเปลี่ยนแปลงให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ภายใต้แรงหมุนของตัวเอง ยิ่งไปกว่านั้น
ความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ากับโลกในลักษณะดังกล่าวนี้ยังได้สะท้อนออกมาใน“แนวคิด
ต้องห้าม 3 ประการ” คือ

¹⁵Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.147, 270a.

¹⁶M.S.Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*(Cambridge : Cambridge University
Press, 1998), p.102.

“.....ต้องไม่กล่าวว่าโลกหมุนตัวเองในทิศทางเดิมตลอดกาล, ต้องไม่กล่าวว่าพระเจ้าเป็นผู้หมุนโลกตลอดเวลาดังในสองทิศทาง, และต้องไม่กล่าวว่าอำนาจศักดิ์สิทธิ์สองฝ่ายทำให้โลกหมุนกลับทิศทางกัน เพราะจิตของพระเจ้าฝ่ายหนึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อจิตของพระเจ้าอีกฝ่ายหนึ่ง.....”(269e-270a)¹⁷

จากข้อห้ามทั้ง 3 ที่ชายแปลกหน้าได้กล่าวถึงนี้ทำให้เราไม่อาจกล่าวได้ว่าอำนาจฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง(ระหว่างพระเจ้าหรืออำนาจภายในตัวเองของโลก)สามารถดำรงอยู่ได้อย่างอิสระโดยปราศจากอีกฝ่ายหนึ่ง ทว่าเรากลับต้องยืนยันว่าในยุคหนึ่งโลกถูกหมุนด้วยอำนาจศักดิ์สิทธิ์ (divine cause) ซึ่งในช่วงเวลานี้พระเจ้าได้สร้างชีวิตอันเป็นอมตะให้แก่มัน และในอีกยุคหนึ่งเมื่อพระเจ้าปล่อยให้เป็นอิสระแล้วโลกก็หมุนด้วยแรงภายในตัวเอง (innate force)¹⁸ หรือกล่าวง่าย ๆ ก็คือพระเจ้ากับโลกนั้นมีความสัมพันธ์อย่างไม่อาจตัดขาดออกจากกันได้นั่นเอง

2. ผลกระทบต่อมนุษย์ : ความสัมพันธ์ระหว่างโลกกับมนุษย์

ถ้านัยของสาเหตุที่โลกต้องหมุนกลับทิศคือการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ากับโลกนัยของความเปลี่ยนแปลงของมนุษย์อันเป็นผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงของโลกก็คือการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างโลกกับมนุษย์นั่นเอง

ใน 270b¹⁹ ชายแปลกหน้าได้กล่าวแก่โสกราตีสหนุ่มว่า ความจริงก็คือในบางเวลาโลกโคจรเช่นในปัจจุบัน และในบางเวลามันก็โคจรย้อนกลับ ซึ่ง

“เราต้องเชื่อว่าในช่วงเวลาที่ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นแก่โลกนั้น มนุษย์ซึ่งอาศัยอยู่ในโลกก็ย่อมจะต้องประสบกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงที่สุดด้วย”(270c)²⁰

ผู้วิจัยตีความคำกล่าวของชายแปลกหน้าข้างต้นนี้ว่า โลกมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ในแง่ที่ว่าสภาวะหรือเงื่อนไขใดก็ตามที่เกิดขึ้นต่อโลก สภาวะหรือเงื่อนไขนั้นย่อมต้องเกิดขึ้นต่อมนุษย์ด้วย หรืออาจกล่าวได้อย่างง่าย ๆ ว่าโลกมีความสัมพันธ์กับมนุษย์โดยตรงนั่นเอง ซึ่งความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวนี้จะชัดเจนมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อการบรรยายถึงตำนานของชายแปลกหน้าดำเนินต่อไป ดังที่ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์และตีความต่อไป

¹⁷ Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.146, 269e-270a.

¹⁸ Ibid., pp.146-147, 270a.

¹⁹ Ibid., p.147, 270b.

²⁰ Ibid., p.147-148, 270c.

เมื่อได้กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับมนุษย์แล้ว ชายแปลกหน้าก็ได้บรรยายถึงความเปลี่ยนแปลงที่บังเกิดขึ้นกับสิ่งมีชีวิตภายในโลกต่อไปว่า

“.....ในวิกฤติที่เกิดขึ้นแก่โลกนั้น มีความหายนะของสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์แผ่ขยายไปทั่ว และเฉพาะส่วนที่เหลืออยู่ของมนุษยชาติเท่านั้นที่รอดชีวิต.....”(270d)²¹

คำถามที่เกิดขึ้นจากคำบรรยายดังกล่าวก็คือ อะไรคือปัจจัยที่ทำให้มนุษย์ได้รับข้อยกเว้นให้สามารถรอดชีวิตอยู่ได้?

ย้อนกลับไปพิจารณาที่หัวข้อก่อนหน้านี้ เราได้ทราบจากชายแปลกหน้าแล้วว่าโลกเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีสติปัญญาหรือความมีเหตุผลโดยมันได้รับคุณสมบัติดังกล่าวมาจากพระเจ้า และดังที่ผู้วิจัยได้ตีความไปแล้วว่าโลกมีความสัมพันธ์กับมนุษย์โดยตรง และสภาวะหรือเงื่อนไขใดก็ตามที่เกิดขึ้นแก่โลก สภาวะหรือเงื่อนไขนั้นย่อมต้องเกิดขึ้นแก่มนุษย์ด้วย ดังนั้นการที่โลกเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีสติปัญญาดังกล่าวนั้น ก็เท่ากับว่ามนุษย์ย่อมเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีสติปัญญาเช่นเดียวกับโลกด้วย ซึ่งในประเด็นนี้ผู้วิจัยตีความว่าสติปัญญาหรือความมีเหตุผลนั่นเองที่เป็นปัจจัยให้มนุษย์สามารถรอดชีวิตมาจากวิกฤติที่เกิดขึ้นแก่โลกได้

แต่เนื่องจากโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์แต่ละคนมีสติปัญญาไม่เท่ากัน ดังนั้นจึงมี“เฉพาะส่วนที่เหลืออยู่ของมนุษยชาติเท่านั้นที่รอดชีวิต”²² ในขณะที่มนุษย์อีกจำนวนหนึ่งต้องเสียชีวิตไป

กล่าวโดยสรุปก็คือตำนานเกี่ยวกับการหมุนด้วยตัวเองครั้งแรกของโลกมีนัย 2 ประการ ประการแรก โลกเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับพระเจ้า โดยมันได้รับสติปัญญาจากพระองค์ และเพราะความมีสติปัญญาของโลกจึงเลือกที่จะหมุนกลับทิศอันเป็นการเปลี่ยนแปลงที่น้อยที่สุดเท่าที่สิ่งมีชีวิตเช่นมันจะประสบได้

ประการที่สอง ในขณะที่โลกมีความสัมพันธ์กับพระเจ้า มันก็มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ด้วย กล่าวคือมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีสติปัญญาเช่นเดียวกับโลกจึงสามารถปรับตัวตามสภาวะความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับโลกได้ และดังนั้นเมื่อโลกต้องเผชิญกับสภาวะวิกฤติมนุษย์จึงเป็นสิ่งมีชีวิตภายในโลกชนิดเดียวที่สามารถมีชีวิตรอดอยู่ได้ อย่างไรก็ตามเนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์แต่ละคนนั้นมีสติปัญญาไม่เท่ากัน ดังนั้นจึงมีเพียงมนุษย์บางคนเท่านั้นที่รอดชีวิต

²¹Ibid., p.148, 270d.

²²Ibid., p.148, 270d.

การปกครองของKronos

เราได้ทราบจากคำกล่าวของชายแปลกหน้าว่าหลังจากที่โลกหมุนกลับทิศทางจนเป็นสาเหตุให้สิ่งมีชีวิตทั้งหลายภายในโลกต้องประสบกับความหายนะ และมีเพียงมนุษย์บางคนเท่านั้นที่รอดชีวิต เหตุการณ์ประหลาดต่างๆก็ได้เกิดขึ้นกับผู้รอดชีวิตเหล่านี้ ทว่ามีเพียงเหตุการณ์เดียวเท่านั้นที่ชายแปลกหน้าเห็นว่ามีความสำคัญมากกว่าเหตุการณ์อื่นๆทั้งหมดโดยที่

“.....เหตุการณ์นี้ติดตามมาเมื่อพระเจ้าเข้าควบคุมการหมุนของโลกอีกครั้งหนึ่ง ในช่วงเวลาซึ่งการโคจรของมันสวนทางกับการโคจรในปัจจุบัน”(270d)²³

จากคำบอกเล่าของชายแปลกหน้านี้ แสดงว่าหลังจากที่ปล่อยให้โลกโคจรด้วยแรงภายในตัวเองแล้วพระเจ้าก็ได้กลับเข้ามาปกครองมันอีกครั้งหนึ่ง โดยที่เหตุการณ์ประหลาดดังกล่าวนี้เกิดขึ้นภายใต้การปกครองของพระเจ้า ซึ่งต่อมาเราได้ทราบจากคำกล่าวของชายแปลกหน้าใน272b²⁴ว่าช่วงเวลาพระเจ้ากลับเข้ามาควบคุมการหมุนของโลกอีกครั้งหนึ่งดังกล่าวนี้ก็คือยุคการปกครองของKronos

1. การเจริญเติบโตแบบย้อนกลับของมนุษย์ : ผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงของโลก

เหตุการณ์ประหลาดที่ชายแปลกหน้ากล่าวถึงก็คือการเจริญเติบโตแบบย้อนกลับของมนุษย์ โดยในช่วงที่โลกหมุนกลับทิศทางนั้นสิ่งมีชีวิตที่ไม่เป็นอมตะทั้งหมดไม่ว่าจะอยู่ในวัยใดจะหยุดการเจริญเติบโตไปสู่วัยชรา จากนั้นพวกเขาก็จะเริ่มเจริญวัยแบบย้อนกลับ คือจากคนแก่กลายเป็นคนหนุ่ม, จากคนหนุ่มกลายเป็นเด็ก, จากเด็กกลับเป็นทารก, และจาทารกก็จะหายไปในที่สุด ซึ่งการเจริญเติบโตแบบย้อนกลับของมนุษย์ที่รอดชีวิตนี้จะเกิดขึ้นทั้งในทางกายและทางจิต นอกจากนั้นศพของผู้ที่เสียชีวิตอันเนื่องมาจากความรุนแรงเมื่อครั้งที่โลกหมุนกลับทิศทางก็จะหายไปอย่างรวดเร็วภายใน 2-3 วันด้วย²⁵

²³Ibid., p.148, 270d.

²⁴Ibid., p.150, 272b.

²⁵Ibid., p.148, 270d-271a.

ผู้วิจัยตีความว่าการบรรยายถึงการเจริญเติบโตแบบย้อนวัยของมนุษย์นี้เป็นอีกส่วนหนึ่งที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างโลกกับมนุษย์ กล่าวคือเมื่อโลกหมุนกลับทิศทางความเปลี่ยนแปลงต่างๆก็เกิดขึ้นภายในโลก สิ่งมีชีวิตอื่นๆต้องประสบกับความหายนะจากความเปลี่ยนแปลงนี้เนื่องจากไม่มีสติปัญญาที่จะปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ในขณะที่มนุษย์ซึ่งมีสติปัญญาเช่นเดียวกับโลกดังที่ผู้วิจัยได้ตีความไปแล้วในหัวข้อก่อนหน้านี้สามารถปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ โดยการปรับตัวตามโลกของมนุษย์ก็คือการหยุดเจริญเติบโตชั่วคราวหนึ่ง จากนั้นเมื่อพระเจ้าเข้าควบคุมการหมุนของโลกอีกครั้งหนึ่งแล้วมนุษย์ที่เหลือรอดชีวิตจึงค่อยเจริญวัยย้อนกลับ

การเจริญวัยย้อนกลับของมนุษย์เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกนี้ก็คือการเป็นไปตามหลักการที่ว่าโลกมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ ดังนั้นสภาวะหรือเงื่อนไขใดก็ตามที่เกิดขึ้นต่อโลก สภาวะหรือเงื่อนไขนั้นย่อมต้องเกิดขึ้นต่อมนุษย์ด้วยนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับการตีความของSkempที่ว่าสังคมมนุษย์อยู่และเคลื่อนไหวภายในโลก ดังนั้นความสัมพันธ์ของสังคมมนุษย์กับโลกจึงไม่แตกต่างกัน²⁶

2. Earth-born raceกับยุคGolden Age

ใน“รัฐบุรุษ”หลังจากที่ได้เล่าถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ที่เหลือรอดมาจากวิกฤติของโลกแล้ว โสกราตีสหนุ่มก็ได้ถามชายแปลกหน้าว่ามนุษย์ในยุคนั้นถือกำเนิดอย่างไร โดยชายแปลกหน้าได้ตอบว่ามนุษย์ในยุคดังกล่าวไม่มีความสามารถในการให้กำเนิดโดยการสืบพันธุ์ แต่พวกนี้จะเป็นพวกที่เรียกกันว่า“Earth-born race”ซึ่งถือกำเนิดมาจากดิน กล่าวคือหลังจากที่มนุษย์เจริญเติบโตแบบย้อนวัยและหายไป พวกเขาก็จะถูกสร้างขึ้นในครรภ์ของพื้นดินและเกิดขึ้นมาใหม่อีกครั้ง²⁷

นอกจากนั้นชายแปลกหน้ายังได้กล่าวด้วยว่าชีวิตของพวกEarth-born raceนี้อยู่ภายใต้ยุคการปกครองของKronos โดยในยุคนี้พระเจ้าเป็นผู้ปกครองสูงสุดที่ควบคุมการหมุนของโลกทั้งหมดแต่มีการแบ่งแยกออกเป็นส่วนๆเหมือนกับรัฐบาลที่ปกครองภูมิภาคต่างๆ ซึ่งในทุกๆฝูงของสิ่งมีชีวิตจะมีผู้ปกครองซึ่งไม่ใช่มนุษย์ที่เรียกว่า“Daemon”เป็นผู้ดูแลอีกทีหนึ่ง

²⁶Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B. Skemp, p.53.

²⁷Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, pp.148-149, 271a-c.

ผู้ปกครองที่เรียกว่าDaemonนี้จะปกครองฝูงสิ่งมีชีวิตของพระองค์ด้วยการดูแลในทุกๆ เรื่อง ตอบสนองทุกๆ ความต้องการของผู้ใต้ปกครองทั้งหมด ด้วยเหตุนี้จึงไม่มีความชั่วร้ายใดๆ เกิดขึ้นในยุคนี้ ไม่ว่าจะเป็นความโหดร้ายป่าเถื่อน, การล่า, ตลกดจนสงครามและการต่อสู้

ชายแปลกหน้ายังกล่าวด้วยว่าในยุคของKronosนั้นพระเจ้าปกครองมนุษย์เช่นเดียวกับที่มนุษย์ปกครองสัตว์ที่ด้อยกว่าในทุกวันนี้ ไม่มีรัฐธรรมนูญและไม่มีการแต่งงานเนื่องจากทุกคนถือกำเนิดจากดิน มีผลไม้ให้รับประทานอย่างไม่จำกัดโดยไม่ต้องออกแรงเพาะปลูก ยิ่งไปกว่านั้นมนุษย์ยังไม่ต้องการเครื่องนุ่งห่มและที่นอน เพราะอากาศกำลังสบาย อีกทั้งหญ้าก็นุ่มพอจะเป็นที่นอนได้²⁸ หรือกล่าวง่าย ๆ ว่ามนุษย์ในยุคนี้ไม่ต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดเลย

เรื่องราวเกี่ยวกับพวกEarth-born raceที่ชายแปลกหน้าบรรยายมานี้คล้ายคลึงกันอย่างมากกับตำนานเกี่ยวกับยุคGolden AgeของHesiod และความคล้ายคลึงกันนี้เองที่ทำให้นักวิชาการจำนวนมากพากันตีความว่าพวกEarth-born raceใน“รัฐบุรุษ”ของเพลโตก็คือมนุษย์ในยุคทองหรือGolden Age ดังนั้นสิ่งแรกที่ต้องพิจารณาก็คือEarth-born raceใน“รัฐบุรุษ”ของเพลโตมีความเกี่ยวข้องกับยุคGolden AgeของHesiodจริงหรือไม่? จากนั้นจึงจะเป็นการพิจารณาว่าหากตำนานทั้งสองมีความเกี่ยวข้องกันจริงแล้ว ความเกี่ยวข้องดังกล่าวนำไปสู่นัยอะไร?

ตามตำนานของHesiodนั้นมนุษย์แบ่งออกเป็น 5 ยุคด้วยกัน คือ Golden, Silver, Bronze, Hero, และ Iron²⁹ โดยสำหรับGolden Ageหรือยุคทองนั้นHesiodได้บรรยายไว้ว่า.....

“แรกสุด พระเจ้าซึ่งเป็นอมตะผู้ประทับอยู่บนOlympusสร้างเผ่าพันธุ์ทองของมนุษย์ซึ่งไม่เป็นอมตะผู้มีชีวิตอยู่ในยุคของKronosขึ้นมา พวกเขาดำรงอยู่อย่างคล้ายคลึงกับพระเจ้า ปราศจากหัวใจที่ทุกข์โศก, ห่วงไกลและปราศจากความเหนื่อยยากและโทมนัส, ไร้ซึ่งความชราภาพอันน่าสังเวช และความตายสำหรับพวกเขา นั่นก็ดูราวกับความหลับใหล.....”³⁰

นอกจากนั้นตามตำนานของ Hesiod ยังบอกเราอีกด้วยว่า

“.....พวกเขาล้วนมีแต่สิ่งที่ดี เพราะผืนดินที่อุดมสมบูรณ์ไม่มีผลไม้อให้พวกเขามากมายอย่างไม่จำกัด พวกเขาอยู่ด้วยความสงบสุข และเป็นที่รักของพระเจ้าผู้ศักดิ์สิทธิ์”³¹

²⁸Ibid., p.150, 271d-272b.

²⁹Hesiod, “Works and Days,” in *The Homeric Hymns And Homerica*, trans. Hugh G. Evelyn – White(London : William Heinmann, 1914), pp.11-17.

³⁰Ibid., p.11.

³¹Ibid.

จะเห็นได้ว่าจากตำนานเรื่องยุคทองหรือGolden AgeของHesiodนั้น วิธีชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ในยุคทองมีความคล้ายคลึงกันอย่างมากกับพวกEarth-born race ไม่ว่าจะเป็นการถือกำเนิดหรือสภาพการดำรงชีวิต กล่าวคือมนุษย์ในตำนานทั้งสองเรื่องต่างก็ไม่ได้ถือกำเนิดจากการสืบพันธุ์ แต่เกิดจากการสร้างของพระเจ้า(Golden Age)และพื้นดิน(Earth-born race) และต่างก็ดำรงชีวิตโดยไม่ต้องดิ้นรนเนื่องจากพระเจ้าเป็นผู้อำนวยความสะดวกทุกอย่าง ยิ่งไปกว่านั้นมนุษย์ในตำนานทั้งสองเรื่องต่างก็อยู่ภายใต้การปกครองในยุคของKronos เหมือนกัน

จากการเปรียบเทียบดังกล่าวทำให้เห็นว่าตำนานเรื่องGolden AgeของHesiodนั้นมีอิทธิพลต่อเรื่องราวของEarth-born raceของเพลโตอยู่ไม่มากนักน้อย และย่อมมีเหตุผลเพียงพอที่จะกล่าวว่ตำนานเกี่ยวกับพวกEarth-born raceใน“รัฐบุรุษ”ของเพลโตกับตำนานเรื่องGolden AgeของHesiodนั้นมีความเกี่ยวข้องกันอยู่จริงๆ ดังที่นักวิชาการจำนวนมากตีความว่าพวกEarth-born raceใน“รัฐบุรุษ”ก็คือมนุษย์ในยุคGolden Ageนั่นเอง

ประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไปก็คือความเกี่ยวข้องของตำนานทั้งสองเรื่องนี้นำไปสู่นัยอะไร?

J.B.Skemp³²ตีความว่าจุดประสงค์หลักข้อหนึ่งของการกล่าวถึงตำนานใน“รัฐบุรุษ”ก็คือเพื่อที่จะกันเอาผู้ปกครองในยุคGolden Ageออกไป

จากการตีความของSkempนี้ แน่นนอนว่าตำนานที่เขากล่าวถึงก็คือเรื่องราวของพวกEarth-born raceและการปกครองในยุคของKronos เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับยุคGolden Age ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว อย่างไรก็ตามคำถามที่เกิดขึ้นจากการตีความของSkempเช่นกันก็คือตำนานจะช่วยกันเอาผู้ปกครองในยุคดังกล่าวออกไปได้อย่างไร?

M.S.Lane³³เชื่อว่าใน “รัฐบุรุษ” นั้นEarth-born raceได้ถูกเชื่อมโยงกับอาณาจักรของKronos ซึ่งอาณาจักรดังกล่าวนี้ถูกตัดขาดออกจากโลกแห่งความเป็นจริงอย่างชัดเจน

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับLaneว่าอาณาจักรของKronosนั้นไม่ใช่ดินแดนที่มีอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง และดังนั้นผู้วิจัยจึงตีความต่อไปจากLaneว่าเมื่ออาณาจักรของKronosไม่ใช่อาณาจักรในโลกแห่งความเป็นจริงแล้ว Earth-born raceซึ่งถูกเชื่อมโยงกับอาณาจักรดังกล่าวก็ย่อมเป็นเพียงตำนานที่หาความเป็นจริงไม่ได้ด้วย

³²Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, pp.82-111.

³³Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*, p.106.

เนื่องจากนิยามของรัฐบุรุษที่วงสนทนาอันมีชายแปลกหน้าจากอิตาลีเป็นผู้นำกำลังตามหาอยู่นั้นคือนิยามของผู้ปกครองที่มีอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง ดังนั้นรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ปกครองในยุคที่Kronosเข้าควบคุมการหมุนของโลกอีกครั้งดังที่ชายแปลกหน้าบรรยายมาจึงไม่ใช่สิ่งที่เป็นจุดประสงค์ของวงสนทนา

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเชื่อว่านี่มิได้เป็นความผิดพลาดที่เพลโตไม่รู้เท่าทัน ทว่าเพลโตตั้งใจที่จะให้ตำนานเกี่ยวกับEarth-born raceและการปกครองของKronosนำวงสนทนาและผู้ทีศึกษา“รัฐบุรุษ”ของเขาไปในแนวทางเช่นนี้ ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่าการปกครองของรัฐบุรุษนั้นไม่ใช่การปกครองของพระเจ้า และตัวรัฐบุรุษเองก็ไม่ใช่ผู้ปกครองอันศักดิ์สิทธิ์เช่นกัน

ดังนั้นความเกี่ยวข้องระหว่างตำนานของพวกEarth-born raceกับยุคGolden Ageจึงแสดงนัยว่าการปกครองของรัฐบุรุษไม่ใช่การปกครองของพระเจ้าเช่นในยุคของKronos ซึ่งตำนานเกี่ยวกับพวกEarth-born raceนั่นเองที่จะช่วยกันเอาผู้ปกครองในยุคดังกล่าวออกไปจากการพิจารณาของวงสนทนา

3. ความสุขของมนุษย์ในยุคของKronos

เมื่อชายแปลกหน้าบรรยายถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ภายใต้การปกครองของKronosแล้วคำถามที่ตามมาก็คือระหว่างมนุษย์ในยุคดังกล่าวกับมนุษย์ในยุคของZeusซึ่งเป็นยุคปัจจุบันนี้มนุษย์ในยุคใดที่มีความสุขมากกว่ากัน?³⁴ ซึ่งชายแปลกหน้าได้ให้แนวทางในการพิจารณาคำถามดังกล่าวว่า

“คำถามสำคัญก็คือมนุษย์ที่ได้รับการเลี้ยงดูของKronosใช้เวลาของพวกเขาอย่างถูกต้องหรือไม่? พวกเขาใช้เวลาว่างมากมายและมีข้อได้เปรียบเรื่องความสามารถในการสนทนากับสัตว์อื่นเช่นเดียวกับที่สนทนากับมนุษย์ด้วยกันเอง พวกเขาได้ใช้ข้อได้เปรียบทั้งหมดเหล่านี้เพื่อสนับสนุนการค้นคว้าในทางปรัชญาหรือไม่?.....

หากแม้พวกเขาทำเช่นนั้น มันก็เป็นการง่ายที่จะตัดสินว่าความสุขของมนุษย์ในยุคนี้มีมากกว่าความสุขของพวกเขาหลายเท่าตัว.....

แต่ถ้าพวกเขาแม้แต่กินและดื่ม การสนทนาแล้วแต่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความอยู่รอดที่ทำให้พวกเขาดำรงอยู่ มันก็ชัดเจนอยู่แล้วว่าเราจะตัดสินอย่างไร.....”(272b-d)³⁵

³⁴Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.150, 272b.

³⁵Ibid., pp.150-151, 272b-d.

ประเด็นที่จะพิจารณาในหัวข้อนี้ก็คือ อะไรคือนัยของการกล่าวถึงการเปรียบเทียบความสุขของมนุษย์ในยุคของKronosกับมนุษย์ในยุคของZeus?

จากคำสนทนาที่ยกมานี้แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่เป็นปัจจัยแห่งความสุขของมนุษย์ในทัศนะของเพลโตก็คือความรู้(wisdom) มิใช่ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต กล่าวคือผู้ใดก็ตามที่พยายามใช้ชีวิตไปเพื่อการแสวงหาความรู้ ผู้นั้นย่อมเป็นผู้ที่เปี่ยมไปด้วยความสุข แต่หากผู้ใดใช้เวลาไปกับการแสวงหาความสุขในลักษณะของความสะดวกสบายและกิเลสหมอมเมา ก็ไม่ถือว่าเป็นผู้ที่มีความสุขอย่างแท้จริง ดังที่ชายแปลกหน้ากล่าวว่หากมนุษย์ในยุคของKronosใช้ข้อได้เปรียบที่มีอยู่เพื่อแสวงหาความรู้แล้ว พวกเขา่อมเป็นผู้ที่มีความสุขเหลือคณานับ ในทางกลับกันหากพวกเขาแม้แต่แสวงหาความสุขอันเป็นกิเลสทางกาย เช่นอาหารและเครื่องดื่มตลอดจนสิ่งบันเทิงใจแล้ว ก็ไม่อาจกล่าวได้ว่ามนุษย์เหล่านี้เป็นผู้ที่มีความสุขมากไปกว่าผู้ที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนเช่นมนุษย์ในยุคปัจจุบัน

ดังนั้นนัยของประเด็นนี้จึงอยู่ที่ว่าการปกครองของรัฐบุรุษคือการปกครองที่ทำให้ผู้ได้ปกครองมีความสุขสูงสุด ซึ่งนั่นก็คือการปกครองที่เอื้อต่อการบรรลุในทางปรัชญานั้นเอง

การหมนด้วยตัวเองครั้งที่สอง : ความสำคัญของพระเจ้าที่มีต่อโลกและมนุษย์

“เมื่อระเบียบทั้งหมดของสรรพสิ่งดำเนินมาถึงจุดจบที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้า โลกก็ต้องพบกับความเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่ง”(272d)³⁶

คำกล่าวของชายแปลกหน้าแสดงอย่างชัดเจนว่าเมื่อKronosปกครองโลกจนถึงเวลาที่เหมาะสมแล้ว โลกก็ต้องพบกับความเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งความเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้มีสาเหตุจาก

“เพราะเมล็ดพันธุ์ของพวกเขาEarth-born raceในตอนนี้ได้ถูกใช้หมดไป ดวงจิตแต่ละดวงได้ผ่านการเกิดและกลับสู่ผืนดินเฉกเช่นเมล็ดพันธุ์หลายครั้งหลายหนตามที่มันได้ถูกลิขิตไว้ และในตอนนั้นก็ปตันเรือแห่งโลกได้ละทิ้งความควบคุมจากหางเสือเรือ และถอนตัวออกไปยังห้องบังคับการเรือในที่ซึ่งแยกออกไป”(272e)³⁷

จากการบรรยายของชายแปลกหน้านี้ แสดงว่าในระยะเวลาที่ความเปลี่ยนแปลงครั้งที่สองเกิดขึ้นแก่โลกนั้น พระเจ้าไม่ได้ควบคุมการหมนของโลกอีกแล้ว ทว่า

³⁶Ibid., p.151, 272d.

³⁷Ibid., p.151, 272e.

“ไซคซะตาและแรงภายในตัวมันเองได้เข้าควบคุมโลกอีกครั้งหนึ่ง และ
ย้อนกลับวงโคจรของมัน” (272e)³⁸

ดังนั้นเมื่อKronosควบคุมการหมุนของโลกจนถึงเวลาที่เมล็ดพันธุ์ของพวกเขาEarth-born raceหรือEarth-born seedได้ถูกใช้หมดไปตามวาระที่ถูกลิขิตไว้แล้ว พระองค์ก็ถอนตัวจากความควบคุมดังกล่าว และปล่อยให้โลกหมุนด้วยแรงภายในตัวเองในทิศทางตรงข้าม

คำถามที่ผู้วิจัยจะค้นคว้าหาคำตอบในหัวข้อนี้ก็คือ นัยของตำนานเรื่องการหมุนด้วยตัวเองครั้งที่สองของโลกคืออะไร?

หลังจากกล่าวว่าโลกหมุนด้วยตัวเองเป็นครั้งที่สองแล้ว ชายแปลกหน้ายังได้เล่าต่อไปว่า เมื่อKronosถอนตัวจากการควบคุมการหมุนของโลกนั้น พระเจ้าที่ปกครองแต่ละส่วนของโลก หรือที่เรียกว่าDaemonผู้ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของKronosอีกทีหนึ่งก็ได้สละความดูแลของพระองค์ที่มีต่อส่วนต่างๆของโลกไปด้วย

โลกหยุดชะงักไปชั่วระยะเวลาหนึ่งในขณะที่มันอยู่ระหว่างความควบคุมเดิมของพระเจ้ากับแรงขับเคลื่อนใหม่จากภายในตัวเอง ซึ่งแรงขับเคลื่อนนี้ได้เปลี่ยนให้จุดสิ้นสุดเป็นจุดเริ่มต้น และจุดเริ่มต้นเป็นจุดสิ้นสุด*

หลังจากที่เริ่มฟื้นตัวจากความอึกทึกครึกโครมและสับสนวุ่นวายแล้ว โลกก็เริ่มควบคุมและปกครองตนเองรวมถึงทุกสรรพสิ่งที่อยู่ภายในโลกด้วย โดยในระยะแรกนี้มันยังคงจดจำคำสั่งสอนของพระเจ้าซึ่งเป็นผู้สร้างมันขึ้นมาได้อย่างดี³⁹

อย่างไรก็ตามเมื่อเวลาล่วงเลยไปความทรงจำดังกล่าวก็เลือนรางลงไปด้วย ซึ่ง

“องค์ประกอบทางกายภาพของมันเป็นส่วนที่รับผิดชอบต่อความ
ล้มเหลวนี้ องค์ประกอบทางกายภาพนี้เป็นของโลกมาตั้งแต่แรกเริ่ม
เพราะก่อนที่จะมีระเบียบเช่นในปัจจุบันนี้มันไม่เคยตกอยู่ในสภาวะของ
ความสับสนวุ่นวายอย่างที่สุดมาก่อน”

และ

“มันเป็นผลจากการกระทำของพระเจ้า เมื่อพระองค์วางระเบียบให้แก่
โลก มันจึงได้รับคุณธรรมทั้งหมดที่มันครอบครอง ในขณะที่ความ

³⁸ Ibid.

* J.B.Skempตีความการเปลี่ยนแปลงนี้ว่าหมายถึงการเปลี่ยนการโคจรจากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออกเป็นโคจรจากทิศตะวันออกไปทิศตะวันตก ดูรายละเอียดการตีความนี้ได้ในbid., p.151, footnote 1.

³⁹ Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, pp.151-152, 272e-273b.

ผิดพลาดและความชั่วร้ายทั้งหมดเกิดขึ้นจากสภาพของความสับสน
วุ่นวายเมื่อครั้งแรกเริ่มของมัน”(273b)⁴⁰

จากคำกล่าวของชายแปลกหน้านี้หมายความว่าองค์ประกอบทางกายของโลกเป็นปัจจัยที่ทำให้โลกไร้ระเบียบ ซึ่งสภาวะของความไร้ระเบียบนี้เองที่ก่อให้เกิดความชั่วร้ายทั้งหลายขึ้นในโลก ในทางกลับกันภาวะที่โลกดำรงอยู่ในระเบียบก็คือภาวะที่โลกเปี่ยมไปด้วยคุณธรรม แต่เนื่องจากพระเจ้าเป็นผู้วางระเบียบให้แก่โลก ดังนั้นพระองค์จึงเป็นผู้มอบคุณธรรมให้แก่โลกด้วย

ผู้วิจัยตีความว่านัยของการบรรยายของชายแปลกหน้าใน273bก็คือ ไม่ว่าจะอย่างไรโลกก็ไม่อาจจะตัดขาดจากพระเจ้าได้ เนื่องจากมันไม่สามารถดำรงไว้ซึ่งภาวะของความเป็ระเบียบได้ด้วยตัวเอง ทั้งนี้ก็เพราะองค์ประกอบทางกายของมัน เมื่อโลกไม่สามารถรักษาภาวะของความเป็ระเบียบไว้ได้มันก็จะเต็มไปด้วยความชั่วร้าย และในที่สุดแล้วพระเจ้าก็จะต้องกลับเข้ามาควบคุมอยู่ร่ำไป ซึ่งนัยเช่นนี้ได้ทวีความชัดเจนมากขึ้นใน273c-d⁴¹

“เมื่อมันถูกนำทางโดยพระเจ้า มันได้ผลิตสิ่งมีชีวิตที่ดีจำนวนมาก แต่ผลิตสิ่งมีชีวิตที่ชั่วร้ายเพียงเล็กน้อย เมื่อมันต้องเดินทางโดยปราศจากพระเจ้า สรรพสิ่งก็ดำเนินไปด้วยดีในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หลังจากที่พระองค์ละทิ้งความควบคุม แต่เมื่อเวลาผ่านไปและความหลงลืมพระเจ้าเกิดขึ้นในโลก สภาวะของความสับสนก็ได้เริ่มแสดงสิทธิในการครอบงำมันอีกครั้งหนึ่ง ความดีเพียงเล็กน้อยที่มันสร้างขึ้นมานั้นก็ถูกทำลายด้วยความเสื่อมอันรุ่งเรืองของความชั่วร้าย และทั้งโลกเองและสิ่งมีชีวิตภายในโลกต่างก็ถูกทำลาย”

ดังนั้นนัยของตำนานเกี่ยวกับการหมุนด้วยตัวเองครั้งที่สองของโลกก็คือการแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ากับโลก โดยที่พระเจ้ามีความสำคัญต่อโลกในฐานะของผู้วางระเบียบให้แก่มัน ซึ่งในภาวะของความเป็ระเบียบนี้เองที่โลกจะได้ครอบครองคุณธรรม ดังนั้นจึงเท่ากับว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างคุณธรรมทั้งหมดในโลกรวมถึงคุณธรรมของมนุษย์ด้วย เนื่องจาก

“เมื่อถูกนำทางโดยพระเจ้า มันได้ผลิตสิ่งมีชีวิตที่ดีเป็นจำนวนมาก”

⁴⁰Ibid., p.152, 273b.

⁴¹Ibid., p.152, 273c-d.

ยุคของZeus : การเลียนแบบของมนุษย์ต่อวิถีของโลก

เมื่อโลกตกอยู่ในสภาพที่สับสนวุ่นวายไร้ระเบียบพระเจ้าก็กลับเข้ามาควบคุมมันอีกครั้ง โดยสิ่งแรกที่พระองค์กระทำก็คือเปลี่ยนแปลงสภาพที่ไร้ระเบียบดังกล่าวให้กลับมามีความเป็นระเบียบอีกครั้งหนึ่ง⁴²

อย่างไรก็ตามประเด็นที่เป็นความสนใจของวงสนทนาในตอนนี่ก็คือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ ทั้งในเรื่องของการเจริญเติบโตและการถือกำเนิดซึ่งไม่เหมือนกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการหมุนกลับทิศทางของโลกในครั้งก่อน และความเปลี่ยนแปลงในการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่ไม่เหมือนกับในยุคการปกครองของKronosด้วย⁴³

ดังนั้นสิ่งที่ผู้วิจัยจะพิจารณาในหัวข้อนี้ก็คือ นัยของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ในเรื่องของการเจริญเติบโต, การถือกำเนิด, และการดำรงชีวิตในยุคของ Zeus คืออะไร?

1. ความเปลี่ยนแปลงเรื่องการเจริญเติบโตและการถือกำเนิด

ชายแปลกหน้าได้บรรยายถึงความเปลี่ยนไปของมนุษย์ให้วงสนทนาฟังว่า

“เมื่อวิฤติของโลกครั้งล่าสุดเกิดขึ้น และระเบียบของจักรวาลที่ยังคงดำรงอยู่ในปัจจุบันได้ถูกสถาปนาขึ้นนั้น ชีวิตมนุษย์ยังคงยืนหยัดอยู่ได้อีกครั้งหนึ่ง และเริ่มแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงข้ามกับความเปลี่ยนแปลงที่ติดตามมาจากวิฤติครั้งอื่นๆ สิ่งมีชีวิตที่เกือบจะหายไปเพราะความเล็กลงของมันเริ่มที่จะเติบโตขึ้นอีกครั้ง คนที่เพิ่งจะเกิดขึ้นมาจากดินและมีความแข็งแรงในช่วงแรกของชีวิต มาบัดนี้กลับมีผมสีขาว ตาย และกลับสู่ดินอีกครั้ง”(273e-274a)⁴⁴

การที่มนุษย์เริ่มที่จะเติบโตขึ้น, ชราภาพ, และตายกลับสู่ดินเช่นนี้ แสดงว่ากระบวนการเจริญวัยของพวกเขาได้ผิดแผกไปจากเมื่อครั้งที่Kronosกลับเข้าปกครองโลกหลังจากการหมุนด้วยตัวเองครั้งแรก โดยในครั้งนี้นัมนุษย์เริ่มต้นจากความชราแล้วค่อยๆ ย่อนวัยลงจนกระทั่งหายไปนที่สุด ซึ่งชายแปลกหน้าได้อธิบายถึงสาเหตุของความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวว่า

⁴²Ibid., p.152, 273d-e.

⁴³Ibid., pp.152-153, 273e.

⁴⁴Ibid., pp.152-153, 273e-274a.

“ตามความเปลี่ยนแปลงของโลก ทุกๆสรรพสิ่งก็เปลี่ยนแปลงด้วย และโดยเฉพาะภายใต้กฎในการปกครองใหม่ การเกิดและการเลี้ยงดู ถูกเชื่อมโยงกับโลกทั้งหมด และดังนั้นมันจึงถูกเชื่อมโยงกับสิ่งมีชีวิต ทั้งหมดด้วย เพราะสิ่งมีชีวิตเหล่านั้นต้องเลียนแบบวิถีของโลก สิ่งมีชีวิตไม่สามารถถูกนำไปสู่การเกิดในดินโดยการกระทำของผู้ที่อยู่ ภายนอกได้อย่างยาวนาน ในตอนนี้โลกถูกกำหนดให้รับผิดชอบและ ควบคุมตัวเอง และดังนั้นแรงกระตุ้นเดียวกันนี้ได้ออกคำสั่งต่อส่วน ต่างๆของมันให้บรรลุโดยอำนาจของมันเองในเรื่องของการให้กำเนิด และการเลี้ยงดูทารกเท่าที่มันจะสามารถทำได้”(274a)⁴⁵

จากการอธิบายนี้ผู้วิจัยตีความว่ามนุษย์ต้องเลียนแบบวิถีในการดำรงอยู่ของโลก กล่าวคือเมื่อโลกพบกับความเปลี่ยนแปลงการเจริญเติบโตของมนุษย์ก็เปลี่ยนแปลง และเมื่อโลก ถูกกำหนดให้รับผิดชอบและควบคุมตัวเองมนุษย์ก็ต้องรับผิดชอบและควบคุมตัวเองด้วย โดยการรับผิดชอบต่อควบคุมดังกล่าวนี้ก็คือการรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการให้กำเนิดและเลี้ยงดู ซึ่ง ในครั้งหนึ่งเคยเป็นภาระของพระเจ้า แต่มาในบัดนี้ถูกถ่ายโอนมาเป็นภาระของมนุษย์ด้วยกันเอง

M.S.Lane⁴⁶ตีความการอธิบายของชายแปลกหน้าในส่วนนี้ว่า การหมุนกลับทิศทางของ โลกนำมาซึ่งการหมุนกลับของชีวิตและกระบวนการเจริญเติบโต ดังนั้นเมื่อโลกหมุนกลับทิศ สิ่งมีชีวิตในโลกจึงหยุดกระบวนการเปลี่ยนแปลงวัยและขนาดจากชราไปสู่เด็กและเด็กกลอง แต่เริ่ม ที่จะเข้าสู่กระบวนการเติบโตจากวัยเด็กไปสู่วัยชราและมีขนาดร่างกายใหญ่ขึ้น นอกจากนี้ Lane ยังมองว่าการเลียนแบบการหมุนกลับทิศของโลกนี้ได้ขยายไปสู่ความเปลี่ยนแปลงใน รูปแบบของการถือกำเนิดด้วย

กล่าวโดยสรุปก็คือตามแนวคิดของLane นั้น ตำนานเกี่ยวกับการเจริญเติบโตและการถือ กำเนิดในยุคการปกครองของZeusนี้ แสดงนัยว่าโลกกับมนุษย์มีความสัมพันธ์กันโดย

1. โลกพบกับความเปลี่ยนแปลง คือถูกกำหนดให้รับผิดชอบและควบคุมตนเอง
2. ดังนั้นมนุษย์จึงต้องเลียนแบบความเปลี่ยนแปลงของโลกด้วยวิถีทางสองประการ คือ
 - 2.1 กระบวนการเจริญเติบโตที่เปลี่ยนแปลงไป และ
 - 2.2 การถือกำเนิดจากมนุษย์ด้วยกันเอง

ในหนังสือ“Method and Politics in Plato's Statesman” Laneได้กล่าวถึงพฤติกรรม การเลียนแบบ⁴⁷ โดยระบุว่าแบ่งออกเป็นสองระดับด้วยกัน คือ

⁴⁵Ibid., p.153, 274a.

⁴⁶Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*, p.108.

⁴⁷Ibid., pp.109-110.

1. First-order imitation คือการเลียนแบบที่ตัวพฤติกรรม เช่น ถ้ามนุษย์คนหนึ่งเลียนแบบการกระโดดของมนุษย์คนที่สอง มนุษย์คนหนึ่งจะกระโดดเช่นเดียวกับที่มนุษย์คนที่สองกระโดด

2. Second-order imitation คือการเลียนแบบที่กระบวนการตัดสินใจ เช่น ถ้ามนุษย์คนที่หนึ่งเลียนแบบการกระโดดของมนุษย์คนที่สอง มนุษย์คนที่หนึ่งจะเลียนแบบที่วิธีการในการตัดสินใจเลือกท่าทางเดินของมนุษย์คนที่สอง จากนั้นเขาจะเลือกท่าทางการเดินที่เหมาะสมกับตัวเอง ซึ่งอาจเป็นท่าทางที่แตกต่างไปจากการกระโดดของมนุษย์คนที่สองก็ได้

Laneอ้างถึงการอธิบายของStanley Rosenเกี่ยวกับพฤติกรรมเลียนแบบนี้ว่า มนุษย์ผูกติดอยู่กับโลกด้วยความสัมพันธ์ของการเลียนแบบ โดยมนุษย์อยู่ในฐานะของผู้เลียนแบบ (imitator) ส่วนโลกคือผู้ที่ถูกเลียนแบบ(imitated) ทว่าการเลียนแบบของมนุษย์นี้เป็นระดับ Second-order imitation ดังนั้นมนุษย์จึงเลียนแบบโลกด้วยการปกครองตนเอง ไม่ใช่ถูกปกครองโดยโลก⁴⁸

ดังนั้นจากที่กล่าวมาทั้งหมดผู้วิจัยจึงสรุปว่านายของความเปลี่ยนแปลงเรื่องการเจริญเติบโตและการถือกำเนิดของมนุษย์ในยุคของZeusก็คือ โลกมีความสัมพันธ์กับมนุษย์โดยมนุษย์จะเลียนแบบวิถีของโลกไม่ว่าโลกจะอยู่ในภาวะใด ซึ่งนั่นทำให้มนุษย์ไม่อาจตัดขาดจากโลกได้ อย่างไรก็ตามการเลียนแบบวิถีของโลกนี้ก็มีใช้พฤติกรรมแบบตรงไปตรงมา ทว่ามนุษย์เลือกที่จะเปลี่ยนแปลงตามความเปลี่ยนแปลงของโลกในแนวทางที่เหมาะสมกับตนเองอีกทีหนึ่ง

3. ความเปลี่ยนแปลงเรื่องการดำรงชีวิต

หลังจากที่กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงเรื่องการเจริญเติบโตและการให้กำเนิดของมนุษย์ภายใต้การปกครองของZeusแล้ว ชายแปลกหน้าก็ได้กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในยุคดังกล่าว โดยเล่าว่า

“เมื่อสูญเสียการดูแลของDaemon มนุษย์ก็อ่อนแอและไร้ความช่วยเหลือ เราเริ่มเป็นอันตรายจากสัตว์ป่าที่ดุร้าย.....”

⁴⁸Stanley Rosen, “Plato’s Myth of the Reverse Cosmos,” in *Review of Metaphysics* (Washington DC., 1979), pp.59-85, cited in M.S.Lane, *Method and Politics in Plato’s Statesman*, p.109.

มนุษย์ขาดแคลนเครื่องมือและความชำนาญในช่วงปีแรกๆ ผืนดินไม่
 อำนวยอาหารให้แก่พวกเขาอีกต่อไป และมนุษย์ก็ไม่รู้ว่าจะเอาชนะ
 สถานการณ์เช่นนี้ไปได้อย่างไร เนื่องจากในตอนที่ไม่มีความจำเป็น
 เช่นนี้พวกเขาไม่เคยเรียนรู้สิ่งเหล่านี้มาก่อนเลย ด้วยเหตุผลทั้งหมดนี้
 มนุษย์จึงตกอยู่ในสภาพที่ยากลำบากอย่างร้ายกาจ ดังนั้นพระเจ้าจึง
 ได้ประทานของขวัญศักดิ์สิทธิ์ให้แก่มนุษย์ พร้อมด้วยการสอนและ
 คำสั่ง อันได้แก่ไฟจากเทพPrometheus, ความลับแห่งงานฝีมือจาก
 เทพHephaestus, เมล็ดพันธุ์และพืชผลจากเทพองค์อื่นๆ ของขวัญ
 เหล่านี้ช่วยตกแต่งชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่การนำทางของพระเจ้าหยุดลง
 และมนุษย์ต้องจัดการชีวิต และปกป้องตนเองเช่นเดียวกับที่โลกถูก
 กำหนดให้ทำเช่นนั้น”(274b-d)⁴⁹

ผู้วิจัยตีความวิถีชีวิตของมนุษย์ในยุคของZeusที่เปลี่ยนไปตามที่ชายแปลกหน้าบรรยาย
 มาเห็นว่า นอกจากมนุษย์จะมีความสัมพันธ์กับโลกและมีความสัมพันธ์กับพระเจ้าโดยมีโลกเป็น
 ตัวกลางในบางเรื่องแล้ว พวกเขายังมีความสัมพันธ์กับพระเจ้าโดยตรงในบางเรื่องอีกด้วย

ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปในหัวข้อก่อนหน้านี้แล้วว่าภาวะหรือเงื่อนไขใดก็ตามที่เกิดขึ้นกับโลก
 ภาวะหรือเงื่อนไขเดียวกันนี้ย่อมต้องเกิดขึ้นกับมนุษย์ด้วย แต่เนื่องจากผู้ที่ทำให้เกิดภาวะหรือ
 เงื่อนไขใดๆ ขึ้นกับโลกก็คือพระเจ้า ดังนั้นพระเจ้าย่อมต้องเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขแก่ชีวิตมนุษย์ด้วย
 ซึ่งนั่นเท่ากับว่าพระองค์มีความสัมพันธ์กับมนุษย์อย่างอ้อมๆ โดยมีโลกเป็นตัวกลางของ
 ความสัมพันธ์

ในหัวข้อนี้คำบอกเล่าของชายแปลกหน้าบอกแก่เราอย่างชัดเจนว่าในยุคของZeus พระ
 เจ้าเป็นผู้มอบของขวัญศักดิ์สิทธิ์ให้แก่มนุษย์ ซึ่งการมอบของขวัญศักดิ์สิทธิ์ของพระองค์นี้เป็น
 การกระทำต่อมนุษย์โดยตรงอย่างที่ไม่มีการมาเป็นตัวกลาง ดังนั้นในกรณีนี้พระเจ้ากับมนุษย์จึงมี
 ความสัมพันธ์ต่อกันโดยตรง

อย่างไรก็ตามการมีความสัมพันธ์กับพระเจ้าโดยตรงก็มิได้เป็นความสัมพันธ์ที่ปราศจาก
 ความเกี่ยวข้องของโลกโดยสิ้นเชิง เพราะเมื่อพระเจ้าปล่อยให้โลกหมุนด้วยตนเอง มนุษย์ก็ต้อง
 ดำรงชีวิตด้วยตนเองด้วยเช่นกัน เพียงแต่การดำรงชีวิตด้วยตนเองนี้ต้องรับความช่วยเหลือจาก
 พระเจ้าในรูปแบบของของขวัญศักดิ์สิทธิ์ เช่นเดียวกับที่โลกก็ต้องรับความช่วยเหลือจากพระองค์
 เพื่อที่จะสามารถเคลื่อนที่เป็นวงกลมอยู่ได้อย่างชั่วนิรันดร์

⁴⁹Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, pp.153-154, 274b-d.

ดังนั้นหากพิจารณาในแง่นี้ก็อาจกล่าวได้ว่าการมีความสัมพันธ์กับโลกหรือการเลียนแบบวิถีของโลกทำให้มนุษย์มีความสัมพันธ์กับพระเจ้าโดยตรง ในลักษณะของการรับความช่วยเหลือจากพระองค์นั่นเอง

Lane⁵⁰ ได้ตีความเรื่องของขั้วศักราชดีลิตีร์จากพระเจ้านี้ว่าแสดงนัย 2 ประการด้วยกัน คือ

1. พระเจ้าผู้ซึ่งประทานของขั้วศักราชดีลิตีร์ให้แก่มนุษย์นี้เป็นเสมือนผู้สนับสนุนมนุษย์ โดยการมอบเครื่องมือในการดำรงชีวิตให้แก่พวกเขา เพื่อที่จะสามารถรับมือต่อการอยู่รอดของตนเอง ทว่าพระองค์ไม่ได้แสดงบทบาทในการดูแลพวกเขาด้วยตัวพระองค์เองเลย
2. มนุษย์ต้องเลียนแบบโลกทั้งในการดูแลตัวเองและการตัดสินใจด้วยตัวเอง โดยการให้และตัดสินใจเลือกแนวทางที่จะทำให้อยู่รอดด้วยตนเอง

จากการตีความของLaneหมายความว่าพระเจ้าเปลี่ยนความดูแลที่พระองค์มีต่อมนุษย์จากการดูแลในแง่ของการกระทำ คือการเลี้ยงดูให้อาหาร, อำนวยความสะดวก, และปกป้องคุ้มครองในยุคของKronos มาเป็นการดูแลในแง่ของการหยิบยื่นเครื่องมือที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิตให้แก่มนุษย์ โดยที่พวกเขาต้องนำเครื่องมือที่ได้รับจากพระองค์นี้ไปใช้เพื่อความอยู่รอดของตนเองอีกทีหนึ่ง ซึ่งการที่จะสามารถนำเครื่องมือไปใช้ได้นี้ มนุษย์จำเป็นต้องมีศักยภาพในระดับหนึ่ง ดังนั้นการจะสามารถอยู่รอดได้ในยุคของZeusนี้มนุษย์จำเป็นต้องมีศักยภาพในตัวเองมากพอ อย่างน้อยก็มากพอที่จะนำเครื่องมือที่ได้รับจากพระเจ้าไปใช้ดูแลและปกป้องตนเองได้

ดังนั้นนัยของความเปลี่ยนแปลงเรื่องการดำรงชีวิตของมนุษย์ในยุคของZeusก็คือ มนุษย์มีความสัมพันธ์กับทั้งพระเจ้าและโลก เป็นเหตุให้มนุษย์ต้องดำรงชีวิตด้วยตนเองเมื่อ Zeusปล่อยให้โลกหมุนเอง เนื่องจากมนุษย์เลียนแบบวิถีของโลก และเพราะพระเจ้าเปลี่ยนแปลงลักษณะการดูแลของพระองค์ที่มีต่อทั้งโลกและมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์จึงรับความช่วยเหลือจากพระองค์ในรูปของของขั้วศักราชดีลิตีร์แทนที่จะเป็นการเลี้ยงดูในแบบที่เคย เช่นเดียวกับที่โลกพึ่งพาพระเจ้าเพียงแค่การเคลื่อนที่เป็นวงกลมชั่ววันจันทร์เท่านั้น มิใช่การหมุนภายใต้อำนาจของพระองค์เหมือนก่อน

กล่าวโดยสรุปก็คือนัยของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ในเรื่องการเจริญเติบโต, การถือกำเนิด, และการดำรงชีวิตในยุคการปกครองของZeusก็คือ พระเจ้า, โลก, และมนุษย์นั้นมีความเกี่ยวข้องกัน โดยที่ทั้งโลกและมนุษย์ต่างก็ไม่อาจดำรงอยู่โดยตัดขาดจากพระเจ้าได้ ทว่า

⁵⁰Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*, p.110.

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการดูแลทั้งโลกและมนุษย์ของพระเจ้านั้นก็มิผลให้มนุษย์มีการพัฒนา
ทั้งในแง่ของการเลียนแบบและศักยภาพเพื่อการอยู่รอด

การแก้ไขนิยามของรัฐบุรุษ : การกลับมาของวิธีการแบ่งออกเป็นสอง

เมื่อได้เล่าตำนานจนจบแล้วชายแปลกหน้าก็ได้กล่าวย้ำแก่วงสนทนาว่า พวกเขาต้องใช้
ตำนานที่เล่าจบไปนี้ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อผิดพลาดในการศึกษานิยามของรัฐบุรุษที่
ผ่านมา ซึ่งเขาได้ระบุถึงข้อผิดพลาดที่กล่าวถึงนี้มีอยู่ 2 ประการด้วยกัน คือ การอธิบายถึง
ผู้ปกครองในช่วงเวลาที่ผิดยุคผิดสมัยไปจากจุดประสงค์ในการศึกษาประการหนึ่ง และการไม่
อธิบายว่าผู้ปกครองดังกล่าวกระทำหน้าที่ต่อผู้ใต้ปกครองของเขาอย่างไรอีกประการหนึ่ง

ดังนั้นประเด็นที่ผู้วิจัยจะพิจารณาในหัวข้อนี้ก็คือ

1. ตำนานที่ชายแปลกหน้าได้เล่ามานั้นสามารถแก้ไขข้อผิดพลาดทั้งสองประการนี้ได้
หรือไม่? และอย่างไร?
2. หากตำนานสามารถแก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าวนี้ได้แล้ว นิยามใหม่ของรัฐบุรุษ
หลังจากการแก้ไขคืออะไร? และมีนัยว่าอย่างไร?

1. ข้อผิดพลาดสองประการ

ชายแปลกหน้าได้อธิบายถึงข้อผิดพลาดประการแรกว่า

“เราถูกขอร้องให้จำแนกผู้ปกครองของยุคปัจจุบันและของมนุษย์ แต่
ในความเป็นจริงแล้วเรากลับอลธิบายถึงผู้เลี้ยงดูของฝูงมนุษย์ซึ่งอยู่ใน
ยุคที่ตรงกันข้าม และอธิบายถึงเขาในฐานะของรัฐบุรุษ ทั้งๆที่ผู้เลี้ยงดู
ฝูงมนุษย์นี้เป็นพระเจ้าไม่ใช่มนุษย์”(274d)⁵¹

จากคำกล่าวของชายแปลกหน้านั้นแสดงว่าข้อผิดพลาดประการแรกก็คือ นิยามที่
วงสนทนาได้มาจากวิธีการทางคณิตศาสตร์นั้นเป็นนิยามของผู้เลี้ยงดูฝูงมนุษย์ซึ่งเป็นผู้ปกครองที่อยู่
ในอีกยุคสมัยหนึ่งและเป็นพระเจ้าไม่ใช่มนุษย์ ทั้งๆที่แท้ที่จริงแล้วรัฐบุรุษที่วงสนทนากำลังตาม
หานั้นเป็นผู้ปกครองที่อยู่ในยุคปัจจุบันและเป็นมนุษย์

ชายแปลกหน้าได้ขยายความเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างรัฐบุรุษกับผู้เลี้ยงดูฝูงมนุษย์
ต่อไปว่า

⁵¹ Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.154, 274d.

“สิ่งที่ปรากฏแก่เราในขณะนี้คือ ผู้เลี้ยงดูศักดิ์สิทธิ์ได้ถูกยกย่องว่าไม่มีผู้ปกครองคนใดสามารถถูกกล่าวว่ามีคุณสมบัติสูงส่งเช่นนั้นได้ ผู้ปกครองซึ่งปกครองรัฐในยุคปัจจุบันนี้นั้นเหมือนกันกับประชาชนของเขาทั้งในด้านการศึกษาอบรม และในแง่ของธรรมชาติ มากกว่าที่ผู้เลี้ยงดูศักดิ์สิทธิ์จะใกล้ชิดหรือเหมือนกันกับฝูงที่เขาปกครอง” (275c)⁵²

ดังนั้นสิ่งที่เราได้จากตำนานตามการบอกเล่าของชายแปลกหน้านั้นก็คือ

1. ผู้เลี้ยงดูฝูงมนุษย์หรือผู้เลี้ยงดูศักดิ์สิทธิ์ (divine shepherd) อยู่ในยุคของ Kronos และมีความแตกต่างจากมนุษย์ผู้อยู่ใต้ปกครองในแง่ที่ว่าผู้เลี้ยงดูศักดิ์สิทธิ์นี้เป็นพระเจ้า ในขณะที่ฝูงที่เขาปกครองเป็นมนุษย์
2. รัฐบุรุษที่วงสนทนากำลังศึกษาหาหนิยามอยู่นั้นเป็นผู้ปกครองในยุคของ Zeus และมีความคล้ายคลึงใกล้ชิดกับผู้อยู่ใต้ปกครองทั้งในแง่ของธรรมชาติที่มีความเป็นมนุษย์ด้วยกัน และการอบรมเลี้ยงดูในแนวทางเดียวกัน

นอกจากความผิดพลาดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้เลี้ยงดูศักดิ์สิทธิ์กับรัฐบุรุษแล้ว ชายแปลกหน้ายังได้กล่าวถึงความผิดพลาดของการศึกษานิยามของรัฐบุรุษด้วยวิธีการทางคณิตศาสตร์ในตอนต้นอีกประการหนึ่ง คือ

“.....ยิ่งไปกว่านั้นเรายังแสดงถึงผู้เลี้ยงดูดังกล่าวในฐานะผู้ปกครองของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด แต่ไม่ได้ชี้เฉพาะถึงลักษณะในการปกครองของเขา ซึ่งถึงแม้ว่าสิ่งที่เรากล่าวจะเป็นความจริงแต่มันก็ไม่ใช่ว่าความจริงทั้งหมด หรือเป็นคำอธิบายที่ชัดเจนและเพียงพอ”(275a)⁵³

นั่นหมายความว่าสิ่งที่วงสนทนากระทำมาโดยตลอดก็คือความพยายามที่จะระบุให้ได้ว่ารัฐบุรุษคือใคร โดยไม่ใส่ใจว่า“ใคร”ที่วานี้ทำหน้าที่ของเขาอย่างไร

อย่างไรก็ตามตำนานไม่ได้ช่วยแก้ไขความผิดพลาดข้อนี้ หรือกล่าวในอีกทางหนึ่งก็คือตำนานไม่สามารถให้คำตอบได้ว่ารัฐบุรุษปกครองผู้ใต้ปกครองของเขาอย่างไร ทว่าสิ่งที่เราได้จากตำนานในประเด็นนี้ก็คือการชี้ให้เห็นว่าการปกครองของรัฐบุรุษซึ่งเป็นผู้ปกครองในยุคของ Zeus ไม่ใช่ว่าการเลี้ยงดูในทุกๆ เรื่องแบบการปกครองของผู้เลี้ยงดูศักดิ์สิทธิ์ในยุคของ Kronos เท่านั้น

ดังนั้นคำถามที่ว่าตำนานใน“รัฐบุรุษ”สามารถแก้ไขข้อผิดพลาดของการศึกษาด้วยวิธีการทางคณิตศาสตร์ทั้ง 2 ข้อดังกล่าวได้หรือไม่ นั้น จึงตอบได้ว่าตำนานดังกล่าวสามารถแก้ไข

⁵²Ibid., p.155, 275c.

⁵³Ibid., p.154, 275a.

ข้อผิดพลาดได้เพียงข้อเดียว นั่นคือรัฐบุรุษไม่ใช่ผู้เลี้ยงดูศักดิ์สิทธิ์ในยุคของKronos ส่วนข้อผิดพลาดอีกข้อหนึ่งนั้นชายแปลกหน้าต้องหันกลับมาใช้วิธีการแบ่งออกเป็นสองอีกครั้งหนึ่ง

2. ความสำคัญของชื่อ (name)

ผู้วิจัยได้เคยวิเคราะห์และตีความไว้ใน“บทที่ 3 : ว่าด้วยนัยของวิธีการทางคณิตศาสตร์”ไปแล้วว่า“ชื่อ”(name)นั้นมีความสำคัญต่อการศึกษาด้วยวิธีการแบ่งออกเป็นสอง มาในบทที่ 4 นี้“ชื่อ”ก็ได้แสดงความสำคัญของตัวมันเองอีกครั้งหนึ่ง กล่าวคือใน275c-dนั้นเมื่อชายแปลกหน้าได้แจกแจงเกี่ยวกับข้อผิดพลาด 2 ประการในการศึกษาด้วยวิธีการทางคณิตศาสตร์ให้วงสนทนาฟังแล้ว เขาก็ได้เริ่มต้นแก้ไขนิยามของรัฐบุรุษ โดยกล่าวว่า

“เราต้องกลับไปพิจารณาช่วงหนึ่งของวิธีการแบ่งออกเป็นสองอีกครั้งหนึ่ง เรากล่าวว่ามีศิลปะในการออกคำสั่งต่อสิ่งมีชีวิต และสิ่งมีชีวิตเหล่านี้เป็นพวกที่อยู่รวมกันเป็นฝูงมากกว่าที่อยู่ลำพังเพียงโดดเดี่ยว โดยปราศจากการแบ่งออกเป็นสองต่อไปเราได้ให้คำจำกัดความแก่ศิลปะนี้ว่า**ศาสตร์แห่งการเลี้ยงดูฝูงสิ่งมีชีวิต**.....

นั่นเป็นจุดเริ่มต้นของความผิดพลาด เราไม่สามารถอธิบายถึงรัฐบุรุษได้อย่างสมบูรณ์ในนิยามนี้ หรือไม่อาจตั้งชื่อเขาได้อย่างเหมาะสม เขาหนีเราไปโดยที่เราไม่รู้ในขณะที่เรามัวแต่กระหายอยู่ในกระบวนการของการตั้งชื่อ.....” (275c-d)⁵⁴

คำกล่าวของชายแปลกหน้านั้น หากพิจารณาอย่างผิวเผินจะคล้ายกับว่าความผิดพลาดที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากการแบ่งออกเป็นสองที่ไม่ถูกต้อง แต่เมื่อพิจารณาอย่างพินิจพิเคราะห์แล้วกลับกลายเป็นว่าความผิดพลาดดังกล่าวมีจุดเริ่มต้นมาจากการตั้งชื่อที่ผิดต่างหาก

จากตำนานเราทราบว่าศาสตร์ในการเลี้ยงดูแบบจัดหาทุกอย่างให้แก่สิ่งมีชีวิตที่อยู่ในความดูแลนั้นไม่ใช่ศาสตร์ในการปกครองของรัฐบุรุษที่วงสนทนาจำลองตามหา ทว่าเป็นศาสตร์ของผู้เลี้ยงดูศักดิ์สิทธิ์ในยุคของKronos ดังนั้นการเรียกศาสตร์ในการออกคำสั่งต่อสิ่งมีชีวิตที่อยู่รวมกันเป็นฝูงว่า“การเลี้ยงดูฝูงสิ่งมีชีวิต”(the rearing of herds)ในวิธีการแบ่งออกเป็นสองจึงเท่ากับเป็นการกันเอารัฐบุรุษออกไปจากการพิจารณาตั้งแต่ต้นแล้ว

เพื่อที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าว ชายแปลกหน้าได้แนะนำให้แก้ไขด้วยการตั้งชื่อให้แก่ศิลปะดังกล่าวเสียใหม่ โดยกล่าวว่า

⁵⁴ Ibid., p.155, 275c-d.

“ไม่มีผู้เลี้ยงดูฝูงสิ่งมีชีวิตใดที่จะไม่ควบคุมฝูงผู้ได้ปกครองด้วยการเลี้ยงดู แต่คุณลักษณะเช่นนี้ขาดหายไปของรัฐบุรุษ และกระนั้นเราก็ยังเรียกเขาว่าผู้เลี้ยงดูฝูงสิ่งมีชีวิต เราควรจะใช้ชื่อที่กว้างกว่านี้ที่ครอบคลุมผู้พิทักษ์ทั้งหมด ไม่ว่าจะเขาจะเป็นผู้เลี้ยงดูหรือไม่” (275c-d)⁵⁵

คำแนะนำของชายแปลกหน้านี้ได้สรุปกรอบประการหนึ่งให้แก่ลักษณะในการปกครองของรัฐบุรุษ นั่นคือหน้าที่ของรัฐบุรุษนั้นจะเกี่ยวข้องในแบบใดแบบหนึ่งกับผู้ได้ปกครอง หากแต่จะไม่ปกครองด้วยการเลี้ยงดูผู้ได้ปกครองของเขา ดังนั้นชื่ออันจะเป็นทางออกให้แก่ความผิดพลาดในข้อนี้ก็คือ“ความเกี่ยวข้อง”(concern)

“ความเกี่ยวข้องไม่ได้บอกถึงขอบเขตที่เฉพาะเจาะจงว่าจะเป็นการเลี้ยงดูสิ่งมีชีวิตหรือกิจกรรมอื่นๆ ดังนั้นหากเราใช้“ความเกี่ยวข้องกับฝูงสิ่งมีชีวิต”(concern for herds)ก็จะรวมเอารัฐบุรุษเข้าไว้กับผู้เลี้ยงดูฝูงสิ่งมีชีวิตอื่นๆด้วย”(275e)⁵⁶

และ

“ถ้าเราใช้ “ความเกี่ยวข้องกับฝูงสิ่งมีชีวิต” เราก็จะไม่ต้องพบกับข้อโต้แย้งที่ไร้เหตุผลว่าการปกครองไม่ได้อยู่ในความหมายของศิลปะในการเลี้ยงดู เช่นเดียวกับข้อโต้แย้งที่มีเหตุผลว่าไม่มีศิลปะที่เฉพาะเจาะจงของการเลี้ยงดูมนุษย์ และแม้ว่าจะมีศิลปะเช่นนั้น ก็จะมี ความเกี่ยวข้องโดยตรงในกิจกรรมของมันมากกว่าที่ผู้ปกครองเป็น”(276b)⁵⁷

ด้วยเหตุนี้กระบวนการแก้ไขนิยามของรัฐบุรุษจึงเริ่มที่การแก้ไขชื่อของศิลปะจาก“ศิลปะในการเลี้ยงดูฝูงสิ่งมีชีวิต”(the rearing of herds)มาเป็น“ศิลปะที่เกี่ยวข้องกับฝูงสิ่งมีชีวิต”(concern for herds) และนั่นเท่ากับเป็นการยืนยันด้วยเนื้อหาของตัวเองว่าชื่อ(name)นั้นมีความสำคัญต่อกระบวนการศึกษานิยามของรัฐบุรุษในบทสนทนาเรื่องนี้อย่างมาก

3. วิธีการแบ่งออกเป็นสองครั้งที่สอง

เมื่อการแก้ไขชื่อเสร็จสิ้นลง ชายแปลกหน้าก็ได้นำวงสนทนาดังกล่าวเข้าสู่การศึกษาด้วยวิธีการหลักดังที่เคยกระทำมาตั้งแต่ต้น นั่นคือวิธีการแบ่งออกเป็นสอง โดยหลังจากเปลี่ยนคำ

⁵⁵Ibid.

⁵⁶Ibid., pp.155-156, 275e.

⁵⁷Ibid., p.156, 276b.

จำกัดความจากศิลปะในการเลี้ยงดูฝูงสิ่งมีชีวิตมาเป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับฝูงสิ่งมีชีวิตแล้ว ชายแปลกหน้าก็ได้แบ่งออกเป็นสองศิลปะนี้ออกเป็น“ศิลปะของผู้เลี้ยงดูศักดิ์สิทธิ์”(divine shepherd) และ“ศิลปะของผู้ปกครองที่เป็นมนุษย์”(the human tender of men)⁵⁸

จากนั้นเขาได้แบ่งศิลปะของผู้ปกครองที่เป็นมนุษย์ออกเป็นสองเป็น“การปกครองโดยการบังคับ”(enforced tendance) และ“การปกครองโดยความยอมรับและเต็มใจ(ของผู้ใต้ปกครอง)” (voluntarily tendance) โดยชายแปลกหน้าได้สรุปว่าการปกครองโดยการบังคับคือศิลปะของทรราช(tyrant) ส่วนการปกครองอย่างอิสระและเป็นที่ยอมรับของผู้ใต้ปกครองก็คือศิลปะของรัฐบุรุษ(statesmanship)⁵⁹

ดังนั้นนิยามใหม่ของรัฐบุรุษที่ได้หลังจากการแก้ไขแล้วก็คือ“ศาสตร์หรือศิลปะในการปกครองมนุษย์โดยมนุษย์ด้วยกันเอง ซึ่งการปกครองนั้นจะต้องเป็นไปโดยได้รับความยอมรับและเต็มใจจากผู้ใต้ปกครอง”

ผู้วิจัยตีความว่านิยามของรัฐบุรุษหลังจากการปรับปรุงแล้วนี้มีนัยเพิ่มเติมจากนิยามเดิมสองประการ กล่าวคือ.....

1. ศาสตร์หรือศิลปะของรัฐบุรุษนั้นเป็นสิ่งที่จับต้องได้ในโลกแห่งความจริงซึ่งมีอยู่ในหมู่มวลมนุษย์ ไม่ใช่ความรู้ที่มีอยู่แต่ในโลกแห่งอุดมคติหรือในความครอบครองของพระเจ้าผู้อยู่เหนือธรรมชาติเท่านั้นประการหนึ่ง และ

2. นิยามที่ได้หลังจากการปรับปรุงแล้วนี้มีประเด็นเกี่ยวกับอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย กล่าวคืออำนาจในการปกครองของรัฐบุรุษมิใช่อำนาจเบ็ดเสร็จในตัวเอง ทว่าจำเป็นต้องได้รับการยินยอมจากประชาชนในการมอบอำนาจนั้นให้แก่ผู้ปกครองของตนด้วยความเต็มใจ หากไม่แล้วก็ไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นการปกครองของรัฐบุรุษอีกประการหนึ่ง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่าตำนานที่ชายแปลกหน้าเล่ามานี้สามารถแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในการศึกษาด้วยวิธีการแบ่งออกเป็นสองได้เพียงข้อเดียว นั่นคือรัฐบุรุษเป็นผู้ปกครองที่เป็นมนุษย์และอยู่ในยุคปัจจุบัน ไม่ใช่ผู้เลี้ยงดูที่เป็นพระเจ้าในยุคของKronos ส่วนข้อผิดพลาดที่ว่านิยามของรัฐบุรุษที่ได้จากวิธีการแบ่งออกเป็นสองในตอนแรกไม่ได้บอกว่ารัฐบุรุษปกครองอย่างไรนั้นตำนานไม่สามารถแก้ไขได้ ทว่าต้องอาศัยทั้งการตั้งชื่อและวิธีการแบ่งออกเป็นสองในการอธิบายรายละเอียดดังกล่าว โดยนิยามใหม่ที่ได้จากการแก้ไขนี้ก็คือ ศิลปะของรัฐบุรุษคือ“ศิลปะในการปกครองมนุษย์โดยมนุษย์ด้วยกันเองภายใต้ความเต็มใจของผู้ใต้

⁵⁸ Ibid., p.157, 276d.

⁵⁹ Ibid., p.157,276d-e.

ปกครอง” ซึ่งมีนัยว่าความรู้ของรัฐบุรุษเป็นสิ่งที่พบได้ในท่ามกลางหมู่มนุษย์ ไม่ใช่ความรู้ในโลกอุดมคติ และอำนาจของเขาก็คือต้องเป็นอำนาจที่ประชาชนเต็มใจมอบให้ ไม่ใช่อำนาจที่ได้มาโดยการขู่เข็ญด้วย

สรุป : นัยที่ได้จากตำนาน และความล้มเหลวของตำนานในฐานะของวิธีการศึกษาหลัก

จากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และตีความในบทที่ 4 นี้มาตั้งแต่ต้น จะเห็นว่านัยของตำนานแบ่งออกเป็นสองประเด็นหลักๆด้วยกัน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้า, โลก, และมนุษย์ ประเด็นหนึ่ง และลักษณะที่ไม่ใช่รัฐบุรุษทั้งในแง่ของธรรมชาติของตัวผู้ปกครองเองและรูปแบบในการปกครองอีกประเด็นหนึ่ง

สำหรับประเด็นแรกนั้น ตำนานแสดงให้เห็นว่าพระเจ้ามีความสัมพันธ์กับโลกในฐานะที่พระองค์เป็นทั้งผู้สร้างและมอบสติปัญญาให้แก่โลก นอกจากนั้นพระองค์ยังเป็นผู้วางระเบียบทั้งมวลอันเป็นภาวะที่คุณธรรมและความดีทั้งหลายทั้งปวงดำรงอยู่ให้แก่โลกด้วย

ในขณะที่พระเจ้ามีความสัมพันธ์กับโลก โลกเองก็มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ โดยความเปลี่ยนแปลงตลอดจนภาวะใดๆก็ตามที่เกิดขึ้นกับโลก ความเปลี่ยนแปลงหรือภาวะดังกล่าวก็จะส่งผลกระทบต่อมนุษย์ด้วย ดังนั้นมนุษย์จึงมีสติปัญญาเช่นเดียวกับโลก ซึ่งความมีสติปัญญานี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มนุษย์ปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และเพราะเหตุนี้เองเมื่อโลกพบกับภาวะวิกฤติของความเปลี่ยนแปลงมนุษย์จึงไม่ถึงคราวหายนะเหมือนกับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ

การที่พระเจ้ามีความสัมพันธ์กับโลกในขณะที่โลกก็มีความสัมพันธ์กับมนุษย์เช่นนี้ พระเจ้ากับมนุษย์จึงมีความสัมพันธ์ต่อกันด้วย ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้า, โลก, และมนุษย์นี้เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่อาจจะตัดขาดจากกันได้ เพราะหากตัดขาดซึ่งความสัมพันธ์กับพระเจ้าแล้ว ทั้งโลกและมนุษย์ก็จะตกอยู่ในภาวะที่ไร้ซึ่งคุณธรรมและความดีทั้งมวลอันเป็นเหตุแห่งความหายนะ ดังนั้นความรู้ของรัฐบุรุษจึงต้องเป็นความรู้ที่ลอกเลียนแบบความรู้ของพระเจ้า กล่าวคือเป็นความรู้ที่เพียบพร้อมไปด้วยคุณธรรม หากไม่แล้วการปกครองโดยความรู้ที่ตัดขาดจากพระเจ้านี้จะเป็นการนำมาซึ่งภาวะแห่งความชั่วร้ายเสื่อมทรามของรัฐ อันเป็นหนทางไปสู่ความหายนะและดับสูญในที่สุด

นอกจากนัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้า, โลก, และมนุษย์แล้ว ตำนานยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่ไม่ใช่รัฐบุรุษด้วย ลักษณะดังกล่าวนี้ก็คือผู้ปกครองที่ไม่ใช่มนุษย์แต่เป็นพระเจ้าและความเกี่ยวข้องกับผู้ได้ปกครองในลักษณะของการเลี้ยงดู

ตามตำนานนั้นได้บรรยายถึงผู้ปกครองในยุคของKronosซึ่งเป็นพระเจ้า โดยที่พระเจ้าเหล่านี้จะคอยเลี้ยงดูมนุษย์ในความดูแลของพระองค์เช่นเดียวกับที่คนเลี้ยงสัตว์กระทำต่อฝูงสัตว์ของเขา นั่นคือให้อาหาร, อำนวยความสะดวก, และคุ้มภัย ทว่ารัฐบุรุษที่วงสนทนากำลังศึกษานิยามอยู่นั้นเป็นผู้ปกครองที่เป็นมนุษย์ซึ่งอยู่ในยุคปัจจุบัน ไม่ใช่พระเจ้ายิ่งที่ตำนานกล่าวถึง

นอกจากนั้นการปกครองของรัฐบุรุษก็ไม่ใช่การเลี้ยงดูดังที่ผู้ปกครองศักดิ์สิทธิ์ในตำนานกระทำต่อฝูงมนุษย์ของพระองค์ หากแต่นัยที่แฝงอยู่ก็คือจุดประสงค์ในการปกครองของรัฐบุรุษนั้นคือการปกครองที่เอื้อให้มนุษย์ที่อยู่ภายใต้การปกครองของตนสามารถบรรลุซึ่งความรู้ในทางปรัชญา ซึ่งเป็นความสุขที่แท้จริงในทัศนะของเพลโต ไม่ใช่การเลี้ยงดูเพื่อให้พวกเขาอยู่รอดและพร้อมมูลด้วยความสะดวกสบายเท่านั้น

ดังนั้นสรุปนัยของการศึกษานิยามของรัฐบุรุษโดยใช้ตำนานก็คือ รัฐบุรุษคือผู้ปกครองที่เป็นมนุษย์ซึ่งได้รับการยอมรับจากผู้ใต้ปกครองด้วยความเต็มใจ โดยความรู้ที่รัฐบุรุษใช้ในการปกครองนี้เป็นความรู้ที่มีคุณธรรมเป็นหลักอันเป็นความรู้ลอกเลียนมาจากพระเจ้า ซึ่งการปกครองของเขาจะต้องยอมรับในธรรมชาติของมนุษย์ว่ามีความสัมพันธ์กับพระเจ้าและโลก นอกจากนี้การปกครองของรัฐบุรุษยังต้องเป็นที่เอื้อให้ประชาชนสามารถบรรลุซึ่งความรู้ในทางปรัชญาด้วย

อย่างไรก็ตามดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ใน“ความน่า”แล้วว่าการจะตีความ, วิเคราะห์, และประเมินว่าการศึกษาโดยใช้ตำนานประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับว่าทำที่สุดแล้วตำนานที่ขายแปลกหน้าบรรยายมานี้สามารถวางสนทนาและผู้ศึกษา“รัฐบุรุษ”ของเพลโตไปสู่ความกระจ่างว่ารัฐบุรุษแตกต่างจากผู้เลี้ยงดูฝูงสัตว์อื่น ๆ อย่างไรอันเป็นจุดประสงค์ของการใช้ตำนานได้หรือไม่

ดังนั้นในตอนนี้ผู้วิจัยจึงสรุปว่า การศึกษานิยามของรัฐบุรุษโดยใช้ตำนานนั้นล้มเหลวเนื่องจากทำที่สุดแล้ววงสนทนาและผู้ศึกษาบทสนทนาเรื่องรัฐบุรุษก็ยังคงไม่ได้ความกระจ่างอยู่ดีว่ารัฐบุรุษแตกต่างจากผู้เลี้ยงดูฝูงสัตว์อื่น ๆ อย่างไร

ยิ่งไปกว่านั้นหากพิจารณาอย่างพินิจพิเคราะห์แล้วก็จะพบว่า แท้ที่จริงแล้วตำนานทำได้เพียงแค่นี้ให้เห็นว่าการศึกษาด้วยวิธีการแบ่งออกเป็นสองในตอนแรกมีความผิดพลาดตรงไหนและอย่างไรเท่านั้น ทว่าไม่สามารถแก้ไขความผิดพลาดนั้นๆได้ทั้งหมด หากแต่กระบวนการแก้ไขนิยามของรัฐบุรุษที่แท้จริงกลับเป็นการแก้ไขโดยการตั้งชื่อและวิธีการแบ่งออกเป็นสองไม่ใช่ตำนาน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปการศึกษาใน“บทที่4 : ว่าด้วยนัยของการศึกษาโดยใช้ตำนาน”นี้ว่าการศึกษาโดยใช้ตำนานในบทสนทนาเรื่องรัฐบุรุษนั้นล้มเหลว เนื่องจากไม่สามารถบรรลุตาม

จุดประสงค์ของการศึกษาได้ โดยตำนานทำหน้าที่เป็นเพียงแค่เครื่องมือชิ้นหนึ่งที่ช่วยเสริมให้
วิธีการทางคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาหลักสามารถทำงานได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเท่านั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

ว่าด้วยนัยของการศึกษาโดยใช้ศิลปะการทอผ้า(Art of Weaving), การกล่าวถึงธรรมชาติของตัวอย่าง(Nature of Example), และการวัด(Measurement)

ความนำ : ปัญหาที่ตำนานทิ้งไว้

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในตอนท้ายของบทที่ 4 ว่าสาเหตุที่วงสนทนาต้องเปลี่ยนมาใช้ ตำนาน เป็นเครื่องมือในการศึกษาก็เพราะนิยามของรัฐบุรุษที่ได้มาจากการศึกษาโดยวิธีการ ทาง คณิตศาสตร์นั้นยังคงไม่สมบูรณ์ เนื่องจากไม่สามารถแยกแยะรัฐบุรุษออกจากคนเลี้ยงสัตว์ และตอบคำถามที่ว่ารัฐบุรุษแตกต่างไปจากผู้เลี้ยงดูฝูงสัตว์ชนิดอื่น ๆ อย่างไรไม่ได้

อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนมาศึกษาโดยใช้ตำนานก็ยังคงไม่อาจให้ความกระจ่างเกี่ยวกับ ประเด็นที่ทิ้งค้างไว้อยู่ดี เนื่องจากด้วยการศึกษาโดยตำนานนี้เราได้ความรู้เพิ่มเติมว่ารัฐบุรุษคือ ผู้ปกครองที่เป็นมนุษย์มิใช่พระเจ้า และต้องเป็นผู้ปกครองที่ได้รับการยอมรับจากผู้ใต้ปกครอง ด้วยก็จริง ทว่ารัฐบุรุษก็ยังคงไม่ถูกแยกออกจากคนเลี้ยงสัตว์

เมื่อโสกราตีสหนุ่มขอให้อธิบายว่าตรงไหนของคำอธิบายเกี่ยวกับรัฐบุรุษที่ยังคงไม่ชัดเจน เพียงพอ ชายแปลกหน้าได้บอกแก่เขาว่า

“มันเป็นการยากที่จะแสดงถึงความสำคัญที่แท้จริงโดยปราศจากการ ใช้ตัวอย่าง เราทุกคนต่างเหมือนกับมนุษย์ที่มองเห็นสิ่งต่างๆในความ ผันแล้วคิดว่ารู้จักสิ่งเหล่านั้นอย่างสมบูรณ์ และแล้วเมื่อตื่นขึ้นมา ก็พบว่าตนเองไม่รู้อะไรเลย”(277d)¹

คำกล่าวของชายแปลกหน้านี้แสดงว่าการจะบรรลุซึ่งนิยามที่สมบูรณ์ของรัฐบุรุษนั้น วงสนทนาจำเป็นต้องมีเครื่องมืออีกชิ้นหนึ่งที่นอกเหนือไปจากวิธีการทางคณิตศาสตร์และตำนาน ซึ่งเครื่องมือที่ชายแปลกหน้าเลือกมาใช้ในที่นี้ก็คือ“ตัวอย่าง”(example)นั่นเอง โดยตัวอย่างที่ ชายแปลกหน้าเห็นว่าเหมาะสมที่จะนำมาใช้ศึกษานิยามของรัฐบุรุษมากที่สุดก็คือ“ศิลปะการทอ ผ้า”(Art of Weaving)

ก่อนที่จะกล่าวถึงศิลปะการทอผ้า ชายแปลกหน้าได้อธิบายถึงธรรมชาติของตัวอย่าง โดยทั่วไป และชี้ให้โสกราตีสหนุ่มเห็นถึงความสำคัญของการใช้ตัวอย่างในการศึกษาสิ่งต่างๆ

¹Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, 2nded. with introductory essay and commentary(London : Bristol Classical Press, 1987), p.159, 277d.

เมื่อกล่าวถึงธรรมชาติของตัวอย่างและศิลปะการทอผ้าแล้วก็ได้เกิดคำถามตามมาว่า การศึกษาศิลปะการทอผ้าของวงสนทนานั้นยืดยาวเกินกว่าความจำเป็นหรือไม่ และเพื่อที่จะตอบคำถามนี้ชายแปลกหน้าก็ได้อธิบายถึงศิลปะการวัดเป็นประเด็นต่อไป

ดังนั้นประเด็นที่ผู้วิจัยจะต้องตีความในบทที่ 6 นี้ก็คือ ธรรมชาติของตัวอย่าง(nature of example), การศึกษาศิลปะการทอผ้า(art of weaving), และศิลปะการวัด(art of measurement) ว่ามีนัยอย่างไร

ธรรมชาติของตัวอย่างและความจำเป็นในฐานะเครื่องมือของการค้นคว้า

ก่อนที่จะกล่าวถึงตัวอย่างในฐานะเครื่องมือในการศึกษานิยามของรัฐบุรุษอย่าง เฉพาะเจาะจงนั้น ชายแปลกหน้าได้กล่าวถึงการเรียนรู้ตัวอักษรในพยางค์ต่างๆของเด็กๆ เพื่อที่จะเป็นตัวอย่างแก่การทำความเข้าใจถึงธรรมชาติและการทำงานของตัวอย่างโดยทั่วไป ก่อน หลังจากนั้นเมื่อโสกราตีสหนุ่มได้ความกระจ่างเกี่ยวกับตัวอย่างโดยทั่วไปดังกล่าวนี้แล้ว ชายแปลกหน้าจึงได้กล่าวถึงศิลปะการทอผ้าในฐานะตัวอย่างในการศึกษาศาสตร์ของรัฐบุรุษอีกที่หนึ่ง

M.S.Lane ได้สรุปว่าการกล่าวถึงตัวอย่างใน“รัฐบุรุษ”นั้นแบ่งออกเป็นสามระดับด้วยกัน กล่าวคือ

1. การกล่าวถึงการเรียนรู้ตัวอักษรในพยางค์ต่างๆของเด็กๆเพื่อเป็นตัวอย่างในการทำความเข้าใจกับตัวอย่างโดยทั่วไป
2. การกล่าวถึงศิลปะในการทอผ้าเพื่อเป็นตัวอย่างแก่การศึกษาศิลปะของผู้ปกครอง
3. การกล่าวถึงศิลปะของผู้ปกครองเพื่อเป็นตัวอย่างแก่การบรรลุซึ่งนิยามของสิ่งที่ Lane เรียกว่า“*greater things*”²

อย่างไรก็ตามในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เฉพาะการทำงานของตัวอย่างในระดับที่หนึ่งเท่านั้น ส่วนระดับที่สองและสามนั้นจะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

เพื่ออธิบายถึงหลักในการทำงานของตัวอย่าง ชายแปลกหน้าได้กล่าวถึง “การเรียนรู้ตัวอักษรในพยางค์ต่างๆของเด็กๆ” โดยได้อธิบายว่ายามเมื่อเด็กๆทั้งหลายเรียนรู้ที่จะจำแนกตัวอักษรในพยางค์ต่างๆนั้น พวกเขาจะสามารถจำแนกและระบุถึงตัวอักษรต่างๆในพยางค์ที่สั้น

²M.S.Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*(Cambridge : Cambridge University Press, 1998), pp.61-62.

และง่ายได้อย่างถูกต้อง แต่เมื่อตัวอักษรตัวเดียวกันนั้นปรากฏอยู่ในพยางค์ที่ยาวและมีความซับซ้อน เด็กๆก็จะสับสนและไม่อาจจำแนกและระบุตัวอักษรดังกล่าวได้³

Lane ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับความสามารถของเด็กๆนี้ว่า สิ่งที่คุณเหมือนว่าจะเป็นความสามารถที่เพียงพอ(the seeming sufficiency)ของเด็กๆในการจำแนกและระบุตัวอักษรในพยางค์ที่สั้นและง่ายได้นี้ แท้ที่จริงแล้วกลับเป็นความสามารถที่ไม่เพียงพอซึ่งถูกแสดงให้เห็นโดยความล้มเหลวของพวกเขาในการจำแนกตัวอักษรเดียวกันที่ปรากฏอยู่ในพยางค์อื่น

ในทัศนะของLane นั้นภาวะเช่นนี้ของเด็กๆก็ไม่ต่างอะไรจากโสกราตีสหนุ่มที่พอใจใน “ภาพร่างที่คุณเหมือนจะเพียงพอของรัฐบุรุษ”(a seemingly sufficient portrait of the statesman) ดังนั้นการกล่าวถึงกรณีการเรียนรู้ของเด็กๆนี้นอกจากจะเพื่ออธิบายถึงการทำงานของตัวอย่างโดยทั่วไปแล้ว ยังเพื่อช่วยให้ความกระฉ่างและจัดระบบมุมมองให้แก่โสกราตีสหนุ่มอีกด้วย⁴ ซึ่งนั่นเท่ากับว่าการกล่าวถึงการเรียนรู้ตัวอักษรของเด็กๆนี้เป็นตัวอย่างในการทำความเข้าใจถึงภาวะความสับสนของโสกราตีสหนุ่มนั่นเอง

เมื่อกล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับการเรียนรู้ของเด็กๆแล้ว ชายแปลกหน้าก็แนะนำถึงวิธีการที่จะทำให้เด็กๆสามารถจำแนกและระบุตัวอักษรในพยางค์ที่ยาวและซับซ้อนนี้ว่า สามารถกระทำได้โดยการนำพยางค์ที่ง่ายและสั้นซึ่งเด็กๆสามารถจำแนกและระบุตัวอักษรต่างๆที่อยู่ในพยางค์นั้นได้อย่างถูกต้องมาเทียบเคียงกับพยางค์ที่ยาวและซับซ้อน แล้วชี้ให้พวกเขาเห็นถึงความเหมือนกันระหว่างตัวอักษรในพยางค์ทั้งสอง เมื่อตัวอักษรในพยางค์ที่เด็กๆคุ้นเคยถูกใช้ในฐานะตัวอย่างแล้ว เด็กๆก็จะสามารถจำแนกและระบุตัวอักษรในพยางค์ที่ยาวและซับซ้อนได้⁵ โดยเขาได้อธิบายสรุปการทำงานของตัวอย่างว่า

“...มันทำงานเมื่อองค์ประกอบหนึ่งที่เหมือนกันกับองค์ประกอบในสิ่งที่เรารู้ น้อยกว่าถูกเชื่อมอย่างถูกต้องว่าดำรงอยู่ในสิ่งอื่นที่เรารู้ดีกว่าในบริบทที่แตกต่างออกไปไม่ใช่หรือ? องค์ประกอบที่เหมือนกันในแต่ละสิ่งนี้ เมื่อถูกทำให้เป็นพื้นฐานในการเปรียบเทียบกันของทั้งสองสิ่งแล้ว จะทำให้เราสามารถบรรลุซึ่งการตัดสินใจที่ถูกต้องเพียงหนึ่งเดียวได้...”(278c)⁶

³Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.159, 278a.

⁴Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*, pp.62-63.

⁵Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, pp.159-160, 278b.

⁶Ibid., p.160, 278c.

จากการอธิบายนี้ การที่ตัวอย่างจะสามารถทำงานได้นั้นต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสองประการ คือ

1. ตัวอย่างกับสิ่งที่เป็นจุดประสงค์ของการศึกษานั้นจะต้องมีองค์ประกอบบางประการร่วมกัน
2. ในการศึกษาโดยใช้ตัวอย่างต้องมีกระบวนการเปรียบเทียบ

ในความเห็นของW.K.C.Guthrie การศึกษาโดยใช้ตัวอย่างก็คือการค้นคว้าองค์ประกอบที่เหมือนกันในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน⁷ ซึ่งแสดงว่าองค์ประกอบที่เหมือนกันนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการใช้ตัวอย่าง ในแง่ที่จะเป็นตัวเชื่อมระหว่างตัวอย่างกับสิ่งที่ต้องการจะศึกษาเข้าด้วยกัน

การจะระบุได้ว่าอะไรคือองค์ประกอบที่เหมือนกันระหว่างตัวอย่างกับสิ่งที่เราต้องการศึกษานั้น ผู้ศึกษาจะต้องระบุถึงสิ่งที่Friedländerเรียกว่า“the same”และ“the other” ให้ได้เสียก่อน โดยเขาได้อธิบายว่าในการเรียนรู้ตัวอักษรในพยางค์ต่างๆของเด็กๆนั้น พวกเขาจะตระหนักถึงตัวอักษรที่แตกต่างไปจากตัวอักษรอื่นๆในพยางค์นั้นๆ ในขณะที่เดียวกันก็จะตระหนักด้วยว่าตัวอักษรที่พวกเขากำลังศึกษากันอยู่นั้นเหมือนกันกับตัวมันเองดังนั้นในแง่นี้ตัวอย่างจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยจำแนก“ความเหมือน”หรือ“the same”ใน“บริบทที่แตกต่างกัน” หรือ“the other” อันทำให้เราได้รับความเข้าใจที่ถูกต้องเพียงหนึ่งเดียวทั้งของสิ่งที่เป็นอย่างและสิ่งที่เป็นอย่างจุดประสงค์ของการศึกษา⁸

กระนั้นก็ตามผู้วิจัยเชื่อว่าด้วยการจำแนกเพียงอย่างเดียวนั้นไม่อาจช่วยให้เราระบุได้ว่าอะไรคือ“the same”อะไรคือ“the other” ทว่าต้องอาศัยกระบวนการเปรียบเทียบด้วย

M.S.Laneอธิบายว่าในกรณีการสอนเด็กให้จำแนกตัวอักษรนั้น ครูผู้สอนไม่ได้ทำอะไรกับพยางค์ที่สั้นและง่ายกว่าเพื่อให้มันกลายเป็นตัวอย่างเลย นอกจากการพิจารณามันอย่างเปรียบเทียบับพยางค์ที่ยาวและซับซ้อนกว่าเท่านั้น ซึ่งจุดประสงค์ของการใช้ตัวอย่างกับการเรียนรู้ของเด็กๆนั้นก็เพื่อให้พวกเขาบรรลุซึ่งภาวะของความเข้าใจ(a state of understanding) ที่ว่าตัวอักษรแต่ละตัวจะทั้งถูกเรียกว่า“the difference”และ“the same”ในเวลาเดียวกัน กล่าวคือมันจะแตกต่างกับตัวอักษรตัวอื่นๆ ทว่าจะเหมือนกับตัวมันเองในพยางค์ทุกๆพยางค์

⁷ W.K.C. Guthrie, *A History of Greek Philosophy volume V : The Later Plato and The Academy*(Cambridge : Cambridge University Press, 1989), p.173.

⁸ Paul Friedländer, *Plato : The Dialogues Second and Third Periods*, trans. Hans Meyerhoff (London : Routledge and Kegan Paul LTD., 1969), p.288.

⁹ Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*, pp.66-67.

การอธิบายทั้งในแนวทางของFriedländerและLaneนี้ เท่ากับว่าตัวอย่างมีโครงสร้างบางประการร่วมกันอยู่กับการแบ่งออกเป็นสอง นั่นคือในการศึกษาโดยใช้ตัวอย่างเป็นเครื่องมือนั้นผู้ศึกษาจะต้องแบ่งแยกองค์ประกอบทั้งของตัวอย่างเองและของสิ่งที่ต้องการจะศึกษาออกจากกัน จากนั้นจึงพิจารณาเปรียบเทียบกันระหว่างองค์ประกอบของตัวอย่างและองค์ประกอบของสิ่งที่ต้องการจะศึกษาซึ่งแยกออกมาแล้วนั้นเพื่อหา“the same”และ“the difference”

คำถามต่อมาก็คือเมื่อจำแนกและเปรียบเทียบจนได้“the same”และ“the difference”แล้ว ตัวอย่างจะช่วยให้เรามีความรู้ในสิ่งที่เราต้องการจะศึกษาได้อย่างไร?

เพื่อจะตอบคำถามดังกล่าว ผู้วิจัยจะย้อนกลับไปพิจารณาที่คำกล่าวของชายแปลกหน้าใน278cและ278e

ใน278cนั้นชายแปลกหน้ากล่าวถึง“สิ่งที่เราไม่รู้ซึ่งถูกเชื่ออย่างถูกต้องว่าดำรงอยู่ในสิ่งอื่นที่เราารู้ดีกว่า”

ส่วนใน278eเขาได้กล่าวถึง“ความเข้าใจที่แท้จริงอันไม่อาจบรรลุได้ด้วยวิธีการเริ่มต้นจากทัศนคติที่ผิด”¹⁰

การกล่าวอ้างถึงความเชื่อหรือทัศนคติถึงสองครั้งสองคราเช่นนี้ ย่อมจะมีนัยบางประการแฝงอยู่

Laneตีความประเด็นดังกล่าวนี้ว่าการกล่าวถึงความเชื่อหรือbeliefของชายแปลกหน้านี้ แสดงว่าตัวอย่างได้ทำหน้าที่ในการสร้างแนวทางจาก“true belief”ไปสู่“knowledge” โดยความเชื่อของมนุษย์นั้นก็เหมือนกับที่ชายแปลกหน้ากล่าวไว้ใน277d นั่นคือเหมือนกับความฝันของผู้ที่ฝันว่ารู้ในสิ่งนั้นสิ่งนี้ แต่เมื่อตื่นมาก็พบว่าแท้ที่จริงแล้วเขาไม่รู้อะไรเลย¹¹

ในหนังสือ“Method and Politics in Plato's Statesman”นั้น Laneได้อ้างถึงการตีความของDominic Scott เกี่ยวกับกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงจากtrue beliefไปสู่knowledgeหรือที่เรียกว่ากระบวนการ“Recollection” ว่ามีอยู่ 3 แนวทางด้วยกัน¹²

แนวทางแรกคือแบบที่เรียกว่า*Gradual Interpretation* คือกระบวนการกลั่นกรองความเชื่อดั้งเดิมให้เป็นความรู้ การตีความในแนวทางนี้เชื่อว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงความเชื่อให้

¹⁰Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.162.

¹¹Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*, p.64.

¹²Dominic Scott, *Recollection and Experience : Plato's Theory of learning and its successors*(Cambridge : Cambridge University Press, 1995), p.6, cited in M.S.Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*, pp.64-66.

เป็นความรู้นี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับทุกคน เนื่องจากกระบวนการดังกล่าวอยู่ในกระบวนการสร้างความรู้ในทางภาษา

แนวทางที่สองเรียกว่า *Radical Interpretation* ซึ่งเชื่อว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงความเชื่อให้เป็นความรู้คือการเปลี่ยนแปลงแก้ไขความเชื่อดั้งเดิมให้กลายเป็นความรู้แบบสุดโต่ง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการบรรลุซึ่งความเข้าใจในทางปรัชญา ดังนั้นกระบวนการนี้จึงเกิดขึ้นกับเฉพาะบางคนเท่านั้น

แนวทางที่สามหรือที่เรียกว่า *Third Way* เป็นแนวทางที่ตีความว่าการเปลี่ยนแปลงความเชื่อเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นโดยที่ความเชื่อดั้งเดิมยังคงถูกสงวนไว้ดั้งเดิม ในขณะที่เดียวกันก็จะถูกปรับเพื่อให้กลายเป็นความรู้ที่ค่อยเป็นค่อยไป

ตามความเห็นของScottนั้นในกรณีของ“รัฐบุรุษ” ตัวอย่างได้ถูกกล่าวถึงในฐานะที่เป็นแนวทางจากtrue beliefไปสู่knowledge อันเป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการขยายความเชื่อดั้งเดิมให้ชัดเจนขึ้นมากกว่าที่จะปฏิเสธความเชื่อดังกล่าวไปโดยสิ้นเชิง ซึ่งเป็นการตีความตามแนวทาง *Third Way*

จากมุมมองของScottนี้แสดงว่าตัวอย่างจะเปลี่ยนความเชื่อที่เรามีอยู่เดิมให้เป็นความรู้โดยที่ความเชื่อดั้งเดิมที่เรามีอยู่ดังกล่าวจะไม่ถูกปฏิเสธว่าผิดอย่างสมบูรณ์ หรือถูกลบล้างไปจากความตระหนักรู้ของเราโดยสิ้นเชิง ทว่ามันจะถูกปรับแก้ให้มีความชัดเจนและถูกต้องมากขึ้นจนกระทั่งกลายเป็นความรู้ในเรื่องนั้นๆของเราไปในที่สุด

กล่าวโดยสรุปก็คือตัวอย่างจะทำงานภายใต้เงื่อนไขหนึ่งเงื่อนไขและกระบวนการสามกระบวนการด้วยกัน เงื่อนไขดังกล่าวก็คือตัวอย่างกับสิ่งที่เป็นจุดประสงค์ของการศึกษานั้นจะต้องมีองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งเหมือนกัน ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นพื้นฐานในการเปรียบเทียบส่วนกระบวนการสามกระบวนการก็คือกระบวนการในการจำแนกองค์ประกอบต่างๆของทั้งตัวอย่างและสิ่งที่จะศึกษาเป็นอันดับแรก ต่อจากนั้นจึงใช้กระบวนการเปรียบเทียบในการเปรียบเทียบองค์ประกอบของทั้งสองสิ่งดังกล่าวเพื่อระบุ“the same”และ“the difference” และด้วยกระบวนการเปรียบเทียบนี้เองที่ตัวอย่างจะช่วยทำหน้าที่เปลี่ยนความเชื่อเดิมของเราให้กลายเป็นความรู้ภายใต้กระบวนการRecollection

เมื่ออธิบายเกี่ยวกับการทำงานของตัวอย่างโดยทั่วไปแล้ว ชายแปลกหน้าก็ได้กลับไปกล่าวถึงการศึกษานิยามของรัฐบุรุษของวงสนทนา โดยเขาได้เสนอว่าการศึกษาดังกล่าวของพวกเขาเองก็สมควรที่จะใช้ตัวอย่างเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยในการค้นคว้าด้วยเช่นกัน ซึ่งสิ่งที่พวกเขาเลือกมาเป็นตัวอย่างก็คือศิลปะการทอผ้า ส่วนคำถามที่ว่าอะไรคือนัยของการศึกษาโดยใช้ศิลปะการทอผ้าเป็นตัวอย่างนั้นเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์และตีความในหัวข้อถัดไป

จากศิลปะการทอผ้าสู่ศิลปะของผู้ปกครอง

เมื่อชายแปลกหน้าและวงสนทนาได้ข้อสรุปแล้วว่าจำเป็นต้องใช้ตัวอย่างในการศึกษานโยบายของรัฐบุรุษ คำถามที่ตามมาก็คืออะไรเล่าที่จะเป็นตัวอย่างอันเหมาะสมกับการศึกษาดังกล่าว?

ใน 279b ชายแปลกหน้าได้กล่าวแก่โสกราตีสหนุ่มว่าตัวอย่างที่จะนำมาใช้นั้นจะต้องมีขนาดเล็กและประกอบด้วยกิจกรรมที่เหมือนกันกับรัฐบุรุษ เพื่อที่จะช่วยวงสนทนาในการค้นคว้าเกี่ยวกับศาสตร์ของผู้ปกครองได้ ซึ่งสิ่งที่ชายแปลกหน้าเสนอให้นำมาใช้นั้นก็คือ “ศิลปะการทอผ้า” (Art of Weaving) โดยเขาได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าวงสนทนาไม่จำเป็นต้องนำศิลปะการทอผ้าทั้งหมดมาใช้ เพราะเพียงแค่ “ศิลปะการทอผ้าขนสัตว์” (Art of Weaving Woollen) ก็เพียงพอต่อการศึกษได้แล้ว ดังนั้นวงสนทนาภายใต้การแนะนำของชายแปลกหน้าจึงได้ข้อสรุปว่าจะเลือก “ศิลปะการทอผ้าขนสัตว์” มาเป็นตัวอย่างในการศึกษานโยบายของรัฐบุรุษต่อไป

1. วิธีการแบ่งออกเป็นสองแนวทางเดิมในการศึกษาศิลปะการทอผ้า

ชายแปลกหน้าได้นำโสกราตีสหนุ่มไปสู่การศึกษาเกี่ยวกับศิลปะการทอผ้าขนสัตว์ด้วยวิธีการเดียวกันกับที่ใช้ศึกษานโยบายของรัฐบุรุษในตอนเริ่มแรก นั่นคือวิธีการแบ่งออกเป็นสอง โดยเขาได้เริ่มจากการพิจารณาที่จุดประสงค์ของสรรพสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์กระทำหรือได้รับว่ามีอยู่สองประการ คือ ถ้าไม่ด้วยจุดประสงค์ของการกระทำสรรพสิ่ง ก็ด้วยจุดประสงค์ในการป้องกันสรรพสิ่งไม่ให้ถูกกระทำ¹³

จากการป้องกันไม่ให้ถูกกระทำ ชายแปลกหน้าได้แบ่งออกเป็นสองต่อไปอีกเป็นเวทย์มนต์หรือการแก้พิษ (charm/antidote) และการป้องกัน (protection/defence)

การป้องกันถูกแบ่งออกเป็นสองเป็นอาวุธสงคราม (warlike armaments) และวิธีการที่ไม่ใช่สงคราม (non-military means)

การป้องกันโดยวิธีการที่ไม่ใช่สงครามถูกแบ่งออกเป็นสองเป็นเครื่องกำบัง (screen) และกันชนหรือเครื่องปกป้อง (buffer/protection from storm and heat)

กันชนหรือเครื่องปกป้องถูกแบ่งออกเป็นสองเป็นที่อยู่อาศัย (housing/shelters) และเกราะหรือเปลือก (covering/shields for the person)

¹³ Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B. Skemp, p.163, 279c.

เพราะหรือเปลือกถูกแบ่งออกเป็นสองเป็นผ้าห่ม(blankets spread below/put under) และเสื้อผ้า(garments spread around/put on)

เสื้อผ้าถูกแบ่งออกเป็นสองเป็นเสื้อผ้าที่ทำจากวัตถุดิบชิ้นเดียว(use of one piece/ a single piece of material) และเสื้อผ้าที่ทำจากวัตถุดิบหลายชิ้นประกอบกัน(compounded of several/composite)

เสื้อผ้าที่ทำจากวัตถุดิบหลายชิ้นประกอบกันถูกแบ่งออกเป็นสองเป็นชนิดที่ประกอบวัตถุดิบเข้าด้วยกันด้วยตะเข็บหรือการเย็บ(stitched) และชนิดที่เชื่อมประสานวัตถุดิบเข้าด้วยกันด้วยวิธีการอื่นที่ไม่ใช่ตะเข็บหรือการเย็บ(unstitched)

เสื้อผ้าที่ทำจากวัตถุดิบหลายชิ้นซึ่งเชื่อมประสานเข้าด้วยกันด้วยวิธีการอื่นที่ไม่ใช่การเย็บนี้ ถ้าไม่ใช่เสื้อผ้าที่ทำจากเส้นใยพืช(plant fiber) ก็เป็นชนิดที่ทำจากขนสัตว์(wool)

ชนิดที่ทำจากขนสัตว์ถูกแบ่งออกเป็นสองเป็นพวกที่เชื่อมกันโดยตัวประสาน(glue)ที่ทำจากของเหลวและของแข็ง และพวกที่เชื่อมกันโดยการสานเส้นด้ายของวัตถุดิบชนิดเดียวกัน(linking strands of the same material)¹⁴ ซึ่งชายแปลกหน้าเรียกหัตถกรรมดังกล่าวนี้ว่า “เสื้อผ้า”(clothes) และสรุปว่าศิลปะที่เกี่ยวข้องกับเสื้อผ้านี้จะถูกรเรียกว่า “ศิลปะในการผลิตเสื้อผ้า”(the clothes-working art/cloak-making) ซึ่งไม่มีอะไรต่างไปจาก “ศิลปะการทอผ้า”(art of weaving) นอกจากความแตกต่างกันที่ชื่อเรียก เช่นเดียวกับที่ “ศิลปะของผู้ปกครอง”(art of kingship) แตกต่างกับ “ศาสตร์ของรัฐบาล”(statesmanship) แคที่ชื่อเท่านั้น¹⁵

หากผู้ศึกษาพิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว จะพบว่าการแบ่งออกเป็นสองในการศึกษาศิลปะการทอผ้านี้ไม่ต่างอะไรกับการแบ่งออกเป็นสองในการศึกษานิยามรัฐบาลในความพยายามครั้งแรกเลย แม้แต่การกล่าวถึงชื่อของศิลปะก็ไม่แตกต่างกัน คือศิลปะการผลิตเสื้อผ้าต่างกับศิลปะการทอผ้าแคที่ชื่อ เหมือนกับที่ศิลปะของผู้ปกครองต่างกับศาสตร์ของรัฐบาลแคที่ชื่อ เช่นเดียวกัน ดังนั้นคำถามที่เกิดขึ้นในตอนนี้เป็นเหตุใดชายแปลกหน้าจึงยังคงศึกษาศิลปะการทอผ้าด้วยวิธีการแบ่งออกเป็นสองในแนวทางเดิมกับที่กระทำในการศึกษานิยามรัฐบาล ทั้งที่ก็ได้เห็นแล้วว่าการแบ่งออกเป็นสองในแนวทางดังกล่าวนี้นำมาซึ่งนิยามที่ไม่สมบูรณ์?

ย้อนกลับไปพิจารณาที่สาเหตุของการเปลี่ยนมาใช้ตัวอย่างเป็นเครื่องมือในการศึกษานิยามของรัฐบาล ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าสาเหตุดังกล่าวก็คือนิยามที่ได้จากวิธีการทาง

¹⁴Ibid., pp.163-164, 279c-d.

¹⁵Ibid., pp.164-165, 279e-280a.

คณิตศาสตร์นั้นไม่สมบูรณ์เพียงพอ เนื่องจากยังคงมีศิลปะที่เป็นคู่แข่งปะปนอยู่กับศิลปะของ รัฐบุรุษ โดยที่วิธีการทางคณิตศาสตร์เองก็ไม่อาจแยกคู่แข่งเหล่านั้นออกไปได้

เมื่อวิธีการทางคณิตศาสตร์ไม่สามารถให้ทางออกแก่วงสนทนาได้ ชายแปลกหน้าก็ เปลี่ยนมาศึกษาโดยการใช้ตำนานเป็นเครื่องมือแทน ทว่านอกจากเพิ่มรายละเอียดบางประการ ให้แก่นิยามเดิมแล้ว* ตำนานในฐานะเครื่องมือของการศึกษาก็ยังคงไม่อาจแยกคู่แข่งเหล่านั้น ออกไปจากรัฐบุรุษได้อยู่ดี และทราบได้ที่ศิลปะคู่แข่งยังคงไม่ถูกแยกออกไปนิยามของรัฐบุรุษก็ ย่อมไม่มีทางจะสมบูรณ์ได้

ในตอนนี้ศิลปะการทอผ้าถูกนำมาใช้เพื่อที่จะช่วยแยกศิลปะอันเป็นคู่แข่งของศิลปะของผู้ปกครองออกไป นั่นแสดงว่าศิลปะการทอผ้าจะต้องเป็นตัวช่วยให้แก่ศิลปะของผู้ปกครองว่า ทำอย่างไรจึงจะแยกคู่แข่งเหล่านั้นออกไปได้

M.S.Lane ได้เสนอความเห็นไว้ในหนังสือ "Method and Politics in Plato's Statesman" ว่าการที่ศิลปะการทอผ้าจะเป็นตัวช่วยให้แก่ศิลปะการปกครองในลักษณะดังกล่าวได้นั้น ตัว ศิลปะการทอผ้าเองจะต้องตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกับนิยามของรัฐบุรุษในขณะนี้ด้วย นั่นคือ ศิลปะการทอผ้าจะต้องมีศิลปะคู่แข่งหรือ rival arts เช่นเดียวกับรัฐบุรุษ ซึ่งการที่จะตกอยู่ใน สถานการณ์เช่นนั้นได้ตัวศิลปะการทอผ้าเองจะต้องมีนิยามก่อนเป็นอันดับแรก¹⁶

ในการศึกษาศิลปะการทอผ้าที่ชายแปลกหน้าได้ทำการแบ่งออกเป็นสองในแนวทาง เดียวกับที่ศึกษาศิลปะของรัฐบุรุษ นั่นคือศิลปะการทอผ้าถูกแบ่งออกเป็นสองที่ตัวผลิตภัณฑ์ เช่นเดียวกับที่ศิลปะการปกครองถูกแบ่งออกเป็นสองที่ตัวผู้ปกครองมาแล้ว การแบ่ง ออกเป็นสองในทั้งสองกรณีนี้กระทำโดยปราศจากการพิจารณาที่โครงสร้างทางกิจกรรมของศิลปะ ทั้งสองแขนง ดังนั้นจึงเป็นที่แน่นอนว่าศิลปะการทอผ้าก็จะต้องถูกทำลายด้วยศิลปะคู่แข่ง เช่นเดียวกับที่รัฐบุรุษถูกทำลายมาแล้วด้วยเช่นกัน

เมื่อศิลปะการทอผ้าถูกทำลายด้วยศิลปะคู่แข่ง ผู้ศึกษาก็จะแยกศิลปะคู่แข่งนั้นออกไป จากศิลปะการทอผ้าได้ โดยที่ประโยชน์จากความที่มันมีขนาดเล็กและเฉาะเจาะจงซึ่งจะทำให้ การศึกษาระทำได้ง่ายกว่าดังที่ชายแปลกหน้าได้กล่าวไว้ใน 278e และ 279b และเมื่อสามารถ แยกศิลปะคู่แข่งออกไปจากศิลปะการทอผ้าได้แล้ว เราก็จะใช้ศิลปะการทอผ้านี้เป็นตัวอย่างว่า จะสามารถแยกศิลปะคู่แข่งออกไปจากศิลปะของรัฐบุรุษได้อย่างไร

* รายละเอียดดังกล่าวถูกบรรยายไว้โดยละเอียดในบทที่ 4

¹⁶Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*, pp.48-49.

กล่าวโดยสรุปก็คือการที่ชายแปลกหน้าศึกษาศิลปะการทอผ้าด้วยวิธีการแบ่งออกเป็นสองในแนวทางเดิมกับการศึกษานิยามของรัฐบุรุษนั้น ก็เพื่อที่จะเตรียมศิลปะการทอผ้าให้อยู่ในสถานการณ์เดียวกับศิลปะของผู้ปกครอง นั่นคือถูกแวดล้อมด้วยศิลปะคู่แข่ง จากนั้นก็จะแยกคู่แข่งเหล่านั้นออกไป แล้วใช้แนวทางในการแยกคู่แข่งดังกล่าวเป็นตัวอย่างในการแก้ไขข้อบกพร่องของนิยามของรัฐบุรุษ ซึ่งหมายความว่ากรกล่าวถึงศิลปะการทอผ้านี้ก็เพื่อเป็นตัวอย่างในการอธิบายถึงศิลปะของรัฐบุรุษ หรือการกล่าวถึงตัวอย่างในระดับที่สองตามที่Lane ได้สรุปไว้ นั่นเอง

คู่แข่งของศิลปะการทอผ้าที่นั่นเกิดขึ้นจริงๆ เนื่องจากชายแปลกหน้ากล่าวไว้ใน280eว่าเขาและโสกราตีสหนุ่มยังคงไม่บรรลุซึ่งการอธิบายเกี่ยวกับศิลปะการทอผ้าที่สมบูรณ์ เนื่องจากขั้นตอนแรกของการผลิตเส้นใสนั้นเป็นกิจกรรมที่ตรงข้ามกับการทอ

ชายแปลกหน้าอธิบายว่ากิจกรรมของศิลปะการทอผ้าที่นั่นคือการเชื่อมประสานเข้าด้วยกัน ทว่ากิจกรรมในขั้นตอนแรกของการผลิตเส้นใสนั้นกลับเป็นศิลปะของการทำให้เส้นใยวัตถุดิบที่กระจุกรวมกันเป็นก้อนแยกออกจากกัน ซึ่งก็คือการสาวหรือcarding

นอกจากนั้นยังมีศิลปะอีกประเภทหนึ่งที่จัดว่ามีความเกี่ยวข้องกับเส้นผ้าแต่ไม่ถือว่าเป็นศิลปะการทอ นั่นคือศิลปะของการเพิ่มเติมหรือfuller และศิลปะการชุนหรือdarning(281a-b)¹⁷

ดังนั้นศิลปะคู่แข่งของศิลปะการทอผ้าที่เกิดขึ้นในตอนนี้ก็คืocarding, fulling, และdarning ศิลปะคู่แข่งเหล่านี้จะต้องถูกแยกออกไป ซึ่งย่อมไม่ใช่ด้วยวิธีการแบ่งออกเป็นสองในแนวทางเดิม ทว่าจะต้องเป็นแนวทางใหม่อันจะถูกนำไปใช้กับการศึกษาศิลปะของผู้ปกครองด้วย

2 วิธีการแบ่งออกเป็นสองแนวทางใหม่ในการศึกษาศิลปะการทอผ้า

เพื่อที่จะแยกเอาcarding, fulling, และdarningออกไป ชายแปลกหน้าได้หันมาใช้วิธีการแบ่งออกเป็นสองในแนวทางใหม่ นั่นคือเขาได้แบ่งศิลปะทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าออกเป็นสอง ได้แก่ ศิลปะสนับสนุนการผลิตหรือcontributory arts และศิลปะในการผลิตอย่างแท้จริงหรือproductive arts/cooperative arts¹⁸

ศิลปะสนับสนุนการผลิตหรือcontributory artsนั้นก็คืศิลปะที่ผลิตเครื่องมือให้แก่ศิลปะที่ผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆอีกทีหนึ่ง ซึ่งในกรณีของศิลปะการทอผ้านี้ศิลปะสนับสนุนก็คือศิลปะที่

¹⁷Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.166-167, 281a-b.

¹⁸Ibid., p.167, 281d.

ผลิตเครื่องปั่นด้าย(spindle)และกระสวยทอผ้า(shuttle)นั่นเอง ศิลปะสนับสนุนการผลิตนี้แม้ว่าจะไม่ได้ผลิตสรรพสิ่งต่างๆโดยตรง แต่หากขาดไปแล้วศิลปะในการผลิตอย่างแท้จริงก็ไม่อาจที่จะดำเนินกิจกรรมไปได้เช่นกัน ดังนั้นจึงถือว่าศิลปะดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่ง¹⁹

สำหรับศิลปะในการผลิตอย่างแท้จริงหรือproductive arts ก็คือศิลปะที่ดำเนินการผลิตด้วยตัวเอง หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นศิลปะที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมการผลิตสรรพสิ่งต่างๆนั่นเอง²⁰

หลังจากแบ่งศิลปะดังกล่าวออกเป็นสองแล้ว ชายแปลกหน้าก็ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ศิลปะในการผลิตเสื้อผ้าอย่างการชุน(darning)นั้นจัดว่าอยู่ในประเภทของproductive arts ซึ่งอยู่ในกลุ่มของศิลปะของการเพิ่มเติมหรือthe art of the fuller ส่วนการสาวเส้นใย(carding), การปั่นด้าย(spinning), และแง่มุมอื่นๆของการผลิตเสื้อผ้านั้นต่างก็เป็นความรู้ความชำนาญอันเป็นองค์ประกอบของ“ศิลปะการทอผ้าขนสัตว์”หรือart of wool-working²¹

ลักษณะการทำงานของศิลปะการทอผ้าขนสัตว์นั้นสามารถแบ่งออกเป็นสอง เป็นศิลปะในการเชื่อมประสานเข้าด้วยกัน(combining art) และศิลปะในการแบ่งแยกออกจากกัน(separating art) ซึ่งชายแปลกหน้าได้ระบุว่าศิลปะทั้งสองประเภทนี้ถือเป็นศิลปะที่จะถูกพบในทุกๆกิจกรรม²²

ศิลปะในการแบ่งแยกออกจากกันนั้นก็คือcardingหรือการสาวเส้นใย โดยที่ศิลปะดังกล่าวนี้จะเกี่ยวข้องกับการสาวเส้นใยในสองขั้นตอน คือการแบ่งแยกเส้นใยวัตถุซึ่งเป็นขั้นตอนที่ทำด้วยมือ และการแบ่งแยกด้ายตามยาว(warp)ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ทำด้วยกระสวยทอผ้า²³

ส่วนศิลปะในการเชื่อมประสานเข้าด้วยกันนั้นก็แบ่งออกเป็นสองขั้นตอนด้วยเช่นกัน นั่นคือการพันเส้นใยรวมกัน(twisting)เป็นด้ายตามยาวหรือwarp และด้ายตามขวางหรือwoof และการทอด้ายตามยาวและตามขวางดังกล่าวเข้าด้วยกันเป็นผืน(plaiting)²⁴

¹⁹Ibid., p.168, 281e.

²⁰Ibid.

²¹Ibid., p.168, 282a.

²²Ibid., p.168, 282b.

²³Ibid.

²⁴Ibid., p.169, 282d.

ในการผลิตผ้าขนสัตว์นั้นขั้นตอนแรกจะต้องนำเส้นใยมาสาางออกจากกัน จากนั้นจึงนำมาปั่นหรือปั่นเข้าเป็นด้ายตามยาวหรือwarp และด้ายตามขวางหรือwoof ซึ่งเรียกศิลปะในการผลิตด้ายทั้งสองชนิดนี้ว่าart of warp-spinningและart of woof-spinning²⁵

เมื่อได้ด้ายตามยาว(warp)และด้ายตามขวาง(woof)แล้วก็จะนำด้ายทั้งสองชนิดนี้มาทอเข้าด้วยกันเป็นผืนกลายเป็นผ้าขนสัตว์ และเรียกศิลปะในการผลิตผ้านี้ว่า“ศิลปะการทอผ้า”หรือ the art of weaving²⁶

ด้วยการแบ่งออกเป็นสองในแนวทางใหม่นี้ ศิลปะคู่แข่งของศิลปะการทอผ้าได้ถูกแยกออกไปอันเป็นจุดประสงค์ของการศึกษาโดยใช้ตัวอย่าง และภาวะต่อจากนี้ไปของชายแปลกหน้าและโสกราตีสหนุ่มตลอดจนผู้ร่วมวงสนทนาก็คือนำแนวทางในการแยกศิลปะคู่แข่งออกไปจากศิลปะการทอผ้านี้ไปใช้กับการแยกศิลปะคู่แข่งออกจากศิลปะของรัฐบุรุษ

อย่างไรก็ตามด้วยตัวการศึกษาศิลปะการทอผ้าเองนี้ก็ไม่ใช่ว่าจะให้แค่แนวทางในการศึกษานิยามที่สมบูรณ์ของรัฐบุรุษเท่านั้น แต่ผู้วิจัยตีความว่าด้วยการอธิบายศิลปะการทอผ้านี้ เพลโตตั้งใจที่จะแสดงให้เห็นนัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ

ประการแรก ในการศึกษาศิลปะใดๆก็ตาม สิ่งที่เราจะต้องพิจารณาก็คือกิจกรรมที่ศิลปะนั้นกระทำ ไม่ใช่ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการผลิตด้วยศิลปะนั้นๆ เพราะหากเรามัวแต่ให้ความสำคัญอยู่กับผลผลิตมากเกินไปแล้ว ผลของการศึกษาก็จะออกมาไม่สมบูรณ์ดังเช่นการศึกษานิยามของรัฐบุรุษในครั้งแรก แต่เมื่อเราพิจารณาที่ตัวกิจกรรมให้ละเอียดรอบคอบก็จะสามารถแก้ไขข้อบกพร่องของการศึกษาได้ ดังเช่นที่สามารถแยกคู่แข่งออกไปจากศิลปะการทอผ้าได้

ประการที่สอง ศิลปะที่มีความสำคัญอันเกี่ยวเนื่องอยู่ในทุกๆกิจกรรมก็คือ ศิลปะสนับสนุนการผลิตและศิลปะในการผลิตอย่างแท้จริงคู่หนึ่ง และศิลปะในการเชื่อมประสานและศิลปะในการแบ่งแยกอีกคู่หนึ่ง เพราะจากการศึกษาโดยใช้ศิลปะการทอผ้าเป็นตัวอย่างนี้ การแบ่งออกเป็นสองระหว่างศิลปะสนับสนุนการผลิตกับศิลปะในการผลิตอย่างแท้จริงเป็นขั้นตอนที่ช่วยกันเอาศิลปะคู่แข่งของการทอผ้าออกไปเป็นขั้นแรก จากนั้นด้วยการแบ่งออกเป็นสองระหว่างศิลปะในการเชื่อมประสานกับศิลปะในการแบ่งแยกก็ได้ช่วยเราทันเอาศิลปะคู่แข่งที่เหลือออกไปอีกขั้นหนึ่ง และดังนั้นในการพิจารณาศิลปะใดๆรวมทั้งนิยามของรัฐบุรุษด้วยนั้น ศิลปะทั้งสองคู่นี้จึงจำเป็นต้องถูกนำมาพิจารณาด้วยเสมอ

²⁵Ibid., pp.169-170, 282e.

²⁶Ibid., p.170, 283a.

ประการสุดท้าย วิธีการแบ่งออกเป็นสองเป็นวิธีการที่มีความสำคัญต่อการเข้าถึงความเข้าใจในทางเหตุและผล เพราะแม้ว่าวิธีการแบ่งออกเป็นสองที่ใช้ศึกษาในตอนแรกจะไม่ได้ให้นิยามที่สมบูรณ์ของรัฐบุรุษ จนกระทั่งชายแปลกหน้าต้องเสนอให้เปลี่ยนไปศึกษาโดยใช้ตำนานเป็นเครื่องมือแทน ทว่าท้ายที่สุดแล้ววงสนทนาก็ต้องกลับมาใช้วิธีการแบ่งออกเป็นสองเป็นเครื่องมือในการศึกษาอีกครั้งหนึ่ง แม้ว่าแนวทางในการแบ่งออกเป็นสองในครั้งนี้จะเปลี่ยนแปลงไป แต่ตัววิธีการก็ยังคงเป็นการแบ่งออกเป็นสองออกเป็นสองส่วนที่เท่ากัน ณ จุดแบ่งครึ่งของแบบ(form)ที่แท้จริงอยู่เหมือนเดิม

ย้อนกลับมาพิจารณาที่นัยประการที่สอง ถ้าศิลปะสนับสนุนการผลิตและศิลปะในการผลิตอย่างแท้จริง และศิลปะในการเชื่อมประสานและศิลปะในการแบ่งแยกเป็นศิลปะสองคู่ที่ครอบคลุมทุกๆกิจกรรมแล้ว ศิลปะของรัฐบุรุษก็ย่อมมีความเกี่ยวข้องกับศิลปะทั้งสองคู่นี้ด้วย

Skempตีความว่าศิลปะสนับสนุนการผลิตในกรณีของรัฐบุรุษก็คือศิลปะในการผลิตอาหารและเครื่องนุ่งห่ม อันเป็นศิลปะที่เตรียมมนุษย์ในสังคมให้พร้อมสำหรับการทำงานของศิลปะในการผลิตอย่างแท้จริงอีกทีหนึ่ง ศิลปะสนับสนุนการผลิตนี้ก็คือศิลปะที่ดึงเอาทรัพยากรของโลกมาสร้างขึ้นเป็นสิ่งที่สามารถใช้ประโยชน์ได้นั่นเอง และแม้ว่าศิลปะสนับสนุนการผลิตจะมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของรัฐเป็นอย่างมาก แต่รัฐบุรุษก็ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับศิลปะประเภทนี้แต่อย่างใด ส่วนศิลปะในการผลิตอย่างแท้จริงนั้นSkempให้ความเห็นว่าเป็นการศึกษา, การพูดในที่สาธารณะ, กระบวนการยุติธรรม, และการทหาร²⁷

การตีความของSkempนี้สรุปความได้ว่าศิลปะในการผลิตอาหารและเครื่องนุ่งห่มนั้นถือเป็นศิลปะสนับสนุนของศิลปะการปกครอง โดยเป็นศิลปะที่เตรียมมนุษย์ให้พร้อมก่อนที่จะถูกผลิตอย่างแท้จริงด้วยการศึกษา, การพูดในที่สาธารณะ, กระบวนการยุติธรรม, และการทหารซึ่งเป็นศิลปะในการผลิตอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตามการแบ่งศิลปะออกเป็นสอง ได้แก่ ศิลปะสนับสนุนการผลิตกับศิลปะในการผลิตอย่างแท้จริงนั้นยังไม่สามารถนำผู้ศึกษาไปสู่จุดประสงค์ของการค้นคว้าได้ ทว่ายังคงต้องพิจารณาด้วยการแยกแยะระหว่างศิลปะในการเชื่อมประสานและศิลปะในการแบ่งแยกด้วย

ในกรณีของศิลปะในการปกครองครั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าแม้ว่าการศึกษา, การพูดในที่สาธารณะ, กระบวนการยุติธรรม, และการทหารจะถือว่าเป็นศิลปะในการผลิตอย่างแท้จริงตามที่Skempเสนอ ทว่าศิลปะต่างๆดังกล่าวก็ไม่ใช่ตัวศิลปะในการปกครองรัฐ แต่เป็นศิลปะที่เปรียบได้กับการสานเส้นใยหรือcardingในศิลปะการทอผ้า

²⁷ Ibid., p.44.

ในศิลปะการทอผ้านั้น carding ถือเป็นศิลปะประเภทศิลปะในการแบ่งแยกที่จัดอยู่ในการผลิตที่แท้จริงก็จริง แต่ก็ไม่ใช่ว่าตัวศิลปะการทอผ้าขนสัตว์ที่หมายถึงการทอเส้นด้ายตามยาวและตามขวางเข้าด้วยกันเป็นผืนซึ่งจัดอยู่ในประเภทศิลปะในการเชื่อมประสาน ศิลปะการปกครองรัฐก็เช่นกัน แม้ว่าศิลปะต่างๆดังกล่าวที่ Skemp กล่าวมานั้นจะจัดว่าเป็นศิลปะในการผลิตอย่างแท้จริง แต่ผู้วิจัยก็มองว่าเป็นศิลปะประเภทการแบ่งแยกมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้วยกระบวนการของการศึกษา

เนื่องจากด้วยการศึกษาเราจะสามารถจำแนกคนออกเป็นประเภทต่างๆตามคุณสมบัติของเขา เช่น คนที่มีความรู้ในด้านวิชาการดี, คนที่มีความสามารถในการพูด, คนที่มีความม浴ุติธรรมและซื่อสัตย์, และคนที่มีความแข็งแรงและมีความสามารถในวิชาการกีฬา เป็นต้น เมื่อเราได้คนประเภทต่างๆเหล่านี้ เราจะสามารถแยกแยะพวกเขาออกจากกัน ตลอดจนจัดให้อยู่ในตำแหน่งแห่งที่ที่เหมาะสมกับธรรมชาติของแต่ละคน

อย่างไรก็ตามการที่คนแต่ละประเภทต่างทำหน้าที่ที่เหมาะสมกับธรรมชาติของตนเพียงเท่านั้นไม่สามารถทำให้รัฐดำรงอยู่ได้ ทว่าพวกเขาจำต้องถูกเชื่อมประสานเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสมด้วย ซึ่งการเชื่อมประสานคนที่มีธรรมชาติแตกต่างกันเข้าด้วยกันได้อย่างเหมาะสมกลมกลืนนี้เองที่ผู้วิจัยสรุปว่าเป็นศิลปะของรัฐบุรุษ ดังเช่นความเห็นของ Guthrie ที่ว่าการทอเอาเส้นด้ายตามยาวที่มีคุณสมบัติแข็งกระด้างเข้ากับเส้นด้ายตามขวางที่มีความอ่อนนุ่มนั้น ก็เปรียบได้กับศิลปะของรัฐบุรุษในการประสานคนในรัฐที่มีลักษณะแข็งแรงแต่หยาบกระด้างเข้ากับคนที่มีบุคลิกเจ๋บๆและรักสงบนั่นเอง²⁸

กล่าวโดยสรุปก็คือการศึกษาศิลปะการทอผ้านั้นมีนัยในสองลักษณะด้วยกัน คือ นัยในฐานะตัวอย่างในการศึกษาเพื่อบรรลุซึ่งความเข้าใจในทางปรัชญาลักษณะหนึ่ง และนัยในฐานะตัวอย่างในการศึกษานิยามของรัฐบุรุษโดยตรงอีกลักษณะหนึ่ง

ในฐานะตัวอย่างในการศึกษาเพื่อบรรลุซึ่งความเข้าใจในทางปรัชญานั้น ศิลปะการทอผ้าได้ให้แนวทางในการศึกษาสรรพสิ่งใดๆก็ตามด้วยวิธีการแบ่งออกเป็นสองอย่างเป็นระบบ และความสำคัญของการตระหนักถึงตัวกิจกรรมของศิลปะที่ต้องการศึกษา ตลอดจนการดำรงอยู่ของศิลปะสองคู่ คือศิลปะสนับสนุนการผลิตและศิลปะในการผลิตอย่างแท้จริง และศิลปะในการเชื่อมประสานและศิลปะในการแบ่งแยก

²⁸Guthrie, *A History of Greek Philosophy volume V : The Later Plato and The Academy*, p.172.

ส่วนในฐานะของตัวอย่างในการศึกษานิยามของรัฐบุรุษโดยตรงนั้น ศิลปะการทอผ้าก็ได้ให้มุมมองว่าศิลปะในการปกครองรัฐนั้นมีหัวใจอยู่ที่การเชื่อมประสานมนุษย์ที่มีธรรมชาติแตกต่างกันเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสมกลมกลืน โดยมีศิลปะในการผลิตชิ้นๆที่เกี่ยวข้องเป็นส่วนสำคัญในการช่วยแยกแยะมนุษย์ออกเป็นประเภทต่างๆ นอกจากนั้นยังต้องอาศัยศิลปะสนับสนุนต่างๆเพื่อช่วยเตรียมมนุษย์ให้พร้อมก่อนที่จะถูกแยกแยะและประสานอีกด้วย

การวัดกับศาสตร์ของรัฐบุรุษ

จากการศึกษาโดยใช้ศิลปะการทอผ้า เราทราบว่าศิลปะการทอผ้าก็คือศิลปะในการสานเส้นด้ายตามยาวหรือwarpเข้ากับด้ายตามขวางหรือwoof ทว่าประเด็นที่ชายแปลกหน้ายังคงทิ้งไว้ก็คือ เหตุใดเราจึงไม่แบ่งออกเป็นสองศิลปะการทอผ้าออกเป็นศิลปะในการสานด้ายตามยาวและด้ายตามขวางโดยตรง?²⁹

คำถามดังกล่าวนี้นำมาซึ่งการกล่าวถึงศิลปะในการวัด(Art of Measurement) โดยชายแปลกหน้าได้เริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงคุณสมบัติสามประการ คือ ความมากเกินไป(excess), ความน้อยเกินไปหรือความขาดแคลน(deficiency), และมาตรฐาน(standard)³⁰

เพื่อที่จะศึกษาศิลปะการวัดนี้ชายแปลกหน้าได้ใช้วิธีการแบ่งออกเป็นสองอีกเช่นเคย โดยแบ่งออกเป็นการวัดโดยการเปรียบเทียบหรือที่เรียกว่าrelative-measurement และการวัดโดยความเหมาะสมหรือมาตรฐาน หรือdue-measurement³¹

การวัดโดยการเปรียบเทียบหรือrelative-measurementนั้นก็คือการวัดว่าสิ่งใดมากหรือน้อย, ยาวหรือสั้น, หนักหรือเบา ฯลฯ โดยการเปรียบเทียบกับอีกสิ่งหนึ่ง เช่น การวัดว่าวัตถุ ก. มีปริมาณมากกว่าเมื่อเทียบกับปริมาณของวัตถุ ข. เป็นต้น การวัดโดยการเปรียบเทียบนี้ชายแปลกหน้าระบุว่าเป็นการวัดที่ใช้กับคุณภาพจำพวกความยาว, ความกว้าง, ความลึก, หรือความเร็ว(284e)³²

²⁹Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.170, 283a-b.

³⁰Ibid., pp.170-171, 283c.

³¹Ibid., p.171, 283d.

³²Ibid., p.173, 284e.

Guthrieตีความว่าการวัดโดยการเปรียบเทียบเป็นการพิจารณาที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวเลข ซึ่งเพียงพอสำหรับการศึกษาในทางทฤษฎี³³ ในขณะที่Friedländerตีความว่าการวัดแบบดังกล่าวเป็นแนวคิดเกี่ยวกับคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ³⁴

ส่วนการวัดโดยความเหมาะสมหรือมาตรฐานหรือdue-measurement ก็คือการวัดโดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่เหมาะสมของสิ่งนั้นๆ ซึ่งชายแปลกหน้าระบุว่า การวัดในแบบนี้ได้แก่ การวัดคุณภาพจำพวกโอกาส, เวลา, หรือการกระทำที่เหมาะสม โดยที่ความเหมาะสมเหล่านี้ก็คือมาตรฐานที่เปลี่ยนจากความสุดโต่ง(extreme)มาสู่ความเป็นกลาง³⁵

ชายแปลกหน้ากล่าวว่าเป็นความจำเป็นที่เราจะต้องให้ความยอมรับกับการวัดในทั้งสองแบบ เนื่องจากหากเราปฏิเสธซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่มีมากกว่ากับสิ่งที่มีน้อยกว่าอันเป็นการวัดในแบบเปรียบเทียบ(relative measurement)แล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เราต้องการจะวัดกับค่ามาตรฐาน(standard/due measure)ก็จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ด้วย³⁶

จากการอธิบายของชายแปลกหน้านี้แสดงว่าในการวัดสรรพสิ่งใดๆก็ตามนั้นจะมีชุดความคิดดำรงอยู่สองชุดด้วยกัน คือชุดความคิดในแบบของการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่เราตระหนักถึงสองสิ่ง กับชุดความคิดในแบบของการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งสองสิ่งซึ่งเราอาจสามารถตระหนักถึงหรือไม่ก็ได้

สมมติว่าเรามองเห็นเพชรสองเม็ดวางอยู่คู่กันและเราต้องการวัดความละเอียดในการเจียระไนเพชรทั้งสองเม็ดนี้ ด้วยชุดความคิดแบบแรกเราย่อมเปรียบเทียบสิ่งสองสิ่งที่เราตระหนักได้ตรงหน้า นั่นก็คือเพชรสองเม็ดดังกล่าว สิ่งที่ได้จากการเปรียบเทียบของเราก็คือผลการวัดที่ว่าเพชรเม็ดแรกได้รับการเจียระไนอย่างละเอียดมากกว่าหรือน้อยกว่าเพชรเม็ดที่สอง

อย่างไรก็ตามด้วยชุดความคิดในแบบที่สอง เราจะต้องนำเพชรแต่ละเม็ด(ซึ่งแน่นอนว่าเป็นสิ่งที่เราตระหนักได้)ไปเปรียบเทียบกับเพชรอีกเม็ดหนึ่ง นั่นคือเพชรในอุดมคติซึ่งเป็นแบบมาตรฐานของเพชรทุกๆเม็ดบนโลก โดยแบบมาตรฐานนี้จะเป็นเพชรที่ถูกเจียระไนอย่างละเอียดเหมาะสมที่สุด ไม่หยาบเกินไปหรือละเอียดเกินไป

³³Guthrie, *A History of Greek Philosophy volume V : The Later Plato and The Academy*, pp.169-170.

³⁴Friedlander, *Plato : The Dialogues Second and Third Periods*, p. 292.

³⁵Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.173, 284e.

³⁶Ibid., p.171, 283e-284a.

ปัญหาก็คืออาจไม่ใช่ทุกคนที่จะรู้ถึงแบบมาตรฐานของเพชรดังกล่าว เพราะบางคนอาจมีความรู้เรื่องเพชรในขณะที่บางคนอาจไม่มีความรู้และไม่สนใจเรื่องเพชรเลย ดังนั้นแบบมาตรฐานของเพชรที่เจียรระโนนี้จึงอาจเป็นสิ่งที่ตระหนักได้หรือไม่ได้ก็ได้ ขึ้นอยู่กับผู้ที่ทำการวัด

ข้อสังเกตก็คือไม่ว่าจะเป็นการวัดด้วยชุดความคิดใด การวัดโดยเปรียบเทียบ(relative-measurement)จะเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยเสมอ เพราะแม้จะเป็นการวัดโดยความเหมาะสมหรือมาตรฐาน(due-measurement) ที่วัดด้วยการเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานหรือความเหมาะสม มันก็ยังคงต้องอาศัยการเปรียบเทียบโดยความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ต้องการจะวัดกับมาตรฐานหรือความเหมาะสมของสิ่งนั้นๆอยู่ดี ดังนั้นขายแปลกหน้าจึงได้กล่าวว่าเราต้องยอมรับการวัดทั้งในสองแบบ และหากการวัดในแบบแรกถูกปฏิเสธการวัดในแบบที่สองก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้

อันที่จริงแล้วเรื่องความเหมาะสมนี้ไม่ใช่สิ่งที่เพิ่งถูกเพิ่มเติมเข้ามาจากคำถามที่ว่าการกล่าวถึงศิลปะการทอผ้ายี่ดียวกินไปหรือไม่เท่านั้น ทว่าได้ถูกกล่าวนำมาก่อนแล้วด้วยผลพวงจากการศึกษาโดยใช้ตำนาน

หลังจากจบการศึกษาโดยใช้ตำนานอันแสนยาวนานนั้น ขายแปลกหน้าได้สรุปว่านอกจากจะไม่สามารถแก้ไขข้อบกพร่องของนิยามของรัฐบุรุษที่ได้จากการศึกษาด้วยวิธีการทางคณิตศาสตร์ได้แล้ว ตำนานยังได้เพิ่มประเด็นปัญหาใหม่เข้ามาในการค้นคว้าอีกด้วย ดังที่เขากล่าวแก่โสกราตีสหนุ่มว่า

“.....ในความเป็นจริงแล้วข้าพเจ้าไม่มั่นใจว่าภาพของผู้ปกครองของเรานั้นสมบูรณ์แล้วหรือยัง ในบางครั้งปฏิมากรก็ทำให้งานของเขาเสร็จช้าลงโดยการเร่งงานในเวลาที่ดี และเพิ่มวัสดุเข้าไปในงานมากเกินไปโดยไม่จำเป็น และข้าพเจ้าคิดว่าเราเองก็ทำเช่นนั้นด้วย เราต้องการแสดงว่าเราผิดพลาดตรงไหนในการค้นคว้านิยามของรัฐบุรุษครั้งแรก และไม่ได้กระทำเช่นนั้นอย่างรวดเร็วเท่านั้น แต่ยังกระทำอย่างน่าประทับใจด้วย เราคิดว่าผู้ปกครองสมควรได้รับภาพลักษณ์ที่น่าประทับใจจากเรา ดังนั้นเราจึงได้สร้างตำนานขนาดใหญ่ขึ้นมา และรู้สึกว่าคุณผลักดันให้ค้นหาบางส่วนของมันมาใช้ซึ่งเป็นส่วนที่นอกเหนือไปจากความต้องการของเรา และนั่นคือเหตุผลว่าทำไมการอธิบายของเราจึงดำเนินไปอย่างค่อนข้างยาวนาน และในบางกรณีเราไม่สามารถแม้แต่จะนำตำนานไปสู่ข้อสรุปได้ การอธิบายของเรานั้นแท้จริงแล้วก็เหมือนกับสิ่งมีชีวิตในภาพวาดที่อยู่ในระยะของเค้าโครงที่สมบูรณ์แล้ว แต่ยังคงไร้ชีวิตชีวา และยังคงจะเป็นเช่นนั้นจนกว่าจะถูกแต่งแต้มด้วยสีสันทันที่เหมาะสม และกระนั้นก็ตามสำหรับผู้ที่มีความสามารถในการเข้าใจด้วยการบรรยาย การกล่าวออกมา

เป็นคำพูดที่ยังคงให้ความชัดเจนแก่สิ่งมีชีวิตนั้นๆ ได้มากกว่าภาพวาด และงานฝีมืออื่นๆ แม้วางงานฝีมือเหล่านั้นจะทำเพื่อคนที่ขาดแคลนความสามารถนี้ก็ตาม” (277b-c)³⁷

และ

“.....จำไว้ว่านิยามที่แสดงด้วยถ้อยคำนั้นย่อมเป็นการอธิบายถึงสิ่งมีชีวิตที่ดีกว่าภาพวาด ข้าพเจ้าหมายถึงในกรณีสำหรับผู้ที่มีความสามารถในการติดตามนิยามนั้น แต่สำหรับผู้ที่ไม่สามารถกระทำเช่นนั้นแล้ว ภาพประกอบที่มองเห็นได้ย่อมจะเหมาะสมกว่า” (277c)³⁸

M.S.Lane มองว่าการปรากฏตัวของโอกาสที่เหมาะสมหรือ“kairos”(the right opportunity for action) และความจำเป็นหรือ“deon”นี้ แม้ว่าจะยังไม่ได้ถูกอธิบายในบทสนทนาโดยทันที แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งที่น่ามาซึ่งการอธิบายถึงศิลปะการวัดในเวลาต่อมา นอกจากนั้น Lane ยังให้ความเห็นว่าการวิจารณ์การศึกษาโดยใช้ตำนานยังทำให้เกิดคำถามที่ว่า “เราจะวัดได้อย่างไร?”(How to measure?) ซึ่งก็คือการถามว่าเราจะประเมินความยิ่งใหญ่, ขนาดที่ใหญ่โต, และความยาวของตำนานได้อย่างไร? นั่นเอง ดังนั้นการกล่าวถึงศิลปะการวัดในงานเขียนเรื่อง “รัฐบุรุษ” จึงไม่ได้อยู่ในฐานะของการแนะนำวิธีการในการวัดเท่านั้น ทว่ายังถูกอธิบายเพื่อจุดประสงค์ในการตอบคำถามเหล่านั้นด้วย³⁹

ดังนั้นสิ่งที่เราได้จากการอธิบายเกี่ยวกับศิลปะการวัดของชายแปลกหน้านั้นก็คือ ประการแรก การเลือกเครื่องมือในการศึกษานั้นจำเป็นต้องดูที่ความเหมาะสมกับสิ่งที่เราต้องการศึกษา และเลือกเอาเฉพาะสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น ไม่เช่นนั้นเราจะเลือกเครื่องมือด้วยความเข้าใจผิด เช่นที่ชายแปลกหน้าและโสกราตีสหนุ่มเข้าใจผิดว่าเครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการศึกษาศิลปะของผู้ปกครองก็ควรจะเป็นใหญ่และน่าประทับใจเหมือนกับศิลปะของผู้ปกครองเอง อันทำให้เกิดการบรรยายถึงตำนานที่ยืดเยื้อเกินความจำเป็น

นัยประการที่สองก็คือการศึกษาในทางปรัชญานั้นไม่สามารถวัดด้วยการวัดโดยการเปรียบเทียบ(relative-measurement)ได้ แต่ต้องประเมินด้วยความเหมาะสมหรือค่ามาตรฐาน(due-measurement)เท่านั้น ซึ่งในกรณีของ “รัฐบุรุษ” เราไม่อาจตัดสินว่าการศึกษาศิลปะการทอผ้าตั้งแต่ต้นจนจบนั้นยาวเกินไปโดยเปรียบเทียบกับ การแบ่งออกเป็นสองศิลปะการทอผ้า

³⁷ Plato, *Plato : Statesman*, trans. Robin Waterfield (Cambridge : Cambridge University Press, 1995), pp.32-33.

³⁸ Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, pp. 158-159, 277c.

³⁹ Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*, pp.125-126.

ออกเป็นการทอเส้นด้ายตามยาวกับการทอเส้นด้ายตามขวางตรงๆซึ่งเป็นแนวทางที่สั้นกว่า แต่ต้องประเมินว่าการศึกษาดังกล่าวยาวเกินไปหรือไม่ด้วยการเปรียบเทียบกับความเหมาะสม

ปัญหาที่ตามมาก็คือ อะไรคือความเหมาะสมที่จะนำมาเทียบเคียงเพื่อประเมินว่าการศึกษาศิลปะการทอผ้าใน“รัฐบุรุษ”ยาวเกินไปหรือไม่?

ใน285c-dชายแปลกหน้าได้ตั้งคำถามแกโสกราตีสหนุ่มว่า

“สมมติมีคนมาถามท่านว่าเวลาที่เราสอนเด็กให้สะกดตัวอักษรนั้น เราจะพิจารณาแบบฝึกหัดที่ครอบคลุมเฉพาะคำที่ครูเป็นผู้กำหนดให้ หรือว่าจะออกแบบแบบฝึกหัดที่จะทำให้เด็กๆสามารถสะกดคำทุกคำได้เล่า?.....

ทำไมเราถึงกำหนดให้ตนเองต้องเผชิญกับปัญหา?....

จุดประสงค์หลักของเราคือการค้นหาวิธีบุรุษ หรือว่าเรามีเป้าหมายอื่นที่ใหญ่กว่า นั่นคือการเป็นนักปราชญ์ที่ดีขึ้น และสามารถที่จะขบปัญหาทุกปัญหาได้?”(285c-d)⁴⁰

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าคำกล่าวของชายแปลกหน้าที่ยกมานี้แสดงถึงจุดประสงค์ที่แท้จริงของบทสนทนาเรื่อง“รัฐบุรุษ”ว่าการศึกษานิยามดังกล่าวไม่ใช่เพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้เกี่ยวกับนิยามของรัฐบุรุษเท่านั้น แต่ยังเป็นเพื่อการเรียนรู้และฝึกฝนแนวทางในการทำความเข้าใจต่อสรรพสิ่งอื่นๆด้วย

จากคำกล่าวของชายแปลกหน้าใน285c-dนี้มีนัยที่สำคัญสองประการคือ

ประการแรก การเรียนรู้สิ่งใดก็ตามมิใช่เพื่อการบรรลุถึงความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เป็นจุดประสงค์หลักในการศึกษาเท่านั้น หากยังต้องใส่ใจกับวิธีการที่ทำให้ได้มาซึ่งความรู้นั้น ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะนำวิธีการดังกล่าวไปใช้ในการทำความเข้าใจกับความรู้ในเรื่องอื่นๆต่อไปด้วย

ประการที่สอง นิยามของรัฐบุรุษอันเป็นจุดประสงค์หลักของบทสนทนาเรื่องนี้มันไม่ใช่จุดสิ้นสุดของผู้ที่ศึกษาบทสนทนาเรื่องดังกล่าว ทว่าผู้ที่ศึกษางานเขียนเรื่องนี้ยังควรที่จะต้องเก็บเกี่ยวเอาวิธีการในทางปรัชญาที่เพลโตสอดแทรกไว้ไปใช้ในการทำความเข้าใจกับเรื่องอื่นๆที่ยิ่งใหญ่กว่านี้ด้วย

จุดประสงค์ที่แท้จริงของ“รัฐบุรุษ”ชัดเจนมากยิ่งขึ้นเมื่อชายแปลกหน้าบรรยายต่อไปใน286aว่าเราต้องฝึกฝนตนเองให้สามารถอธิบายและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสรรพสิ่งต่างๆด้วยวิธีการทางเหตุผล เนื่องจากสรรพสิ่งที่ดำรงอยู่อย่างไม่มีตัวตนและไม่อาจมองเห็นด้วยตาได้นั้น

⁴⁰Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, p.175, 285c-d.

จะสามารถอธิบายให้ตระหนักได้ด้วยวิธีการดังกล่าวเท่านั้น ซึ่งการสนทนาทั้งหมดของชายแปลกหน้าและโสกราตีสหนุ่มนี้ก็เพื่อที่จะฝึกฝนให้มีความเข้าใจในการดำรงอยู่ระดับสูงสุดนี้เอง⁴¹

คำกล่าวของชายแปลกหน้านี้แสดงว่าการศึกษาศิลปะการทอผ้าในบทสนทนาไม่ใช่เพียงเพื่อเป็นตัวอย่างในการศึกษานิยามของรัฐบุรุษเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวอย่างในแง่ของวิธีการทางเหตุผลในการทำความเข้าใจกับสรรพสิ่งที่ดำรงอยู่อย่างไม่มีตัวตนหรือไม่อาจแสดงออกได้ด้วยภาพอีกด้วย

Lane อธิบายถึงสิ่งที่ไม่อาจอธิบายได้ด้วยภาพนี้โดยอ้างถึงการตีความของ G.E.L. Owen โดย Owen ได้ชี้ให้เห็นว่าการกล่าวถึงสิ่งที่ไม่อาจอธิบายได้ด้วยภาพ หรือที่เขาเรียกว่า undepictable things ใน 286a นี้เป็นความขัดแย้งกับคำกล่าวของชายแปลกหน้าใน 277c ที่ว่า สำหรับผู้ที่มีความสามารถในการทำความเข้าใจด้วยการบรรยายเป็นคำพูดนั้นนิยามที่แสดงด้วยถ้อยคำย่อมเป็นการอธิบายที่ดีกว่าภาพวาด แต่ในกรณีสำหรับผู้ที่ไม่มีความสามารถเช่นนั้นแล้ว ภาพวาดที่มองเห็นได้ย่อมจะเหมาะสมกว่า⁴²

ในมุมมองของ Owen การกล่าวของชายแปลกหน้าใน 286a ซึ่งเป็นการแบ่งแยกระหว่างสิ่งที่บรรยายได้ด้วยภาพ (depictable things) กับสิ่งที่ไม่อาจบรรยายได้ด้วยภาพ (undepictable things) นั้น เป็นการแก้ไขการกล่าวใน 277c ซึ่งเป็นการแบ่งแยกระหว่างคนที่ต้องการการอธิบายด้วยภาพ (people who need pictures) กับคนที่ต้องการการบรรยายด้วยนิยาม (people who need logoi) เนื่องจากการแบ่งแยกที่ตัวคนนั้นเท่ากับเป็นการบอกว่าภาพนั้นสามารถใช้ได้อย่างอิสระและไร้ซึ่งเงื่อนไข โดยขึ้นอยู่กับความสามารถในการตระหนักรู้และเข้าใจของผู้ฟังเท่านั้น

อย่างไรก็ตามในการแบ่งแยกที่ตัวสรรพสิ่งระหว่าง depictable things กับ undepictable things ใน 286a นี้ เท่ากับเป็นการอธิบายว่าบางสิ่งก็จำเป็นที่จะต้องอธิบายด้วยนิยามที่เป็นถ้อยคำ ซึ่งไม่อาจบรรยายให้ผู้ที่สามารถทำความเข้าใจได้ด้วยภาพประกอบเท่านั้นเข้าใจได้ ซึ่งนั่นเท่ากับว่าการอธิบายด้วยภาพนั้นไม่ใช่สิ่งที่ทำได้โดยอิสระและไร้เงื่อนไข เนื่องจากยังคงมีบางสิ่งที่ภาพไม่อาจให้ความกระจ่างได้ ในขณะที่เดียวกันความสามารถของมนุษย์ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญด้วย เพราะหากไม่สามารถทำความเข้าใจโดยการแสดงออกซึ่งคำอธิบายที่เป็นถ้อยคำหรือนิยามได้แล้ว มนุษย์ก็ไม่อาจเข้าใจในสรรพสิ่งที่ เป็น undepictable things ได้⁴³

⁴¹ Ibid., pp. 175-176, 286a.

⁴² Ibid., pp. 158-159, 277c.

⁴³ G.E.L. Owen, "Plato on the Undepictable," in *Exegesis and argument*, eds. E. Lee, A. Mourelatos, and R. Rorty (Assen : Van Gorcum, 1973.), cited in, M.S. Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*, pp. 69-74.

ดังนั้นการกล่าวถึงศิลปะการทอผ้าอย่างเต็มไปด้วยรายละเอียดจนบางคนอาจมองว่า ยืด ยาวเกินไปนั่น จึงเท่ากับเป็นการอธิบายด้วยวิธีการทางเหตุผลโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้ศึกษาได้ ฝึกฝนวิธีการดังกล่าวนี้ เพื่อที่จะสามารถทำความเข้าใจในundepictable thingsได้ ซึ่งเท่ากับ ว่าการกล่าวถึงตัวอย่างในตอนนี่ก็คือการกล่าวถึงศิลปะของผู้ปกครองเพื่อเป็นตัวอย่างแก่การ บรรลุซึ่งนิยามของสิ่งที่Laneเรียกว่า“greater things”หรือการกล่าวถึงตัวอย่างในระดับที่สามตาม ทักษะของLaneนั่นเอง

นั่นแสดงว่าจุดประสงค์สูงสุดของการศึกษาศิลปะของผู้ปกครองก็คือความสามารถในการ เข้าถึงความรู้ทุกๆแขนงได้ ซึ่งเท่ากับว่าวิธีการต่างๆที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษานิยามของ รัฐบุรุษตลอดจนวิธีการพิจารณาและคิดแก้ไขปัญหาที่ปรากฏอยู่ในบทสนทนาเรื่องนี้ก็ไม่ใช่เพื่อ การบรรลุซึ่งนิยามดังกล่าวเท่านั้น แต่เพื่อที่จะถูกนำไปใช้ในการทำความเข้าใจกับความรู้ในเรื่อง อื่นๆด้วย ดังนั้นการจะประเมินว่าการศึกษาศิลปะการทอผ้าของชายแปลกหน้าและโสกราตีส หนุ่มยืดยาวเกินไปหรือไม่จึงไม่ใช่ด้วยการเปรียบเทียบกับแนวทางการศึกษาที่สั้นที่สุดเท่าที่จะ กระทำได้ แต่ต้องประเมินด้วยความเหมาะสมของมันต่างหาก ซึ่งผู้วิจัยตีความว่าความ เหมาะสมดังกล่าวสามารถวัดได้ด้วยประโยชน์ที่วงสนทนาและผู้ศึกษา“รัฐบุรุษ”ของเพลโตได้รับ และดังที่ชายแปลกหน้ากล่าวชัดเจนอยู่แล้วว่าเราควรที่จะศึกษาสิ่งหนึ่งเพื่อความสามารถในการทำ ความเข้าใจกับทุกๆสิ่ง ซึ่งการศึกษาศิลปะการทอผ้าที่ยืดยาวนี้ก็เพื่อที่จะได้มาซึ่งความสามารถ ดังกล่าว ดังนั้นการศึกษาศิลปะการทอผ้าจึงไม่ยืดยาวจนเกินไป เพราะการอธิบายถึงมันอย่าง ละเอียดนั้นเป็นการอธิบายที่เกิดประโยชน์และมีคุณค่าต่อกระบวนการเรียนรู้วิธีการศึกษาในทาง ปรัชญา

สรุป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นว่าการกล่าวถึงธรรมชาติของตัวอย่างก็ดี ศิลปะการทอผ้าก็ ดี หรือแม้แต่ศิลปะการวัดก็ดี ล้วนแล้วแต่มีพลวัตต่อกันทั้งสิ้น

การกล่าวถึงธรรมชาติของตัวอย่างนั้นมีนัยว่าตัวอย่างมีความสำคัญในฐานะเครื่องมือที่ จะช่วยให้เราสามารถทำความเข้าใจกับเรื่องที่ซับซ้อนและมีขอบเขตความรู้กว้างขวางได้ โดย การศึกษาตัวอย่างซึ่งมีความซับซ้อนน้อยกว่าและมีขอบเขตความรู้ที่จำกัดกว่าเปรียบเทียบกับสิ่ง ที่เราต้องการจะศึกษา

ส่วนการอธิบายถึงศิลปะการทอผ้าในฐานะของตัวอย่างที่มีความซับซ้อนน้อยกว่าและมี ขอบเขตความรู้ที่จำกัดกว่าศิลปะของรัฐบุรุษนั้นมีนัยสองประการ คือ เราจะสามารถแยกคู่แข่ง

ออกจากรัฐบุรุษได้ด้วยการแบ่งออกเป็นสองที่ศิลปะสองคู่ คือ ศิลปะสนับสนุนการผลิตและศิลปะในการผลิตอย่างแท้จริง และศิลปะในการแบ่งแยกและศิลปะในการเชื่อมประสานเข้าด้วยกัน ซึ่งศิลปะทั้งสองคู่นี้เป็นศิลปะที่ครอบคลุมกิจกรรมทุกอย่างแขนงประการหนึ่ง และศาสตร์ของรัฐบุรุษคือศิลปะในการประสานคนที่มีธรรมชาติแตกต่างกันเข้าด้วยกันภายใต้มาตรฐานของความเหมาะสมอีกประการหนึ่ง

จากการกล่าวถึงศิลปะการทอผ้านี้ได้เกิดคำถามตามมาว่าการอธิบายถึงศิลปะดังกล่าวยืดยาวเกินกว่าความจำเป็นหรือไม่ และเพื่อที่จะตอบคำถามนี้พลโตจึงได้อธิบายถึงศิลปะการวัด ซึ่งนัยของการอธิบายนี้ก็คือในการประเมินคุณภาพของบางสิ่งนั้นเราไม่อาจวัดได้ด้วยความสัมพันธ์ในทางตัวเลขเท่านั้น ทว่าการวัดโดยการพิจารณาที่ความเหมาะสมก็เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งยวดด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตามด้วยการศึกษานิยามของรัฐบุรุษโดยใช้ศิลปะการทอผ้าเป็นตัวอย่งในการศึกษา และการกล่าวถึงธรรมชาติของตัวอย่างโดยทั่วไปและธรรมชาติของศิลปะการวัดนี้ วงสนทนาก็ยังไม่อาจบรรลุซึ่งศิลปะของผู้ปกครองอันเป็นเป้าหมายหลักของการค้นคว้าได้ เนื่องจากยังคงต้องการการศึกษาเพิ่มเติมอีกบางประการ ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงและวิเคราะห์และตีความในบทต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

ว่าด้วยนิยามสุดท้ายของรัฐบุรุษ(The Final Definition)

ความนำ : ข้อสรุปจากการศึกษาในขั้นตอนก่อนหน้า

จากการศึกษาในขั้นตอนที่ผ่านมาด้วยวิธีการทางคณิตศาสตร์วงสนทนาได้ข้อสรุปว่า รัฐบุรุษคือผู้ที่ครอบครองความรู้ในการเลี้ยงดูฝูงมนุษย์ ต่อมาด้วยการศึกษาโดยใช้ตำนานวงสนทนาได้ข้อสรุปว่าศิลปะของรัฐบุรุษคือศิลปะที่เกี่ยวข้องกับฝูงมนุษย์ ไม่ใช่ศิลปะในการเลี้ยงดู และรัฐบุรุษก็เป็นผู้ปกครองที่เป็นมนุษย์ไม่ใช่พระเจ้า นอกจากนี้การปกครองของรัฐบุรุษยังเป็นการปกครองที่ได้รับความยินยอมจากประชาชน ซึ่งไม่เหมือนกับการปกครองโดยการบังคับของผู้ที่ได้ชื่อว่าทรราช(tyrant)ด้วย หลังจากการศึกษาโดยใช้ตำนานแล้วด้วยการศึกษาโดยใช้ศิลปะการทอผ้าเป็นตัวอย่างวงสนทนาดังกล่าวได้ข้อสรุปว่าศิลปะของรัฐบุรุษคือศิลปะในการทอประสาคนที่มีคุณสมบัติแตกต่างกันเข้าด้วยกัน โดยมีศิลปะอื่นๆเป็นทำหน้าที่เตรียมวัตถุดิบในการทอให้อีกทีหนึ่ง

อย่างไรก็ตามนิยามของรัฐบุรุษที่ได้มาจากขั้นตอนต่างๆของการศึกษานั้นยังคงไม่สมบูรณ์ ด้วยเหตุผลดังที่ชายแปลกหน้ากล่าวแก่โสกราตีสหนุ่มว่า.....

“.....ในสังคมที่แท้จริงนั้นมีศิลปะที่ยังคงไม่ได้ถูกแบ่งออกไปจากศิลปะของผู้ปกครอง.....”(287b)¹

ดังนั้นการค้นคว้าจึงยังคงต้องดำเนินต่อไปจนกว่าจะบรรลุซึ่งนิยามที่สมบูรณ์ของรัฐบุรุษ อันเป็นจุดประสงค์ของการศึกษา และประเด็นหลักของการศึกษาในบทที่ 7 นี้ก็คือ อะไรคือนิยามที่สมบูรณ์ของรัฐบุรุษ?

การแยกผู้ผลิตสนับสนุนทั้ง 7 ประเภทในรัฐออกจากรัฐบุรุษ

เพื่อที่จะแยกเอาศิลปะอื่นๆออกไปจากศิลปะของรัฐบุรุษชายแปลกหน้าได้ย้อนกลับไปใช้หลักการเดิมที่เคยใช้เมื่อครั้งศึกษาศิลปะการทอผ้า นั่นคือการแบ่งศิลปะออกเป็นสอง คือ ศิลปะในการผลิต(productive arts) และศิลปะสนับสนุนการผลิต(contributory arts) โดย

¹Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B.Skemp, 2nd ed. with introductory essay and commentary(London : Bristol Classical Press, 1987), p.178, 287b.

ศิลปะทั้งมวลที่สร้างผลผลิตที่รับใช้ต่อความต้องการของสังคมมนุษย์นั้นจัดเป็นศิลปะสนับสนุนการผลิต

อย่างไรก็ตามชายแปลกหน้ากล่าวว่าการพิจารณาต่อจากนี้ไปไม่อาจกระทำได้โดยการแบ่งสิ่งที่พิจารณาออกเป็นสองเหมือนที่ผ่านมามากแล้ว แต่ต้องแบ่งตาม“การแบ่งโดยธรรมชาติ”(natural division) ซึ่งเขาเปรียบเทียบว่าเหมือนกับการชำแหละเหยื่อในการบุชายัญนั้นคือการแบ่งออกเป็นส่วนๆที่มีขนาดเล็กที่สุดเท่าที่โครงสร้างของมันจะเอื้ออำนวย² ดังนั้นเขาจึงได้แบ่ง*ศิลปะสนับสนุนการผลิตของรัฐออกเป็น 7 ประเภทด้วยกัน

ประเภทแรกคือศิลปะในการผลิต“เครื่องมือ”(instruments) อันได้แก่ศิลปะที่สร้างผลผลิตอันนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการผลิตสิ่งอื่นๆที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งหากปราศจากเครื่องมือเหล่านี้แล้วก็จะไม่อาจมีสังคมและศิลปะการปกครองได้ แต่กระนั้นก็ตามการผลิตเครื่องมือก็ยังคงไม่ใช่หน้าที่ของรัฐบุรุษอยู่ดี³

ประเภทต่อมาคือศิลปะในการผลิต“ภาชนะ”(vessels) ศิลปะประเภทนี้รับผิดชอบต่อการสงวนรักษาสิ่งที่ได้ถูกผลิตขึ้นมาแล้ว ผลิตภัณฑ์ของศิลปะประเภทนี้เป็นวัตถุที่มีความหลากหลายในด้านของรูปร่าง ใช้กักเก็บทั้งของเหลวและของแข็ง และมีทั้งที่ทนไฟได้และไม่ได้ และก็เช่นเดียวกันกับเครื่องมือ คือการผลิตภาชนะนี้ไม่ใช่ภาระหน้าที่ของผู้ปกครองแต่อย่างใด⁴

ศิลปะสนับสนุนการผลิตประเภทที่สามคือศิลปะในการผลิต“พาหนะขนส่ง”(carriage) ซึ่งมีทั้งที่อยู่บนบกและในน้ำ ทั้งที่เคลื่อนไหวได้และไม่ได้ ผู้ที่ครอบครองศิลปะประเภทนี้ได้แก่ช่างไม้, ช่างปั้นหม้อ, หรือไม้ที่ช่างสร้างรถม้า ทว่าไม่ใช่รัฐบุรุษ⁵

ถัดจากศิลปะในการผลิตพาหนะขนส่งก็คือศิลปะในการผลิต“สิ่งป้องกัน”(defences) อันได้แก่ประเภทโดยรวมของของเสื่อผ้า, อาวุธ, กำแพง, ตลอดจนสรรพสิ่งอื่นๆที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการป้องกัน ศิลปะสนับสนุนการผลิตประเภทที่สี่นี้ได้แก่ศิลปะของช่างก่อสร้างและช่างทอผ้า แต่ยังคงไม่ใช่ศิลปะของรัฐบุรุษอีกเช่นกัน⁶

² Ibid., p.178, 287c.

* ความแตกต่างระหว่างการแปลคำ“Division”ว่า “การแบ่งออกเป็นสอง”กับ “การแบ่ง”นี้ โปรดดูรายละเอียดใน“บทที่ 3 : ว่าด้วยนัยของวิธีการทางคณิตศาสตร์” หัวข้อ“Divisionคืออะไร?”

³ Ibid., p.178, 287d.

⁴ Ibid., p.179, 287e.

⁵ Ibid., pp.179-180, 288a.

⁶ Ibid., p.180, 288b.

ศิลปะสนับสนุนการผลิตประเภทต่อมาคือศิลปะในการผลิต“สิ่งบันเทิง”(entertainments) คือศิลปะทุกแขนงที่เกี่ยวกับการประดับตกแต่ง, การแสดงรูปภาพ, และศิลปะในการผลิตตัวแทนในทางศิลปะทั้งที่มองเห็นได้และที่อยู่ในโคลงกลอนและดนตรี โดยจุดประสงค์ของศิลปะประเภทนี้ก็คือการทำให้มนุษย์พอใจ ซึ่งไม่ใช่หน้าที่ของรัฐบุรุษ⁷

ศิลปะสนับสนุนการผลิตประเภทที่หกคือศิลปะในการจัดหา“วัตถุดิบ”(raw materials) ซึ่งชายแปลกหน้ากล่าวว่าเป็นศิลปะที่มีความหลากหลายมากที่สุด อันได้แก่ศิลปะเริ่มแรกในการจัดหาทอง, เงิน, และโลหะทั้งหลาย, ศิลปะของนายพรานและโรงเลื่อยในการจัดหาวัตถุดิบให้แก่ช่างไม้และช่างจักสาน, ศิลปะของช่างทำหนังในการแลหรือถลกหนังสัตว์, ศิลปะในการลอกเปลือกไม้, และศิลปะอื่นๆทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับศิลปะเหล่านี้ โดยชายแปลกหน้าอธิบายว่าศิลปะสนับสนุนการผลิตประเภทนี้รับผิดชอบต่อการผลิตวัตถุดิบสำหรับทำให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความซับซ้อนมากขึ้นอีกทีหนึ่ง ซึ่งแน่นอนว่าศิลปะในการจัดหาวัตถุดิบนี้ก็ไม่ใช่วาระของผู้ปกครองอีกเช่นกัน⁸

ศิลปะสนับสนุนการผลิตประเภทสุดท้ายที่ชายแปลกหน้าจำแนกก็คือศิลปะในการผลิต“สิ่งบำรุงเลี้ยง”(nourishments) ศิลปะประเภทนี้เกี่ยวข้องกับอาหารและสิ่งอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับร่างกายของมนุษย์เพื่อสนับสนุนในด้านสุขภาพ ได้แก่ ศิลปะในการทำคุกกี้, ศิลปะการล่าสัตว์, ศิลปะในการบริหารร่างกาย, ศิลปะการแพทย์, หรือศิลปะในการฆ่าสัตว์ แต่ไม่ใช่ศิลปะการปกครอง⁹

ด้วยการพิจารณาศิลปะสนับสนุนการผลิตนี้เอง ชายแปลกหน้าได้แยกผู้ผลิตสนับสนุนของรัฐทั้ง 7 ประเภทออกไปจากรัฐบุรุษ ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้ผลิตเหล่านั้นไม่ได้ครอบครองความรู้ของรัฐบุรุษและรับภาระหน้าที่ภายในรัฐที่แตกต่างไปจากรัฐบุรุษด้วย ซึ่งเมื่อชายแปลกหน้าทบทวนศิลปะสนับสนุนการผลิตทั้ง 7 แก่โสกราตีสหนุ่มนั้น เขาได้เปลี่ยนแปลงลำดับก่อนหลังของศิลปะเหล่านี้เล็กน้อย โดยเสนอว่าศิลปะในการจัดหาวัตถุดิบควรจะเป็นศิลปะที่นำมาเป็นอันดับแรก¹⁰ ดังนั้นศิลปะสนับสนุนการผลิตทั้ง 7 ดังกล่าวจึงเรียงลำดับกันดังนี้

1. ศิลปะในการจัดหาวัตถุดิบ(raw materials)
2. ศิลปะในการผลิตเครื่องมือ(instruments)

⁷Ibid., pp.180-181, 288c.

⁸Ibid., pp.182-183, 288d-e.

⁹Ibid., pp.183-184, 288e-289a.

¹⁰Ibid., p.184, 289b.

3. ศิลปะในการผลิตภาชนะ”(vessels)
4. ศิลปะในการผลิตพาหนะขนส่ง(carriage)
5. ศิลปะในการผลิตสิ่งป้องกัน(defences)
6. ศิลปะในการผลิตสิ่งบันเทิง(entertainments)
7. ศิลปะในการผลิตสิ่งบำรุงเลี้ยง(nourishments)

นอกจากศิลปะสนับสนุนการผลิตทั้ง 7 ประเภทนี้แล้ว ชายแปลกหน้าก็กล่าวว่ายังคงมีผู้ที่ทำหน้าที่อื่น ๆ ในรัฐที่อ้างตัวว่าเป็นคู่แข่งของรัฐบุรุษในการสร้างเครือข่ายของรัฐ(web of state)อยู่ อีก เช่นเดียวกับที่ผู้กรอและช่างเส้นด้ายอ้างตัวว่าเป็นผู้ผลิตเสื้อผ้าแข่งกับผู้ทอผ้า ซึ่งบุคคลเหล่านั้นก็คือทาสและผู้รับใช้ ดังนั้นภารกิจต่อไปของวงสนทนาก็คือแยกคนเหล่านี้ออกไปจากรัฐบุรุษ

โดยรวมแล้วบทสนทนาในช่วงนี้สื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมา คือชี้ให้เห็นศิลปะการผลิต 7 ประเภทที่ไม่ใช่ศิลปะการปกครองรัฐแต่มีบทบาทสนับสนุนการปกครองอีกทีหนึ่ง อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางในการแบ่งศิลปะเหล่านี้ออกจากศิลปะของรัฐบุรุษนั้นเป็นประเด็นที่น่าสนใจ

Jacob Klein ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับแนวทางในการแบ่งศิลปะดังกล่าวนี้ โดยตีความคำถามที่ชายแปลกหน้าถามต่อโสกราตีสหนุ่มใน 287c ว่า

“ท่านทราบหรือไม่ว่ามันเป็นการยากที่จะแบ่งพวกมันออกเป็นสอง?”

(287c)¹¹

ว่าเป็นการยืนยันอย่างชัดเจนว่าแนวทางในการศึกษาที่จะดำเนินต่อไปข้างหน้าจะไม่ใช่วิธีการแบ่งออกเป็นสองเหมือนดังเคย¹² แต่เปลี่ยนมาเป็นการแบ่งออกเป็นส่วนๆ ที่มีขนาดเล็กที่สุดเท่าที่โครงสร้างของมันจะอำนวย

สำหรับความเห็นของผู้วิจัยนั้นการตั้งคำถามดังกล่าวของชายแปลกหน้าอาจเป็นการยืนยันถึงการเปลี่ยนแปลงในแนวทางการศึกษาจริงดังที่ Klein ตีความ แต่ด้วยตัวความเปลี่ยนแปลงนั้นเองก็แฝงไว้ด้วยนัยที่สำคัญประการหนึ่งด้วย

เราได้เห็นมาเกือบจะตลอดบทสนทนาแล้วว่าเพลโตนั้นยึดมั่นอยู่กับวิธีการแบ่งออกเป็นสอง เริ่มตั้งแต่การศึกษาด้วยวิธีการแบ่งออกเป็นสองในตอนแรก และแม้ว่าวิธีการดังกล่าวจะถูกทิ้งไปชั่วคราวเมื่อชายแปลกหน้าหันไปศึกษาโดยใช้ตำนาน แต่ในการสรุปนิยามของรัฐบุรุษที่ได้จากตำนานในตอนท้ายนั้นเขาก็ยังคงย้อนกลับมาใช้วิธีการแบ่งออกเป็นสองในการ

¹¹Ibid., p.178, 287c.

¹²Jacob Klein, *Plato's Trilogy*(Chicago : The University of Chicago Press, 1899), pp.178-181.

แยกผู้ปกครองที่เป็นพระเจ้าออกจากผู้ปกครองที่เป็นมนุษย์และแยกผู้ปกครองที่เป็นทราชาออกจากรัฐบุรุษอยู่ดี แม้เมื่อจบจากการศึกษาโดยใช้ตำนานแล้วเปลี่ยนมาศึกษาโดยใช้ศิลปะการทอผ้าเป็นตัวอย่าง ชายแปลกหน้าก็ยังคงนำเอาวิธีการแบ่งออกเป็นสองมาใช้โดยตลอด

อย่างไรก็ตามการที่ชายแปลกหน้าเปลี่ยนแนวทางในการแบ่งศิลปะสนับสนุนทั้ง 7 นี้ออกจากศิลปะการปกครอง จากด้วยการแบ่งออกเป็นสองมาเป็นแบ่งออกเป็น 7 กลุ่มดังที่ได้บรรยายไปแล้วนั้น ย่อมเท่ากับเป็นการลดทอนศักยภาพดังกล่าวของวิธีการแบ่งออกเป็นสองลงไป เนื่องจากเป็นการแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดของวิธีการดังกล่าวว่าไม่สามารถใช้ได้กับทุกๆกรณี หรืออย่างน้อยก็ไม่อาจนำผู้ศึกษา“รัฐบุรุษ”ของเพลโตไปสู่จุดประสงค์ในการศึกษาได้อย่างตลอดรอดฝั่ง

กล่าวในอีกทางหนึ่งก็คือการเปลี่ยนวิธีการจากการแบ่งออกเป็นสองมาเป็นแบ่งนี้คือข้อพิจุน์การตีความของรศ.ดร.ไชยันต์ว่ามีความเป็นไปได้จริงที่เพลโตตั้งใจจะล้อเลียนและให้บทเรียนแกธีโอโดรัส ว่าการมองการแบ่งออกเป็นสองในความหมายเชิงคณิตศาสตร์อย่างการหารครึ่งซึ่งเป็นวิธีการเชิงปริมาณนั้น ไม่อาจใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพอย่างนิยามของผู้ปกครองได้ ดังที่ได้อภิปรายไว้แล้วในบทที่ 3 หัวข้อ “Divisionคืออะไร?”

การแยกผู้ครอบครองศิลปะในการรับใช้ออกจากรัฐบุรุษ

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าศิลปะของผู้รับใช้ยังไม่ได้ถูกแยกออกไปจากศิลปะของรัฐบุรุษ ดังนั้นในตอนนี้องสนทนาจึงต้องดำเนินการในการแยกกลุ่มคนที่ครอบครองศิลปะดังกล่าวออกไป

ผู้รับใช้ประเภทแรกที่ชายแปลกหน้ากล่าวถึงก็คือทาสซึ่งมีสถานะเป็นทรัพย์สินสมบัติของผู้เป็นนายด้วยเงื่อนไขของการซื้อขาย คนกลุ่มนี้ไม่มีแม้แต่อิสระในตนเองและไม่มีส่วนร่วมอยู่ในศิลปะของรัฐบุรุษ¹³

ผู้รับใช้ประเภทที่สองก็คือผู้แลกเปลี่ยนเงินตรา, พ่อค้า, และคนขายของเร่ คนกลุ่มนี้เป็นพวกที่มีอิสระในตนเองและทำหน้าที่ในการแลกเปลี่ยนเงินกับสินค้าซึ่งเป็นผลผลิตของช่างฝีมือและเกษตรกรรม หรือไม่ก็แลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างสกุลต่างๆ โดยบ้างก็ทำงานอยู่ในย่านการค้า บ้างก็เดินทางจากเมืองหนึ่งไปสู่อีกเมืองหนึ่งทั้งโดยทางบกและทางน้ำ ซึ่งศิลปะของผู้รับใช้กลุ่มนี้ก็ไม่ใช่ศิลปะของรัฐบุรุษเช่นเดียวกัน¹⁴

¹³Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B. Skemp, p.185, 289d-e.

¹⁴Ibid., p.186, 289e-290a.

ผู้รับใช้ประเภทที่สามก็คือพวกที่จ้างได้ด้วยเงิน, พวกที่ทำงานเพื่อรับค่าจ้างรายวัน, และผู้ที่พร้อมจะทำงานให้แก่นายจ้างอยู่เสมอ ซึ่งคนเหล่านี้ก็ไม่มีส่วนร่วมในการครอบครองศิลปปะการปกครองอีกเช่นกัน¹⁵

ผู้รับใช้ประเภทต่อมาก็คือผู้นำศาสน์, เจ้าหน้าที่เสมียน, และผู้รับใช้พลเมืองซึ่งเป็นข้าราชการในหน้าที่อื่นๆ ซึ่งหน้าที่ของผู้รับใช้เหล่านี้ไม่ใช่ภาระของรัฐบุรุษ¹⁶

ถัดจากกลุ่มของผู้รับใช้ที่เป็นข้าราชการ ชายแปลกหน้าได้จำแนกผู้มีเวทย์มนต์ซึ่งรับภาระในการแปลข้อความของพระเจ้าไปสู่มนุษย์ออกจากรัฐบุรุษ¹⁷

ผู้รับใช้ประเภทสุดท้ายที่ชายแปลกหน้ากล่าวถึงก็คือพระเจ้าซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ว่าจะจัดของบูชาและสวดอ้อนวอนต่อพระเจ้าอย่างไรพระองค์จึงจะประทานพรศักดิ์สิทธิ์มาให้ โดยทั้งศิลปะของผู้มีเวทย์มนต์และศิลปะของพระนี่ชายแปลกหน้ากล่าวว่าเป็นศิลปะในการรับใช้พระเจ้า และต่างก็ไม่ใช่ศิลปะในการปกครอง แม้ว่าในอียิปต์นั้นกษัตริย์จำเป็นต้องมาจากวรรณะพระและแม้แต่ในหลายๆนครของกรีกที่ภาระในการนำพิธีบูชาัญจะตกเป็นของผู้นำของรัฐก็ตาม¹⁸

กล่าวโดยสรุปก็คือผู้ที่ครอบครองศิลปปะในการรับใช้อันเป็นศิลปะคู่แข่งของศิลปปะในการปกครองนี้แบ่งออกเป็นสามกลุ่มใหญ่ๆ คือ พวกที่ทำหน้าที่เป็นผู้รับใช้โดยแลกกับเงิน ซึ่งแบ่งออกเป็นอีกสองกลุ่มย่อย ได้แก่ พวกที่ไม่มีอิสระในตนเองคือทาส และพวกที่มีอิสระในตนเองคือผู้แลกเปลี่ยนเงินตรา, พ่อค้า, และผู้รับจ้าง

กลุ่มที่สองคือพวกที่ทำหน้าที่เป็นผู้รับใช้ต่อพลเมืองโดยมีตำแหน่งเป็นข้าราชการ ได้แก่ พนักงานผู้นำศาสน์, พนักงานเสมียน, และผู้รับใช้พลเมืองในหน้าที่อื่นๆ

ส่วนผู้รับใช้กลุ่มสุดท้ายก็คือพวกที่ทำหน้าที่เป็นผู้รับใช้ต่อพระเจ้า ได้แก่ ผู้มีเวทย์มนต์และพระ

ผู้วิจัยตีความว่าเนื้อความโดยรวมของบทสนทนาในช่วงนี้ก็เหมือนกับการแยกผู้ผลิตสนับสนุนทั้ง 7 ประเภทออกจากรัฐบุรุษ คือสื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมาว่าผู้ครอบครองศิลปปะในการรับใช้ทั้งสามกลุ่มดังกล่าวนี้ไม่ใช่รัฐบุรุษ แม้ว่าพวกเขาจะอ้างตัวว่าเป็นผู้รับผิดชอบต่อการทอประสานนครรัฐก็ตาม โดยนัยของการแยกผู้ครอบครองศิลปปะในการรับใช้ออกไปจากรัฐบุรุษก็คือรัฐบุรุษไม่ได้รับภาระหน้าที่ในการรับใช้ต่อรัฐ

¹⁵Ibid., p.187, 290a.

¹⁶Ibid., pp.187-188, 290b-c.

¹⁷Ibid., p.188, 290c.

¹⁸Ibid., pp.189-190, 290c-e.

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังคงมีความเห็นเช่นเดิมว่าแนวทางในการแบ่งคนเหล่านี้ออกจากรัฐบุรุษโดยไม่ใช้วิธีการแบ่งออกเป็นสองเหมือนที่เคยกระทำมาโดยตลอดนั้นเป็นการชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของวิธีการดังกล่าว เช่นเดียวกับที่ปรากฏอยู่ในบทสนทนาช่วง 287c-289b ที่ได้วิเคราะห์และตีความไปแล้ว

การแยกนักรบเมืองออกไปจากรัฐบุรุษ

คนกลุ่มต่อมาที่ชายแปลกหน้ากล่าวว่าจะต้องถูกแยกออกไปจากรัฐบุรุษก็คือนักรบเมือง โดยเขาเปรียบเทียบนักรบเมืองเหล่านี้ว่าบ้างก็คล้ายกับสิงโต, บ้างก็คล้ายกับสัตว์ประหลาด รูปร่างครึ่งม้าครึ่งคน, หรือไม่ก็เป็นพวกอสูรร้ายอื่นๆที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว เพื่อที่จะปิดบังความอ่อนแอของตน และเป็นพอมดมคนสำคัญในบรรดาเหล่าโสเฟิสต์ทั้งหมด รวมถึงเป็นบัณฑิตคนสำคัญแห่งศิลปะของผู้หลอกลวงด้วย ซึ่งคนพวกนี้เป็นพวกที่แยกออกไปจากรัฐบุรุษได้ยาก¹⁹

ทว่ายังไม่ทันที่ชายแปลกหน้าจะได้อธิบายว่านักรบเมืองเหล่านี้จะถูกแยกออกไปจากรัฐบุรุษด้วยเหตุผลใดและด้วยหลักการอะไร เขาก็ได้หันไปกล่าวถึงรูปแบบการปกครองต่างๆและกฎหมายเสียก่อน อย่างไรก็ตามหลังจากกล่าวถึงประเด็นเหล่านี้แล้วชายแปลกหน้าก็ได้ย้อนกลับมาสรุปเกี่ยวกับการแยกนักรบเมืองออกไปจากรัฐบุรุษอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเรียงลำดับการวิเคราะห์และตีความตามตัวบท กล่าวคือจะกล่าวถึงเรื่องรูปแบบการปกครองและกฎหมายเสียก่อน จากนั้นจึงสรุปเรื่องการแยกนักรบเมืองออกจากรัฐบุรุษอีกทีหนึ่ง

รูปแบบการปกครองในอุดมคติและเกณฑ์ในการตัดสิน

หลังจากกล่าวถึงนักรบเมืองแล้วชายแปลกหน้าได้บรรยายรูปแบบการปกครองที่เป็นที่รู้จักดี 3 รูปแบบ คือ การปกครองโดยคนๆเดียว, การปกครองโดยคนจำนวนน้อย, และการปกครองโดยคนจำนวนมาก

การปกครองเหล่านี้หากพิจารณาโดยใช้การปกครองโดยการบังคับหรือโดยความเต็มใจของประชาชน, การปกครองโดยคนจนหรือคนรวย, และการปกครองโดยการยึดถือหรือละเลยซึ่งกฎหมายเป็นเกณฑ์แล้ว การปกครองโดยคนๆเดียวจะถูกแบ่งออกเป็นสองเป็นรูปแบบการ

¹⁹Ibid., p.191, 290e-291c.

ปกครองที่เรียกว่า Monarchy กับ Tyranny และการปกครองโดยคนจำนวนน้อยจะถูกแบ่งออกเป็นสองเป็น Aristocracy กับ Oligarchy

ส่วนการปกครองโดยคนจำนวนมากนั้นไม่ว่าจะเป็นการปกครองโดยการบังคับหรือเต็มใจ และไม่ว่าจะเป็นการปกครองโดยยึดถือกฎหมายหรือไม่ก็ตาม ก็จะถูกเรียกรวมภายใต้ชื่อเดียวกันคือ Democracy²⁰

ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในตอนนี้นี้ก็คือ อะไรคือเกณฑ์ที่ถูกต้องในการตัดสินว่ารูปแบบการปกครองใดคือรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุด หรือรูปแบบการปกครองของรัฐบุรุษ?

เพื่อที่จะตอบคำถามดังกล่าวชายแปลกหน้าได้เตือนให้โสกราตีสหันมามองถึงข้อสรุปหนึ่งที่วงสนทนาได้จากการค้นคว้าด้วยวิธีการแบ่งออกเป็นสองในตอนเริ่มแรก ข้อสรุปดังกล่าวก็คือ ศิลปะของรัฐบุรุษเป็นรูปแบบหนึ่งของความรู้²¹

ด้วยข้อสรุปดังกล่าวนี้เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินว่ารูปแบบการปกครองใดคือรูปแบบที่ดีที่สุด จึงไม่ใช่เกณฑ์ที่ว่าจำนวนของผู้ปกครองมีมากหรือน้อย, ปกครองด้วยการบังคับหรือความเต็มใจ, หรือว่าปกครองด้วยคนจนหรือคนรวย แต่กลับเป็นการตัดสินด้วยเกณฑ์ที่ว่ารูปแบบการปกครองนั้นๆ เป็นการปกครองโดยผู้ที่มีความรู้ในการปกครองหรือไม่ต่างหาก²²

ชายแปลกหน้าชี้ให้เห็นว่าผู้ที่ครอบครองความรู้ในการปกครองนั้นมีอยู่ไม่มากนัก ซึ่งโสกราตีสหันมามองก็เห็นด้วยและแสดงความคิดเห็นว่าคุณค่าของรัฐบุรุษจะเป็นศิลปะที่ง่ายที่สุดหากคนจำนวนมากสามารถครอบครองมันได้ นอกจากนั้นยังเปรียบเทียบด้วยว่ารัฐบุรุษก็เหมือนกับนักเล่นหมากรุกชั้นดีที่ย่อมมีอยู่เพียงจำนวนน้อย เมื่อโสกราตีสหันมามองให้ความเห็นเช่นนั้นแล้วชายแปลกหน้าจึงกล่าวสรุปในประเด็นเกี่ยวกับจำนวนของรัฐบุรุษนี้ว่า ถ้าศิลปะการปกครองจะถูกค้นพบในโลกนี้ แบบบริสุทธิ์ (pure form) ของมันก็จะถูกพบในคนเพียงไม่กี่คนที่ถูกเลือกแล้วเท่านั้น²³

ด้วยข้อสรุปของชายแปลกหน้านี้หากพิจารณาให้ดีจะพบว่ารูปแบบการปกครอง 2 รูปแบบได้ถูกแยกออกไปจากรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุด หรือรูปแบบการปกครองในอุดมคติแล้ว รูปแบบการปกครองดังกล่าวนี้ก็คือ Democracy ทั้งแบบที่ปกครองโดยการบังคับและเต็มใจ และยึดถือและไม่ยึดถือกฎหมาย ทั้งนี้เพราะการปกครองแบบ Democracy คือการปกครองโดยคนจำนวนมาก แต่เนื่องจากศิลปะการปกครองนั้นเป็นความรู้ที่คนเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่จะ

²⁰Ibid., p.192, 291d-292a.

²¹Ibid., p.193, 292b-c.

²²Ibid., p.193, 292c.

²³Ibid., p.194, 292e-293a.

สามารถครอบครองได้ ดังนั้นDemocracyจึงไม่อาจเป็นรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดได้ ดังที่ Klein ให้เหตุผลว่าเป็นเพราะคนจำนวนมากย่อมไม่สามารถมีความรู้เกี่ยวกับการปกครองได้ทั้งหมด²⁴ และนั่นเท่ากับว่าDemocracyเป็นการปกครองรูปแบบแรกที่ถูกชายแปลกหน้าประทับตราว่าไม่ใช่รูปแบบการปกครองที่ดีที่สุด

จากเกณฑ์ที่ว่ารูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดคือรูปแบบที่ผู้ปกครองครอบครองความรู้หรือศิลปะในการปกครองนี้ ชายแปลกหน้าได้ให้ข้อสรุปตามมาว่าบุคคลที่ครอบครองศิลปะในการปกครองเท่านั้นที่เป็นรัฐบุรุษ ไม่ว่าเขาจะปกครองรัฐด้วยความเต็มใจหรือไม่เต็มใจของประชาชน, รวยหรือจน, และยึดถือหรือไม่ยึดถือกฎหมายก็ตาม โดยชายแปลกหน้าได้ยกกรณีของหมอมามาเป็นตัวอย่งว่าตราบใดที่หมอดูแลและรักษาสุขภาพของคนไข้ด้วยศิลปะการแพทย์ โดยมีจุดประสงค์เพื่อรักษาไว้ซึ่งชีวิตและสุขภาพที่ดีของคนไข้แล้ว หมอผู้นั้นก็ยังคงเป็นหมอโดยไม่อาจเป็นอย่างอื่นไปได้ แม้ว่าเขาจะรักษาคนไข้ด้วยการบังคับ หรืออาจรักษาโดยไม่ปฏิบัติตามใบสั่งแพทย์ หรือแม้ว่าเขาอาจจะจนหรือรวยก็ตาม²⁵

ดังนั้นรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดจึงหมายถึงรูปแบบที่ผู้ปกครองครอบครองความรู้ในการปกครองอย่างแท้จริง และแม้ว่าผู้ปกครองเช่นนั้นจะลงโทษประชาชนของเขาบางคนด้วยการประหารหรือการเนรเทศ หรืออาจลดจำนวนพลเมืองโดยการส่งออกไปยังอาณานิคม หรือเพิ่มจำนวนด้วยการอพยพประชาชนจากนครอื่นเข้ามา หากเขากระทำการต่างๆเหล่านี้ด้วยความรู้ในการปกครองตามความยุติธรรมและผลประโยชน์ของรัฐแล้ว ผู้ปกครองเช่นนั้นก็ย่อมได้ชื่อว่าเป็นรัฐบุรุษที่แท้ และรัฐภายใต้การปกครองของเขาก็ย่อมจะเป็นรัฐที่ดีที่สุดในอุดมคติด้วยเช่นกัน²⁶

จากการอธิบายของชายแปลกหน้าดังกล่าวนี้ ข้อสรุปที่เราได้ก็คือเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินว่าการปกครองรูปแบบใดเป็นรูปแบบที่ดีที่สุดก็คือการพิจารณาว่าผู้ปกครองมีความรู้ในการปกครองหรือไม่ ไม่ใช่การพิจารณาจากจำนวนหรือฐานะของผู้ปกครองว่ามากหรือน้อย, รวยหรือจน หรือเป็นการปกครองโดยการบังคับหรือความเต็มใจและยึดถือหรือไม่ยึดถือต่อกฎหมาย โดยรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดหรือการปกครองในอุดมคตินั้นก็คือรูปแบบที่ผู้ปกครองมีความรู้ในการปกครอง และใช้ความรู้นั้นในการออกคำสั่งต่อรัฐของตนโดยมีจุดประสงค์อยู่ที่ผลประโยชน์ของรัฐ

²⁴Klein, *Plato's Trilogy*, pp.181-184.

²⁵Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B. Skemp, pp.194-195, 293a-b.

²⁶Ibid., p.195, 293c-e.

กฎหมาย

โสกราตีสหนุ่มนั้นยอมรับในสิ่งที่ชายแปลกหน้าบรรยายและสรุปแก่เขาในเรื่องรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดและเกณฑ์ในการตัดสินแล้ว ทว่าคำถามที่เขายังคงสงสัยอยู่ก็คือการปกครองโดยปราศจากกฎหมายนั้นเป็นไปได้หรือไม่?²⁷ และตั้งนั้นประเด็นที่เขาและชายแปลกหน้าจะพิจารณาต่อไปก็คือรัฐบุรุษสามารถปกครองโดยปราศจากกฎหมายได้หรือไม่?²⁸

1 ข้อจำกัดของกฎหมาย

ชายแปลกหน้าอธิบายว่าศิลปะในการออกกฎหมายเป็นส่วนหนึ่งของศิลปะในการปกครอง แต่กฎหมายกลับไม่ได้มีอำนาจหน้าที่ในรัฐอย่างเบ็ดเสร็จ เพราะอำนาจหน้าที่ดังกล่าวเป็นของรัฐบุรุษ²⁹

กฎหมายนั้นเป็นคำสั่งที่มีลักษณะคงที่และครอบคลุมต่อกรณีโดยรวมอย่างหยาบๆ ซึ่งชายแปลกหน้าเปรียบเทียบว่าคล้ายกับผู้ที่เอาแต่ใจตนเองและบุคคลที่เฉยเมยผู้ซึ่งไม่ยอมปล่อยให้ใครทำในสิ่งที่นอกเหนือไปจากที่เขาสั่ง และห้ามแม้แต่การตั้งคำถามต่อคำสั่งของเขาแม้ว่าเวลาและสถานการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปแล้วก็ตาม³⁰ ลักษณะเช่นนี้ของกฎหมายทำให้มันมีข้อจำกัดในเรื่องของความเหมาะสม กล่าวคือกฎหมายไม่สามารถออกคำสั่งที่ระบุได้ว่าอะไรคือสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับประชาชนแต่ละคนในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งประชาชนแต่ละคนเหล่านี้ต่างก็มีความแตกต่างกันออกไป อีกทั้งกิจกรรมที่พวกเขากระทำก็เต็มไปด้วยความหลากหลาย³¹ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่กฎหมายที่มีลักษณะตายตัวจะสามารถควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เคยมีแบบฉบับและความคงที่ของประชาชนได้อย่างสมบูรณ์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการกระทำของมนุษย์ที่แตกต่างกันนั้นไม่สามารถถูกควบคุมโดยคำสั่งที่สร้างขึ้นสำหรับกรณีทั้งหมดในทุกๆ ช่วงเวลาได้

M.S.Lane เรียกการกระทำของมนุษย์ที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลานี้ว่า “โลกที่มีพลวัต” โดยตีความว่าโลกที่มีพลวัตดังกล่าวเป็นปัจจัยที่ปฏิเสธระบบการปกครองที่ไม่มีความยืดหยุ่น

²⁷ Ibid., p.195, 293e.

²⁸ Ibid., p.196, 294a.

²⁹ Ibid., p.196, 294a.

³⁰ Ibid., p.196, 294c.

³¹ Ibid., p.196, 294b.

และสำหรับโลกที่มีลักษณะเช่นนี้กฎหมายที่ถูกบัญญัติไว้อย่างตายตัวก็ถือเป็นสิ่งที่คุกคามต่อการกระทำอันเหมาะสมกับเวลา³²

ดังนั้นในการบรรยายของชายแปลกหน้านี้จึงหมายความว่ากฎหมายมีข้อจำกัดอยู่ตรงที่ว่าไม่อาจใช้บังคับในทุกๆกรณี, กับทุกๆคนในรัฐ, และกับในทุกๆเวลาหรือสถานการณ์ได้ เนื่องจากเงื่อนไขเหล่านี้มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ในขณะที่กฎหมายนั้นมีความคงที่ตายตัว

2 กฎหมายในรัฐที่ดีที่สุด

คำถามถัดมาของบทสนทนาก็คือ ในเมื่อกฎหมายไม่ใช่แบบในอุดมคติของการปกครองแล้วเหตุใดระบบกฎหมายจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น?³³

ชายแปลกหน้าได้ตอบคำถามนี้โดยยกตัวอย่างกรณีการฝึกฝนนักกีฬาในนครเอเธนส์ ว่าผู้สอนที่เชี่ยวชาญนั้นไม่เคยกำหนดหลักสูตรที่เป็นพิเศษและเฉพาะเจาะจงสำหรับนักกีฬาแต่ละคน แต่จะกำหนดหลักสูตรที่เป็นแนวทางในการฝึกฝนอย่างกว้างๆโดยจะพิจารณาที่ผลประโยชน์ของนักกีฬาส่วนใหญ่มากกว่า เช่นเดียวกับผู้ปกครองที่จะออกกฎหมายที่เป็นคำสั่งต่อประชาชนทั้งหมดในรัฐอย่างมีลักษณะกว้างๆโดยทั่วไปภายใต้สถานการณ์ส่วนใหญ่ แต่จะไม่เคยออกกฎหมายที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงสำหรับประชาชนคนไหนเลย³⁴

อย่างไรก็ดีคำถามที่ชายแปลกหน้ายกขึ้นมาในตอนนั้นก็คือ ผู้ออกกฎหมายจะสามารถเฝ้าดูประชาชนแต่ละคนไปตลอดชีวิตเพื่อที่จะออกคำสั่งต่อคนแต่ละคนเหล่านั้นได้อย่างเหมาะสมที่สุดได้อย่างไร?³⁵

เพื่อที่จะตอบคำถามนี้ชายแปลกหน้าได้กลับไปใช้ตัวอย่างเดิมในการอธิบายคือกรณีของหมอและผู้สอนนักกีฬา เขากล่าวว่าสมมติว่าหมอหรือผู้ฝึกสอนนักกีฬาคนหนึ่งวางแผนที่จะเดินทางไกลโดยต้องจากคนไข้และนักกีฬาของเขาไปเป็นเวลานาน พวกเขาอาจกังวลว่าคนไข้และนักกีฬาเหล่านั้นจะล้มคำสั่งด้วยวาจาของตน ดังนั้นพวกเขาจึงเขียนคำสั่งที่เป็นลายลักษณ์อักษรของตนขึ้นมาเพื่อทิ้งไว้เป็นสิ่งเตือนความจำแก่คนไข้และนักกีฬาของตน อย่างไรก็ตามหากหมอและผู้ฝึกสอนนักกีฬาผู้นั้นกลับมาก่อนกำหนด พวกเขาก็ย่อมมีสิทธิ์ที่จะเปลี่ยนแปลงคำสั่งของ

³²M.S.Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*(Cambridge : Cambridge University Press, 1998),pp.148-155.

³³Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B. Skemp, p.196, 294c.

³⁴Ibid., pp.197-198, 294e-295a.

³⁵Ibid., pp.198-199, 295a-b.

เขาได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นโดยทั่วไปและไม่ได้คาดคะเนว่าจะเกิดขึ้น ส่วนคำกล่าวอ้างที่ว่าการกระทำใดๆของหมอที่ขัดต่อใบสั่งแพทย์และของผู้ฝึกสอนนักกีฬาที่ขัดต่อหลักสูตรการอบรมเป็นการกระทำที่ผิดเพราะขัดต่อหลักการแพทย์และการกีฬานั้น ย่อมจะเป็นคำกล่าวอ้างที่น่าขันอย่างที่สุด³⁶

ในกรณีของผู้ออกกฎหมายก็เช่นกัน แม้ว่าเขาจะได้มอบความยุติธรรม, ความซื่อสัตย์, และสิ่งต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมให้แก่ประชาชนของเขาโดยผ่านทางกฎหมาย ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและที่เป็นประเพณีปฏิบัติอย่างไม่เป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม แต่ถ้าในวันหนึ่งตัวเขาเองหรือแม้แต่คนอื่นที่ครอบครองความรู้ของรัฐบุรุษเห็นสมควรให้แก้ไขกฎหมายเหล่านั้นเพื่อประโยชน์ของรัฐแล้ว พวกเขาที่ย่อมมีอำนาจที่จะกระทำการแก้ไขดังกล่าวได้โดยไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่ขัดต่อศาสตร์ในการปกครองแต่อย่างใด³⁷

M.S.Laneตีความการอธิบายของชายแปลกหน้าเกี่ยวกับกฎหมายเช่นนี้ว่าเป็นการพิจารณากฎหมายในฐานะที่เป็นบันทึกของรัฐบุรุษที่แท้ โดยเหตุผลสองประการที่รัฐบุรุษจะใช้กฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรก็คือ ประการแรกเพื่อจัดการกับหลายๆกรณี และประการที่สองเพื่อใช้เป็นคำสั่งแทนตัวของผู้ปกครองในขณะที่เขาไม่อยู่ ซึ่งการใช้กฎหมายด้วยเหตุผลประการแรกนั้นชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของกฎหมายในแง่ของแนวทางการปกครองที่ง่ายและรวดเร็วสำหรับกรณีทั่วไปที่ไม่มีความเฉพาะเจาะจงเป็นพิเศษ ส่วนเหตุผลประการที่สองนั้นเป็นมุมมองต่อกฎหมายในแง่ที่เป็นสิ่งเตือนความจำของประชาชนเกี่ยวกับคำสั่งของผู้ปกครอง ซึ่งการใช้กฎหมายด้วยเหตุผลทั้งสองประการนี้ต่างก็เป็นทัศนคติต่อกฎหมายในฐานะที่เป็นบันทึกของรัฐบุรุษที่แท้ทั้งสิ้น

Laneอธิบายว่ากฎหมายในฐานะบันทึกของรัฐบุรุษนี้จะมีลักษณะที่รวบรัดและเป็นชั่วคราวเท่านั้น ซึ่งตราบใดที่กฎหมายถูกพิจารณาในฐานะดังกล่าวนี้มันก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ในสองแนวทาง คือ ทำหน้าที่เป็นคำสั่งให้แก่รัฐโดยรวม และในขณะเดียวกันก็ปกป้องความเป็นไปได้ในการแก้ไขกฎหมายโดยรัฐบุรุษเมื่อมีความจำเป็น³⁸

คำถามต่อมาของชายแปลกหน้าก็คือ ผู้ออกกฎหมายซึ่งมีความรู้ความสามารถร่างกฎหมายขึ้นมาใหม่และบังคับใช้กฎหมายนั้นในรัฐโดยไม่ได้รับการยินยอมจากประชาชนได้หรือไม่?³⁹

³⁶Ibid., pp.199-200, 295c-e.

³⁷Ibid., p.200, 295e-269a.

³⁸Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*, pp.148-155.

³⁹Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B. Skemp, pp.200-201, 296a-b.

ในตอนนี้อชายแปลกหน้าได้ยกตัวอย่างกรณีของหมอขึ้นมาอีกครั้ง โดยอธิบายว่าหมอไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากคนไข้ให้เขาทำการรักษาด้วยวิธีการใด แต่เขาสามารถกระทำได้ในวิธีการรักษาที่เห็นว่าสมควรและจะเอื้อประโยชน์ต่อสุขภาพหรืออาการป่วยของคนไข้

รัฐบุรุษก็เช่นกัน ตราบใดที่เขาบังคับให้ประชาชนของเขากระทำการอันขัดต่อกฎหมายเดิม ทว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ยุติธรรมกว่า, มีประโยชน์มากกว่า, และมีศีลธรรมมากกว่าแล้ว เราก็ไม่อาจกล่าวตำหนิผู้ปกครองที่บังคับประชาชนเช่นนั้นได้ เพราะผู้ปกครองนั้นจะต้องทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะกระทำของเขาจะเป็นการชักชวนหรือบังคับ, รวยหรือจน, หรือจะเป็นการที่ขัดต่อกฎหมายหรือไม่ก็ตาม เช่นเดียวกับกะลาสีเรือที่จะไม่วางกฎเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรในการควบคุมเรือ แต่จะปฏิบัติตามความรู้ในการเดินเรือของเขาโดยให้ความสนใจกับความปลอดภัยของลูกเรือและผู้โดยสารทุกคน

ข้อสังเกตประการหนึ่งที่ผู้วิจัยมีต่อบทสนทนาในตอนนี้อคือการอธิบายของชายแปลกหน้านั้นขัดแย้งกับนิยามของรัฐบุรุษที่ได้จากการศึกษาก่อนหน้านี้ กล่าวคือหลังจากการศึกษาโดยใช้ตำนานและวงสนทนาได้กลับมาศึกษาโดยวิธีการแบ่งออกเป็นสองในช่วงสั้นๆอีกครั้งหนึ่งนั้น ใน 276d-e ชายแปลกหน้าได้แบ่งศิลปะของผู้ปกครองที่เป็นมนุษย์ออกเป็นสอง คือการปกครองโดยการบังคับ และการปกครองด้วยความเต็มใจของผู้ใต้ปกครอง โดยเขาได้สรุปว่าการปกครองแบบหลังเท่านั้นที่เป็นการปกครองของรัฐบุรุษ ส่วนการปกครองในแบบแรกนั้นเป็นการปกครองของผู้ที่เรียกว่าทรราชหรือTyrant ซึ่งนิยามของข้อสรุปดังกล่าวก็คือการปกครองของรัฐบุรุษต้องไม่ใช่การปกครองแบบบังคับผู้ที่อยู่ภายใต้ความปกครองของเขา อย่างไรก็ตามในบัดนี้การอธิบายของชายแปลกหน้าได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือเขายอมรับว่าการปกครองของรัฐบุรุษที่แท้จริงสามารถเป็นการปกครองที่บังคับประชาชนของเขาได้ หากว่าการบังคับนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อรัฐอย่างแท้จริง

ด้วยการอธิบายโดยเปรียบเทียบกับหมอและกะลาสีเรือนี้ ชายแปลกหน้าได้สรุปแก่โสกราตีสหนุ่มว่าผู้ปกครองต้องยึดถือหลักการที่ว่าเขาต้องมีความยุติธรรมต่อผู้ใต้ปกครองเสมอ และปกครองภายใต้ความรู้และศิลปะการปกครอง ซึ่งการปกครองของรัฐบุรุษนั้นไม่ใช่เพียงเพื่อดำรงไว้ซึ่งชีวิตของประชาชนของเขาเท่านั้น ทว่ายังรวมถึงการเปลี่ยนแปลงบุคลิกของพวกเขาด้วย⁴⁰ ซึ่งประเด็นเกี่ยวกับภาระในการเปลี่ยนแปลงบุคลิกของประชาชนนี้จะแสดงตัวในฐานะหน้าที่ที่สำคัญของรัฐบุรุษในเวลาต่อมา

⁴⁰Ibid., p.202, 297a-b.

จากการอธิบายของชายแปลกหน้าดังที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ทั้ง Jacob Klein⁴¹, W.K.C.Guthrie⁴², Robin Waterfield⁴³, และ M.S.Lane⁴⁴ ต่างก็สรุปตรงกันว่าแนวคิดของเพลโตที่ปรากฏอยู่ในบทสนทนาช่วงนี้ก็คือ รูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดคือรูปแบบการปกครองที่ผู้ปกครองเป็นผู้มีความรู้ในศิลปะการปกครองหรือรัฐบุรุษ ซึ่งผู้ปกครองของรูปแบบดังกล่าวนี้เป็นผู้ปกครองที่มีอำนาจหน้าที่อยู่เหนือกฎหมาย

3 กฎหมายในรัฐที่ดีที่สุดเป็นที่สอง

หลังจากที่บรรยายถึงลักษณะและบทบาทของกฎหมายในรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดหรือการปกครองในอุดมคติไปแล้ว ชายแปลกหน้าได้กล่าวแก่โสกราตีสหนุ่มว่าคนจำนวนน้อยเท่านั้นที่สามารถครอบครองความรู้ในการปกครองได้ ดังนั้นการปกครองโดยคนที่มีความรู้ดังกล่าวซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนน้อยนี้จึงเป็นรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดเพียงรูปแบบเดียว ส่วนรูปแบบการปกครองอื่นๆ ที่เหลือทั้งหมดต่างก็เป็นแค่การลอกเลียนแบบรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดนี้เท่านั้น ซึ่งบ้างก็ลอกเลียนได้อย่างสมบูรณ์มากๆ บ้างก็ลอกเลียนได้ไม่ดีนัก

อย่างไรก็ตามเมื่อโสกราตีสหนุ่มกล่าวว่าเขาไม่เข้าใจเรื่องการลอกเลียนแบบที่ชายแปลกหน้ากล่าวถึงชายแปลกหน้ากลับขมวดมุ่นที่จะอธิบายประเด็นนี้ออกไปก่อน เนื่องจากประเด็นที่รออยู่ตรงหน้าและจำเป็นต้องได้รับการอธิบายก่อนในตอนนี้นี้ก็คือ “รูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดเป็นที่สอง” (the second-best regime)⁴⁵

รูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดเป็นที่สองนี้เป็นการปกครองที่ยึดติดอยู่กับกฎหมาย โดยกฎหมายดังกล่าวนี้ไม่อาจถูกทำลายโดยพลเมืองคนใดได้ เพราะผู้ใดก็ตามที่กระทำการอันขัดต่อกฎหมายจะต้องถูกลงโทษด้วยความตายหรือการลงโทษอย่างรุนแรงอื่นๆ ซึ่งถือเป็นแนวทางการ

⁴¹Klein, *Plato's Trilogy*, pp.184-190.

⁴²Guthrie, *A History of Greek Philosophy volume V : The Later Plato and The Academy*(Cambridge : Cambridge University Press), pp.186-188.

⁴³Robin Waterfield, “Introduction,” in *Plato : Statesman*, trans. Robin Waterfield, ed. Julia Annas(Cambridge : Cambridge University Press, 1995), pp.xvi-xx.

⁴⁴Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*, pp.148-155.

⁴⁵Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B. Skemp, p.203, 297b-e.

ปกครองที่ยุติธรรมและเป็นที่น่าปรารถนาที่สุดในกรณีที่ไม่เน้นรวมรูปแบบการปกครองในอุดมคติเข้าไว้ด้วย⁴⁶

ในการบรรยายถึงวิธีการปฏิบัติในการปกครองรัฐที่ดีที่สุดเป็นที่สองนี้ ชายแปลกหน้าได้ยกตัวอย่างกรณีของหมอและกะลาสีเรือขึ้นมาเปรียบเทียบอย่างเช่นเคย โดยเขาได้กล่าวว่าสมมติว่าคนในรัฐรู้สึกว่าคุณอาจได้รับการรักษาจากหมอได้เท่ากับที่อาจถูกเขาทำร้ายได้เช่นกัน ไม่ว่าจะด้วยมีดผ่าตัดหรือด้วยคำรักษาที่ไม่เป็นธรรม หรือหมออาจรับสินบนจากศัตรูของคนไข้เพื่อทำให้เขาตาย กะลาสีเรือก็เช่นกัน พวกเขาอาจทิ้งผู้โดยสารลงทะเลก็ได้ ซึ่งโดยรวมแล้วก็คือประชาชนในรัฐไม่เชื่อใจในหมอและกะลาสีของพวกเขา และทางออกในการจัดการกับปัญหานี้ก็คือการยึดถือสภา⁴⁷

ด้วยคำพิพากษาของสภานี้ ศิลปะการแพทย์และการเดินเรือจะไม่มีอำนาจเหนือทั้งอิสระชนและทาส แต่สภาแห่งประชาชนทั้งหมด(An Assembly of All People)จะถูกจัดตั้งขึ้น โดยรวมเอาคนที่มีความรู้ในศิลปะสาขาต่างๆไว้ด้วยกันเพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับศิลปะการแพทย์และการเดินเรือ ซึ่งแน่นอนว่าจะจะเป็นคำแนะนำจากหมอและกะลาสีเรือเพียงไม่กี่คน แต่จะเป็นคำแนะนำจากประชาชนจำนวนมากที่ไม่มีความรู้ในศิลปะทั้งสองสาขานี้ มติของสภาประชาชนนี้จะถูกสลักลงบนแผ่นไม้หรือหินเพื่อเป็นกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือในบางกรณีอาจไม่ถูกสลักเช่นนั้นแต่จะถือเป็นประเพณีปฏิบัติ และแล้วการแพทย์และการเดินเรือก็อาจต้องปฏิบัติตามกฎหมายและประเพณีปฏิบัติเหล่านี้ก็ได้⁴⁸

แม้ว่าโสกราตีสหนุ่มจะเห็นว่าขั้นตอนในการสร้างกฎหมายดังกล่าวนี้เป็นการปฏิบัติที่ดี แต่เมื่อชายแปลกหน้ากล่าวต่อไปว่าสภาประชาชนจะลงมติเลือกเจ้าหน้าที่จำนวนมากมาจากเหล่าพลเมือง ไม่ว่าจะจากกลุ่มของผู้ที่เป็นคนรวยเท่านั้นหรือเลือกจากพลเมืองทั้งหมด เพื่อที่จะแบ่งเจ้าหน้าที่ปกครองเหล่านี้ออกเป็นสองพวก พวกหนึ่งให้ทำหน้าที่กะลาสีเรือ ส่วนอีกพวกหนึ่งทำหน้าที่ของหมอ โดยปฏิบัติตามกฎหมายที่สภาได้บัญญัติไว้ โสกราตีสหนุ่มก็เปลี่ยนความคิดของเขาและลงความเห็นว่าสถานการณ์เช่นนั้นเป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด⁴⁹

ชายแปลกหน้าบรรยายต่อไปว่าเมื่อวาระในการดำรงตำแหน่งของเจ้าพนักงานปกครองที่ทำหน้าที่หมอและกะลาสีเรือเหล่านี้หมดลง ศาลก็จะถูกตั้งขึ้นมาและคณะลูกขุนก็จะถูกเลือกมาเป็นจำนวนมาก โดยบ้างก็ถูกเลือกจากคนรวย บ้างก็ถูกเลือกจากประชาชนทั้งหมด ศาล

⁴⁶Ibid., p.203, 297e.

⁴⁷Ibid., p.204, 298a-b.

⁴⁸Ibid., pp.204-205, 298c-e.

⁴⁹Ibid., p.205, 298e.

ดังกล่าวนี้ถูกตั้งขึ้นมาเพื่อตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ปกครอง โดยจะเปิดโอกาสให้พลเมืองกล่าวโทษความล้มเหลวในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งของพวกเขาได้ ซึ่งหากศาลตัดสินว่าเจ้าหน้าที่เหล่านั้นกระทำการอันขัดต่อกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้จริง พวกเขาก็จะต้องรับโทษหรือถูกปรับตามที่ศาลประเมิน⁵⁰

ทั้งJacob Klein⁵¹ และW.K.C.Guthrie⁵² นั้นต่างก็มีความเห็นตรงกันว่า การบรรยายถึงวิธีการออกกฎหมาย, การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ, และการตรวจสอบเจ้าหน้าที่เหล่านี้ที่ปรากฏอยู่ใน“รัฐบุรุษ” ต่างก็เป็นการสะท้อนถึงสภาพการเมืองแบบประชาธิปไตยของนครเอเธนส์ในขณะนั้น

นอกจากกฎหมายเกี่ยวกับศิลปะการแพทย์และการเดินเรือแล้ว ชายแปลกหน้าก็กล่าวว่ายังมีกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องอื่นๆอีก เช่น กฎหมายที่ห้ามไม่ให้มีการค้นคว้าโดยอิสระ กล่าวคือใครก็ตามที่ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับศิลปะการแพทย์และการเดินเรือในแนวทางที่ขัดต่อกฎหมายที่บัญญัติไว้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเขาเผยแพร่ทฤษฎีที่ได้จากการค้นคว้าของตนเองนั้นจะต้องถือว่าเป็นผู้ที่กระทำการอันขัดต่อกฎหมายและจะต้องถูกลงโทษ โดยอันดับแรกเขาจะต้องถูกปฏิเสธที่จะเรียกว่าหมอและกะลาสีเรือ แต่จะถูกจัดไว้ในหมู่ของพวกโสเฟิสต์ทั้งหลาย นอกจากนั้นเขายังจะต้องถูกกล่าวโทษต่อศาลในข้อหาหลอกลวงเด็กหนุ่มและครอบงำพวกเขาให้มีศิลปะการแพทย์และการเดินเรือในลักษณะที่ผิดต่อกฎหมายด้วย และหากเขาถูกตัดสินว่ามีความผิดเช่นนั้นจริงก็จะต้องได้รับโทษอย่างรุนแรงที่สุดด้วยเหตุผลที่ว่าไม่มีความรู้ใดที่จะยิ่งใหญ่ไปกว่ากฎหมาย และด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้สิ่งที่ตามมาก็คือกฎหมายจะควบคุมไม่เพียงเฉพาะศิลปะการแพทย์และการเดินเรือเท่านั้น แต่ยังรวมถึงศิลปะทุกแขนงด้วย ดังนั้นศิลปะการรบ, ศิลปะการวาดภาพ, ศิลปะการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์, และศิลปะทุกแขนงก็จะถูกทำลายล้างอย่างไม่สามารถจะกลับฟื้นคืนมาได้อีกเลย เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวนี้ได้ห้ามการศึกษาค้นคว้าทั้งหมดเอาไว้⁵³

⁵⁰Ibid., pp.205-206, 298e-299a.

⁵¹Klein, *Plato's Trilogy*, pp.184-190.

⁵²Guthrie, *A History of Greek Philosophy volume V : The Later Plato and The Academy*, pp.186-188.

⁵³Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B. Skemp, pp.206-208, 299b-300a.

Jacob Klein⁵⁴, W.K.C. Guthrie⁵⁵, J.B. Skemp⁵⁶, และ Paul Friedländer⁵⁷ ต่างก็วิเคราะห์การบรรยายของชายแปลกหน้าในบทสนทนาช่วง 299b-300a นี้โดยตรงกันว่าเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ถึงกรณีการพิพากษาคดีของโสกราตีส อย่างไรก็ตามมีรายละเอียดในการวิเคราะห์ที่แตกต่างกันอยู่เล็กน้อยระหว่าง Klein กับ Friedländer กล่าวคือ Klein ระบุว่างานเขียนเรื่อง “รัฐบุรุษ” ถูกเขียนขึ้นหลังการตัดสินคดีความดังกล่าวเล็กน้อย ดังนั้นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในบทสนทนาเรื่องนี้จึงเป็นการชี้ให้เห็นถึงเงื่อนไขทางกฎหมายและการเมืองที่ทำให้การพิพากษาดังกล่าวสามารถเป็นไปได้ ส่วนในการวิเคราะห์ของ Friedländer นั้นอธิบายว่าบทสนทนาเรื่อง “รัฐบุรุษ” สะท้อนให้เห็นว่าการที่โสกราตีสถูกตัดสินลงโทษนั้น เป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐไม่อาจหลีกเลี่ยงการปะทะกันระหว่างกฎหมายกับรัฐบุรุษที่แท้ซึ่งดำรงอยู่โดยไม่สนใจกฎหมาย

นอกจากนั้น Klein ยังตีความว่าคำตอบของโสกราตีสหนุ่มที่ว่ากฎหมายในการห้ามการศึกษาคนคว่ำเกี่ยวกับศาสตร์ใดๆ จะทำลายศิลปะทุกแขนงลงอย่างสมบูรณ์รวมทั้งการดำรงอยู่ของมนุษย์ด้วยนั้น เป็นการชี้ให้เห็นว่าความรู้เกี่ยวกับศิลปะใดๆ ก็ตามไม่เคยสมบูรณ์หรือสิ้นสุดและดังนั้นการค้นคว้าในศิลปะต่างๆ ดังกล่าวจึงไม่เคยหยุดลงไปด้วย⁵⁸

ในความเห็นของผู้วิจัยนั้นแม้ว่ากฎหมายจะเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อรัฐที่ดีที่สุดเป็นที่สองสักเพียงไรก็ตาม แต่เพลโตก็ยังคงเน้นที่ข้อจำกัดของมันอย่างค่อนข้างมากอยู่ดี กล่าวคือ นอกจากกฎหมายจะมาจากมติของผู้ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับศิลปะอันเป็นสาระของกฎหมายนั้นๆ แล้ว การที่กฎหมายดำรงอยู่ในรัฐที่ดีที่สุดเป็นลำดับที่สองบนหลักการที่ว่าไม่มีความรู้ใดจะยิ่งใหญ่ไปกว่ากฎหมายนั้นยังเป็นสาเหตุของความเสื่อมแห่งรัฐอีกด้วย

นอกจากความเสื่อมของรัฐอันเกิดจากกฎหมายที่ห้ามการศึกษาคนคว่ำในศิลปะใดๆ ดังกล่าวแล้ว สาเหตุแห่งความเสื่อมของรัฐอีกประการหนึ่งก็คือการที่เจ้าหน้าที่ที่ถูกมอบหมายให้ปกครองตามกฎหมายที่บัญญัติไว้แก้ไขกฎหมายเหล่านั้นโดยที่ตัวเขาเองไม่มีความรู้ของรัฐบุรุษเลย

⁵⁴ Klein, *Plato's Trilogy*, pp.184-190.

⁵⁵ Guthrie, *A History of Greek Philosophy volume V : The Later Plato and The Academy*, pp.186-188.

⁵⁶ Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B. Skemp, pp.208, footnote1.

⁵⁷ Paul Friedländer, *Plato : The Dialogues Second and Third Periods*, trans. Hans Meyerhoff (London : Routledge and Kegan Paul LTD., 1969), p. 298.

⁵⁸ Klein, *Plato's Trilogy*, pp.184-190.

ชายแปลกหน้ากล่าวแก่โสกราตีสหนุ่มว่าการที่ผู้ปกครองละเลยซึ่งกฎหมายและกระทำการอันขัดต่อกฎหมายเหล่านั้นโดยไม่ได้วางอยู่บนหลักการของความรู้ นั้น เป็นภาวะที่เลวร้ายที่สุดซึ่งเลวร้ายยิ่งกว่าการกระทำตามกฎหมายที่ถูกบัญญัติไว้อย่างตายตัวโดยความเห็นของคนส่วนมากในสภาเสียอีก เพราะกฎหมายที่ได้รับการยอมรับดังกล่าวนี้เป็นผลลัพธ์ที่ได้จากประสบการณ์ของคนส่วนใหญ่ โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดวิธีการที่ดีในการจัดการกับกรณีต่างๆ ดังนั้นวิธีการที่ดีที่สุดของรัฐที่ดีที่สุดเป็นที่สองก็คือการห้ามไม่ให้ปัจเจกชนบางคนหรือกลุ่มคนบางกลุ่มกระทำการอันขัดต่อกฎหมายเหล่านี้ ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้กฎหมายเปรียบได้กับสำเนาของความรู้ในเรื่องต่างๆที่มันครอบคลุมนอยู่

กระนั้นก็ตามสำเนาของความรู้เหล่านี้ก็ต้องดำรงอยู่ภายใต้คำสั่งของผู้ที่ครอบครองความรู้เกี่ยวกับเนื้อหานั้นๆอย่างแท้จริงด้วย นั่นคือเราต้องไม่ลืมว่ารัฐบุรุษซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ในการปกครองอย่างแท้จริงนั้นจะกระทำการใดๆภายใต้การชี้นำของศิลปะที่เขาครอบครองอยู่เท่านั้น โดยเขาจะไม่พิจารณาคำสั่งที่ได้ถูกเขียนไว้ก่อนหน้านั้นหากว่าเขามั่นใจว่ามีมาตรการอื่นที่ดีกว่าและเป็นประโยชน์ต่อรัฐมากกว่า⁵⁹

Laneตีความคำกล่าวของชายแปลกหน้าตรง300aที่ว่า

“ความชั่วร้ายจะปรากฏขึ้นถ้ากฎหมายที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ถูกละเมิดโดยผู้ที่ไม่มีความรู้เพื่อผลประโยชน์หรือความชอบส่วนตัว”
(300a)⁶⁰

ว่าเป็นจุดเปลี่ยนของบทสนทนาที่นำไปสู่บทบาทใหม่ของกฎหมายซึ่งไม่ได้อยู่ในฐานะบันทึกของรัฐบุรุษอีกต่อไป แต่อยู่ในฐานะแนวทางที่ดีที่สุดเป็นที่สองของรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดเป็นที่สองในเวลาที่ไม่มีการรัฐบุรุษต่างหาก⁶¹

4 สรุปบทบาทของกฎหมาย

จากการบรรยายของชายแปลกหน้าเกี่ยวกับกฎหมายที่ปรากฏอยู่ใน“รัฐบุรุษ”ดังที่กล่าวไปนั้น สรุปได้ว่ากฎหมายดำรงอยู่ในรัฐในสองฐานะ กล่าวคือ.....

⁵⁹Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B. Skemp, pp.208-210, 300a-e.

⁶⁰Ibid., pp.208, 300a.

⁶¹Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*, pp.155-163.

สำหรับรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดหรือรัฐในอุดมคติซึ่งมีรัฐบุรุษที่แท้เป็นผู้ปกครองนั้น กฎหมายจะดำรงอยู่ในฐานะบันทึกของรัฐบุรุษ โดยกฎหมายจะหมายถึงคำสั่งของผู้ปกครองที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้แทนตัวยามที่เขาไม่อยู่ ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้ประชาชนลืมคำสั่งของผู้ปกครอง หรือในอีกกรณีหนึ่งกฎหมายจะเป็นคำสั่งที่รัฐบุรุษเขียนขึ้นเพื่อใช้กับกรณีทั่วไปที่มักเกิดขึ้นเสมอและไม่มีลักษณะของความเฉพาะเจาะจง

ในทั้งสองกรณียังกล่าวนี้กฎหมายจะมีความยืดหยุ่นสูงและมีลักษณะที่เป็นชั่วคราว เพราะหากเมื่อใดก็ตามที่รัฐบุรุษกลับมาสู่นครและออกคำสั่งด้วยตัวเองได้ เขาก็จะสามารถละทิ้งกฎหมายที่ตนเองหรือผู้ที่มีความรู้ในการปกครองคนอื่น ๆ เขียนไว้ได้ทันทีที่เห็นว่ามีมาตรการอื่นที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปมากกว่า หรือในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่มีความเฉพาะเจาะจง หรือมีรายละเอียดบางอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นพิเศษซึ่งกฎหมายที่ถูกร่างไว้สำหรับกรณีทั่วไปไม่อาจจัดการได้ ในสถานการณ์เช่นนี้รัฐบุรุษก็มีอำนาจในการออกคำสั่งใหม่ได้โดยไม่ต้องลังเล

ส่วนในกรณีของรัฐที่ดีที่สุดเป็นลำดับที่สองนั้น กฎหมายไม่ได้อยู่ในฐานะบันทึกของรัฐบุรุษที่สามารถยืดหยุ่นได้สูงดังเช่นในกรณีของรัฐในอุดมคติ ทว่าอยู่ในฐานะที่มีความศักดิ์สิทธิ์กว่านั้น เนื่องจากในรัฐที่ดีที่สุดเป็นลำดับที่สองนี้ไม่มีผู้ปกครองที่เป็นรัฐบุรุษที่แท้ ดังนั้นกฎหมายจึงมาจากความเห็นของคนส่วนมากที่มีต่อเรื่องต่างๆ ซึ่งความเห็นดังกล่าวนี้เกิดจากประสบการณ์ของแต่ละคนที่กลับกรอกออกมาเป็นความเชื่อที่พวกเขาคิดว่าถูกต้อง ดังนั้นกฎหมายในรัฐเช่นนี้จึงเป็นผลผลิตจากความพยายามในการลอกเลียนคำสั่งซึ่งมาจากความรู้ของรัฐบุรุษ

กฎหมายในรัฐที่ดีที่สุดเป็นลำดับที่สองนี้เป็นกฎหมายที่มาจากคนจำนวนมากซึ่งไม่มีความรู้ในการปกครอง และเป็นกฎหมายที่วางอยู่บนแนวคิดที่ว่าไม่มีความรู้ใดที่จะยิ่งใหญ่ไปกว่ากฎหมาย ดังนั้นจึงห้ามไม่ให้มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับศิลปะใดๆ ในแนวทางที่ขัดกับที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งข้อห้ามดังกล่าวนี้เป็นการทำลายศิลปะทุกๆแขนงอันนำมาซึ่งความเสื่อมของรัฐ นอกจากนี้กฎหมายดังกล่าวยังมีลักษณะตายตัวที่คนหรือกลุ่มคนใดๆ ไม่อาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพื่อผลประโยชน์หรือความพอใจส่วนตัวได้ เว้นเสียแต่ว่าคนผู้นั้นจะเป็นรัฐบุรุษที่มีความรู้ในการปกครองอย่างแท้จริงและเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายเพื่อผลประโยชน์ของรัฐ มิเช่นนั้นแล้วการปล่อยให้คนที่ไม่มีศิลปะการปกครองสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายได้ตามใจชอบจะนำมาซึ่งความเสื่อมของรัฐที่ร้ายกาจยิ่งกว่าความเสื่อมอันเกิดจากการปฏิบัติตามกฎหมายเสียอีก

กล่าวโดยสรุปก็คือกฎหมายที่ปรากฏอยู่ใน "รัฐบุรุษ" มีสองฐานะ คือ ฐานะของบันทึกคำสั่งของรัฐบุรุษซึ่งค่อนข้างจะเป็นอุดมคติ และฐานะของแนวทางที่ดีที่สุดที่สามารถปฏิบัติได้จริง

แต่ไม่ว่ากฎหมายจะปรากฏอยู่ในฐานะใดก็ตาม อำนาจหน้าที่ของมันก็ยังคงเป็นรองจากอำนาจของรัฐบาลที่แท้ที่อยู่ดี

รูปแบบการปกครองที่ลอกเลียนแบบรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุด

ดังที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันทั้งชายแปลกหน้าและโสกราตีสหนุ่มแล้วว่ามีเพียงคนเดียวที่ไม่กี่คนเท่านั้นที่สามารถครอบครองศิลปะของผู้ปกครองได้ ส่วนคนรวยหรือพลเมืองทั้งหมดนั้นไม่เคยมีศิลปะดังกล่าว แต่สิ่งที่พวกเขาสามารถกระทำได้ก็คือลอกเลียนแบบศิลปะของผู้ปกครอง ดังนั้นรัฐที่ปกครองโดยผู้ปกครองที่ครอบครองความรู้ดังกล่าวจึงมีจำนวนน้อย ในขณะที่รัฐอื่นๆ ที่ดำรงอยู่นั้นเป็นรูปแบบการปกครองที่ลอกเลียนแบบรัฐที่ดีที่สุดอีกทีหนึ่ง

เพื่อที่จะลอกเลียนแบบการปกครองที่ดีที่สุด รูปแบบการปกครองอื่นๆ จะต้องยึดมั่นในกฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้นมาอย่างตายตัวโดยไม่ละเมิดต่อกฎหมายเหล่านั้น เนื่องจากกฎหมายเป็นวิธีการไปสู่การลอกเลียนแบบดังกล่าวนั่นเอง⁶²

รูปแบบการปกครองที่ลอกเลียนแบบการปกครองที่ดีที่สุดตามที่ชายแปลกหน้าจำแนกออกมามี 5 รูปแบบด้วยกัน คือ

1. รูปแบบการปกครองที่ปกครองโดยคนๆ เดียวซึ่งเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ถูกต้อง และปกครองตามกฎหมายอันเป็นการเลียนแบบการปกครองของรัฐบาล ซึ่งชายแปลกหน้าเรียกผู้ปกครองของรูปแบบการปกครองแบบนี้ว่า "King"
2. การปกครองโดยคนๆ เดียวที่ละเมิดต่อกฎหมายและกล่าวอ้างอย่างผิดๆ ว่าเป็นผู้ครอบครองศิลปะของรัฐบาล และกล่าวว่าแนวทางที่ดีที่สุดในการปกครองคือการทำทลายต่อกฎหมายที่บัญญัติไว้ ชายแปลกหน้าเรียกผู้ปกครองของรูปแบบการปกครองนี้ว่า "Tyrant"
3. รูปแบบการปกครองที่คนรวยลอกเลียนแบบรัฐที่ดีที่สุดโดยปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งเรียกการปกครองรูปแบบนี้ว่า "Aristocracy"
4. รูปแบบการปกครองที่คนรวยปกครองอย่างละเลยซึ่งกฎหมาย การปกครองรูปแบบนี้เรียกว่า "Oligarchy"
5. รูปแบบการปกครองโดยคนจำนวนมากทั้งที่ยึดติดและที่ละเลยซึ่งกฎหมาย การปกครองทั้งสองรูปแบบนี้รวมเรียกภายใต้ชื่อเดียวกันว่า "Democracy"

ชายแปลกหน้าได้ให้รายละเอียดเพิ่มเติมว่า "King" นั้นเป็นชื่อที่รวมเอาผู้ปกครองสองแบบเอาไว้ภายใต้ชื่อเดียว คือ ผู้ปกครองที่เป็นรัฐบาลผู้ซึ่งมีความรู้อย่างแท้จริงและปกครองรัฐโดย

⁶² Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B. Skemp, p.210, 300e-301a.

ศิลปะการปกครอง และผู้ปกครองที่มีทัศนคติที่ถูกต้องและปกครองตามกฎหมาย ซึ่งเป็นกรลอกเลียนแบบการปกครองของรัฐบุรุษอีกทีหนึ่ง⁶³

ชายแปลกหน้าอธิบายว่าKing, Tyrant, Aristocracy, Oligarchy, และDemocracyต่างก็เกิดจากความสงสัยของมนุษย์ต่อผู้ปกครองในอุดมคติว่ามีอยู่จริงหรือไม่ พวกเขาไม่เชื่อว่าจะมีผู้ปกครองที่เป็นผู้ครอบครองความรู้ในการปกครองอย่างแท้จริงและปกครองพลเมืองด้วยความยุติธรรม ในทางตรงกันข้ามพวกเขากลับเชื่อมั่นว่าคนๆเดียวที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จเช่นนั้นย่อมจะต้องใช้อำนาจที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ของตนเองและเพื่อทำร้ายศัตรู ทว่าชายแปลกหน้ายังคงยืนยันว่าเมื่อใดก็ตามที่ผู้ปกครองในอุดมคติปรากฏตัวขึ้นในรัฐเหล่านี้ เขาจะต้องได้รับอำนาจในการปกครอง และเขาก็ย่อมจะใช้อำนาจดังกล่าวด้วยความยุติธรรมอย่างเคร่งครัดด้วย⁶⁴

แม้ว่าชายแปลกหน้าจะยืนยันว่าผู้ปกครองในอุดมคติอาจปรากฏตัวขึ้นได้ แต่เขาก็ยอมรับว่าผู้ปกครองที่มีคุณสมบัติดังกล่าวไม่อาจเกิดขึ้นในนครได้เองตามธรรมชาติดังนางพญาผึ้งเกิดขึ้นในรวงผึ้ง ดังนั้นมนุษย์จึงพยายามรวบรวมและสร้างกฎหมายขึ้นมา อันเป็นการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดเท่าที่พวกเขาจะกระทำได้⁶⁵

M.S.Laneตีความการกล่าวถึงรัฐบุรุษหรือผู้ปกครองในอุดมคติของชายแปลกหน้าที่ปรากฏอยู่ในประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการปกครองที่ลอกเลียนแบบการปกครองที่ดีที่สุดนี้ว่ามีนัยสองประการ คือ ประการแรกในนครที่ไม่มีรัฐบุรุษนั้น ประชาชนในนครจะต้องยอมรับเสียก่อนว่ารัฐบุรุษหรือผู้ปกครองในอุดมคติมีอยู่จริง ประการที่สองนครที่ไม่มีรัฐบุรุษปกครองจะต้องปกครองโดยลอกเลียนแบบการปกครองในอุดมคติ⁶⁶

ด้วยความที่รัฐบุรุษไม่อาจเกิดขึ้นในนครได้ง่ายๆเหมือนกับที่นางพญาผึ้งเกิดขึ้นในรวง ดังนั้นนครที่ไร้ซึ่งรัฐบุรุษจึงต้องพยายามรวบรวมกฎหมายที่พวกเขาเชื่อว่าเป็นความรู้ในการปกครองขึ้นมาเพื่อลอกเลียนการปกครองของรัฐบุรุษซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุด ทว่าภายใต้การปกครองที่ลอกเลียนแบบนี้ความบกพร่องในการปกครองก็ได้เกิดขึ้น เนื่องจากกรปกครองแบบดังกล่าวนี้ยึดมั่นในกฎหมายทั้งที่เป็นและไม่เป็นลายลักษณ์อักษรโดยปราศจากความเข้าใจในศิลปะการปกครอง ซึ่งการปกครองเช่นนั้นจะทำลายสิ่งทั้งมวลที่มันได้สร้างขึ้น

⁶³Ibid., pp.210-212, 301a-c.

⁶⁴Ibid., p. 212, 301c-d.

⁶⁵Ibid., p. 212, 301d-e.

⁶⁶Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*, pp.137-139.

นครเหล่านี้บ้างก็ถูกทำลายลงไปแล้ว บ้างก็กำลังจะถูกทำลายลงด้วยสาเหตุจากการที่ผู้ปกครองคิดว่าตนมีความรู้ในการปกครองเป็นอย่างดี ทั้งๆที่ความจริงแล้วเขารู้มันอย่างผิวเผินที่สุด⁶⁷

ในบรรดารูปแบบการปกครองที่ลอกเลียนแบบทั้ง 6 นี้ ชายแปลกหน้าระบุว่าหากไม่นับรวมรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดซึ่งเขาเรียกว่ารูปแบบการปกครองที่ 7 (seventh regime) ซึ่งต้องถูกยกย่องว่าอยู่เหนือรูปแบบการปกครองอื่นๆทั้งหมดแล้ว คล้ายกับที่พระเจ้าอยู่เหนือหมู่มนุษย์แล้ว การปกครองโดยKingซึ่งยึดถือกฎหมายจะเป็นการปกครองที่ดีที่สุด ส่วนการปกครองโดยTyrantซึ่งละเลยต่อกฎหมายนั้นถือเป็นการปกครองในรูปแบบที่เลวร้ายที่สุด

ส่วนการปกครองโดยคนจำนวนน้อยนั้นเป็นรูปแบบที่อยู่ตรงกลางระหว่างการปกครองโดยคนๆเดียวกับการปกครองโดยคนจำนวนมาก และดังนั้นจึงเป็นรูปแบบการปกครองที่อยู่ตรงกลางระหว่างการปกครองที่ดีที่สุดและเลวที่สุดด้วย

สำหรับการปกครองของคนจำนวนมากหรือDeocracyนั้น ถ้าเป็นแบบที่ยึดถือตามกฎหมายจะเป็นรูปแบบการปกครองที่เลวร้ายที่สุดในบรรดาการปกครองที่ยึดถือกฎหมายทั้ง 3 แบบ แต่ถ้าเป็นDemocracyในแบบที่ละเลยซึ่งกฎหมายแล้วก็จะถือเป็นรูปแบบที่ดีที่สุดในการปกครองที่ไม่นำพาซึ่งกฎหมาย⁶⁸

โดยสรุปก็คือตามการบรรยายของชายแปลกหน้านั้นแบ่งรูปแบบการปกครองออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่ปกครองโดยยึดติดกับกฎหมาย กับกลุ่มที่ปกครองโดยไม่นำพาต่อกฎหมายซึ่งสำหรับกลุ่มที่ปกครองโดยยึดติดกับกฎหมายนั้นการปกครองโดยKingหรือที่ชายแปลกหน้าเรียกใน303bว่าMonarchyคือรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุด รองลงมาคือการปกครองโดยคนจำนวนน้อยซึ่งชายแปลกหน้าไม่ได้ระบุว่ารูปแบบการปกครองแบบนี้มีชื่อเรียกว่าอะไร ทว่าเราทราบจาก301aว่าชื่อของมันคือAristocracy ส่วนDemocracyก็คือรูปแบบการปกครองที่เลวร้ายที่สุดของการปกครองกลุ่มนี้ สำหรับกลุ่มการปกครองที่ปกครองโดยไม่ยึดถือกฎหมายนั้น Tyrannyคือรูปแบบที่เลวร้ายที่สุด รองลงมาคือการปกครองโดยคนจำนวนน้อยซึ่งเราทราบจาก301aอีกเช่นกันว่าชื่อของมันคือOligarchy ส่วนDemocracyนั้นถือเป็นรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดของการปกครองกลุ่มนี้

อย่างไรก็ตามการปกครองทั้งหกแบบซึ่งแบ่งเป็นสองกลุ่มดังกล่าวนี้ไม่ได้รวมการปกครองรูปแบบที่เจ็ดอันเป็นรูปแบบในอุดมคติเอาไว้ด้วย ซึ่งรูปแบบการปกครองในอุดมคตินี้มีสถานะอยู่เหนือรูปแบบการปกครองอื่นๆทั้งหมด ดังที่แสดงในตารางต่อไปนี้

⁶⁷ Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B. Skemp, pp.212-213, 301e-302b.

⁶⁸ Ibid., pp. 213-215, 302b-303b.

ตารางที่ 1 รูปแบบการปกครองทั้ง 7 ประเภท

รูปแบบการปกครองในอุดมคติ : ปกครองโดยรัฐบุรุษ, มีพื้นฐานอยู่บนความรู้ของผู้ปกครอง, ไม่ยึดติดกับกฎหมาย

	ยึดถือกฎหมาย	ไม่ยึดถือกฎหมาย
ดีที่สุด	Monarchy	Democracy
	Aristocracy	Oligarchy
เลวร้ายที่สุด	Democracy	Tyranny

Robin Waterfield ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับรูปแบบการปกครองทั้ง 6 ที่ปรากฏอยู่ใน “รัฐบุรุษ” ไว้ 4 ข้อด้วยกัน⁶⁹ คือ

1. นิยามของการปกครองทั้ง 6 แบบที่ปรากฏอยู่ในบทสนทนาเรื่องนี้เป็นนิยามที่ยึดถือความเป็นจริงหรือrealistic กล่าวคือเป็นนิยามที่อยู่ในความหมายทั่วไปตามวาทกรรมการเมืองโดยปกติ ซึ่งสังเกตได้จากเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกรูปแบบการปกครองเหล่านี้ ได้แก่ การปกครองโดยคนๆเดียว, น้อยคน, หรือหลายคน

2. เพลโตประเมินคุณค่าของรูปแบบการปกครองแต่ละแบบโดยพิจารณาจากหน้าที่หรือการทำงานของรูปแบบการปกครองนั้นๆ ซึ่งสังเกตได้จากการประเมินการปกครองแบบ Democracy ว่ามีทั้งด้านบวกและด้านลบด้วยแนวคิดที่ว่ารูปแบบการปกครองดังกล่าวซึ่งเป็นการปกครองที่ต่อต้านรัฐบุรุษมากที่สุดนั้นแท้ที่จริงแล้วกลับเป็นการปกครองที่ดีที่สุดในโลกแห่งความเป็นจริง เนื่องจากมันเป็นการปกครองที่ต่อต้านผู้นำแบบอำนาจนิยมเบ็ดเสร็จ(dictatorship) มากที่สุดด้วยเช่นกัน ซึ่งในความเป็นจริงผู้นำแบบดังกล่าวย่อมมีเป็นจำนวนมากกว่ารัฐบุรุษอยู่แล้ว และนั่นแสดงว่า “รัฐบุรุษ” ของเพลโตตระหนักถึงข้อดีของ Democracy จากมุมมองของการประเมินโดยยึดหลักความเป็นจริงที่ว่าทำอย่างไรสถาบันการเมืองจึงจะทำงานได้อย่างแท้จริง

3. ความสนใจของเพลโตเกี่ยวกับการทำงานอย่างแท้จริงขององค์ประกอบในทางการเมืองนั้นค่อนข้างจะไม่สม่ำเสมอ เช่นใน 291e เขาแบ่งการปกครองโดยคนๆเดียว, คนจำนวนน้อย, และคนจำนวนมากออกเป็นสอง โดยใช้การยอมรับหรือการบังคับ, รวยหรือจน, และยึดถือหรือไม่ยึดถือกฎหมายเป็นเกณฑ์ แต่เมื่อบทสนทนาดำเนินมาถึงช่วง 302b-303b กลับพิจารณาเฉพาะการยึดถือหรือไม่ยึดถือกฎหมายเท่านั้น

⁶⁹Plato, *Plato : Statesman*, trans.Robin Waterfield, pp.xvi-xx.

4. ความสนใจหลักของเพลโตใน“รัฐบุรุษ”ก็คือความสำคัญของกฎหมายและสถาบัน (institutions)ซึ่งปรากฏอยู่ในช่วงท้ายๆของบทสนทนา กล่าวคือการเปลี่ยนแปลงมักจะเป็นไปเพื่อประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ในขณะที่กฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้นนั้นเป็นการแสดงถึงภูมิปัญญาของส่วนรวมมากกว่า เนื่องจากกฎหมายคือสิ่งที่ประชาชนโดยรวมให้การยอมรับร่วมกันและมีสถานะที่ต่อต้านต่อความปรารถนาของปัจเจกชนหรือคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงกฎหมายนั้นๆ

กล่าวโดยสรุปก็คือในมุมมองของผู้วิจัยนั้นการกล่าวถึงรูปแบบการปกครองที่ลอกเลียนแบบรัฐในอุดมคติทั้ง 6 แบบนี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดนั้นเป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นได้ยาก เนื่องจากรูปแบบการปกครองเช่นนั้นต้องมีรัฐบุรุษที่แท้เป็นผู้ปกครอง แต่รัฐบุรุษที่แท้ไม่ได้มีเกลื่อนกล่นอยู่ทั่วไปในทุกๆนคร ดังนั้นทางออกที่ดีที่สุดที่เป็นไปได้ในโลกแห่งความเป็นจริงก็คือการปกครองโดยลอกเลียนแบบการปกครองที่ดีที่สุด ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการลอกเลียนแบบการปกครองของรัฐบุรุษนั่นเอง และรัฐแต่รัฐก็ลอกเลียนแบบดังกล่าวได้อย่างแตกต่างกันออกไป รัฐใดที่ลอกเลียนแบบได้ใกล้เคียงมากก็จัดเป็นรัฐที่ดีมาก รัฐใดที่ลอกเลียนแบบอย่างผิดเพี้ยนก็จัดเป็นรัฐในแบบอย่างที่ไม่ดี แต่ไม่ว่าจะในกรณีใดก็ตามความดีของรัฐที่ลอกเลียนแบบนี้ก็ยังคงไม่อาจทัดเทียมกับความดีของรัฐในอุดมคติได้อยู่ดี และแม้ว่าการกล่าวถึงการปกครองที่ลอกเลียนแบบดังกล่าวจะเท่ากับเป็นการยอมรับว่าการปกครองในอุดมคติเกิดขึ้นได้ยาก แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าตัวรัฐบุรุษเองตลอดจนรูปแบบการปกครองเช่นนั้นจะไม่สามารถเกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริงเลย

ข้อสรุปของการแยกนักการเมืองออกจากรัฐบุรุษ

เมื่อทั้ง Monarchy, Tyranny, Aristocracy, Oligarchy, และ Democracy ทั้งในแบบที่ยึดถือและไม่ยึดถือกฎหมายต่างก็เป็นการปกครองที่ลอกเลียนแบบรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุด ผู้ปกครองของการปกครองทั้ง 6 แบบนี้จึงไม่ใช่รัฐบุรุษ แต่เป็นเพียงผู้ที่เลียนแบบรัฐบุรุษอีกทีหนึ่งเท่านั้น

ชายแปลกหน้านั้นกล่าวถึงคนเหล่านี้ว่าเป็นผู้นำของรูปแบบการปกครองที่จอมปลอม และดังนั้นตัวของพวกเขาเองจึงเป็นผู้นำที่จอมปลอมเช่นเดียวกันกับรูปแบบการปกครองของเขาด้วย และในที่สุดแล้วชายแปลกหน้าก็ระบุว่าผู้ปกครองดังกล่าวนี้คือโสฬสที่มีความสำคัญที่สุด

ในบรรดาโศพิสต์ทั้งหมด ซึ่งผู้ปกครองพวกนี้ก็คือพวกที่เรียกตนเองว่านักการเมือง (political leaders) นั้นเอง⁷⁰

ด้วยการสรุปของชายแปลกหน้าที่เราจึงได้ข้อสรุปว่าหลักการที่เพลโตใช้ในการแยกนักการเมืองออกจากรัฐบุรุษก็คือความรู้หรือศิลปะในการปกครอง กล่าวคือรัฐบุรุษจะปกครองรัฐด้วยความรู้ในการปกครองที่ตนครอบครองอยู่โดยไม่สนใจกฎหมาย และเป้าหมายในการปกครองของเขาก็คือประโยชน์ของรัฐ ส่วนนักการเมืองจะปกครองรัฐด้วยความเชื่อหรือทัศนคติที่เขาคิดว่าเป็นความรู้ในการปกครอง ซึ่งบ้างก็ปกครองโดยยึดถือกฎหมาย บ้างก็ไม่นำพากฎหมายเอาเสียเลย และการปกครองของนักการเมืองทั้งที่ยึดถือและไม่ยึดถือกฎหมายนี้ล้วนนำมาซึ่งความเสื่อมของรัฐ

ในกรณีของนักการเมืองที่ปกครองโดยยึดติดอยู่กับกฎหมายนั้น เขาจะยึดถือกฎหมายอย่างตายตัวเพื่อเป็นการลอกเลียนแนวทางการปกครองของรัฐบุรุษ เพราะเขาเชื่อว่ากฎหมายเป็นสิ่งที่ใกล้เคียงกับความรู้ของรัฐบุรุษมากที่สุด แต่ด้วยการปกครองตามกฎหมายโดยปราศจากความรู้ความเข้าใจในการปกครองนี้เองที่จะเป็นสาเหตุให้เกิดความเสื่อมขึ้นในรัฐ

ส่วนในกรณีของนักการเมืองที่ปกครองโดยละเมิดต่อกฎหมายนั้น พวกเขาจะละทิ้งและพยายามเปลี่ยนแปลงกฎหมายอยู่ตลอดเวลา เพราะคิดว่าตนเองมีความรู้ของรัฐบุรุษอย่างถ่องแท้แล้ว ทว่าในความเป็นจริงพวกเขากลับมีความรู้ดังกล่าวอยู่เพียงน้อยนิดเท่านั้น และดังนั้นพวกเขาก็นำนครไปสู่ความหายนะในที่สุด ซึ่งหายนะที่จะเกิดแก่รัฐด้วยสาเหตุดังกล่าวนี้เป็นหายนะที่ร้ายแรงกว่าการยึดติดอยู่กับกฎหมายโดยไร้ซึ่งความรู้

และด้วยหลักการในการพิจารณาดังที่ได้กล่าวมานี้ นักการเมืองจึงได้ถูกแยกออกไปจากรัฐบุรุษในที่สุด

การแยกศิลปะลำดับรองออกจากศิลปะของรัฐบุรุษ

เมื่อได้ข้อสรุปในการแยกนักการเมืองออกจากศิลปะของรัฐบุรุษแล้ว ชายแปลกหน้าได้กล่าวว่ายังคงมีผู้ที่ครอบครองศิลปะอื่นซึ่งมีความใกล้ชิดกับรัฐบุรุษมากกว่าที่ผ่านมาหลงเหลืออยู่ ซึ่งเขาและโสกราตีสหนุ่มจะต้องแยกคนกลุ่มนี้ออกไป โดยวิธีการแยกที่จะใช้ในตอนนี้เป็นวิธีที่คล้ายกับการหลอมทองคำให้บริสุทธิ์⁷¹

⁷⁰Ibid., pp.215-216, 303b-d.

⁷¹Ibid., p.216, 303d.

ในการสกัดทองคำออกจากสิ่งเจือปนอื่น ๆ นั้นขั้นแรกจะต้องแยกดิน, หิน, และวัตถุอื่นๆ ออกจากสินแร่ทองคำ ต่อจากนั้นจึงแยกแร่อื่นๆ เช่น เงินและบรอนซ์ที่เจือปนอยู่ในเนื้อทอง ออกไปด้วยเตาหลอมซึ่งจะต้องหลอมด้วยไฟจนกระทั่งได้ทองคำบริสุทธิ์

ในการค้นคว้านิยามของรัฐบุรุษก็เช่นกัน ในตอนที่ผ่านๆ มานี้เราได้แยกเอาศิลปะซึ่ง ค่อนข้างจะแตกต่างและตรงกันข้ามกับศิลปะของรัฐบุรุษออกไปแล้ว ทว่าในตอนนี้อย่างไรก็ตาม เหลืออยู่ก็คือศิลปะที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับมันมากๆ ซึ่งศิลปะดังกล่าวนี้ก็คือศิลปะการรบ (art of generalship), ศิลปะในการตัดสินความยุติธรรม (art of administering justice), และศิลปะการ พุดในที่สาธารณะหรือวาทศิลป์ (art of public speaking/art of rhetoric)⁷²

Klein ตีความการเปรียบเทียบการแยกศิลปะทั้ง 3 นี้ ออกจากศิลปะของรัฐบุรุษกับวิธีการ หลอมทองคำให้บริสุทธิ์นี้ว่าศิลปะการรบ, ศิลปะในการตัดสินความยุติธรรม, และศิลปะการพุดใน ที่สาธารณะอาจจะเป็นอะไรก็ได้ระหว่างเงิน, บรอนซ์, หรือแร่อื่นๆ ที่ปะปนอยู่ แต่ศิลปะของรัฐบุรุษ นั้นต้องเป็นทองคำอย่างแน่นอน ในขณะที่ไฟที่ใช้ในการหลอมสกัดทองคำให้บริสุทธิ์นั้นก็คื ความสามารถของชายแปลกหน้าในการแยกศิลปะเหล่านี้ ออกจากศิลปะของรัฐบุรุษนั่นเอง⁷³

วาทศิลป์นั้นเป็นศิลปะที่รับภาระในการชักจูงให้คนทำในสิ่งที่ถูกต้อง ดังนั้นมันจึงมีส่วน ร่วมในการควบคุมกิจกรรมในสังคมให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องด้วย และเพื่อที่จะแยกผู้ที่ครอบครอง ศิลปะนี้ออกไปจากรัฐบุรุษ ชายแปลกหน้าได้อธิบายโดยยกตัวอย่างกรณีของดนตรีว่าเป็นศิลปะ ประเภทหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันก็มีศิลปะอีกประเภทหนึ่งที่ทำหน้าที่ตัดสินว่าเราควรหรือไม่ควรที่จะ เรียนรู้ในศิลปะดนตรี ซึ่งศิลปะประเภทหลังนี้มีลำดับที่สูงกว่าประเภทแรกและควบคุมศิลปะ ประเภทแรกด้วย⁷⁴

จากการยกตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่าชายแปลกหน้าแยกศิลปะออกเป็นสองประเภท คือ ศิลปะลำดับรอง (arts of the lower order) และศิลปะลำดับสูงกว่า (arts of the higher order) ซึ่ง ตัวศิลปะดนตรีนั้นจัดเป็นศิลปะลำดับรอง ส่วนศิลปะอีกแขนงหนึ่งซึ่งรับภาระในการตัดสินใจว่า ควรจะเรียนศิลปะดนตรีหรือไม่จัดเป็นศิลปะลำดับสูงกว่า

ในกรณีของวาทศิลป์นั้นจัดเป็นศิลปะลำดับรองที่รับภาระในการชักจูงประชาชนในรัฐให้ ทำเรื่องที่ถูกต้อง แต่จะไม่ออกคำสั่งต่อประชาชนเหล่านั้นอย่างเป็นทางการ ในขณะเดียวกันตัว มันเองก็ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของศิลปะอีกแขนงหนึ่งซึ่งรับภาระในการตัดสินใจว่าเมื่อใดที่ วาทศิลป์ควรจะมึบทบาทในการชักจูงคน และเมื่อใดที่ควรจะออกคำสั่งโดยการบังคับ

⁷²Ibid., p.217, 303d-304a.

⁷³Klein, *Plato's Trilogy*, pp.190-195.

⁷⁴Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B. Skemp, pp.217-218, 304a-c.

หรือแม้กระทั่งเมื่อใดที่ควรจะวางเฉยไม่กระทำการใดๆเลย ซึ่งศิลปะดังกล่าวนี้ก็คือศิลปะของรัฐบุรุษ⁷⁵

เช่นเดียวกับวาทศิลป์ ทั้งศิลปะการรบและศิลปะในการตัดสินใจความยุติธรรมต่างก็เป็นศิลปะลำดับรองที่อยู่ภายใต้การควบคุมของศิลปะของรัฐบุรุษ กล่าวคือศิลปะการรบนั้นควบคุมการประกาศสงครามกับรัฐที่เป็นศัตรู ทว่าศิลปะของรัฐบุรุษก็คือศิลปะที่รับผิดชอบต่อการตัดสินใจว่ารัฐควรจะทำสงครามกับศัตรูหรือควรจะดำเนินการด้วยการเจรจามากกว่า ซึ่งศิลปะของรัฐบุรุษนี้ควบคุมการทำงานของศิลปะการรบอีกทีหนึ่ง⁷⁶

ส่วนศิลปะในการตัดสินใจความยุติธรรมนั้นเป็นศิลปะที่รับผิดชอบต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับข้อตกลงตามสัญญาของทั้งสองฝ่าย โดยกระทำบนหลักการของความยุติธรรมและกฎหมายซึ่งผู้ปกครองเป็นผู้บัญญัติขึ้น การตัดสินใจดังกล่าวนี้จะต้องมีความเป็นกลางและไม่บิดเบือนคำสั่งของผู้ปกครองที่สร้างกฎหมายนั้นขึ้นมาโดยการรับสินบนหรือความเห็นแก่มิตรหรือศัตรู อย่างไรก็ตาม ศิลปะในการตัดสินใจความยุติธรรมนี้ก็ยังคงมีอำนาจหน้าที่น้อยกว่ารัฐบุรุษ เนื่องจากมีบทบาทเพียงแค่ปกป้องกฎหมายและรับใช้รัฐบุรุษเท่านั้น⁷⁷

ชายแปลกหน้าสรุปว่าศิลปะทั้ง 3 แขนงนี้ไม่ใช่ศิลปะของรัฐบุรุษ ทว่าเป็นศิลปะที่รับผิดชอบในแง่ของวิธีการกระทำซึ่งต่างก็มีขอบเขตความรับผิดชอบเฉพาะเป็นพิเศษของตน โดยมีศิลปะของรัฐบุรุษเป็นผู้ควบคุมในแง่ของโอกาสที่เหมาะสมที่จะกระทำหรือไม่กระทำการใดๆ⁷⁸

M.S.Lane⁷⁹ตีความการแยกศิลปะลำดับรองทั้ง 3 นี้ออกจากศิลปะของรัฐบุรุษโดยให้ความสนใจเกี่ยวกับ“โอกาสที่เหมาะสมในการกระทำการใดๆ”(the right/suitable opportunity for action)หรือ“kairos” โดยอธิบายว่าจากการศึกษาโดยวิธีการแบ่งออกเป็นสองในตอนต้นของบทสนทนานั้นข้อสรุปข้อหนึ่งที่เราได้ก็คือภาระของรัฐบุรุษก็คือการผลิตหรือการควบคุมลำดับที่สองนี้ของข้อสรุปดังกล่าวก็คือรัฐบุรุษจะไม่ผลิตสรรพสิ่งใดๆด้วยตัวเอง ทว่าจะเป็นผู้ออกคำสั่งต่อผู้อื่นซึ่งเป็นผู้ผลิตโดยตรงอีกทีหนึ่ง

การผลิตหรือการควบคุมลำดับที่สองของรัฐบุรุษที่กระทำเหนือศิลปะแขนงอื่นๆนี้จะกระทำด้วยความรู้ที่เฉพาะเจาะจงแขนงหนึ่ง ซึ่งความรู้ดังกล่าวก็คือความรู้ในเรื่องเวลาที่เหมาะสม (knowledge of timing)

⁷⁵Ibid., pp.218-219, 304c-d.

⁷⁶Ibid., pp.219-220, 304e-305a.

⁷⁷Ibid., pp.220-221, 305b-c.

⁷⁸Ibid., pp.220-221, 305c-d.

⁷⁹Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*, pp.139-146.

Lane อธิบายว่าศิลปะของรัฐบุรุษนั้นเกี่ยวข้องกับศิลปะทั้งหลายในรัฐก็จริง ทว่ามันแตกต่างกับศิลปะเหล่านั้นตรงที่มันเท่านั้นที่สามารถตัดสินใจได้ว่าเมื่อใดที่ศิลปะนั้นๆ ควรจะเริ่มหรือหยุด เพราะความรู้ของรัฐบุรุษนั้นประกอบด้วยkairos คือเขารู้ว่าเมื่อไหร่คือเวลาที่ถูกต้องหรือผิดสำหรับศิลปะแต่ละแขนงที่จะดำเนินการผลิตในนคร และความรู้เกี่ยวกับkairosคือสิ่งที่ทำให้รัฐบุรุษสามารถควบคุมเหนือศิลปะแขนงอื่นๆ ในรัฐ เนื่องจากkairosนั้นเกี่ยวข้องกับการผลิตที่กระทำโดยศิลปะแขนงอื่นๆ และสิ่งที่รัฐบุรุษกระทำก็คือการควบคุมเหนือการผลิตของศิลปะเหล่านั้นอีกทีหนึ่ง ดังนั้นศิลปะของรัฐบุรุษจึงไม่ได้มีประโยชน์ต่อศิลปะแต่ละแขนงที่มันบัญชาการแต่มีประโยชน์ต่อนครโดยรวมมากกว่า

กล่าวโดยสรุปก็คือตามความคิดของLane นั้นศิลปะของรัฐบุรุษแตกต่างจากศิลปะแขนงอื่นๆ ตรงที่มันมีความรู้เกี่ยวกับkairos ดังนั้นมันจึงเป็นศิลปะที่สามารถตัดสินใจได้ว่าศิลปะใดควรเริ่มหรือหยุดกิจกรรมในรัฐเวลาใด และด้วยเหตุนี้ศิลปะของรัฐบุรุษจึงควบคุมเหนือศิลปะเหล่านั้น และถูกแยกออกจากศิลปะการรบ, ศิลปะการพูดในที่สาธารณะ, และศิลปะในการตัดสินใจยุติธรรม แต่อยู่ในฐานะของผู้สั่งการเหนือศิลปะ 3 ประเภทนี้ ซึ่งเท่ากับว่าการทำงานของรัฐบาลนั้นเป็นการควบคุมลำดับที่สองในกระบวนการผลิตของรัฐ

ด้วยหลักการดังกล่าวนี้ศิลปะการพูดในที่สาธารณะ, ศิลปะการรบ, และศิลปะในการตัดสินใจยุติธรรมจึงได้ถูกแยกออกไปจากศิลปะของรัฐบุรุษ และดังนั้นในตอนนี้อาจจะเหลืออยู่แต่ศิลปะของผู้ปกครองโดยไม่มีคู่แข่งอื่นใดปะปนอยู่ อย่างไรก็ตามภารกิจของชายแปลกหน้าและโสกราตีสหนุ่มก็ยังไม่เสร็จสิ้นลง เพราะสิ่งที่พวกเขาได้มาในขณะนี้ก็คือความรู้ที่ว่าศิลปะใดบ้างที่ไม่ใช่ศิลปะของรัฐบุรุษและตัวเนื้อหาบางส่วนของรัฐบุรุษเท่านั้น ดังนั้นนิยามของรัฐบุรุษจึงยังคงไม่สมบูรณ์ และทั้งชายแปลกหน้าและโสกราตีสหนุ่มก็ยังคงต้องศึกษาค้นคว้าต่อไป

รัฐบุรุษคือผู้ทอนครรัฐ

เมื่อได้แยกศิลปะอื่นๆ ทั้งหมดที่มีส่วนร่วมในการปกครองรัฐออกไปจากศิลปะของรัฐบุรุษแล้ว ชายแปลกหน้าก็ได้กล่าวแก่โสกราตีสหนุ่มว่า

“มีศิลปะซึ่งควบคุมศิลปะเหล่านั้นทั้งหมด มันเกี่ยวข้องกับกฎหมายและทุกๆสรรพสิ่งในสังคม มันसानเอาสรรพสิ่งทั้งหมดเข้าไปในผืนผ้าที่เป็นหนึ่งเดียวด้วยทักษะที่สมบูรณ์แบบ มันคือศิลปะครอบจักรวาลและดังนั้นเราจึงเรียกมันด้วยชื่อที่มีขอบเขตครอบจักรวาลด้วย ชื่อๆ นั้น

เป็นชื่อที่ข้าพเจ้าเชื่อว่าเป็นของศิลปะนี้และเป็นของศิลปะนี้เท่านั้น ชื่อ
นั้นก็คือศิลปะของรัฐบุรุษ(statesmanship)⁸⁰

นอกจากนั้นเขายังเสนออีกด้วยว่าสิ่งที่ควรจะทำเป็นอันดับต่อไปก็คือการพิจารณา
พิเคราะห์ที่ตัวศาสตร์ในการปกครอง โดยใช้ศิลปะการทอผ้าเป็นตัวอย่งเทียบเคียงอีกครั้งหนึ่ง
ซึ่งคำถามที่ชายแปลกหน้ายกขึ้นมาในตอนนั้นก็คือกระบวนการทอของรัฐบุรุษนั้นเหมือนกับอะไร,
ดำเนินการอย่างไร? และอะไรคือฝืนผ้าอันเป็นผลจากการทอของเขา?⁸¹

1 คุณธรรมสองประเภทกับคนสองบุคลิกในรัฐ

ชายแปลกหน้าเริ่มต้นการอธิบายโดยกล่าวถึงคุณธรรมสองประเภทที่ขัดแย้งกัน คือ
ความกล้าหาญ(courage) กับความพอประมาณ(moderation)⁸²

เพื่อที่จะอธิบายคุณธรรมทั้งสองประเภทนี้ชายแปลกหน้าได้กล่าวถึงความว่องไว
(swiftness)และความเร็ว(speed)เป็นกรณีตัวอย่าง โดยกล่าวว่าความว่องไวของจิตและกาย
ตลอดจนการสันตะเพื่อนอันรวดเร็วในการออกเสียงนั้นอาจถูกพบได้ในบุคคลที่ดำรงชีวิตอยู่ หรือ
อาจแสดงออกในดนตรีหรือภาพวาด และหากเราพอใจในคำเหล่านี้แล้วเราก็จะใช้ชื่อหนึ่งใน
การระบุถึงมันอย่างยกย่อง ซึ่งชื่อดังกล่าวก็คือ“แข็งแรง/แข็งขัน”(vigorous) โดยไม่ว่า
คุณธรรมดังกล่าวจะเป็นความตื่นตัว(alert), ความเร็ว(speed), หรือความเข้มข้น(intense)เราก็จะ
ใช้ชื่อ“แข็งแรง/แข็งขัน”เพื่อแสดงความพอใจของเราที่มีต่อคุณสมบัติเหล่านี้⁸³

ในทางกลับกันชายแปลกหน้าอธิบายว่าเราก็อาจจะพอใจในความสุภาพ(gentleness)
และความเงียบขรึม(quietness)ที่ถูกแสดงออกมาในพฤติกรรมประเภทต่างๆ เช่นความเงียบขรึม
และความพอประมาณ(quietness and moderation)ในกระบวนการทางความคิดที่อดกลั้น, หรือ
ในการกระทำที่สุภาพ, หรือแม้แต่ในการเปล่งเสียงที่เรียบลึกหรือความเหมาะสมในงานศิลปะ
และเมื่อเรามีความพอใจในคุณสมบัติเหล่านี้แล้วชื่อที่เราใช้เพื่อระบุถึงมันอย่างยกย่องก็คือ
“ควบคุม”(controlled)⁸⁴

⁸⁰Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B. Skemp, p.221, 305e.

⁸¹Ibid., pp.221-222, 305e-306a.

⁸²Ibid., p.222, 306b.

⁸³Ibid., pp.223-224, 306d-e.

⁸⁴Ibid., pp.224-225, 307a-b.

อย่างไรก็ตามทั้ง“แข็งแรง/แข็งขัน”และ“ควบคุม”นี้หากอยู่ในเวลาที่ไม่เหมาะสมแล้วชื่อที่ใช้เรียกพวกมันก็จะแตกต่างกันไป “แข็งแรง/แข็งขัน”นั้นหากมากเกินไปและไม่ถูกกาลเทศะก็จะกลายเป็น“มากเกินไป”(excessive) และ“บ้าคลั่ง”(maniacal) ส่วน“ควบคุม”ก็จะกลายเป็น“ขี้ขลาด”(coward)หรือแม้แต่“เกียจคร้าน”(indolent) ซึ่งชายแปลกหน้าสรุปว่าชื่อๆเดียวนั้นสามารถครอบคลุมคุณภาพหลายๆคุณภาพได้⁸⁵

ใน“บทที่ 3 : ว่าด้วยนัยของการศึกษาด้วยวิธีการทางคณิตศาสตร์”และ“บทที่ 4 : ว่าด้วยนัยของการศึกษาโดยใช้ตำนาน”นั้น เราได้เห็นไปแล้วว่ากระบวนการในการตั้งชื่อมีความสำคัญต่อวิธีการแบ่งออกเป็นสองอย่างไร มาในตอนนี้นับบทบาทของกระบวนการดังกล่าวได้ปรากฏตัวขึ้นอีกครั้งหนึ่งในฐานะของสิ่งที่สะท้อนซึ่งความพอใจของเราที่มีต่อคุณธรรมแต่ละประเภท กล่าวคือเมื่อผู้เรียกชื่อไม่พอใจในคุณธรรมประเภทใดประเภทหนึ่งซึ่งแสดงออกมาในพฤติกรรมหรือสรรพสิ่งต่างๆเขาก็จะเรียกมันด้วยชื่อที่แตกต่างออกไป ซึ่งไม่ใช่ชื่อที่แสดงถึงการยกย่องทว่าเป็นการตำหนิมากกว่า

ชายแปลกหน้ากล่าวว่าคุณธรรมทั้งสองประเภทนี้ต่างก็มีความขัดแย้งต่อกัน และดังนั้นประชาชนผู้ซึ่งถูกครอบงำด้วยคุณธรรมประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภทนี้จึงมีความขัดแย้งต่อกันไปด้วย ซึ่งความขัดแย้งทั้งระหว่างตัวคุณธรรมทั้งสองประเภทเองและระหว่างประชาชนที่มีบุคลิกสองแบบนี้เป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

มนุษย์นั้นมีปฏิกริยากับสถานการณ์ต่างๆในแนวทางใดแนวทางหนึ่งตามความพอใจของตนเอง พฤติกรรมใดก็ตามที่ใกล้เคียงกับบุคลิกของตนพฤติกรรมนั้นก็จะเป็นที่ชื่นชอบ ในทางกลับกันหากพฤติกรรมใดมีแนวโน้มไปในทางบุคลิกที่ตรงกันข้ามพวกเขา ก็จะปฏิเสธพฤติกรรมนั้น ดังนั้นพวกเขาจึงมีความขัดแย้งอย่างรุนแรงกับอีกฝ่ายหนึ่งในหลายๆประเด็น⁸⁶

M.S.Lane⁸⁷ตีความเรื่องคนที่มีบุคลิกสองแบบนี้โดยเชื่อมโยงกับประเด็นเกี่ยวกับชื่อหรือภาษา โดยอธิบายว่ากุญแจที่เชื่อมโยงระหว่างอารมณ์กับการกระทำก็คือการตัดสินใจเกี่ยวกับการประเมินซึ่งถูกแสดงออกมาในคำที่ใช้พรรณนา โดยคนที่มีคุณสมบัติแบบหนึ่งจะไม่มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจอีกฝ่ายหนึ่งอย่างถูกต้องและพรรณนาถึงฝ่ายดังกล่าวอย่างยกย่องคู่ควรหรือเหมาะสมกับสถานการณ์ แต่เขาจะพรรณนาถึงการกระทำของฝ่ายดังกล่าวในฐานะที่มากเกินไป เช่นพวกที่มีความกล้าหาญอาจพรรณนาถึงพวกที่มีความพอประมาณว่าเป็นพวกขี้ขลาด หรือพวกที่มีความพอประมาณอาจพรรณนาถึงพวกที่มีความกล้าหาญว่าพวกบ้าคลั่ง เป็นต้น

⁸⁵Ibid., p.225, 307b-c.

⁸⁶Ibid., p.225, 307c-d.

⁸⁷Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*, pp.171-182.

Lane อธิบายว่าการเรียกอีกฝ่ายหนึ่งในลักษณะเช่นนี้เป็นการแสดงออกซึ่งอารมณ์ของฝ่ายที่เป็นผู้เรียก ความไม่ชอบในอีกฝ่ายหนึ่งจะเป็นปัจจัยที่โน้มเอียงให้ฝ่ายที่เป็นผู้อธิบายพรรณนาถึงการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่งอย่างผิดๆ ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะเกิดขึ้นอย่างเหมาะสมหรือไม่ก็ตาม ในทางกลับกันความโอนเอียงเข้ากับฝ่ายของตนเองก็จะทำให้เขาอธิบายการกระทำของฝ่ายตนในทางบวกเสมอไม่ว่ามันจะถูกกาลเทศะหรือไม่ก็ตาม

ดังนั้นการตัดสินตามเงื่อนไของอารมณ์ของผู้ตัดสินจึงถูกแสดงออกมาในภาษาที่ผู้ตัดสินใช้ในการพรรณนาถึงพฤติกรรมใดๆนั่นเอง

ประเด็นก็คือเมื่อการตัดสินถูกสะท้อนออกมาในภาษาที่ใช้แล้ว ดังนั้นเมื่อคนสองกลุ่มมีความแตกต่างกันในทางอารมณ์อันนำมาซึ่งความแตกต่างกันในการตัดสิน สิ่งที่ย่อมจะตามมาคือภาษาที่พวกเขาใช้ย่อมจะแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งนั่นแสดงว่าภาษาไม่ใช่เครื่องมือที่มีความเป็นกลางที่จะนำคนสองกลุ่มมารวมไว้ด้วยกันได้ และหากภาษาไม่สามารถช่วยรวมคนสองกลุ่มได้เช่นนี้แล้ว มันก็ไม่อาจช่วยในกระบวนการตัดสินอย่างเหมาะสมได้ เนื่องจากความขัดแย้งทางอารมณ์ของคนทั้งสองกลุ่มนี้เป็นอุปสรรคต่อความชัดเจนของความเข้าใจ

ชายแปลกหน้าอธิบายว่าความขัดแย้งของอารมณ์ที่เขากล่าวถึงนี้เป็นเพียงแค่เรื่องเล็กน้อย แต่ถ้าเมื่อใดก็ตามที่ความขัดแย้งดังกล่าวเกิดขึ้นในกิจการส่วนรวมมันจะกลายเป็นสาเหตุของความเสื่อมแห่งรัฐ กล่าวคือมนุษย์พวกที่เรียกว่าพอประมาณหรือ moderation นั้นจะฝักใฝ่ในสันติและความสงบอยู่เสมอ พวกเขาเป็นพวกที่ชอบเก็บเนื้อเก็บตัวและปรารถนาที่จะเอาใจใส่อยู่แต่เพียงกับกิจการของตนเอง ดังนั้นเมื่อได้มีส่วนร่วมในนโยบายต่างประเทศของรัฐพวกเขาจะมีแนวโน้มที่จะรักษาความสงบกับรัฐอื่น และถ้าเมื่อใดที่สามารถนำนโยบายของตนไปปฏิบัติได้พวก moderation นี้ก็จะต่อต้านสงครามอย่างไม่ถูกกาลเทศะ นอกจากนั้นพวกเขายังจะพยายามทำให้เด็กหนุ่มมีบุคลิกเดียวกับตนด้วย ดังนั้นคนพวกนี้จะมีเมตตาต่อผู้ที่มารุกรานซึ่งต่อมาจะทำลายพวกเขา และในที่สุดแล้วพวกเขาก็จะนำพานครรัฐไปสู่ความสูญเสียดีริภาพและกลายเป็นทาส

ส่วนพวกที่เรียกว่ากล้าหาญหรือ courage นั้นจะเป็นพวกที่กระหายการสู้รบอยู่เสมอ และดังนั้นพวกเขาจึงคอยแต่นำรัฐของตนไปสู่สงครามอยู่ร่ำไป โดยนำรัฐเหล่านั้นไปสู่ความขัดแย้งกับศัตรูผู้ทรงอำนาจ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะพวกเขารักในการสงครามมากเกินไป ซึ่งผลของมันก็คือการนำพารัฐไปอยู่ภายใต้การปกครองของศัตรูนั่นเอง⁸⁸

⁸⁸ Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B. Skemp, p.226, 307d-308a.

ชายแปลกหน้าสรุปการค้นคว้าในประเด็นนี้ว่าคุณธรรมหรือความดีนั้นมีอยู่สองประเภท แต่ละประเภทต่างก็ขัดแย้งซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นคุณธรรมเหล่านี้ยังทำให้คนที่พวกมันครอบงำบุคลิกของพวกเขาอยู่ขัดแย้งกันไปด้วย⁸⁹ ดังนั้นด้วยคุณธรรมแห่งความกล้าหาญและความพอประมาณเราจึงได้คนสองประเภทในสังคม ประเภทแรกคือพวกที่มีความกล้าหาญและกระตือรือร้น ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือพวกที่สุขุมและรักสงบ

2 การเตรียมคนสองประเภทในรัฐให้พร้อมสำหรับการทอ

เมื่อมีคนสองประเภทที่มีบุคลิกขัดแย้งซึ่งกันและกันอยู่ในรัฐก็ต้องการทอประสานคนเหล่านี้เข้าด้วยกัน แต่ก่อนที่จะทอประสานดังกล่าวได้นั้นจำเป็นที่จะต้องมีการเตรียมคนเหล่านี้ให้มีความพร้อมเสียก่อน โดยชายแปลกหน้าให้เหตุผลว่าคงไม่มีศิลปะแขนงใดที่จะยอมรับวัตถุดิบที่เลวเพื่อนำมาผลิตผลิตภัณฑ์ของตนตราบใดที่ยังสามารถหาวัตถุดิบที่ดีได้ และดังนั้นศิลปะต่างๆ จึงอาจปรับปรุงตกแต่งวัตถุดิบของตนเพื่อให้เหมาะสมกับหน้าที่ของพวกมัน⁹⁰

ศิลปะการปกครองก็เช่นกัน ก่อนที่รัฐบุรุษจะทอประสานคนสองประเภทในรัฐเข้าด้วยกันนั้นจะต้องมีการเตรียมคนทั้งสองประเภทนี้ให้พร้อมเสียก่อน โดยอันดับแรกเขาจะวางคนหนุ่มในเกมส์เพื่อทดสอบ หลังจากนั้นก็จะจัดให้คนหนุ่มเหล่านั้นได้รับการศึกษาซึ่งเขามอบหมายหน้าที่ในการให้การศึกษาอบรมนี้แก่ผู้เลี้ยงดูและให้การศึกษาตามกฎหมายแห่งการศึกษา โดยที่ตัวรัฐบุรุษจะเป็นผู้ควบคุมและให้คำแนะนำแก่ผู้ที่ได้รับมอบหมายเหล่านั้นอีกทีหนึ่ง ซึ่งชายแปลกหน้ากล่าวว่ขั้นตอนเตรียมการนี้เหมือนกันกับการทอผ้า กล่าวคือศิลปะการทอผ้าจะควบคุมศิลปะในการสานเส้นด้ายและศิลปะอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมวัตถุดิบและเครื่องมือในการทอผ้าเพื่อผลิตเส้นด้ายที่พร้อมสำหรับการทอเป็นผืนผ้า ทว่าศิลปะการทอผ้าจะไม่รับผิดชอบต่อการเตรียมวัตถุดิบนั้นๆด้วยตนเอง

การอบรมและให้การศึกษาในแนวทางที่รัฐบุรุษต้องการนั้นคือการสร้างบุคลิกที่เหมาะสมสำหรับการทอสิ่งที่ชายแปลกหน้าเรียกว่า the web of the state ให้แก่เด็กๆ ซึ่งในกรณีของผู้ที่ไม่สามารถปรับตัวให้มีบุคลิกที่กล้าหาญและพอประมาณได้อย่างพอเหมาะ แต่ถูกกระตุ้นให้เป็นคนชั่วช้าและไร้ความยุติธรรมด้วยแรงขับของธรรมชาติอันชั่วร้ายนั้น จะถูกรัฐบุรุษกำจัดออกไปจากรัฐไม่ว่าจะด้วยความตาย, การเนรเทศ, หรือโดยความเสื่อมเสียอื่นๆ ส่วนในกรณีของคนที่ไม่อาจ

⁸⁹Ibid., p.227, 308b.

⁹⁰Ibid., p.227, 308c.

ปรับปรุงตัวให้หลุดพ้นจากความโง่เง่าได้นั้นรัฐบุรุษก็จะกำจัดโดยการลดสถานะของพวกเขาลง เป็นทาสรับใช้ของผู้อื่นในสังคม⁹¹

คนหนุ่มที่เหลือทั้งหมดซึ่งเป็นผู้ที่ผ่านการศึกษาบรมและสามารถปรับบุคลิกของตนให้มีความพอดีได้แล้วนั้นจะถูกรัฐบุรุษห่อเข้าด้วยกัน โดยคนที่มีบุคลิกแบบกล้าหาญจะถูกห่อในฐานะของด้ายตามยาว(warp)ที่เหนียวแน่น ส่วนคนที่มีบุคลิกแบบพอประมาณจะถูกห่อในฐานะของด้ายตามขวาง(woof)ที่อ่อนนุ่ม ซึ่งรัฐบุรุษจะห่อคนทั้งสองประเภทนี้เข้าด้วยกันโดยการแสดงออกซึ่งบุคลิกที่ตรงข้ามกันทั้งสองฝ่าย⁹²

Laneตีความขั้นตอนในการเตรียมวัตถุดิบสำหรับการทอครุรัฐนี้ว่าในบทสนทนาเรื่อง "รัฐบุรุษ" นั้นการสาธิตเป็นเพียงขั้นตอนเตรียมการของการทอผ้า ซึ่งกระบวนการในการสาธิตนั้นเป็นการกระทำในลักษณะของการแยกออกจากกัน(seperative process) อันเป็นลักษณะที่ตรงข้ามกับกระบวนการเชื่อมประสานเข้าด้วยกัน(combining process)ในการทอผ้า

ส่วนในกรณีของศิลปะการปกครองนั้น รัฐบุรุษได้มอบหมายหน้าที่ในการแยกออกจากกันให้แก่ครูและผู้ให้การศึกษาอบรมต่างๆ ซึ่งไม่ใช่ผู้ทอประสานทางการเมือง(political weaver) และครูและผู้ให้การศึกษาอบรมนี้ก็เปรียบได้กับผู้สางเส้นด้ายในกระบวนการทอผ้า อันเป็นผู้เตรียมการสำหรับการทอตนเอง และถ้าหากว่ารัฐบุรุษจะเปรียบได้กับผู้ทอผ้าแล้ว นั่นก็ไม่ใช่เพราะว่าเขาทำหน้าที่ในการคัดคนที่เลวออกไปจากนคร แต่เป็นเพราะสามารถประสานคนที่มีลักษณะตรงข้ามกันเข้าด้วยกัน ซึ่งการประสานนี้ไม่ใช่เพื่อความขัดแย้ง ทว่าเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่รัฐมากกว่า ส่วนการคัดคนเลวออกไปนั้นเป็นภาระของผู้ที่ครอบครองศิลปะแขนงอื่นๆก่อนที่จะถึงขั้นตอนในการทอประสานทางการเมือง(political weaving) ซึ่งต้องกระทำโดยผู้อื่นที่ไม่ใช่รัฐบุรุษ⁹³

กล่าวโดยสรุปก็คือรัฐบุรุษจะมอบหมายให้ผู้อบรมเลี้ยงดูและครูทำหน้าที่ในการเตรียมเด็กให้พร้อมสำหรับการทอ เช่นเดียวกับผู้สางเส้นด้ายและผู้ผลิตเครื่องมืออื่นๆในกระบวนการทอผ้า ซึ่งด้วยกระบวนการให้ศึกษานี้เองวัตถุดิบที่เลวจะถูกแยกออกไปและไม่มีส่วนร่วมในกิจการของรัฐ ส่วนวัตถุดิบที่เหลืออยู่ซึ่งเป็นเด็กที่ผ่านการศึกษาบรมจนมีบุคลิกที่พอเหมาะพอดีแล้วนั้นก็จะถูกถักทอเข้าด้วยกันเป็นผืนผ้าแห่งรัฐต่อไป ซึ่งหน้าที่ในการทอดังกล่าวนี้เป็นภาระของรัฐบุรุษโดยตรง เช่นเดียวกับที่หน้าที่ในการทอด้ายตามยาวและด้ายตามขวางเข้าด้วยกันเป็นผืนผ้าเป็นภาระของผู้ทอผ้านั่นเอง

⁹¹ Ibid., pp.227-228, 308d-309a.

⁹² Ibid., p.229, 309b.

⁹³ Lane, *Method and Politics in Plato's Statesman*, pp.171-182.

3 การทอของรัฐบุรุษ

เมื่อศิลปะในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาได้คัดแยกคนซึ่งเป็นวัตถุดิบที่เลวออกไปจากรัฐแล้ว ศิลปะของรัฐบุรุษจะรับหน้าที่ในการทอประสานคนที่เหลืออยู่เข้าเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยคนที่เหลืออยู่นี้คือผู้ที่ผ่านการศึกษามีบุคลิกที่พอเหมาะพอดีสำหรับการทอ ซึ่งแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ พวกที่กล้าหาญ(courage) และพวกที่พอประมาณ(moderation)

วิธีการทอคนสองประเภทซึ่งมีความแตกต่างกันเหล่านี้ก็คือการที่รัฐบุรุษสร้างสิ่งที่ชายแปลกหน้าเรียกว่า“พันธะ”(bond)ขึ้นมา พันธะดังกล่าวนี้มีสองประเภท คือ“พันธะทางจิต”(divine bond)และ“พันธะทางกาย”(human bond)

การสร้างพันธะทางจิตก็คือการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ให้แก่จิตของเด็กหนุ่มทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติเกี่ยวกับความยุติธรรม, ความดี ตลอดจนสิ่งอื่นๆ ที่ตรงข้ามกับคุณธรรมเหล่านี้ โดยการทำให้จิตของพวกเขาถูกมีส่วนร่วมโดยบุคลิกทั้งสองประเภทในการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ซึ่งรัฐบุรุษเท่านั้นที่จะสามารถสร้างพันธะทางจิตนี้ได้ และด้วยพันธะทางจิตนี้เองเด็กหนุ่มที่มีบุคลิกที่แข็งขันและกล้าหาญจะถูกสร้างทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับความสุภาพชั้นในจิตของพวกเขา และดังนั้นพวกเขาจึงเป็นผู้ที่มีบุคลิกที่เปี่ยมไปด้วยความยุติธรรม แต่หากจิตของพวกเขาปฏิเสธต่อการสร้างพันธะทางจิตโดยรัฐบุรุษแล้ว พวกเขาก็จะเสื่อมลงไปสู่ความเหี้ยมโหดและดุร้ายดังพวกอสูร ส่วนในกรณีของบรรดาเด็กหนุ่มที่มีบุคลิกแบบพอประมาณทั้งหลายนั้น พวกเขาจะถูกสร้างทัศนคติที่ถูกต้องว่าควรจะมีความสุขุมรอบคอบในระดับใดจึงจะเหมาะสมที่จะรับหน้าที่ของตนในกิจการสาธารณะ และหากเมื่อใดที่พวกเขาปฏิเสธต่อการสร้างทัศนคติดังกล่าวแล้วพวกเขาก็จะกลายเป็นคนโง่ไปในที่สุด⁹⁴

ชายแปลกหน้ากล่าวว่าเมื่อพันธะทางจิตได้ถูกสร้างขึ้นแล้วการสร้างพันธะทางกายก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยาก โดยพันธะทางกายก็คือการประสานคนสองประเภทที่ได้ถูกสร้างพันธะทางจิตขึ้นในจิตเพื่อให้มีบุคลิกที่พอดีแล้วนั้นด้วยการแต่งงาน โดยพวกที่มีบุคลิกแบบหนึ่งแบบใดจะต้องไม่แต่งงานกับพวกที่มีบุคลิกแบบเดียวกัน ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันไม่ให้ลูกหลานที่สืบสายเลือดมานั้นมีบุคลิกแบบใดแบบหนึ่งอย่างสุดโต่งเกินไป เพราะหากพวกที่มีบุคลิกแบบกล้าหาญสืบเชื้อสายเฉพาะกับพวกที่มีบุคลิกแบบเดียวกันแล้ว ลูกหลานของพวกเขาจะจมดิ่งลงสู่พวกที่มีบุคลิกแบบรุนแรงและบ้าคลั่ง ส่วนในกรณีของพวกที่มีบุคลิกแบบพอประมาณนั้นหากสืบเชื้อสายกับพวกที่มีบุคลิกแบบพอประมาณด้วยกัน ลูกหลานรุ่นต่อมาของพวกเขาจะเสื่อมลงจนกลายเป็นผู้ที่ที่มึนท้อ

⁹⁴ Plato, *Plato : The Statesman*, trans. J.B. Skemp, pp.230-231, 309c-e.

เกินกว่าที่จะตอบสนองต่อความต้องการของชีวิต และในที่สุดแล้วพวกเขาจะกลายเป็นคนที่ไม่มีความสามารถในการกระทำสิ่งใดๆเลย⁹⁵

จากการบรรยายของชายแปลกหน้าเกี่ยวกับการทอประสานคนสองประเภทในรัฐด้วยพันธะทางจิตและพันธะทางกายนี้ ผู้วิจัยตีความว่าการทอประสานของรัฐบุรุษนั้นจะกระทำต่อประชาชนของเขาในสองระดับด้วยกัน กล่าวคือในระดับของจิตและระดับของสายเลือด

พันธะทางจิตนั้นเป็นการทอประสานในระดับของจิต คือการประสานบุคลิกสองฝ่ายในจิตของคน ทั้งนี้เพื่อให้คนหนุ่มที่ถูกทอเข้าด้วยกันมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อสิ่งต่างๆโดยไม่มีแนวโน้มที่จะยกย่องสิ่งที่เหมือนกับบุคลิกของตน และตำหนิสิ่งที่เหมือนกับบุคลิกอันตรงข้ามกับตนในการตัดสินใจต่อสถานการณ์ใดๆ

ส่วนพันธะทางกายนั้นเป็นการทอประสานคนในระดับสายเลือดด้วยการแต่งงานระหว่างคนทั้งสองประเภท การทอประสานด้วยการจับคู่แต่งงานที่เหมาะสมจะทำให้ลูกหลานที่สืบเชื้อสายจากการแต่งงานมีบุคลิกแบบปานกลาง ไม่กล้าหาญและแข็งขันมากเกินไปจนกลายเป็นรุนแรงหรือบ้าคลั่ง ในขณะที่เดียวกันก็ไม่สุภาพเงิบขี้นมากเกินไปจนกลายเป็นคนโง่และเกียจคร้าน ซึ่งบุคลิกที่พอเหมาะพอดีนี้เกิดจากการผสมผสานกันในระดับสายเลือดระหว่างบุคลิกสองแบบที่ตรงข้ามกันนั่นเอง

ชายแปลกหน้าอธิบายว่าด้วยพันธะทั้งสองประเภทนี้คนที่มีความบุคลิกสุภาพเรียบร้อยจะไม่อาจถูกแยกออกจากคนที่มีความบุคลิกแข็งขันกล้าหาญ แต่รัฐบุรุษจะทอประสานพวกเขาเข้าด้วยกันเป็นเครือข่ายของรัฐที่ใกล้ชิดแนบแน่น โดยมอบหมายให้พวกเขาทำงานร่วมกันในกิจการต่างๆของรัฐ กล่าวคือในกรณีที่ต้องการผู้ปฏิบัติงานเพียงคนเดียวรัฐบุรุษจะเลือกคนที่มีความบุคลิกทั้งสองแบบอยู่ในตัวเอง ส่วนในกรณีที่ต้องการผู้ปฏิบัติงานหลายคนรัฐบุรุษก็จะเลือกคนที่เป็นตัวแทนของพวกที่มีความบุคลิกแต่ละแบบมาทำงานร่วมกัน โดยแบ่งหน้าที่ในการทำงานที่เหมาะสมกับบุคลิกแต่ละแบบให้⁹⁶

จากการอธิบายของชายแปลกหน้านี้แสดงให้เห็นว่าหน้าที่ในการทอประสานของรัฐบุรุษนั้นกระทำในสองลักษณะด้วยกัน คือ การทอประสานบุคลิกสองประเภทไว้ในคนๆเดียวอย่างพอเหมาะพอดีลักษณะหนึ่ง และการทอประสานคนสองประเภทที่ต่างก็มีความบุคลิกแตกต่างกันเอาไว้ด้วยกันในรัฐด้วยการมอบหมายหน้าที่ที่เหมาะสมกับบุคคลแต่ละประเภทให้ทำงานร่วมกันในกิจการสาธารณะใดๆอีกลักษณะหนึ่ง

⁹⁵Ibid., pp.232-233, 310a-e.

⁹⁶Ibid., pp.233-234, 310e-311b.

ด้วยการทอประสานคนสองประเภทเข้าด้วยกันและแบ่งหน้าที่ให้แก่คนแต่ละประเภท เช่นนี้ ชายแปลกหน้ากล่าวว่รัฐบุรุษได้สร้างความสัมพันธ์ที่ถูกต้องระหว่างคนสองฝ่าย นอกจากนั้นยังสร้างมิตรภาพระหว่างคนทั้งสองกลุ่มนี้ด้วย และผลของการทำงานของเขาก็คือ เครือข่ายของรัฐที่ดีที่สุดที่รวบรวมผู้คนทั้งหมดที่อยู่ในนครไม่ว่าจะเป็นอิสราเอลหรือทาสไว้ในผืนผ้า เดียวกัน โดยรัฐบุรุษซึ่งเป็นผู้ทอเครือข่ายดังกล่าวมานี้จะรักษาไว้ซึ่งอำนาจในการควบคุมและ ตรวจสอบรัฐ ซึ่งการปกครองในลักษณะดังกล่าวนี้จะนำมาซึ่งความสุขเท่าที่สังคมมนุษย์จะสามารถมีได้⁹⁷

การทอของรัฐบุรุษกับการเปรียบเทียบธรรมชาติของมนุษย์กับเส้นแท่งมูม

ใน“บทที่ 3 : ว่าด้วยนัยของวิธีการทางคณิตศาสตร์” หัวข้อปริศนาเรขาคณิตนั้น ชายแปลกหน้าได้เปรียบว่าธรรมชาติของมนุษย์นั้นเหมือนกับเส้นแท่งมูม ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์และตีความไว้ว่าธรรมชาติของมนุษย์ในความหมายของชายแปลกหน้าก็คือความสมดุลและผสมกลมกลืนกันดุจดังเส้นแท่งมูมในทฤษฎีไพธากอรัส ทว่าเป็นความสมดุลและผสมกลมกลืนกับอะไรนั้นยังคงเป็นปริศนาที่ทั้งค้างไว้

ในบทที่ 6 นี้ ความหมายของการเปรียบเทียบดังกล่าวได้เพิ่มความกระจ่างขึ้นอีก กล่าวคือผู้วิจัยตีความว่าการสร้างพันธะทั้งสองประเภทในการทอของรัฐบุรุษ ได้แก่ พันธะทางจิต และพันธะทางกายให้แก่ผู้ได้ปกครองนั้น ก็คือการสร้างความสมดุลและผสมกลมกลืนให้แก่พวกเขา โดยธรรมชาติของมนุษย์ก็คือความสมดุลระหว่างคุณธรรมสองแบบที่แตกต่างกันภายในจิตของตน ส่วนภาวะที่เอื้อต่อการบรรลุซึ่งธรรมชาติของมนุษย์ที่ผู้วิจัยกล่าวถึงในบทที่ 3 ก็คือภาวะของความผสมกลมกลืนระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ที่มีบุคลิกแตกต่างกันนั่นเอง

สรุป : นิยามที่สมบูรณ์ของรัฐบุรุษ

ใน“บทที่ 6 : ว่าด้วยนิยามสุดท้ายของรัฐบุรุษ”นี้ ชายแปลกหน้าได้แยกเอาผู้ผลิต สนับสนุนทั้ง 7 ประเภทในรัฐออกไปจากรัฐบุรุษเป็นอันดับแรก โดยเขาได้ให้เหตุผลว่าผู้ผลิตเหล่านั้นถือเป็นผู้ที่ครอบครองศิลปะในการผลิตสิ่งสนับสนุนทั้ง 7 ซึ่งไม่ใช่ภาระของรัฐบุรุษ จากนั้นจึงแยกผู้ที่ครอบครองศิลปะในการรับใช้ออกไปด้วยเหตุผลเดียวกัน คือ ภาระในการรับใช้เหล่านั้นไม่ใช่ภาระของรัฐบุรุษ

⁹⁷ Ibid., pp.234-235, 311b-c.

คนกลุ่มที่ 3 ที่ชายแปลกหน้าต้องการแยกออกไปจากรัฐบุรุษก็คือนักการเมือง แต่เพื่อที่จะแยกนักการเมืองออกไปนี้ เขาได้กล่าวถึงรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดซึ่งก็คือรูปแบบการปกครองที่ปกครองโดยรัฐบุรุษที่มีความรู้ โดยมีความรู้ของผู้ปกครองเป็นเกณฑ์ในการตัดสินว่ารัฐใดคือรัฐที่ดีที่สุด นอกจากนั้นยังกล่าวถึงบทบาทของกฎหมายทั้งในรัฐที่ดีที่สุดและรัฐที่ดีที่สุดเป็นที่สอง ว่าในรัฐที่ดีที่สุดนั้นกฎหมายจะมีบทบาทในฐานะบันทึกของผู้ปกครองในขณะที่เขาไม่อยู่ และกฎหมายนี้สามารถถูกเปลี่ยนแปลงได้เมื่อผู้ปกครองกลับคืนสู่รัฐ ส่วนในรัฐที่ดีที่สุดเป็นที่สองนั้นกฎหมายจะอยู่ในฐานะการลอกเลียนแบบความรู้ของรัฐบุรุษที่ใกล้เคียงมากที่สุด ซึ่งกฎหมายในฐานะดังกล่าวนี้จะมีลักษณะตายตัว เว้นเสียแต่ว่าจะมีรัฐบุรุษผู้มีความรู้ในการปกครองอย่างแท้จริงมาแก้ไขเปลี่ยนแปลงเท่านั้น

ด้วยการกล่าวถึงกฎหมายและการลอกเลียนแบบรัฐที่ดีที่สุดในนี้ ชายแปลกหน้าก็ได้ข้อสรุปว่านักการเมืองต้องถูกแยกออกไปจากรัฐบุรุษด้วยเหตุผลที่ว่าพวกเขาไม่ได้ปกครองรัฐด้วยความรู้เหมือนกับรัฐบุรุษ และรัฐที่พวกเขาปกครองนั้นก็เพียงรูปแบบการปกครองที่ลอกเลียนแบบการปกครองที่ดีที่สุดในเท่านั้น

เมื่อแยกนักการเมืองออกไปดังกล่าวแล้ว ชายแปลกหน้าก็ได้แยกศิลปะลำดับรองออกไปจากศิลปะของรัฐบุรุษเป็นอันดับต่อไป ด้วยเหตุผลที่ว่าศิลปะเหล่านี้เป็นศิลปะที่อยู่ภายใต้การควบคุมของศิลปะการปกครองอีกทีหนึ่ง โดยศิลปะการปกครองที่รัฐบุรุษครอบครองอยู่นั้นจะเป็นตัวตัดสินว่าศิลปะลำดับรองดังกล่าวควรที่จะเรียนรู้หรือไม่ และควรจะถูกใช้เมื่อใด

เมื่อแยกศิลปะอื่นๆทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับศิลปะของรัฐบุรุษออกไปแล้ว ชายแปลกหน้าก็ได้อธิบายว่ารัฐบุรุษนั้นทำงานอย่างไร โดยกล่าวว่าหน้าที่ของรัฐบุรุษก็คือการทอคนสองประเภทในรัฐเข้าด้วยกัน และแบ่งหน้าที่ให้พวกเขาทำงานร่วมกันในกิจการต่างๆของรัฐ และในที่สุดแล้วชายแปลกหน้าก็ได้สรุปว่าด้วยการทอของรัฐบุรุษนี้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นก็คือรัฐที่ดีที่สุดที่ซึ่งคนในรัฐเปี่ยมไปด้วยมิตรภาพและความสุข ซึ่งโสกราตีสได้กล่าวยอมรับว่าภาระของชายแปลกหน้าในการศึกษาค้นคว้านิยามของรัฐบุรุษนั้นได้สำเร็จลงแล้ว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 7

สรุป

ความนำ

จากการวิเคราะห์และตีความตามที่ได้วิจัยได้บรรยายไว้ในบทที่ 3, 4, 5, และ 6 นั้น สารของบทสนทนาเรื่อง“รัฐบุรุษ”แบ่งออกเป็นสองส่วนด้วยกัน คือ สารว่าด้วยวิธีการในการศึกษาที่พลโตใช้ในบทสนทนาเรื่องนี้ส่วนหนึ่ง และสารว่าด้วยนิยามของรัฐบุรุษที่ได้จากการศึกษาโดยวิธีการต่างๆอีกส่วนหนึ่ง

ในความเห็นของผู้วิจัยนั้นสารทั้งสองส่วนดังกล่าวนี้ต่างก็มีความสำคัญที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เพียงแต่ว่าดำรงอยู่ในบทบาทที่แตกต่างกัน กล่าวคือวิธีการต่างๆที่ใช้ในการศึกษามีบทบาทสำคัญในฐานะของแนวทางในการศึกษาทางปรัชญา ในขณะที่ตัวนิยามของรัฐบุรุษมีบทบาทสำคัญในฐานะจุดประสงค์ของบทสนทนาเรื่องนี้

บทสรุปว่าด้วยวิธีการและเนื้อหาของ “รัฐบุรุษ”

วิธีการศึกษาต่างๆที่ปรากฏอยู่ใน“รัฐบุรุษ” นั้นมีอยู่ 6 วิธีการด้วยกัน ได้แก่ วิธีการแบ่งออกเป็นสอง, ปริศนาเรขาคณิต (หรือที่ผู้วิจัยวิเคราะห์และตีความไว้ในบทที่ 4 ร่วมกันกับวิธีการแบ่งออกเป็นสองในฐานะวิธีการทางคณิตศาสตร์), การตั้งชื่อ, ตำนาน, การยกตัวอย่าง, และศิลปะการวัด

การที่ผู้วิจัยกล่าวเช่นนี้ผู้ที่ศึกษาบทสนทนาเรื่องนี้อาจเกิดคำถามขึ้นในใจว่าแล้วศิลปะการทอผ้าแล้วไม่ถือว่าเป็นวิธีการหนึ่งในการศึกษานิยามของรัฐบุรุษหรือ?

คำตอบก็คือสำหรับผู้วิจัยแล้วศิลปะการทอผ้าเป็นเพียงตัวอย่างที่ถูกเลือกมาใช้เปรียบเทียบกับศิลปะการปกครองเพื่อที่จะศึกษานิยามของรัฐบุรุษ ทั้งนี้เนื่องจากมันมีเงื่อนไขที่เหมาะสมเท่านั้น ทว่าการยกตัวอย่างต่างหากที่เป็นตัววิธีการที่แท้จริง อย่างไรก็ตามผู้วิจัยก็ไม่อาจปฏิเสธว่าศิลปะการทอผ้ามีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาศิลปะการปกครอง

แม้ว่าพลโตจะศึกษานิยามของรัฐบุรุษโดยเปลี่ยนวิธีการในการศึกษาไปเรื่อยๆเพื่อให้ได้ซึ่งนิยามที่ถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด แต่วิธีการทั้ง 6 ที่ผู้วิจัยได้ระบุถึงไปแล้วนั้นก็ไม่ได้ทำงานในฐานะเครื่องมือของการศึกษาอย่างแบ่งแยกตัดขาดออกจากกัน ทว่าทำงานอย่างเชื่อมโยงกันโดยตลอดตั้งแต่ต้นจนจบ

โดยภาพรวมแล้วการศึกษาใน“รัฐบุรุษ”แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ ขั้นตอนในการจำแนกและระบุผู้ได้ปกครองของรัฐบุรุษ, ขั้นตอนในการจำแนกและระบุธรรมชาติของตัวรัฐบุรุษเอง, และขั้นตอนในการอธิบายถึงลักษณะกิจกรรมในการปกครองของรัฐบุรุษ

ในขั้นตอนเริ่มแรกของการศึกษาซึ่งเป็นขั้นตอนในการจำแนกและระบุผู้ได้ปกครองของรัฐบุรุษดังที่กล่าวไปแล้วนั้น ชายแปลกหน้าได้เริ่มต้นโดยใช้วิธีทางคณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือการศึกษาในขั้นตอนนี้มีวิธีการแบ่งออกเป็นสองเป็นวิธีการหลัก และมีปริศนาเรขาคณิตและการตั้งชื่อเป็นวิธีการเสริม โดยนัยในแง่ของวิธีการที่เราได้จากการศึกษาในขั้นตอนนี้ก็คือการศึกษาด้วยวิธีการแบ่งออกเป็นสองนั้นจะต้องกระทำอย่างสอดคล้องกับเส้นแบ่งแห่งแบบ(form)ของสรรพสิ่ง ซึ่งการจะแบ่งออกเป็นสองได้อย่างสอดคล้องกับแบบดังกล่าวนี้จะนำมาซึ่งการตั้งชื่อที่ถูกต้องให้แก่สรรพสิ่งต่างๆที่เราแบ่งแยกออกจากกันด้วย ในทางกลับกันการตั้งชื่ออย่างผิดๆตามแต่ใจของผู้ศึกษาจะทำให้ไม่อาจบรรลุซึ่งแบบของสิ่งที่กำลังค้นคว้าอยู่ได้

ด้วยวิธีการแบ่งออกเป็นสองและการตั้งชื่อที่ถูกต้องนี้ เราได้ทราบว่าศาสตร์ของรัฐบุรุษนั้นมีความรู้เป็นหัวใจสำคัญ และผู้ได้ปกครองของเขาก็คือมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งเราทราบเพิ่มเติมจากปริศนาเรขาคณิตว่าธรรมชาติของมนุษย์เหล่านี้ก็คือความผสมกลมกลืนและความมีศักยภาพในการเชื่อมโยงทุกๆสรรพสิ่งรอบตัวเข้าด้วยกัน

อย่างไรก็ตามนิยามของรัฐบุรุษที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนแรกนี้ยังคงเป็นนิยามที่ไม่สมบูรณ์ เนื่องจากบอกได้เพียงว่ารัฐบุรุษคือผู้ปกครองมนุษย์ ทว่าไม่อาจอธิบายได้ว่าการปกครองดังกล่าวนั้นกระทำอย่างไร ดังนั้นชายแปลกหน้าจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนวิธีการในการศึกษาเสียใหม่เพื่อให้ได้นิยามที่สามารถอุดรอยรั่วของนิยามแรกได้ ซึ่งวิธีการใหม่ที่เขาสอนนี้ก็คือตำนาน

ด้วยการศึกษาโดยใช้ตำนานเป็นเครื่องมือในการศึกษานี้ การค้นคว้าของชายแปลกหน้าและโสกราตีสหนุ่มได้ก้าวเข้าสู่ขั้นตอนที่สองของการศึกษา นั่นก็คือขั้นตอนในการจำแนกและระบุถึงตัวธรรมชาติของรัฐบุรุษเอง

อย่างไรก็ตามการจะกล่าวว่ตำนานทำหน้าที่ในการระบุว่รัฐบุรุษคือใครและปกครองมนุษย์อย่างไรนั้นคงจะไม่ถูกต้องนัก เพราะในความเป็นจริงแล้วตำนานเพียงแต่ชี้ให้เห็นว่าข้อบกพร่องของการศึกษาในขั้นตอนนี้ผ่านมาก็คือการพิจารณารัฐบุรุษในฐานะของผู้เลี้ยงดูฝูงมนุษย์ และการตั้งชื่อให้แก่ศิลปะในการปกครองของรัฐบุรุษอย่างผิดๆว่าศาสตร์แห่งการเลี้ยงดูฝูงมนุษย์ ทว่าเมื่อชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องดังกล่าวแล้วหน้าที่ในการแก้ไขข้อบกพร่องนั้นกลับไม่ได้เป็นของตำนาน แต่เป็นหน้าที่ของการตั้งชื่อและการแบ่งออกเป็นสอง

กล่าวคือชายแปลกหน้าเสนอให้เปลี่ยนชื่อจากศาสตร์แห่งการเลี้ยงดูฝูงมนุษย์เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับฝูงสิ่งมีชีวิต และทำการแบ่งออกเป็นสองเสียใหม่ โดยกันเอาศิลปะของผู้เลี้ยงดูศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นพระเจ้าและศิลปะของทราชาออกไปตามลำดับ เหลือไว้แต่เพียงศิลปะของรัฐบุรุษ

แม้ว่านิยามใหม่ที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่สองนี้จะสามารถระบุถึงตัวรัฐบุรุษได้ แต่ก็ยังคงไม่อาจอธิบายถึงลักษณะกิจกรรมในการปกครองของเขาได้อยู่ดี ดังนั้นเป้าหมายของชายแปลกหน้าและโสกราตีสหนุ่มในตอนนี้อยู่ที่การเติมเต็มส่วนที่ยังคงขาดหายไป นั่นก็คือการตอบคำถามว่าการปกครองของรัฐบุรุษนั้นกระทำอย่างไร ซึ่งก็คือการก้าวเข้าสู่ขั้นตอนที่สามของการค้นคว้า คือขั้นตอนในการอธิบายถึงลักษณะกิจกรรมในการปกครองของรัฐบุรุษ

เพื่อที่จะอธิบายในประเด็นดังกล่าว ชายแปลกหน้าได้เปลี่ยนวิธีการในการศึกษาไปใช้วิธีการยกตัวอย่าง ซึ่งนัยในแง่ของวิธีการของขั้นตอนนี้ก็คือการศึกษาสิ่งใดโดยใช้ตัวอย่างที่มีขนาดเล็กและมีความเฉพาะเจาะจงนั้นจะช่วยให้การศึกษาค้นคว้าของเราง่ายขึ้น โดยการศึกษาโดยใช้ตัวอย่างเป็นเครื่องมือดังกล่าวต้องกระทำภายใต้เงื่อนไขที่สำคัญ คือจะต้องมีองค์ประกอบร่วมกันระหว่างสิ่งที่จะศึกษาและสิ่งที่นำมาใช้เป็นตัวอย่าง นอกจากนี้การศึกษาโดยใช้วิธีการยกตัวอย่างเป็นเครื่องมือนี้จะไม่อาจเกิดขึ้นได้หากปราศจากซึ่งกระบวนการเปรียบเทียบ ซึ่งตัวอย่างที่ชายแปลกหน้าเห็นว่ามีเงื่อนไขเหมาะสมที่จะนำมาใช้ศึกษาเปรียบเทียบกับศิลปะการปกครองของรัฐบุรุษก็คือศิลปะการทอผ้า

การเลือกศิลปะการทอผ้ามาเป็นตัวอย่างในการศึกษานั้นมีจุดประสงค์เพื่อที่จะศึกษาว่าเราจะสามารถแยกเอาศิลปะคู่แข่งออกไปจากศิลปะแขนงนี้ได้อย่างไร เพื่อที่ว่าจะสามารถนำแนวทางในการแยกดังกล่าวนั้นมาใช้ในการแยกศิลปะคู่แข่งของรัฐบุรุษออกไปบ้าง ดังนั้นจึงไม่แปลกแต่อย่างใดที่การศึกษาศิลปะการทอผ้าในช่วงแรกๆจะทำโดยใช้วิธีการแบ่งออกเป็นสองในแนวทางเดียวกับที่ใช้ศึกษานิยามของรัฐบุรุษในขั้นตอนแรก

อย่างไรก็ตามเมื่อการศึกษาดำเนินมาได้ถึงจุดหนึ่งแนวทางในการแบ่งออกเป็นสองก็เปลี่ยนไป ซึ่งแนวทางที่เปลี่ยนไปนี้เองที่นำชายแปลกหน้าและโสกราตีสหนุ่มไปสู่ทางออกในการแก้ไขข้อบกพร่องของนิยามของรัฐบุรุษ กระนั้นก็ตามแม้ว่าแนวทางในการศึกษาจะเปลี่ยนไปแต่ตัววิธีการที่ใช้ยังคงเป็นวิธีการแบ่งออกเป็นสองอยู่เหมือนเดิม ซึ่งการยึดมั่นอยู่ในวิธีการแบ่งออกเป็นสองเช่นนี้เท่ากับเป็นการแสดงให้เห็นว่าวิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการที่มีบทบาทหลักในบทสนทนาเรื่อง“รัฐบุรุษ”

การกล่าวถึงศิลปะการทอผ้าอย่างละเอียดนำไปสู่การอภิปรายในประเด็นเกี่ยวกับศิลปะการวัด โดยชายแปลกหน้าพยายามที่จะอธิบายว่าการจะประเมินคุณค่าของสิ่งใดๆนั้น เราไม่อาจ

พิจารณาได้จากการเทียบเคียงกับคุณค่าของอีกสิ่งหนึ่ง หากแต่ต้องประเมินโดยดูจากความเหมาะสมต่างหาก

ในกรณีของการศึกษาศิลปะการทอผ้า นั้น การตัดสินใจว่ามันยาวเกินไปโดยเปรียบเทียบกับแนวทางในการศึกษาที่สั้นกว่าย่อมเป็นเรื่องที่ผิด เพราะเราต้องพิจารณาที่ความเหมาะสมในการศึกษา ซึ่งชายแปลกหน้ากล่าวว่าการศึกษานี้ยาวนานนี้ถือว่าเหมาะสม เนื่องจากมันให้ประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษาไม่เพียงเฉพาะในการค้นคว้านิยามของรัฐบาลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสามารถในการไขประเด็นอื่นๆในทางปรัชญาอีกด้วย

อย่างไรก็ตามศิลปะการวัดไม่ได้เพียงจะปรากฏตัวขึ้นในตอนท้ายของการศึกษาศิลปะการทอผ้าเท่านั้น แต่ได้ถูกกล่าวถึงมาครั้งหนึ่งแล้วในตอนท้ายของการศึกษาโดยใช้ตำนาน โดยชายแปลกหน้าได้สรุปว่าการศึกษาดังกล่าวยืดยาวเกินไปเนื่องจากความผิดพลาดในการเลือกเครื่องมือในการศึกษาที่ไม่เหมาะสมนั่นเอง

ศิลปะการวัดนี้ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ดำรงอยู่ในฐานะเครื่องมือในการศึกษานิยามของรัฐบาล อันเป็นจุดประสงค์ของบทสนทนาเรื่องนี้โดยตรงแต่ก็มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด ทั้งในฐานะเครื่องมือในการประเมินการทำงานของวิธีการสองวิธีการที่ถูกใช้ใน“รัฐบาล” นั่นคือตำนานและการยกตัวอย่างว่าด้วยศิลปะการทอผ้า และในฐานะเครื่องมือในการบรรลุซึ่งความเข้าใจในทางปรัชญา

แนวทางในการแยกศิลปะคู่แข่งออกไปจากศิลปะที่เป็นเป้าหมายของการศึกษาซึ่งได้จากการศึกษาโดยใช้ศิลปะการทอผ้าเป็นตัวอย่งนั้น ถูกนำมาใช้กับการศึกษานิยามของรัฐบาลในช่วงสุดท้ายของบทสนทนา

อย่างไรก็ตามแนวทางในการแบ่งแยกนี้ได้ผิดเพี้ยนไปจากเดิม กล่าวคือแทนที่ชายแปลกหน้าจะแยกผู้ที่ครอบครองศิลปะอื่นๆอันเป็นคู่แข่งของรัฐบาลออกไปด้วยวิธีการแบ่งออกเป็นสองเขากลับบ้างคนเหล่านั้นออกไปในลักษณะที่เป็นกลุ่ม คือ ผู้ผลิตสนับสนุนในรัฐซึ่งมีถึง 7 ประเภท, ผู้ครอบครองศิลปะการรับใช้, นักการเมือง, และผู้ที่ครอบครองศิลปะลำดับรองเป็นอันดับสุดท้าย

การแบ่งในลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดของวิธีการแบ่งออกเป็นสองในความหมายเชิงคณิตศาสตร์ เพราะเป็นการแสดงนัยว่าถึงที่สุดแล้ววิธีการแบ่งออกเป็นสองที่มีบทบาทนำมาตลอดนั้นไม่อาจช่วยให้การศึกษารวมถึงนิยามที่ถูกต้องสมบูรณ์ของรัฐบาลได้ ซึ่งอาจเป็นเจตนาของเพลโตที่จะให้บทเรียนแก่อิโอดริสตลอดจนผู้ที่ศึกษา“รัฐบาล”ไม่ให้มุ่งมั่นอยู่ในโลกคณิตศาสตร์มากเกินไป

ก่อนที่จะมาถึงบทสรุปของการศึกษาชายแปลกหน้าได้กล่าวถึงรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดหรือรูปแบบการปกครองในอุดมคติ, รูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดเป็นที่สอง, และบทบาทของกฎหมาย

รูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดนั้นคือรูปแบบการปกครองที่ปกครองโดยรัฐบุรุษอย่างไม่ยึดติดอยู่กับกฎหมาย ซึ่งรูปแบบเช่นนี้แม้ว่าชายแปลกหน้าจะยอมรับว่าเกิดขึ้นได้ยากเนื่องจากรัฐบุรุษที่แท้นั้นมีอยู่เป็นจำนวนน้อย แต่เขาก็ยืนยันว่ารูปแบบการปกครองดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้จริง

ส่วนรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดเป็นที่สองคือรูปแบบการปกครองที่ผู้ปกครองไม่ใช่รัฐบุรุษ และปกครองโดยยึดติดอยู่กับกฎหมายในฐานะที่เป็นความรู้ของรัฐบุรุษเท่าที่จะสามารถรวบรวมไว้ได้ ซึ่งการกล่าวถึงรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดเป็นที่สองนี้เป็นการแสดงนัยว่าเพลโตนั้นให้ความสำคัญกับแนวทางในการปฏิบัติต่อการปกครองรัฐที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ในโลกแห่งความเป็นจริง

ในการศึกษาช่วงสุดท้ายนี้ได้มีการอธิบายถึงนิยามของรัฐบุรุษในลักษณะที่เป็นตัวกิจกรรมมากที่สุดเมื่อเทียบกับการศึกษาในทุกๆ ขั้นตอน กล่าวคือเป็นการอธิบายให้เห็นว่าการปกครองของผู้ที่ได้ชื่อว่าครอบครองศิลปะของผู้นำนั้นกระทำอย่างไร

ในตอนนี้ประโยชน์ของการศึกษาศิลปะการทอผ้าได้กลับมามีบทบาทอีกครั้ง ซึ่งในครั้งนี้ไม่เพียงแต่จะให้แนวทางในการศึกษาแก่การศึกษาศิลปะของรัฐบุรุษเท่านั้น ทว่ายังเป็นตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นถึงลักษณะการทำงานของรัฐบาลอย่างป็นรูปธรรมอีกด้วย

ชายแปลกหน้าอธิบายว่าภายในรัฐหนึ่งๆ นั้นจะประกอบไปด้วยคนสองประเภท ได้แก่ คนที่มีธรรมชาติกล้าหาญกระตือรือร้นซึ่งหากมีธรรมชาติที่สุโต่งมากเกินไปก็จะกลายเป็นพวกที่รุนแรงและบ้าคลั่ง และคนที่มีธรรมชาติแบบสงบเสงี่ยมพอประมาณซึ่งหากเกินความพอดีก็จะกลายเป็นพวกที่ขี้ลาดและโง่งมเช่นกัน คนทั้งสองประเภทนี้มีธรรมชาติที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ซึ่งแน่นอนว่าเมื่อพวกเขาตัดสินใจกระทำหรือสิ่งใดๆ ก็ย่อมจะใช้ธรรมชาติของตนเข้ามาเป็นตัวตัดสินใจ โดยจะตัดสินใจโน้มเอียงเข้ากับธรรมชาติของตนและปฏิเสธธรรมชาติของฝ่ายตรงข้าม

ในภาวะเช่นนี้รัฐบุรุษจะมอบหมายให้ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามกฎหมายเป็นผู้ดูแลและสงวนคนที่มีธรรมชาติสุโต่งเกินไปจนไม่สามารถปรับปรุงได้ออกไปเสียก่อน ส่วนคนที่สามารถปรับตัวได้ก็จะถูกเตรียมให้พร้อมสำหรับกระบวนการทอประสานเข้าด้วยกันด้วยการศึกษาอบรม จากนั้นรัฐบุรุษจะทำหน้าที่ในการทอประสานดังกล่าวด้วยตนเอง

การทอประสานคนที่มีธรรมชาติทั้งสองแบบเข้าด้วยกันของรัฐบุรุษนั้นกระทำได้โดยสองแนวทาง กล่าวคือแนวทางแรกเขาจะสร้างทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสรรพสิ่งต่างๆ ให้ตระหนักขึ้น

ในจิตของคนเหล่านี้ ด้วยการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องนี้จิตของคนทั้งสองแบบก็จะถูกประสานด้วยจิตของฝ่ายตรงข้าม และดังนั้นพวกเขาก็จะเป็นคนที่มีบุคลิกที่พอดีไม่รุนแรงหรือเฉื่อยชาจนเกินไป

ส่วนแนวทางที่สองนั้นรัฐบุรุษจะประสานคนทั้งสองแบบเข้าด้วยกันด้วยการแต่งงานระหว่างคนที่มีธรรมชาติสองประเภทนี้ เพื่อที่ว่าลูกหลานที่สืบสายเลือดจากการจับคู่ที่เหมาะสมนี้จะได้มีธรรมชาติที่พอเหมาะพอดี ไม่โอนเอียงไปทางฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างสุดโต่งมากเกินไป

เมื่อทำการทอประสานคนทั้งสองประเภทเข้าด้วยกันแล้ว รัฐบุรุษก็จะมอบหมายภาระการทำงานต่างๆให้พวกเขารับผิดชอบร่วมกัน และดังนั้นนครรัฐจะถูกถักทอเข้าด้วยกันเฉกเช่นผู้ทอผ้า ทอด้วยตามยาวและด้ายตามขวางที่มีลักษณะตรงข้ามกันเข้าด้วยกันเป็นผืนผ้า โดยเป้าหมายในการทอประสานดังกล่าวของรัฐบุรุษก็คือการรวบรวมเอาคนทั้งหมด ผู้ซึ่งถูกคัดเลือกแล้วว่าเป็นผู้ที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ไว้ในรัฐอย่างไม่มีแบ่งแยกชนชั้น ซึ่งการรวบรวมเช่นนี้จะนำมาซึ่งมิตรภาพและความสุขของคนในรัฐ

สรุปผลการวิจัย

นิยามของรัฐบุรุษที่ได้จากการศึกษาในบทสนทนาก็คือมนุษย์ผู้ซึ่งครอบครองความรู้ในการปกครอง ซึ่งการปกครองดังกล่าวเป็นการปกครองต่อมนุษย์ด้วยกันเองที่อยู่ร่วมกันเป็นรัฐหรือสังคม โดยการปกครองนั้นไม่ใช่การเลี้ยงดูแบบจัดหาปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพเพื่อให้มนุษย์ผู้อยู่ได้ปกครองเหล่านั้นดำรงอยู่อย่างสะดวกสบาย ทว่าเป็นการปกครองโดยการจัดหาสภาวะที่เหมาะสมให้แก่พวกเขา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อยู่ได้ปกครองเหล่านั้นสามารถบรรลุซึ่งการแสวงหาความรู้ในทางปรัชญา

แม้ว่ารัฐบุรุษจะมีหน้าที่ปกครองมนุษย์ แต่เขาก็จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับสรรพสิ่งอื่นๆที่ดำรงอยู่และเกี่ยวข้องกับรัฐด้วย เนื่องจากรัฐบุรุษต้องออกคำสั่งกับมนุษย์ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับสรรพสิ่งต่างๆเหล่านี้ไม่ว่าทางใดก็ตาม ซึ่งการจะออกคำสั่งเช่นนั้นได้เขาจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆเสียก่อน ดังนั้นรัฐบุรุษจึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับสรรพสิ่งอื่นๆที่นอกเหนือไปจากความรู้ในการปกครองมนุษย์ด้วย

ในการดำรงไว้ซึ่งนครรัฐนั้นรัฐบุรุษจะทำหน้าที่คล้ายกับผู้ทอผ้า กล่าวคือมอบหมายให้ผู้อื่นรับหน้าที่ในการกลั่นกรองคนในรัฐที่มีคุณภาพไม่ดีออกจากคนที่มีคุณภาพดี จากนั้นจึงนำคนที่ผ่านการกลั่นกรองแล้วเข้าสู่กระบวนการศึกษาอบรมเพื่อเตรียมสำหรับการทอเข้าเป็นเครือข่ายของรัฐที่ดี

เมื่อผ่านการศึกษาอบรมเพื่อเตรียมพร้อมดังกล่าวแล้ว รัฐบุรุษจะทอประสานคนเหล่านี้เข้าด้วยกันด้วยแนวทางสองแนวทาง ได้แก่ การสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อสิ่งต่างๆ ให้แก่คนเหล่านี้ไม่ให้โน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่งตามแต่ธรรมชาติของตนเองแนวทางหนึ่ง และการจับคู่แต่งงานที่เหมาะสมให้แก่พวกเขาโดยการจัดให้คนที่มีความธรรมชาติตรงข้ามกันแต่งงานกัน ทั้งนี้เพื่อที่จะได้สืบเชื้อสายทายาทที่มีความชาติปานกลางไม่สุดโต่งไปทางใดทางหนึ่ง

อย่างไรก็ตามหน้าที่ของรัฐบุรุษในการทอประสานคนเข้าด้วยกันเพื่อสร้างรัฐยังไม่หมดลงเพียงเท่านั้น เนื่องจากในท้ายที่สุดแล้วเขายังต้องมอบหมายหน้าที่ให้คนเหล่านี้ทำงานร่วมกันด้วย กล่าวคือสำหรับหน้าที่ที่ต้องการผู้ปฏิบัติงานเพียงคนเดียวรัฐบุรุษจะมอบหมายให้คนที่มีธรรมชาติปานกลางรับผิดชอบ ส่วนหน้าที่ที่ต้องการผู้ปฏิบัติงานหลายคนนั้นเขาจะมอบหมายให้คนที่มีธรรมชาติแต่ละแบบทำงานร่วมกัน ทั้งนี้เป้าหมายของการทอประสานของรัฐบุรุษดังกล่าวก็เพื่อมีมิตรภาพและความสุขของคนในรัฐ และเพื่อผลประโยชน์สูงสุดของรัฐนั่นเอง

จากนิยามของรัฐบุรุษนี้นำไปสู่ขั้นที่ว่าความรู้ในทางปรัชญาเป็นเป้าหมายที่สูงสุดและมีความสำคัญที่สุดเหนือทุกๆสรรพสิ่ง เพราะแม้ว่าบทสนทนาเรื่องรัฐบุรุษจะมีเป้าหมายหลักอยู่ที่นิยามของรัฐบุรุษ ทว่าก็ยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของวิธีการในการเข้าถึงนิยามดังกล่าวด้วย ซึ่งวิธีการที่ว่านั้นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเฉพาะการศึกษานิยามของรัฐบุรุษเท่านั้น แต่ยังเป็นการแสดงถึงวิธีค้นคว้าความรู้ในทางปรัชญา ซึ่งในนิยามของรัฐบุรุษที่ผู้วิจัยวิเคราะห์และตีความจากตัวบทนั้นแสดงให้เห็นแล้วว่าสิ่งหนึ่งที่เป็นหัวใจของการปกครองก็คือการส่งเสริมให้ประชาชนแสวงหาความรู้ในทางปรัชญานั้นเอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ไชยันต์ ไชยพร. ศาสตร์ของผู้ปกครอง : ก้าวกระโดดที่ไม่ไกลจากเพลโตถึงมาคิอาเวลลี. วารสาร
สังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 30 (กันยายน-ธันวาคม 2537): 1-
59.

ดัมบลิว.ที.แสตซ, ปรัชญากรีก. แปลโดย ปรีชา ช้างขวัญยืน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนา
พานิชจำกัด, 2514.

เพลโต, อูโตมรัฐ. แปลโดย ปรีชา ช้างขวัญยืน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2523.

สมบัติ จันทรวงศ์, ปรัชญาการเมืองเบื้องต้น : บทวิเคราะห์ไฮสกราตีส์. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์
คปไฟ, 2546.

เอ็ม.เจ.ฮาร์มอน, ความคิดทางการเมืองจากเพลโตถึงปัจจุบัน. แปลโดย เสน่ห์ จามริก. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515.

แอล.ซี.แมคโดแนลด์. ทฤษฎีการเมืองตะวันตกเล่มหนึ่ง : สมัยโบราณและยุคกลาง. แปลโดย
สมบัติ จันทรวงศ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, 2520.

ภาษาอังกฤษ

Angeles, P. Dictionary of philosophy. New York : Harper & Row Publisher, 1981.

Annas, J., ed. Plato : Statesman. Cambridge : Cambridge University Press, 1995.

Blackburn, S. Oxford dictionary of philosophy. Oxford : Oxford University Press, 1996.

Bruns, G. L. Hermeneutics : Ancient and modern. New Haven : Yale University Press ,
1992.

Byrne, M. M. Hermeneutics 101[Online]. Available from:
http://www.coe.uga.edu/quig/proceedings/Quig98_Proceedings/byrne.html
[2005, November 11]

Euclid. Elements : Book I Translated by Robert Simson, revised by I. Todhunter.
Illinois : The Great Books Foundation, 1956.

Fowler, F. and Fowler H. The pocket oxford dictionary. London : Oxford at the Clarendon
Press, 1942.

Friedländer, P. Plato : The dialogues second and third periods. Translated by

- H.Meyerhoff. London : Routledge and Kegan Paul, 1969.
- Guthrie, W. K. C. A history of greek philosophy : The earlier presocratics and the pythagoreans. Vol.I. Cambridge : Cambridge University Press, 1962.
- Guthrie, W. K. C. A history of greek phylosophy : The later Plato and the academy. Vol.V. Cambridge : Cambridge University Press, 1978.
- Halper, C. telos. In Robert Audi (ed.), The Cambridge Dictionary of Philosophy, pp.906-907. Cambridge : Cambridge University Press, 1999.
- Hesiod. Works and days. In The homeric hymns and homerica. Translated by H. G. Evelyn – White. London : William Heinmann, 1914.
- Hirsch, C. R. Geometry. Glenview : Scott,Foresman, 1979.
- Holub, R. C. Hermeneutics 2 : Twentieth Century[Online]. Available from:
http://www.press.jhu.edu/books/hopkins_guide_to_literary_theory/hermeneutic
 [2005,november 25]
- Keat, R. The politics of social theory. Chicago: The University of Chicago Press, 1981.
- Klein, J. Plato's trilogy. Chicago : The University of Chicago Press, 1899.
- Lane, M. S. Method and politics in Plato's statesman. Cambridge : Cambridge University Press, 1998.
- Larson, G. Introduction : The age-old distinction between the same and the other. In G. Larson and E. Deutsch (ed.), Interpreting across boundaries, pp.3-18. Princeton : Princeton University Press, 1988.
- Lavoie, D. Introduction. In D. Lavoie (ed.), Economics and hermeneutics, pp.1-15. London : Routledge ,1990.
- Luz, M. Aristotle's Psychological Theory 2[Online]. 2006. Available from:
<http://research.haifa.ac.il/~mluz/Access/arist.da/DALect2.html#spec> [2006, April 23].
- Madison, G. B. Getting beyond objectivism : The philosophical hermeneutics of Gadamer and Ricoeur. In D. Lavoie (ed.), Economics and hermeneutics, pp.34-58. London : Routledge ,1990.
- Outhwaite, W. New philosophies of social science. London: Macmillan, 1987.
- Owen, G. Plato on the Undepictable. In E. Lee, A. Mourelatos, and R. Rorty (eds.), Exegesis and argument. Assen : Van Gorcum, 1973. Cited in M.S.Lane. Method

- and Politics in Plato's Statesman. Cambridge : Cambridge University Press, 1998.
- Peter, F. Philosophical terms : A Historical lexicon. New York : New York University Press, 1967.
- Plato. Plato : The statesman. Translated by J. B. Skemp. 2nd ed. with introductory essay and commentary. London : Bristol Classical Press, 1987.
- Plato. Statesman. Translated by C. J. Rowe. In J. M. Cooper (ed.), Plato : Complete works, pp.294-358. Indiana : Hackett, 1997.
- Rajan, T. Hermeneutics 1 : Nineteenth Century[Online]. Available from:
http://www.press.jhu.edu/books/hopkins_guide_to_literary_theory/hermeneutic
[2005,november 25].
- Ramberg, B. and Gjesdal, K. Hermeneutics[Online]. Available from:
<http://www.science.uva.nl/~seop/entries/hermeneutics>[2005, November 24]
- Rosen, S. Plato's myth of the reverse cosmos Review of Metaphysics (1979): 59-85.
Cited in M.S.Lane. Method and politics in Plato's statesman. Cambridge : Cambridge University Press, 1998.
- Runes, D. Dictionary of philosophy : Ancient – medieval – modern. New Jersey : Littlefield, Adams &Co., 1961.
- Sampaio, R. The Hermeneutic Concept of Culture[Online]. Available from:
<http://www.bu.edu/wcp/Papers/Cult/CultSamp.htm> [2005, November 25].
- Scott, D. Recollection and experience : Plato's theory of learning and its successors. Cambridge : Cambridge University Press, 1995, pp.64-66. Cited in M.S.Lane. Method and Politics in Plato's Statesman. Cambridge : Cambridge University Press, 1998.
- Ulin, R. B. Understanding culture : Perspectives in anthropology and social theory. 2nd ed. Massachusetts: Blackwell, 2001.
- Wikipedia Encyclopedia. Hermeneutics[Online]. Available from:
<http://en.wikipedia.org/wiki/Hermeneutic>[2005,November 25].

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

น.ส.วรินทร์ กฤษณมิตร เกิดเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2523 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาเอกการเมืองการปกครอง สาขาวิชาโท ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปีพ.ศ. 2544

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย